Άνθη του Κακού

Δίμηνη Αντιεξουσιαστική-Εναλλακτική Επιθεώρηση • Τεύχος 3, Χειμώνας 1989 • Δρ

• ΑΝΑΡΧΙΑ ΚΑΙ ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΟ — ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟ ΚΙΝΗΜΑ • ΕΚ-

• ΑΝΑΡΧΙΑ ΚΑΙ ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΟ — ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟ ΚΙΝΗΜΑ • ΕΚΛΟΓΕΣ • ΑΙΡΕΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ • Η ΑΓΚΥΛΩΣΗ ΤΟΥ ΜΑΡΞΙΣΜΟΥ • ΦΑΝΤΑΡΟΙ ΣΤΗ ΛΗΜΝΟ ΚΑΙ ΣΤΟ 401 • Η ΑΛΛΗ ΙΑΠΩΝΙΑ • ΧΑΝΙΑ: ΟΙ ΑΓΩΝΕΣ ΣΤΟ ΣΚΟΥΠΙΔΟΤΟΠΟ • '68: 20 ΧΡΟΝΙΑ ΠΕΡΑΣΑΝ • ΡΟΥΝΤΙ ΝΤΟΥΤΣΚΕ • ΟΥΛΡΙΚΕ ΜΑΪΝΧΟΦ • **THE EX**: ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΗ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ • ΝΕΑ ΟΠΛΙΚΑ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ, ΡΑΔΙΕΝΕΡΓΕΙΑ, ΤΕΡΑΤΟΓΕΝΕΣΕΙΣ • ΚΟΜΙΚ • ΒΙΒΛΙΟΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ • ΠΡΟΚΗΡΥΞΕΙΣ •

ΑΝΘΗ ΤΟΥ ΚΑΚΟΥ

ΔΙΜΗΝΗ ΑΝΤΙΕΞΟΥΣΙΑΣΤΙΚΗ-ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

ΤΕΥΧΟΣ 3, ΧΕΙΜΩΝΑΣ 1989

- **Διευθύνεται από συντακτική ομάδα.**
- **Υπεύθυνος έκδοσης:**
  Μιχαήλ Πρωτοψάλτης, Ισιδώρου 61, 10444
  Αθήνα ☎ 512.67.75
- **Στοιχειοθεσία:**
  ΑΝΑΓΡΑΜΜΑ ΕΠΕ, Καλλιδρομίου 68
- **Σελιδοποίηση, μοντάζ:**
  Μαρία Πετρουλάκη
- **Φιλμ:**
  ΔΙΑΣΤΙΧΟ ΕΠΕ, Σουλτάνη 12
- **Εξώφυλλο:**
  Κόντρα στην πλήξη των τέλειων κορμιών· κόντρα στη βιομηχανία του αισθησιασμού· κόντρα στα **Play boy**. Για τον αισθησιασμό της ατέλειας. Φωτογραφία: **Cheryl Koralík**.
- **Για τις συνεργασίες σας:**
  Περιοδικό ΑΝΘΗ ΤΟΥ ΚΑΚΟΥ
  Τ.Θ. 51337,
  145 10 Κηφισιά.
  ΑΘΗΝΑ
- **Για παραγγελίες και καταχωρήσεις:**
  Στο ☎ 512.67.75

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

κόντρα στα Play boy. Για τον αισθησιασμό της ατέλειας. Φωτογραφία: Cheryl Koralik.

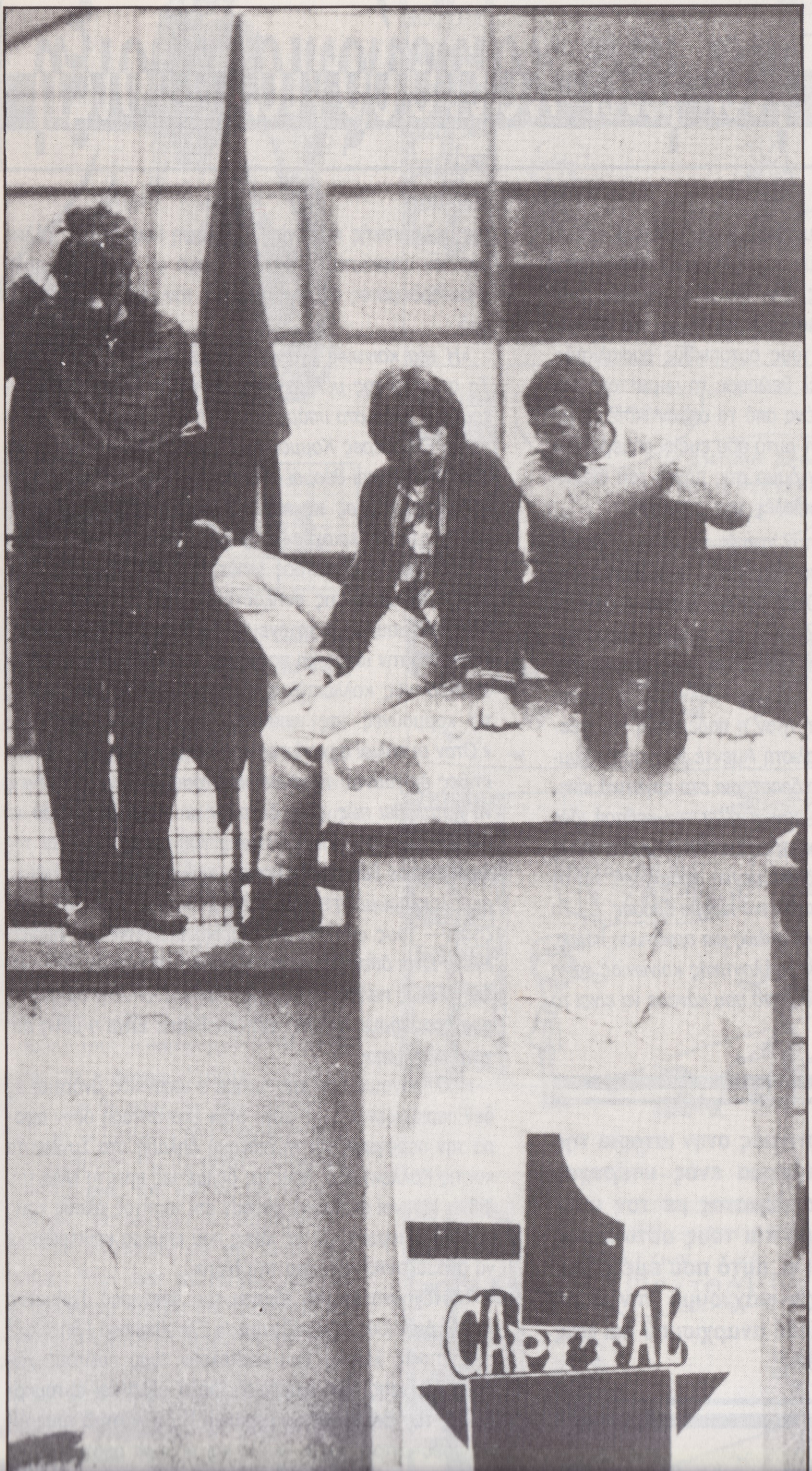
• **Για τις συνεργασίες σας:**
Περιοδικό ΑΝΘΗ ΤΟΥ ΚΑΚΟΥ
Τ.Θ. 51337,
145 10 Κηφισιά.
ΑΘΗΝΑ

• **Για παραγγελίες και καταχωρήσεις:**
Στο ☎ 512.67.75

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΑΝΤΙΘΕΤΟΙ είμαστε με την πλάνη που θέλει η κοινωνία ν' ανατρέπεται μέσα σε μια νύχτα. Τις επιπτώσεις του βολονταρισμού αυτού τις διακρίνουμε στη Σοβιετική Ένωση όπου — με ή χωρίς περεστρόικα— οι επίγονοι των μπολσεβίκων, ως απόλυτοι γνώστες των «νόμων της ιστορίας», έχουν θεσμίσει την πιο αποτρόπαιη εξουσία ανθρώπου πάνω σε άνθρωπο.

ΝΟΜΙΖΟΥΜΕ ότι οι αναρχικοί στην Ισπανία, μέχρι και το '36, μπόλιασαν το κοινωνικό κίνημα με μια τελείως διαφορετική λογική: τη λογική του «εναλλακτικού», την αντίληψη της κοινωνικής επανάστασης σαν πολύπλευρης και πολύχρονης διαδικασίας στη διάρκεια της οποίας αλλάζουν νοοτροπίες και αξίες και παράλληλα δοκιμάζονται «εδώ και τώρα» εναλλακτικές μορφές ζωής.

ΘΕΑΤΡΟ αυτοπραγμάτωσης ήταν και ο Μάης του '68 με τους επαγγελματίες πολιτικούς και συνδικαλιστές περιθωριοποιημένους και τους ίδιους τους εργαζόμενους πρωταγωνιστές. «Να είμαστε ρεαλιστές. Να ζητάμε το αδύνατο!» Υπάρχει πιο ανθρωποκεντρική προσέγγιση της κοινωνικής και πολιτικής παρέμβασης;

Η ΜΝΕΙΑ στο «Μάη» έχει πάντα νόημα γιατί ο «Μάης» είναι απύθμενη δεξαμενή σημασιών για όσους επιμένουν στο παιχνίδι της σημασιοδότησης κόντρα στον κυνισμό, τον πραγματισμό, την α-νόητη δραστηριότητα και την ιδεολογία της σπάνης που έντεχνα καλλιεργούν οι κρατούντες.

ΤΟ ΖΗΤΗΜΑ —ενόψει και της πολιτικής ανασυγκρότησης των δυνάμεων της ριζικής κοινωνικής αλλαγής (οικολογικών και άλλων)— είναι ν' αποφύγουμε τις κακοτοπιές της REALPOLITIK.

ΟΙ ΠΡΑΣΙΝΟΙ μέχρι στιγμής δείχνουν ότι αυτό είναι εφικτό. Βασική προϋπόθεση: η σύλληψη του κοινωνικού κινήματος ως σύνθεση των κοινωνικών υποκειμένων, που αφυπνίζονται για ν' αναδείξουν δυναμικά πραγματικές ριζικές ανάγκες, αντίθετες με τη λογική της ταξικής κοινωνίας.

ΥΠΟΘΕΣΗ αφύπνισης των εγγεγραμμένων στο σώμα μας μνημών και επιθυμιών είναι η κοινωνική επανάσταση. Αναμφισβήτητα ο μόνος δρόμος για να μη ζαρώνουμε μπρος στο θάνατο —φυσικό και κοινωνικό. Η μουσική ανάταση των ΕΧ υποσκάπτει τη συνηθισμένη σχέση μας με την πραγματικότητα. Γι' αυτό «συνεντευξιαστήκαμε» μαζί τους.

ΚΑΤΑΔΥΝΑΣΤΕΥΣΗ της ανθρώπινης δημιουργικότητας είναι η τεχνολογία, όταν χρησιμοποιείται για να καθυποτάξει τον άνθρωπο και τη φύση στις ανάγκες και τους ρυθμούς της σύγχρονης αυτονομημένης οικονομίας.

που έντεχνα καλλιεργούν οι κρατούντες.

ΤΟ ΖΗΤΗΜΑ —ενόψει και της πολιτικής ανασυγκρότησης των δυνάμεων της ριζικής κοινωνικής αλλαγής (οικολογικών και άλλων)— είναι ν' αποφύγουμε τις κακοτοπιές της REALPOLITIK.

ΟΙ ΠΡΑΣΙΝΟΙ μέχρι στιγμής δείχνουν ότι αυτό είναι εφικτό. Βασική προϋπόθεση: η σύλληψη του κοινωνικού κινήματος ως σύνθεση των κοινωνικών υποκειμένων, που αφυπνίζονται για ν' αναδείξουν δυναμικά πραγματικές ριζικές ανάγκες, αντίθετες με τη λογική της ταξικής κοινωνίας.

ΥΠΟΘΕΣΗ αφύπνισης των εγγεγραμμένων στο σώμα μας μνημών και επιθυμιών είναι η κοινωνική επανάσταση. Αναμφισβήτητα ο μόνος δρόμος για να μη ζαρώνουμε μπρος στο θάνατο —φυσικό και κοινωνικό. Η μουσική ανάταση των ΕΧ υποσκάπτει τη συνηθισμένη σχέση μας με την πραγματικότητα. Γι' αυτό «συνεντευξιαστήκαμε» μαζί τους.

ΚΑΤΑΔΥΝΑΣΤΕΥΣΗ της ανθρώπινης δημιουργικότητας είναι η τεχνολογία, όταν χρησιμοποιείται για να καθυποτάξει τον άνθρωπο και τη φύση στις ανάγκες και τους ρυθμούς της σύγχρονης αυτονομημένης οικονομίας.

ΑΠΡΟΣΧΗΜΑΤΙΣΤΑ πλέον αξιοποιούν την τεχνολογία. Είτε για να εξασφαλίσουν σε «καιρό πολέμου» την εξόντωσή μας με ηλεκτρονική ακρίβεια, είτε για να διεισδύσουν σε «καιρό ειρήνης» σε κάθε πτυχή της ζωής μας.

ΚΑΘΑΡΣΗ απαιτούν τελευταία εκείνοι που τις τύχες μας στα χέρια τους κρατούν. Για ν' αναστηλωθεί το κύρος των πολιτικών, να ξαναστηθεί αρραγής **η νομοταγής βιτρίνα** και να συνεχίσουν τις άθλιες συναλλαγές τους όσοι κατέχουν το χρήμα και την εξουσία.

Ο ΒΑΣΙΛΙΑΣ όμως είναι όσο ποτέ άλλοτε γυμνός από οράματα και αξίες. Δεν έχει άλλο τρόπο ζωής να προτείνει εκτός απ' αυτόν που υπαγορεύει η υποταγή, ο φόβος και η ανάγκη. Κι εμείς άλλο χαρτί δεν έχουμε, απέναντι στην κοινωνία της βιοπάλης, να παίξουμε εκτός από την αυθεντική συλλογικότητα στους εναλλακτικούς-αντιεξουσιαστικούς πυρήνες μας, στα στέκια μας, στις μορφές πολιτικής και κοινωνικής παρέμβασης που επιλέγουμε.

ΥΣΤΕΡΑ από αρκετό καιρό κυκλοφορεί το τρίτο τεύχος των «Ανθέων του Κακού» χωρίς τα σκίτσα, τις συμβουλές, την όμορφη παρουσία του Θανάση που ξαφνικά το φθινόπωρο μας άφησε για πάντα.

Υπάρχουνε προϋποθέσεις για μια καινούργια άνοιξη

ΜΕΡΟΣ Β΄

Τί νέοι πού φτάσαμεν ἐδῶ, στό ἔρμο νησί, στό χεῖλος τοῦ κόσμου, δῶθε ἀπ' τ' ὄνειρο καί κεῖθε ἀπό τή γῆ!

Κώστας Καρυωτάκης: *Ἐλεγεία καί Σάτιρες, 1927*

☆

Η πραγματικότητα και τ' όνειρο είναι διαφορετικά πράγματα. Το να ονειρεύεσαι είναι όμορφο και εξιδανικευτικό επειδή τ' όνειρο είναι σχεδόν πάντα ο προάγγελος αυτού που έρχεται. Αλλά το πιο ευγενικό είναι να κάνεις τη ζωή όμορφη, να την αναλώνεις όμορφα.

Nosotros, *Μάρτιος 1937*[15]

☆

ΙΔΟΥ, ΛΟΙΠΟΝ, Η ΠΡΟΣ-ΤΥΧΗ ΕΡΩΤΗΣΗ: ΠΩΣ ΝΑ ΕΠΑΝΑπροσδιορίσουμε τη σχέση του ονείρου με την πραγματικότητα;

Ιδού η πρό(σ)κληση! Κι ας είναι το λογοπαίγνιο τούτο χιλιοφορεμένο, λανσαρισμένο ως κι απ' τις κομματικές νεολαίες και τους αδημονούντες για το 1992 τεχνοκράτες: Δεν υπάρχει άλλη φόρμα λιτή και ταυτόχρονα πλήρης για να διασαφηνίσει τέλεια την πρόσκληση που εκφράζεται βίαια ώστε να γίνει —λόγω μοναξιάς— πρόκληση. Πρόκληση στο διάλογο γύρω απ' τη νέα αναμέτρηση ονείρου και πραγματικότητας, τις φιλοδοξίες της και τα ρίσκα της.

Προκειμένου να γίνει το εναλλακτικό η πρόσ-τυχη πρό(σ)κληση της αναρχίας.

☆

Οδεύοντας προς την τύχη μας θ' ακολουθήσουμε το μονοπάτι της παράδοσης. Διαφορετικά η προσπάθεια θα ήταν μάταιη. Πώς ν' απαντήσουμε στην ερώτηση; Πώς να ψάξουμε τις προϋποθέσεις μιας καινούργιας άνοιξης δίχως να ταξιδέψουμε στες περασμένες άνοιξες; Πώς και γιατί ν' αποδείξουμε τις **αναρχικές καταβολές του εναλλακτικού**, πώς και γιατί να μιλήσουμε για την ενεργοποίησή τους που, πιστεύουμε, είναι και το **κλειδί** της άνοιξης αν δεν επισημάνουμε ότι όλες οι μεγάλες στιγμές στην ιστορία της αναρχίας ήταν αποτέλεσμα ενός **υπέροχου αιμομεικτικού μπασταρδέματος** με τον επαναστατικό συνδικαλισμό και τους ουτοπικούς σοσιαλιστές. Είναι γι' αυτό που ο Σορέλ θεώρησε τη συμμετοχή των αναρχικών στα συνδικάτα ένα από τα σημαντικότερα γεγονότα της εποχής, είναι γι' αυτό που εμείς, σήμερα, σαν χρυσωρύχοι ψάχνουμε την άμμο στις πηγές του ισπανικού αναρχισμού και στις εκβολές του: στο 1936.

Πριν όμως περάσουμε στην Ισπανία αξίζει να σταθούμε για λίγο στο παγκόσμιο συνέδριο που συγκάλεσαν στο Άμστερνταμ το 1907 οι Ολλανδοί και Βέλγοι αναρχικοί. Πήραν μέρος πολλοί εκπρόσωποι του νεαρού επαναστατικού συνδικαλισμού από τη Γαλλία και γνωστοί αναρχικοί όπως ο Ρούντολφ Ρόκερ, η Έμμα Γκόλντμαν, ο Ερρίκο Μαλατέστα. Χαρακτηριστική ήταν η παρέμβαση του νεαρού Γάλλου αναρχοσυνδικαλιστή Αμεντέ Ντυνουά: *«Συμμετέχοντας ολοένα και πιο δραστήρια στο εργατικό κίνημα γεφυρώσαμε το χάσμα που χωρίζει την καθαρή ιδέα από την ζωντανή πραγματικότητα. Ενδιαφερόμαστε ολοένα και λιγότερο για τις προηγούμενες αφαιρέσεις και ολοένα περισσότερο για το πρακτικό κίνημα δράσης. (...) Το εργατικό συνδικάτο δεν είναι απλώς μια οργάνωση πάλης, είναι το ζωντανό φύτρο της μελλοντικής κοινωνίας και η μελλοντική κοινωνία θα είναι αυτό που κάναμε να είναι το συνδικάτο.»*[16]

"...όλες οι μεγάλες στιγμές στην ιστορία της αναρχίας ήταν αποτέλεσμα ενός *υπέροχου αιμομεικτικού μπασταρδέματος* με τον επαναστατικό συνδικαλισμό και τους ουτοπικούς σοσιαλιστές. (...) Είναι γι' αυτό που εμείς, σήμερα, σαν χρυσωρύχοι ψάχνουμε την άμμο στις πηγές του ισπανικού αναρχισμού και στις εκβολές του: στα 1936."

της μελλοντικής κοινωνίας. Αντίληψη που συνδέει άλλωστε τον επαναστατικό συνδικαλισμό με τον άλλο πόλο μπασταρδέματος του αναρχισμού, τον ουτοπικό σοσιαλισμό.

«Η νέα κοινωνία βγαίνει από το κέλυφος της παλιάς. Τα στοιχεία της μελλοντικής κοινωνίας είναι ήδη εμφυτευμένα μέσα στο υπάρχον καθεστώς. Είναι τα Συνδικάτα και οι Ελεύθερες Κομμούνες, παλιοί βαθιά ριζωμένοι και δυναμικοί λαϊκοί θεσμοί, που οργανώνουν αυθόρμητα και αγκαλιάζουν όλες τις πόλεις και τα χωριά στις αστικές και αγροτικές περιοχές» έγραφε το 1934 στον «Αναρχικό Κομμουνισμό» ο γιατρός Ισαάκ Πουέντε.[18] Δυο χρόνια αργότερα, μέσα στις αντιξοότητες του Ισπανικού εμφύλιου πολέμου, **αυτό το όνειρο θα γίνει πράξη** ευνοημένο κι από την ιδιαίτερη παράδοση που είχαν στην Ισπανία οι αγροτικές κολλεκτίβες. Πρόσφατο άρθρο σχετικά με τις κομμούνες της ισπανικής επανάστασης αναφέρει: *«Όταν οι παλιοί σενετίστες που έζησαν μέσα στις κολλεκτίβες διηγούνται τις εμπειρίες τους, δεν μπορεί κανείς να καταλάβει πώς είναι δυνατόν σε τόσο λίγο καιρό να οργανωθούν οι δραστηριότητες της παραγωγής και της διανομής σε βάση σοσιαλιστική, πράγμα που προϋποθέτει μια ολοκληρωμένη επανάσταση. Σ' αυτούς —επειδή το έζησαν— τους φαίνεται μια διαδικασία λογική και φυσική. Εμείς είναι δύσκολο να το καταλάβουμε. Το κλειδί —μας έλεγε ένας παλιός αγωνιστής— βρίσκεται στην οργάνωση που προϋπήρχε, δηλαδή στα συνδικάτα. Είναι η μόνη δυνατή εξήγηση.»*[19]

Η κληρονομιά που μας άφησε ο ισπανικός αναρχισμός δεν περιορίζεται όμως μόνο στην επανάσταση όσον αφορά την παραγωγή και τη διανομή δηλαδή στα Συνδικάτα και τις Κολλεκτίβες. Αρκετές δεκαετίες πριν το Μάη του '68 οι Ισπανοί αναρχικοί έθεσαν επί τάπητος **όλους** τους προβληματισμούς και τις ιδέες που σήμερα καθιερώθηκε να ονομάζονται «πνεύμα του Μάη».

Ταυτόχρονα με την ίδρυση του Ισπανικού Τμήματος της Α΄ Διεθνούς εμφανίζονται τα Ελευθεριακά Αθήναια,[20] πολιτιστικές λέσχες που αποτελούν τους πρώτους χώρους ζύμωσης των αναρχικών ιδεών αλλά και αυτομόρφωσης των αναλφάβητων εργατών. Η ζωτικότητά τους είναι τόσο έντονη ώστε ακόμα και σήμερα αποτελούν το

"MUJERES LIBRES" CNT

τικότητα;

Ιδού η πρό(σ)κληση! Κι ας είναι το λογοπαίγνιο τούτο χιλιοφορεμένο, λανσαρισμένο ως κι απ' τις κομματικές νεολαίες και τους αδημονούντες για το 1992 τεχνοκράτες: Δεν υπάρχει άλλη φόρμα λιτή και ταυτόχρονα πλήρης για να διασαφηνίσει τέλεια την πρόσκληση που εκφράζεται βίαια ώστε να γίνει —λόγω μοναξιάς— πρόκληση. Πρόκληση στο διάλογο γύρω απ' τη νέα αναμέτρηση ονείρου και πραγματικότητας, τις φιλοδοξίες της και τα ρίσκα της.

Προκειμένου να γίνει το εναλλακτικό η πρόσ-τυχη πρό(σ)κληση της αναρχίας.

☆

Οδεύοντας προς την τύχη μας θ' ακολουθήσουμε το μονοπάτι της παράδοσης. Διαφορετικά η προσπάθεια θα ήταν μάταιη. Πώς ν' απαντήσουμε στην ερώτηση; Πώς να ψάξουμε τις προϋποθέσεις μιας καινούργιας άνοιξης δίχως να ταξιδέψουμε στες περασμένες άνοιξες; Πώς και γιατί ν' αποδείξουμε τις **αναρχικές καταβολές του εναλλακτικού**, πώς και γιατί να μιλήσουμε για την ενεργο-

«Mujeres Libres» CNT. Γυναίκες! Από τις οικογένειές σας στον αγώνα για την ελευθερία.

...Χαρακτηριστική ήταν η παράφραση του νεαρού Γάλλου αναρχοσυνδικαλιστή Αμεντέ Ντυνουά: *«Συμμετέχοντας ολοένα και πιο δραστήρια στο εργατικό κίνημα γεφυρώσαμε το χάσμα που χωρίζει την καθαρή ιδέα από την ζωντανή πραγματικότητα. Ενδιαφερόμαστε ολοένα και λιγότερο για τις προηγούμενες αφαιρέσεις και ολοένα περισσότερο για το πρακτικό κίνημα δράσης. (...) Το εργατικό συνδικάτο δεν είναι απλώς μια οργάνωση πάλης, είναι το ζωντανό φύτρο της μελλοντικής κοινωνίας και η μελλοντική κοινωνία θα είναι αυτό που κάναμε να είναι το συνδικάτο.»*[16]

"...όλες οι μεγάλες στιγμές στην ιστορία της αναρχίας ήταν αποτέλεσμα ενός *υπέροχου αιμομεικτικού μπασταρδέματος* με τον επαναστατικό συνδικαλισμό και τους ουτοπικούς σοσιαλιστές. (...) Είναι γι' αυτό που εμείς, σήμερα, σαν χρυσωρύχοι ψάχνουμε την άμμο στις πηγές του ισπανικού αναρχισμού και στις εκβολές του: στα 1936."

Επίσης χαρακτηριστικές ήταν οι προσπάθειες του Γάλλου Εμίλ Πουζέ που από το 1894 προπαγάνδιζε την ενσωμάτωση των αναρχικών —που μετά την Κομμούνα βρίσκονταν απομονωμένοι, υπό διωγμό και με περιορισμένα μέσα δράσης— στα συνδικάτα, θεωρώντας τα ως τη βασική οργάνωση της μελλοντικής κοινωνίας: Τα συνδικάτα θα ήταν πυρήνες και μέσα για την κοινωνική μεταρρύθμιση. Ανάλογες ήταν και οι αντιλήψεις του θεμελιωτή του επαναστατικού συνδικαλισμού Φερνάν Πελουτιέ. Σύμφωνα με τον Μαξ Νετλάου: *«Ο Πελουτιέ αντιμετώπισε την εθελοντική και ελεύθερη ένωση των παραγωγών ως την κεφαλαιώδη μεταβατική μορφή της κοινωνίας και υποστήριξε ότι ένας πυρήνας αυτού του συστήματος είχε ήδη πραγματοποιηθεί στις οργανώσεις του Χρηματιστηρίου Εργασίας (που προτιμούσε να αποκαλεί "Τράπεζα Εργασίας")».* Έτσι, σημειώνει ο Νετλάου, ο Πελουτιέ κατόρθωσε να εναρμονίσει το παρόν με το μέλλον.[17]

Στην Ισπανία, αντίθετα με ό,τι συνέβη στη γαλλική Γενική Συνομοσπονδία Εργασίας (C.G.T.) που πέρασε στα χέρια των ρεφορμιστών και τελικά στους σταλινικούς, το αναρχοσυνδικαλιστικό κίνημα, παρότι μέσα σε μερικές δεκαετίες απέκτησε εξαιρετική μαζικότητα, μπόρεσε να διατηρήσει αυτήν την αντίληψη του συνδικάτου-φύτρου

«Όταν οι παλιοί σενετίστες που έζησαν μέσα στις κολλεκτίβες διηγούνται τις εμπειρίες τους, δεν μπορεί κανείς να καταλάβει πώς είναι δυνατόν σε τόσο λίγο καιρό να οργανωθούν οι δραστηριότητες της παραγωγής και της διανομής σε βάση σοσιαλιστική, πράγμα που προϋποθέτει μια ολοκληρωμένη επανάσταση. Σ' αυτούς —επειδή το έζησαν— τους φαίνεται μια διαδικασία λογική και φυσική. Εμείς είναι δύσκολο να το καταλάβουμε. Το κλειδί —μας έλεγε ένας παλιός αγωνιστής— βρίσκεται στην οργάνωση που προϋπήρχε, δηλαδή στα συνδικάτα. Είναι η μόνη δυνατή εξήγηση.»[19]

Η κληρονομιά που μας άφησε ο ισπανικός αναρχισμός δεν περιορίζεται όμως μόνο στην επανάσταση όσον αφορά την παραγωγή και τη διανομή δηλαδή στα Συνδικάτα και τις Κολλεκτίβες. Αρκετές δεκαετίες πριν το Μάη του '68 οι Ισπανοί αναρχικοί έθεσαν επί τάπητος **όλους** τους προβληματισμούς και τις ιδέες που σήμερα καθιερώθηκε να ονομάζονται «πνεύμα του Μάη».

Ταυτόχρονα με την ίδρυση του Ισπανικού Τμήματος της Α' Διεθνούς εμφανίζονται τα Ελευθεριακά Αθήναια,[20] πολιτιστικές λέσχες που αποτελούν τους πρώτους χώρους ζύμωσης των αναρχικών ιδεών αλλά και αυτομόρφωσης των αναλφάβητων εργατών. Η ζωτικότητά τους είναι τόσο έντονη ώστε ακόμα και σήμερα αποτελούν το πιο σφριγηλό κομμάτι του ισπανικού ελευθεριακού κινήματος.

Στη σχέση γυναίκας και άντρα ο ισπανικός αναρχισμός άφησε μια **πλουραλιστική** κληρονομιά που μας αποδεικνύει ότι τα ζητήματα του έρωτα και των σχέσεων ήσαν στην ημερήσια διάταξη προβληματίζοντας τις αναρχικές, θεσμοθετημένες ή όχι, κοινότητες. Ο πλουραλισμός αυτός περιλαμβάνει την σχεδόν ασκητική στάση που συναντάμε ιδιαίτερα στην Ανδαλουσία μέχρι τους πρώτους υποστηρικτές του ελεύθερου έρωτα και τους πειραματιστές «ανοιχτών ζευγαριών». Χαρακτηριστικές είναι οι περιπτώσεις του τυπογράφου Ανσέλμο Λορέντζο που έζησε πιστά κι ευτυχισμένα όλη του τη ζωή με την ανύπαντρη «συντρόφισσά» του και του ελευθεριακού παιδαγωγού Φρανσίσκο Φερρέρ, οπαδού του ελεύθερου έρωτα.[21] Σε πολλές κολλεκτίβες, ακόμα και στη διάρκεια του εμφύλιου πολέμου, διατηρούσαν την τελετή του παραδοσιακού γάμου για να μην χάσουν το γλέντι... Μετά το γλέντι κατέστρεφαν όλα τα έγγραφα που νομιμοποιούσαν το γάμο.[22] Η εκκλησία και το κράτος δεν είχε θέση στα κρεβάτια των αναρχικών. Εκτός Ισπανίας θα πρέπει ν' αναφέρουμε το Γερμανό Ρούντολφ Ρόκερ,[23] που προτίμησε να διωχτεί από την Υπηρεσία Μεταναστεύσεως των Η.Π.Α. παρά να

ανεχτεί τη γαμήλια τελετή με τη γυναίκα που έζησε αφοσιωμένα το μεγαλύτερο διάστημα της ζωής του, και φυσικά την Έμμα Γκόλντμαν που μαχητικά, στις αρχές του αιώνα, προπαγάνδισε κυρίως στις Η.Π.Α. τον ελεύθερο έρωτα και την αντισύλληψη ενώ στις διαλέξεις της συζητούσε θέματα ταμπού όπως η ομοφυλοφιλία. Η Γκόλντμαν ήταν από τα λίγα πρόσωπα στο γυναικείο κίνημα που επέμεινε ότι υπάρχει διαφορά ανάμεσα στα γυναικεία δικαιώματα και στην απελευθέρωση των γυναικών: *«Το δικαίωμα της ψήφου ή τα ίσα πολιτικά δικαιώματα μπορεί να είναι καλά αιτήματα αλλά η ηθική χειραφέτηση δεν αρχίζει ούτε στις κάλπες, ούτε στα δικαστήρια. Αρχίζει στην ψυχή της γυναίκας. Η ιστορία μας διδάσκει πως κάθε καταπιεσμένη τάξη κερδίζει την πραγματική ελευθερία της με τις δικές της προσπάθειες. Είναι απαραίτητο να το μάθουν οι γυναίκες αυτό το μάθημα, να συνειδητοποιήσουν πως η ελευθερία τους θα φτάσει όπου φτάνει και η δύναμη να πετύχουν την ελευθερία τους. Επομένως είναι πολύ σημαντικό ν' αρχίσουν με τη δική τους εσωτερική αναγέννηση, να αποκοπούν από το βάρος των προκαταλήψεων, των παραδόσεων και των εθίμων.»*[24]

"Για τους Ισπανούς αναρχικούς το συνδικάτο (...) ήταν το έμβρυο της μελλοντικής κοινωνίας η οποία, εκυοφορείτο *«εδώ και τώρα»* στον τρόπο που ζούσαν και αγωνίζονταν. Πρόκειται για τη σημαντικότερη πρωτο-εναλλακτική θεώρηση..."

Ξαναγυρνώντας στην Ισπανία, η ματιά μας δεν μπορεί παρά να μαγνητισθεί από τις Mujeres Libres[25] (Ελεύθερες Γυναίκες) και τη δράση τους. Μέσα στην ασφυξία της Καθολικής Ισπανίας, λίγο πριν ξεσπάσει ο εμφύλιος, οι αναρχικές γυναίκες κατορθώνουν να φτιάξουν μια καθαρά γυναικεία οργάνωση που αριθμεί περισσότερα από 20.000 μέλη, αποτελούμενη από 147 ομάδες. Η εξάρτηση από την εκκλησία, η υπερεκμετάλλευση των γυναικών, η οικονομική εξάρτηση από τους άντρες, ο υψηλός αναλφαβητισμός των γυναικών αποτελούν κύριους στόχους της οργάνωσης. Ακόμα, από τις Mujeres Libres θ' ακούσουν οι Ισπανίδες για πρώτη φορά τι σημαίνει μητρότητα ως συνειδητή επιλογή κι όχι ως υποχρέωση, αντισύλληψη, έκτρωση, υγιεινομική φροντίδα, γνωριμία με το σώμα τους και τη σεξουαλικότητά τους. Η παιδεία για ενήλικες γυναίκες, η επαγγελματική εκπαίδευση, ο συνδικαλισμός,

Γυναίκες προετοιμαζόμενες για το μέτωπο.

Τα μικρά παιδιά της φωτογραφίας δεν παίζουν στην παραλία ούτε σε κάποιο αντιαυταρχικό σχολείο της δεκαετίας του '60. Γεύονται με τον τρόπο τους τον ελεύθερο αέρα της ισπανικής επανάστασης του 1936! Η τομή των ισπανών Αναρχικών στην εκπαίδευση εξηγεί περισσότερα απ' όσα εμείς θα μπορούσαμε. (Αναρχικό Ενημερωτικό Δελτίο, Τεύχος 2, Δεκέμβρης 1984, Θεσσαλονίκη)

μοποιεί τη χρήση του από τις Mujeres Libres, την αποκαλύπτουμε: Δεν είναι παρά το περίφημο «**εδώ και τώρα**» (τόσο παρερμηνευμένο στις μέρες μας), η βασικότε-

της CNT για να παραπέμπει σ' ένα ανθηρό μέλλον, ήταν η πραγματικότητα που βίωναν οι ισπανοί της FAI και της CNT· όπως η αυτομόρφωση και η καλλιέργεια στα Ελευ-

(...) ήταν το έμβρυο της μελλοντικής κοινωνίας η οποία, εκυοφορείτο *«εδώ και τώρα»* στον τρόπο που ζούσαν και αγωνίζονταν. Πρόκειται για τη σημαντικότερη πρωτο-εναλλακτική θεώρηση..."

Ξαναγυρνώντας στην Ισπανία, η ματιά μας δεν μπορεί παρά να μαγνητισθεί από τις Mujeres Libres[25] (Ελεύθερες Γυναίκες) και τη δράση τους. Μέσα στην ασφυξία της Καθολικής Ισπανίας, λίγο πριν ξεσπάσει ο εμφύλιος, οι αναρχικές γυναίκες κατορθώνουν να φτιάξουν μια καθαρά γυναικεία οργάνωση που αριθμεί περισσότερα από 20.000 μέλη, αποτελούμενη από 147 ομάδες. Η εξάρτηση από την εκκλησία, η υπερεκμετάλλευση των γυναικών, η οικονομική εξάρτηση από τους άντρες, ο υψηλός αναλφαβητισμός των γυναικών αποτελούν κύριους στόχους της οργάνωσης. Ακόμα, από τις Mujeres Libres θ' ακούσουν οι Ισπανίδες για πρώτη φορά τι σημαίνει μητρότητα ως συνειδητή επιλογή κι όχι ως υποχρέωση, αντισύλληψη, έκτρωση, υγιεινομική φροντίδα, γνωριμία με το σώμα τους και τη σεξουαλικότητά τους. Η παιδεία για ενήλικες γυναίκες, η επαγγελματική εκπαίδευση, ο συνδικαλισμός, κέντρα αποκατάστασης πορνών, η αυτονομία από τους άντρες θα γίνουν οι σημαντικές πρακτικές για τις Mujeres Libres. Στο έργο τους θα βοηθηθούν από τα Ελευθεριακά Αθήναια και τα Εναλλακτικά σχολεία στα οποία οι γυναίκες (αντίθετα με ό,τι συνέβαινε στα Συνδικάτα) είχαν ήδη μια αυτόνομη παρουσία. Γράφει η Lucia Sanchez Saornil το 1935: *«Πιστεύω ότι δεν είναι δουλειά των αντρών να καθορίσουν το ρόλο της γυναίκας στην κοινωνία, όσο ανεβασμένος κι αν είναι στα μάτια τους. Ο αναρχικός τρόπος είναι ν' αφήσεις τη γυναίκα να δρα ελεύθερη, χωρίς καθοδήγηση ή επιβολή: να την αφήσεις να κινηθεί στην κατεύθυνση που της υπαγορεύουν οι κλίσεις και οι ικανότητές της.»*[26] Ενώ η Άκελσμπεργκ παρατηρεί: *«Κάνοντας έναν ουσιαστικό παραλληλισμό με τη θέση του αναρχικού κινήματος για την κοινωνική επανάσταση, υποστήριζαν (οι Mujeres Libres) ότι η χειραφέτηση των γυναικών δεν ήταν αναγκαίο να περιμένει το τέλος του πολέμου για να πραγματωθεί και ότι οι γυναίκες, παλεύοντας για ισότητα και συμμετέχοντας —όσο το δυνατόν περισσότερο— στον εξελισσόμενο αγώνα, μπορούσαν να προσφέρουν περισσότερα και στον εαυτό τους και στην πολεμική προσπάθεια».*[27] Για όσους δεν αναγνώρισαν ακόμη την ουσία του παραλληλισμού, αυτό δηλαδή που νομιμοποιεί τη χρήση του από τις Mujeres Libres, την αποκαλύπτουμε: Δεν είναι παρά το περίφημο «**εδώ και τώρα**» (τόσο παρερμηνευμένο στις μέρες μας), η βασικότερη ίσως αρχή του αναρχισμού και η ειδοποιός του διαφορά από όσες θεωρίες και κινήματα ευαγγελίζονται την κοινωνική αλλαγή και την απελευθέρωση του ανθρώπου. Η αρχή «εδώ και τώρα» θα μας απασχολήσει και στα επόμενα αφού ο αναρχισμός την κληροδότησε ατόφια στο σύγχρονο εναλλακτικό κίνημα. Προς το παρόν ας περιοριστούμε σε δύο επισημάνσεις: Α) Στη βαρύτητα που είχε η εγκατάλειψη αυτής της αρχής στη διάρκεια του εμφυλίου, με την προτεραιότητα που δόθηκε (παρά την αντίθεση μεγάλης μερίδας αγωνιστών) στον πόλεμο σε βάρος της επανάστασης, που πιθανά επηρέασε κι αυτήν την ίδια την έκβαση του πολέμου. Β) Στην εφαρμογή αυτής της αρχής στο συνδικαλισμό που συνδιαμόρφωσε αυτό που ονομάζουμε αναρχοσυνδικαλισμό. Για τους ισπανούς αναρχικούς το συνδικάτο, όπως άλλωστε προκύπτει κι από τις αρχικές μαρτυρίες που παραθέσαμε, δεν ήταν μόνο όργανο ταξικής πάλης και βελτίωσης της θέσης των εργαζομένων ούτε μόνο η οργάνωση που θα έκανε τη μελλοντική επανάσταση. Ήταν το έμβρυο της μελλοντικής κοινωνίας η οποία εκυοφορείτο όμως «**εδώ και τώρα**» στον τρόπο που ζούσαν και αγωνίζονταν. Πρόκειται για τη σημαντικότερη πρωτο-εναλλακτική θεώρηση: **Εργατική Αλληλεγγύη** δεν ήταν μόνον ο τίτλος της εφημερίδας της CNT για να παραπέμπει σ' ένα ανθηρό μέλλον, ήταν η πραγματικότητα που βίωναν οι ισπανοί της FAI και της CNT· όπως η αυτομόρφωση και η καλλιέργεια στα Ελευθεριακά Αθήναια και τις εργατικές λέσχες δεν ήταν η **βιτρίνα** ενός πολιτικού μηχανισμού αλλά η ουσιαστικότερη **πράξη** ενός κινήματος που καθιστούσε τα μέλη του ικανά, ήδη από την περίοδο του καπιταλιστικού καθεστώτος, «εδώ και τώρα» δηλαδή, να ζήσουν σε μια αναρχική κοινωνία. Γεννούσε τον καινούργιο κόσμο, για να χρησιμοποιήσουμε τα λόγια του Ντουρούτι, στις καρδιές αλλά και στην καθημερινή πρακτική των ανθρώπων.

Τα μικρά παιδιά της φωτογραφίας δεν παίζουν στην παραλία ούτε σε κάποιο αντιαυταρχικό σχολείο της δεκαετίας του '60. Γεύονται με τον τρόπο τους τον ελεύθερο αέρα της ισπανικής επανάστασης του 1936! Η τομή των ισπανών Αναρχικών στην εκπαίδευση εξηγεί περισσότερα απ' όσα εμείς θα μπορούσαμε. (Αναρχικό Ενημερωτικό Δελτίο, Τεύχος 2, Δεκέμβρης 1984, Θεσσαλονίκη)

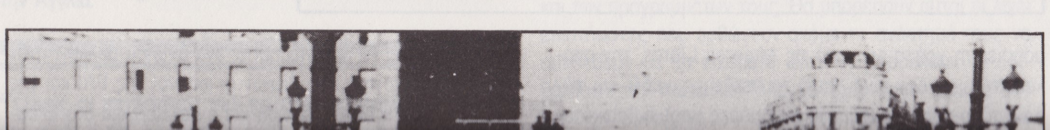
Ας ξαναπιάσουμε όμως το μίτο της εναλλακτικής σκέψης και πρακτικής που ανέπτυξαν οι Mujeres Libres: *«Θέλουμε να κάνουμε καθαρό ότι η γυναίκα είναι ένα άτομο που έχει αξία, ανεξάρτητα απ' το αν είναι μητέρα ή όχι. Θέλουμε ν' απαλλαγούμε απ' το μύθο της ΜΗΤΕΡΑΣ. Θέλουμε, τουλάχιστον, η μητρότητα να είναι συνειδητή επιλογή και όχι υποχρέωση. Οι άνθρωποι θάπρεπε να είναι σε θέση να επιλέγουν αν, πότε και πώς θα κάνουν παιδιά.»*[28] Για τους αναρχικούς, γυναίκες και άντρες, η τεκνοποίηση ήταν ανέκαθεν κομβικό σημείο του προβληματισμού τους. Η εξολοκλήρου «μαύρη εικόνα του κόσμου», η καθολικά αρνητική τοποθέτησή τους, τους οδήγησε πολύ νωρίς ν' αντιληφθούν πως ένας καινούργιος κόσμος δεν θα ήταν ποτέ δυνατόν να δημιουργηθεί δίχως νέου τύπου ανθρώπους. Τολμούσαν, λοιπόν, να τεκνο-

ποιούν, να φέρνουν παιδιά στον κόσμο της βαρβαρότητας, για να δημιουργήσουν το φορέα μιας διαφορετικής κοινωνίας, την ελπίδα για έναν ελευθεριακό κόσμο. Παιδιά γεννημένα στην ελευθερία, παιδιά χωρίς προκαταλήψεις και ταμπού... Από δω προκύπτει και η βαρύτητα που έδιναν οι ελευθεριακοί στην παιδεία καθώς και η παράδοση που ήθελε να δίνονται στα παιδιά των αναρχικών ονόματα ιστορικών προσώπων του κινήματος.

Προτού φύγουμε από την Ισπανία ας συγκρατήσουμε δύο ακόμη εικόνες. Τον παραδοσιακό αναρχικό εργάτη ή αγρότη που δεν έπινε, δεν κάπνιζε, δεν χαρτόπαιζε, δεν έλεγε ποτέ τη λέξη θεός, ζούσε χωρίς θρησκευτικούς ή νομικούς δεσμούς με τη «συντρόφισσά» του, ασκητικά αφιερωμένος στο **σκοπό** καθώς και τις εναλλακτικές κομμούνες των φυσιολατρών, των γυμνιστών, των εχθρών της εκβιομηχάνισης. Ιδιαίτερη μνεία γι' αυτές έγινε στο συνέδριο της CNT, τον Μάιο του '36 στη Σαραγκόσα, όπου τους αναγνωρίσθηκε επίσημα το δικαίωμα στη διαφορά και η συμμετοχή τους στη μελλοντική Ιβηρική Ομοσπονδία Αναρχικών Κοινοτήτων.[29]

Το μπαστάρδεμα όμως του αναρχισμού με το συνδικαλισμό, τις ιδέες των ουτοπικών, τα γυναικεία κινήματα, τους εχθρούς της τεχνολογικής «προόδου» δεν ήταν σχεδόν ποτέ εύκολο αφού πάντα συναντούσε τις αντιδράσεις κάποιας «ορθόδοξης» αντίληψης. Κι ενώ εκεί βρισκόταν η γοητεία και η δύναμη του αναρχισμού, στη συνάντησή του με τα **διαφορετικά** ρεύματα που συνάμα ήταν και συγγενικά (γι' αυτό χαρακτηρίσαμε αυτό το μπαστάρδεμα ως αιμομεικτικό), μέχρι τις μέρες μας η αναγκαιότητα της επιμειξίας των κινημάτων έχει πολύ λίγο συνειδητοποιηθεί από τους συντρόφους. Το μπολσεβίκικο σύμπλεγμα της καθαρότητας, της ορθής άποψης, του ενός και μόνου δρόμου, της εκλεκτής μειοψηφίας, της πρωτοπορείας είναι, φαίνεται, η παιδική ασθένεια του αναρχισμού. Ας δούμε την αντίθεση «ορθόδοξων» και συνδικαλιστών αναλυτικά. (Η ίδια αντίθεση εκφράζεται και θεωρητικά ως πάλη ανάμεσα στην μεσσιανική αντίληψη για την επανάσταση και το «εδώ και τώρα».)

«Η χάρτα της Αμιένης» (1906) προσπαθεί να συμφιλιώσει τους μακροπρόθεσμους στόχους (κοινωνική ανατροπή) με τους βραχυπρόθεσμους στόχους (άμεσες βελτιώσεις για τους εργαζόμενους) του νεαρού επαναστατικού συνδικαλιστικού κινήματος: Το συνδικάτο, που σήμερα είναι μια εστία αντίστασης, θα εξελιχθεί στο μέλλον σε ομάδα παραγωγής και διανομής, θεμέλιο της κοινωνικής οργάνωσης. Παράλληλα, σημειώνει ο Νετλάου,[30] «η χάρτα της Αμιένης» αποτελεί μια οριοθετική γραμμή που εμπόδισε την είσοδο του εξουσιαστικού σοσιαλισμού στα συνδικάτα. *«Είναι ολοφάνερο πόσα οφείλει αυτό το πρόγραμμα στις αναρχικές ιδέες, από τον Προυντόν μέχρι τον Κροπότκιν και τον Πελουτιέ»*, γράφει ο Τζολ[31] και συνεχίζει: *«αλλά για μερικούς αναρχικούς η δήλωση ότι τα συνδικάτα είχαν ένα διπλό καθήκον καθημερινής δράσης και μελλοντικής οργάνωσης ήταν απαράδεκτη με την υπονοούμενη αποδοχή της υπάρχουσας κοινωνίας»*. Αλλά και στο συνέδριο του Άμστερνταμ (1907) που προαναφέραμε υπήρξαν αντιδράσεις στη σύνδεση αναρχισμού και συνδικαλισμού. Τόσο η Γκόλντμαν όσο και ο Μαλατέστα επεσήμαναν τριών ειδών κινδύνους: την πιθανή καταρράκωση της ατομικής αυτονομίας μέσα στις συνδικαλιστικές οργανώσεις, την διαφθορά συνδικαλιστών αξιωματούχων, τον ευνουχισμό της αναρχικής επανάστασης στη μονόπλευρη (οικονομική) απελευθέρωση μιας και μόνον τάξης, της εργατικής. Παράλληλα ο Μαλατέστα επέκρινε την τακτική της γενικής απεργίας σαν ουτοπία. Όσο διορατική κι αν ήταν σε αρκετά σημεία αυτή η πολεμική, παραγνώριζε την ουσία: τη δυναμική του συνδικαλισμού που έδωσε στον αναρχισμό (στην Ισπανία μέχρι το 1936) την πολιτική αποτελεσματικότητα που του έλειπε. Ο Νετλάου[32] αφιερώνει αρκετές σελίδες στο ζήτημα αναρχισμός-συνδικαλισμός και τα στοιχεία που παρουσιάζει είναι χαρακτηριστικά τόσο της αμηχανίας των αναρχικών απέναντι στα συνδικάτα όσο και της δικής του επιφυλακτικότητας. Κατά ένα περίεργο τρόπο τα πυρά των αναρχικών τα συγκεντρώνει η περισσότερο αναρχική τάση του συνδικαλισμού: η υπόθεση του συνδικάτου-πυρήνα της μελλοντικής κοινωνίας. Το 1898, η ομάδα φοιτητών του Παρισιού ενώ τάσσεται υπέρ της συμμετοχής των αναρχικών στα συνδικάτα αποκλείει κατηγορηματικά την υπόθεση του «πυρήνα». Σύμφωνα πάντα με τον Νετλάου, η συμπάθεια του Κροπότκιν προς το συνδικαλισμό έχει υπερτονισθεί και ισχυρίζεται πως πουθενά ο Κροπότκιν δεν αναφέρεται στην έννοια του «πυρήνα». Ο Μαλατέστα[33] θεωρεί το συνδικάτο απαραίτητο και γενικότερα την οργάνωση των εργατών *«σαν ένα μέσο για την υλική και ηθική βελτίωση των μαζών, σαν ένα γόνιμο έδαφος για προπαγάνδα»*. Και συνεχίζει: *«Υποστηρίζω, λοιπόν, ότι αυτές οι οργανώσεις δεν μπορούν να είναι αναρχικές και ότι δεν είναι σωστό να θέλουμε να είναι αναρχικές· γιατί, αν ήταν, δεν θα εκπλήρωναν πια τον προορισμό τους και δεν θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν για τους σκοπούς που θα ονειρεύονταν οι αναρχικοί οι οποίοι θα συμμετείχαν σ' αυτές. Τα συνδικάτα δημιουργούνται με σκοπό να υπερασπίσουν τα σημερινά, τα τωρινά συμφέροντα των ανθρώπων του μόχθου, και να καλυτερέψουν τις συνθήκες της ζωής τους όσο γίνεται περισσότερο, μέχρι που να μπορέσουν να κάνουν την κοινωνική επανάσταση· αυτή, θα μετατρέψει τους σημερινούς μισθωτούς σκλάβους σε ελέυθερους εργάτες που θα συνεργάζονται ελεύθερα για το κοινό καλό. Για να πετύχει το συνδικάτο το στόχο του και για να είναι, ταυτόχρονα, ένας χώρος εκπαίδευσης κι ένα πεδίο για προπαγάνδα που θ' αποβλέπουν σ' ένα μελλοντικό ριζικό μετασχηματισμό, θα πρέπει να περιλαμβάνει όλους τους εργάτες...»* (εννοεί όχι μόνο τους αναρχικούς). Να επιμείνουμε στο Μαλατέστα αφού είναι όχι μόνο η αντιπροσωπευτικότερη περίπτωση του «ορθόδοξου» πνεύματος αλλά και ο λιγότερο επιφυλακτικός, ο πλέον ειλικρινής. *«Κάθε συγχώνευση ή σύγχυση του αναρχικού κι επαναστατικού κινήματος με το συνδικαλιστικό κίνημα, θα έχει σαν αποτέλεσμα είτε να κάνει το συνδικάτο ανίκανο να πετύχει τους ιδιαίτερους στόχους του, είτε ν' αποδυναμώσει, να πλαστογραφήσει και να σβήσει το πνεύμα του αναρχισμού.»* Και το ερώτημα έρχεται αβίαστα: Η CNT ήταν ένα ανίκανο συνδικάτο; Στην Ισπανία —όπου έγινε αυτή η συγχώνευση αναρχισμού και συνδικαλισμού— αποδυναμώθηκε και πλαστογραφήθηκε ο αναρχισμός; Παρά την ήττα στον εμφύλιο και, παρά τα λάθη της CNT και παρά το γεγονός πως τα λάθη της CNT συνέβαλαν στην ήττα, εμείς απαντάμε κατηγορηματικά όχι. Κι ενώ μπορούμε να δεχτούμε την άποψη του Μαλατέστα όσον αφορά τη δράση των αναρχικών μέσα στα συνδικάτα και, κατ' επέκταση, αυτό ενδιαφέρει σήμερα, μέσα στα κοινωνικά κινήματα: *«(οι αναρχικές ομάδες) να προσπαθούν να κάνουν αυτές τις οργανώσεις να υιοθετούν τακτικές που να πλησιάζουν όσο το δυνατόν περισσότερο στις αναρχικές τακτικές»*, δεν μπορούμε να δεχτούμε την επόμενη άποψή του: *«Αν για το καλό της ζωής και των αναγκών της οργάνωσης το βρίσκουν πράγματι αναγκαίο να συμβιβαστούν, να παραιτηθούν και να έρθουν σε συμφωνία με τις αρχές και τους εκμεταλλευτές, ας το κάνουν· ας το κάνουν όμως οι άλλοι, κι όχι οι αναρχικοί, γιατί χρέος των αναρχικών είναι ν' αποδεικνύουν την ανεπάρκεια και τον πρόσκαιρο χαρακτήρα όλων των βελτιώσεων που μπορούν ν' αποσπαστούν μέσα στο καπιταλιστικό καθεστώς και να κατευθύνουν τον αγώνα προς ολοένα και περισσότερο ριζικές λύσεις.»* Δηλαδή, σύμφωνα με το Μαλατέστα κι όλους τους «ορθόδοξους» που θέλουν και την πίτα της α-

ταν η γοητεία και η δύναμη του αναρχισμού, στη συνάντησή του με τα **διαφορετικά** ρεύματα που συνάμα ήταν και συγγενικά (γι' αυτό χαρακτηρίσαμε αυτό το μπαστάρδεμα ως αιμομεικτικό), μέχρι τις μέρες μας η αναγκαιότητα της επιμειξίας των κινημάτων έχει πολύ λίγο συνειδητοποιηθεί από τους συντρόφους. Το μπολσεβίκικο σύμπλεγμα της καθαρότητας, της ορθής άποψης, του ενός και μόνου δρόμου, της εκλεκτής μειοψηφίας, της πρωτοπορείας είναι, φαίνεται, η παιδική ασθένεια του αναρχισμού. Ας δούμε την αντίθεση «ορθόδοξων» και συνδικαλιστών αναλυτικά. (Η ίδια αντίθεση εκφράζεται και θεωρητικά ως πάλη ανάμεσα στην μεσσιανική αντίληψη για την επανάσταση και το «εδώ και τώρα».)

«Η χάρτα της Αμιένης» (1906) προσπαθεί να συμφιλιώσει τους μακροπρόθεσμους στόχους (κοινωνική ανατροπή) με τους βραχυπρόθεσμους στόχους (άμεσες βελτιώσεις για τους εργαζόμενους) του νεαρού επαναστατικού συνδικαλιστικού κινήματος: Το συνδικάτο, που σήμερα είναι μια εστία αντίστασης, θα εξελιχθεί στο μέλλον σε ομάου[32] αφιερώνει αρκετές σελίδες στο ζήτημα αναρχισμός-συνδικαλισμός και τα στοιχεία που παρουσιάζει είναι χαρακτηριστικά τόσο της αμηχανίας των αναρχικών απέναντι στα συνδικάτα όσο και της δικής του επιφυλακτικότητας. Κατά ένα περίεργο τρόπο τα πυρά τῶν αναρχικών τα συγκεντρώνει η περισσότερο αναρχική τάση του συνδικαλισμού: η υπόθεση του συνδικάτου-πυρήνα της μελλοντικής κοινωνίας. Το 1898, η ομάδα φοιτητών του Παρισιού ενώ τάσσεται υπέρ της συμμετοχής των αναρχικών στα συνδικάτα αποκλείει κατηγορηματικά την υπόθεση του «πυρήνα». Σύμφωνα πάντα με τον Νετλάου, η συμπάθεια του Κροπότκιν προς το συνδικαλισμό έχει υπερτονισθεί και ισχυρίζεται πως πουθενά ο Κροπότκιν δεν αναφέρεται στην έννοια του «πυρήνα». Ο Μαλατέστα[33] θεωρεί το συνδικάτο απαραίτητο και γενικότερα την οργάνωση των εργατών *σαν ένα μέσο για την υλική και ηθική βελτίωση των μαζών, σαν ένα γόνιμο έδαφος για προπαγάνδα*. Και συνεχίζει: *«Υποστηρίζω, λοιπόν, ότι αυτές οι οργανώσεις δεν μπορούν να είναι αναρχικές και ότι δεν είναι σωστό* CNT ήταν ένα ανίκανο συνδικάτο; Στην Ισπανία —όπου έγινε αυτή η συγχώνευση αναρχισμού και συνδικαλισμού— αποδυναμώθηκε και πλαστογραφήθηκε ο αναρχισμός; Παρά την ήττα στον εμφύλιο και, παρά τα λάθη της CNT και παρά το γεγονός πως τα λάθη της CNT συνέβαλαν στην ήττα, εμείς απαντάμε κατηγορηματικά όχι. Κι ενώ μπορούμε να δεχτούμε την άποψη του Μαλατέστα όσον αφορά τη δράση των αναρχικών μέσα στα συνδικάτα και, κατ' επέκταση, αυτό ενδιαφέρει σήμερα, μέσα στα κοινωνικά κινήματα: *«(οι αναρχικές ομάδες) να προσπαθούν να κάνουν αυτές τις οργανώσεις να υιοθετούν τακτικές που να πλησιάζουν όσο το δυνατόν περισσότερο στις αναρχικές τακτικές»*, δεν μπορούμε να δεχτούμε την επόμενη άποψή του: *«Αν για το καλό της ζωής και των αναγκών της οργάνωσης το βρίσκουν πράγματι αναγκαίο να συμβιβαστούν, να παραιτηθούν και να έρθουν σε συμφωνία με τις αρχές και τους εκμεταλλευτές, ας το κάνουν· ας το κάνουν όμως οι άλλοι, κι όχι οι αναρχικοί, γιατί χρέος των αναρχικών είναι ν' αποδεικνύουν την ανεπάρκεια και τον πρόσκαιρο χαρακτήρα όλων των βελτιώσεων που μπορούν ν' αποσπαστούν μέσα στο καπιταλιστικό καθεστώς και να κατευθύνουν τον αγώνα προς ολοένα και περισσότερο ριζικές λύσεις.»* Δηλαδή, σύμφωνα με το Μαλατέστα κι όλους τους «ορθόδοξους» που θέλουν και την πίτα της αναρχικής καθαρότητας σωστή και την κοινωνική παρέμβαση χορτάτη, οι αναρχικοί (ο περιούσιος λαός) «θα βγάζουν την ουρά τους απ' έξω» κάθε φορά που η πραγματικότητα θα απαιτεί κάτι άλλο πλην της μεσσιανικής θεωρίας της κοινωνικής επανάστασης. Το αδιέξοδο και μόνο θεωρητικά είναι φανερό. Ιστορικά όποτε επικράτησε αυτή η αντίληψη ο αναρχισμός απομονώθηκε, περιθωριοποιήθηκε κι έσβησε ενώ όταν συνδέθηκε ουσιαστικά με τα πραγματικά κινήματα, με μεταρρυθμιστές και με μη «καθαρούς» επαναστάτες έγραψε τις καλύτερες σελίδες της ιστορίας του.

Με τον ίδιο συντηρητισμό και τις ίδιες επιφυλάξεις που υποδέχτηκε ο αναρχισμός τον συνδικαλισμό έμελλε να υποδεχτεί και ο ισπανικός αναρχοσυνδικαλισμός ένα καινούργιο κίνημα. Εδώ «ορθόδοξοι» δεν είναι οι αναρχικοί ούτε «αιρετικοί» οι συνδικαλιστές-οπαδοί της υπόθεσης του «πυρήνα». Εδώ, στην Ισπανία, αναρχισμός και συνδικαλισμός βαδίζουν χέρι-χέρι και παρά τας... γραφάς (κι ενώ διαπράττουν συνεχώς το αμάρτημα των μεταρρυθμίσεων, ενδιαφερόμενοι για τη βελτίωση της θέσης των εργαζομένων εδώ και τώρα πριν την κοινωνική επανάσταση) ούτε αφομοιώνονται ούτε συμβιβάζονται αλλά κατορθώνουν, το 1936, αυτοί οι... μπάσταρδοι οι αναρχοσυν-

Βαρκελώνη: Ένοπλος περίπατος. Αρκεί να είσαι με τη χαρά, τη ζωή και το κορίτσι· στον έρωτα και στην επανάσταση· τότε ακόμα κι ο πόλεμος καταντά μια ασήμαντη λεπτομέρεια.

δικαλιστές να ξεκινήσουν την κοινωνική επανάσταση και να αποτελέσουν την κύρια δύναμή της. Παρ' όλα αυτά, παρά το γεγονός ότι οι αναρχικοί δεν έδιναν **απόλυτη** προτεραιότητα στο ζήτημα της οικονομικής καταπίεσης και ενώ οι αναρχοσυνδικαλιστές αναγνώρισαν τους φυσιολάτρες, τους γυμνιστές, τους εχθρούς της εκβιομηχάνισης, δεν δέχτηκαν με την ίδια ευκολία τις «αιρετικές» Mujeres Libres. Γράφει η Άκελσμπεργκ:[34] *«Η γυναικεία καταπίεση δεν ήταν ποτέ ζήτημα προτεραιότητας μέσα στο Ισπανικό αναρχικό κίνημα. Οι περισσότεροι αναρχικοί αρνούνταν ν' αναγνωρίσουν την ιδιαιτερότητά της· ισχυρίζονταν —αν τους ενδιέφερε και καθόλου— ότι η χειραφέτηση των γυναικών θα πραγματωνόταν είτε με τη συμμετοχή τους στο εργατικό δυναμικό ή (πιο συχνά) μετά την εγκαθίδρυση της αναρχικής κοινωνίας. Στην καλύτερη περίπτωση επέμεναν ότι η πάλη για το ξεπέρασμα της γυναικείας καταπίεσης πρέπει να γίνεται μέσα απ' τις οργανώσεις του κινήματος».* Σύμφωνα πάντα με την ίδια συγγραφέα: *«Η ίδρυση των Mujeres Libres είναι ένα καλό παράδειγμα "άμεσης δράσης" ή "αυθόρμητης οργάνωσης" και αποδεικνύει ότι οι Mujeres Libres είχαν τις ρίζες τους στο αναρχικό κίνημα που τόσο επέμενε στην αναγκαιότητα αυτοοργάνωσης με στόχο την ικανοποίηση των αναγκών που οι ίδιοι οι άνθρωποι αναγνωρίζουν στον εαυτό τους».* Είναι τραγικό αυτό που συμβαίνει μέχρι σήμερα· να ξεπηδούν κινήματα και να οργανώνονται με καθαρά αναρχικό τρόπο και παρ' όλα αυτά να συναντούν την αντίδραση των δογματικών αναρχικών. Γενικότερα, αυτό που ονομάζεται **ανταγωνισμός των κοινωνικών υποκειμένων** είναι και στις μέρες μας από τα βασικά προβλήματα στη συγκρότηση ευρέων απελευθερωτικών κι εναλλακτικών κινημάτων. Τελειώνοντας με τις αντιδράσεις που συνάντησαν οι Mujeres Libres αναφέρουμε την προσπάθεια της Καπλάν[35] να εντοπίσει τις υλικές αιτίες του ανταγωνισμού αναρχικού και γυναικείου κινήματος: *«Όταν οι αναρχικοί επιτέθηκαν στην οικογένεια και την εκκλησία, αυτές (οι γυναίκες) δυσαρεστήθηκαν. Όσο εκμεταλλευτικές κι αν ήταν η οικογένεια και η εκκλησία, πρόσφεραν ωστόσο στις γυναίκες μια αίσθηση σταθερότητας της θέσης τους κι αξιοπρέπειας. Διότι απ' την οικογένεια αντλούσαν προστασία, κάποιο βαθμό σιγουριάς και την εμπειρία της συνεργατικής δραστηριότητας. Η Καθολική Εκκλησία ήταν κάτι περισσότερο από ένας χώρος επικοινωνίας με το Θεό και τους αγίους. Ήταν ένας χώρος συγκέντρωσης, όπου οι γυναίκες μπορούσαν να τονώσουν κάποιες μορφές συλλογικότητας μέσα απ' το κουτσομπολιό και τη συμπόνια. Η καθημερινή λειτουργία αποτελούσε τον πυρήνα της κοινωνίας των φτωχών γυναικών, όπως ακριβώς το τοπικό μπαρ ή καφενείο, ήταν το κέντρο της*

γιναν σαφείς οι αντιδράσεις που συνάντησαν οι πρόγονοι του εναλλακτικού (εδώ εντάξαμε και τους συνδικαλιστές) από τις «ορθοδοξίες», αναρχικές ή άλλες. Για ευνόητους λόγους δώσαμε ιδιαίτερη βαρύτητα στον ισπανικό αναρχισμό ωστόσο τα συμπεράσματα για τη σχέση αναρχίας και εναλλακτικού ισχύουν (επαγωγικά) σε παγκόσμιο επίπεδο. Σταθήκαμε ιδιαίτερα και στο συνδικαλισμό, όχι γιατί θα τον προτείναμε σήμερα ως την αιχμή των εναλλακτικών κινημάτων αλλά γιατί στον αιώνα που πέρασε λειτούργησε (όχι μόνο στην Ισπανία αλλά και στις Η.Π.Α., τη Γαλλία, τη Γερμανία, την Ιταλία κ.λπ.) ως αιχμή των κινημάτων. Σήμερα, χωρίς να τον αποκλείουμε, αφού αυτό σε πολλές περιπτώσεις θα ισοδυναμούσε με παραίτηση, δεν μπορούμε παρά να επισημάνουμε αφ' ενός πως η κυρίαρχη λειτουργία του είναι ο ρόλος της ασφαλιστικής δικλείδας του καπιταλιστικού συστήματος και αφ' ετέρου την διαρκή αποδυνάμωσή του καθώς οδηγούμεθα στη μεταβιομηχανική κοινωνία.

Τώρα μπορούμε να μιλήσουμε και για το σύγχρονο εναλλακτικό κίνημα και για την περίπτωση της Ελλάδας. Η πρακτική μας θεωρία θέλει και μπορεί να επανενεργοποιήσει τη **διάχυτα ελευθεριακή τάση** που δύσπιστη αγωνιά.

"Με δεδομένες τις αναρχικές καταβολές του εναλλακτικού και χωρίς να παραγνωρίζουμε τις αντιδράσεις που συνάντησαν οι πρώτες εναλλακτικές απόπειρες από τις «ορθοδοξίες», αναρχικές ή άλλες, ισχυριζόμαστε πως η δυναμική των οικολογικών κι εναλλακτικών κινημάτων ανοίγει νέες προοπτικές για τις *δυνάμεις της αντιεξουσίας*. Για πρώτη φορά μετά τη δεκαετία του '60 η αντιεξουσία μπορεί να βρει το δρόμο ώστε να θέσει *με όρους πλειοψηφικούς*, μέσω του οικολογικού ζητήματος, το όλο κοινωνικό ζήτημα. Το οικολογικό γίνεται σήμερα η αδιαμφισβήτητη αιχμή του δόρατος..."

Να την επανενεργοποιήσει στην εναλλακτική κατεύθυνση, στην πρόσ-τυχη πρό(σ)κληση της αναρχίας.

Το '74 η ελληνική κοινωνία γίνεται αυτόματα, μέσα σε μια μέρα, στις 23 Ιουλίου, η πιο δεκτική σε οράματα κι ιδέες κοινωνία της Ευρώπης. Ακολουθεί μια περίοδος «ανοιχτή» σε κάθε πιθανότητα κι ολόκληρη η κοινωνία την βιώνει κατ' αυτόν τον τρόπο. Μια σοσιαλιστική (χωρίς

Ανάμεσα στις καλαίσθητες περιοδικές εκδόσεις των ισπανών αναρχικών διακρίνεται ο «Ήλιος», το περιοδικό των φυσιολατρών...

ιδεών και ήρθε αυτός των γεγονότων και των πράξεων» (Μπακούνιν), θα πρέπει να το δούμε κι αυτό ενταγμένο στην ίδια πολιτικοκοινωνική διαδικασία, θύμα μιας αφελούς συγκυρίας και μιας κοινωνίας που συνολικά (εκτός φυσικά από την τάξη που άρχει) ουρανοβατεί. Οι αναρχικοί σ' αυτά τα 15 περίπου χρόνια άσκησαν καθολική κριτική κι επιτέθηκαν σ' όλες τις δομές του κοινωνικού καθεστώτος. Η κριτική οξεία, ορθή και γιομάτη φαντασία. Οι επιθέσεις συνεχείς, αμείλικτες και πάντα στα όρια των δυνατοτήτων του κινήματος. Ωστόσο, σ' ελάχιστες περιπτώσεις εφαρμόστηκαν ή έστω μελετήθηκαν οι **εναλλακτικές λύσεις** που θα σχετίζονταν με την **πραγματική** ζωή, θα σχετίζονταν δηλαδή με το «εδώ» και το «τώρα», των ανθρώπων που πλαισίωναν το κίνημα. Είναι η ίδια διαδικασία μ' αυτήν που περιέγραφε η Καπλάν για τις σχέσεις αναρχικών και γυναικών στην Ισπανία.

Οι μόνες περιπτώσεις που οι αναρχικοί έδρασαν εναλλακτικά αφορούσαν στα ζητήματα καταστολής και κρατουμένων. Δεν είναι τυχαίο ότι σε τέτοιες περιόδους το αναρχικό κίνημα παρουσίασε και τη μεγαλύτερη μαζικότητα. Η αλληλεγγύη και η αδελφότητα περιορισμένη ασφυκτικά στους διαδρόμους των δικαστηρίων και στις φυλακές (παρά το δημοφιλές σύνθημα: Αυτή η κοινωνία είναι φυλακή, φυλακισμένοι είναι όλοι οι μισθωτοί) σπάνια αναπτύχθηκε σε άλλους τομείς της καθημερινής ζωής των ατόμων. Το αποτέλεσμα ήταν, κάτω απ' αυτές τις

μερα· να ξεπηδούν κινήματα και να οργανώνονται με καθαρά αναρχικό τρόπο και παρ' όλα αυτά να συναντούν την αντίδραση των δογματικών αναρχικών. Γενικότερα, αυτό που ονομάζεται **ανταγωνισμός των κοινωνικών υποκειμένων** είναι και στις μέρες μας από τα βασικά προβλήματα στη συγκρότηση ευρέων απελευθερωτικών κι εναλλακτικών κινημάτων. Τελειώνοντας με τις αντιδράσεις που συνάντησαν οι Mujeres Libres αναφέρουμε την προσπάθεια της Καπλάν[35] να εντοπίσει τις υλικές αιτίες του ανταγωνισμού αναρχικού και γυναικείου κινήματος: *«Όταν οι αναρχικοί επιτέθηκαν στην οικογένεια και την εκκλησία, αυτές (οι γυναίκες) δυσαρεστήθηκαν. Όσο εκμεταλλευτικές κι αν ήταν η οικογένεια και η εκκλησία, πρόσφεραν ωστόσο στις γυναίκες μια αίσθηση σταθερότητας της θέσης τους κι αξιοπρέπειας. Διότι απ' την οικογένεια αντλούσαν προστασία, κάποιο βαθμό σιγουριάς και την εμπειρία της συνεργατικής δραστηριότητας. Η Καθολική Εκκλησία ήταν κάτι περισσότερο από ένας χώρος επικοινωνίας με το Θεό και τους αγίους. Ήταν ένας χώρος συγκέντρωσης, όπου οι γυναίκες μπορούσαν να τονώσουν κάποιες μορφές συλλογικότητας μέσα απ' το κουτσομπολιό και τη συμπόνια. Η καθημερινή λειτουργία αποτελούσε τον πυρήνα της κοινωνίας των φτωχών γυναικών, όπως ακριβώς το τοπικό μπαρ ή καφενείο, ήταν το κέντρο της κοινωνικής ζωής των φτωχών αντρών. (...) Όμως οι άντρες αναρχικοί επέμεναν στις επιθέσεις τους, τόσο ενάντια στην εκκλησία όσο κι ενάντια στην οικογένεια, χωρίς να προσφέρουν εναλλακτικές λύσεις. Δεν πρόσφεραν, ούτε υποσχέθηκαν απελπιστικά αναγκαίες κοινωνικές υπηρεσίες μέσα απ' τις οποίες οι γυναίκες θα μπορούσαν να αυτοκαθοριστούν.»*

Αλλά και στη μεταφρανκική Ισπανία οι συνδικαλιστές, φορείς της αναρχικής... ορθοδοξίας πλέον, βρήκαν τους «αιρετικούς» τους. Τα Ελευθεριακά Αθήναια, μετά τις συνεχείς κρίσεις της CNT έχουν γίνει ο αξιολογότερος πόλος συσπείρωσης του νέου ισπανικού κινήματος συγκεντρώνοντας αντιεξουσιαστικές ομάδες από οικολόγους, φεμινίστριες, ομοφυλόφιλους κ.λπ. Σε μικρό χρονικό διάστημα γίνονται στόχος κριτικής, όπως πολλά χρόνια πριν οι Mujeres Libres, από την αμιγώς συνδικαλιστική τάση της CNT και ιδίως από τα εξόριστα μέλη της στη Γαλλία.[36]

☆

Συζητήσαμε και, πιστεύουμε, αποδείξαμε στα πλαίσια φυσικά αυτής της γενικής τοποθέτησης, τις αναρχικές καταβολές του εναλλακτικού. Συζητήσαμε και, ελπίζουμε, έ-

“Με δεδομένες τις αναρχικές καταβολές του εναλλακτικού και χωρίς να παραγνωρίζουμε τις αντιδράσεις που συνάντησαν οι πρώτες εναλλακτικές απόπειρες από τις «ορθοδοξίες», αναρχικές ή άλλες, ισχυριζόμαστε πως η δυναμική των οικολογικών κι εναλλακτικών κινημάτων ανοίγει νέες προοπτικές για τις *δυνάμεις της αντιεξουσίας*. Για πρώτη φορά μετά τη δεκαετία του '60 η αντιεξουσία μπορεί να βρει το δρόμο ώστε να θέσει *με όρους πλειοψηφικούς*, μέσω του οικολογικού ζητήματος, το όλο κοινωνικό ζήτημα. Το οικολογικό γίνεται σήμερα η αδιαμφισβήτητη αιχμή του δόρατος...”

Να την επανενεργοποιήσει στην εναλλακτική κατεύθυνση, στην πρόσ-τυχη πρό(σ)κληση της αναρχίας.

Το '74 η ελληνική κοινωνία γίνεται αυτόματα, μέσα σε μια μέρα, στις 23 Ιουλίου, η πιο δεκτική σε οράματα κι ιδέες κοινωνία της Ευρώπης. Ακολουθεί μια περίοδος «ανοιχτή» σε κάθε πιθανότητα κι ολόκληρη η κοινωνία την βιώνει κατ' αυτόν τον τρόπο. Μια σοσιαλιστική (χωρίς εισαγωγικά!) ηθική βασισμένη στην αλληλεγγύη, στην ισότητα, στο σεβασμό των ανθρώπων του μόχθου, στην αμφισβήτηση, στην ανοιχτή συζήτηση όλων των ιδεών και απόψεων, διαποτίζει την κοινωνία. Κάθε αλλαγή είναι πιθανή κι επιθυμητή. Η κοινωνία που είδε τη χούντα να καταρρέει από μόνη της, το ΚΚΕ να νομιμοποιείται, το βασιλιά να φεύγει, δίχως να έχει δώσει η ίδια σχεδόν κανένα ουσιαστικό αγώνα, εύκολα δέχτηκε τη μεταπολιτευτική άνοιξη όπου κατά... μαγικό τρόπο όλα μπορούν να συμβούν. Δεν είναι τυχαίο ότι το ΠΑ.ΣΟ.Κ. καπηλευόμενο αυτούς ακριβώς τους ανώριμους και διάχυτους πόθους κατόρθωσε να κατακτήσει την εξουσία. Στις εκλογές του '74 ρίχνοντας το σύνθημα «Στις 18 σοσιαλισμός» αποσπά το 13% των ψηφοφόρων, πολλοί απ' τους οποίους πράγματι πίστευαν πως την επομένη των εκλογών θα εγκαθιδρυόταν στην Ελλάδα σοσιαλιστικό καθεστώς.

Το 1981 κερδίζει τις εκλογές διαστρέφοντας ένα αναρχικό σύνθημα του '74: «Εδώ και Τώρα».[37] Η κοινωνία δίχως πείρα αγώνων εύκολα δέχεται την ένταξή της στους ευρωπαϊκούς ρυθμούς εξαθλίωσης, στην ανερμάτιστη και ανέλπιδη ανάπτυξη.

Το αναρχικό κίνημα, τώρα που «πέρασε ο καιρός των στην ίδια πολιτικοκοινωνική διαδικασία, θύμα μιας αφελούς συγκυρίας και μιας κοινωνίας που συνολικά (εκτός φυσικά από την τάξη που άρχει) ουρανοβατεί. Οι αναρχικοί σ' αυτά τα 15 περίπου χρόνια άσκησαν καθολική κριτική κι επιτέθηκαν σ' όλες τις δομές του κοινωνικού καθεστώτος. Η κριτική οξεία, ορθή και γιομάτη φαντασία. Οι επιθέσεις συνεχείς, αμείλικτες και πάντα στα όρια των δυνατοτήτων του κινήματος. Ωστόσο, σ' ελάχιστες περιπτώσεις εφαρμόστηκαν ή έστω μελετήθηκαν οι **εναλλακτικές λύσεις** που θα σχετίζονταν με την **πραγματική** ζωή, θα σχετίζονταν δηλαδή με το «εδώ» και το «τώρα», των ανθρώπων που πλαισίωναν το κίνημα. Είναι η ίδια διαδικασία μ' αυτήν που περιέγραφε η Καπλάν για τις σχέσεις αναρχικών και γυναικών στην Ισπανία.

Οι μόνες περιπτώσεις που οι αναρχικοί έδρασαν εναλλακτικά αφορούσαν στα ζητήματα καταστολής και κρατουμένων. Δεν είναι τυχαίο ότι σε τέτοιες περιόδους το αναρχικό κίνημα παρουσίασε και τη μεγαλύτερη μαζικότητα. Η αλληλεγγύη και η αδελφότητα περιορισμένη ασφυκτικά στους διαδρόμους των δικαστηρίων και στις φυλακές (παρά το δημοφιλές σύνθημα: Αυτή η κοινωνία είναι φυλακή, φυλακισμένοι είναι όλοι οι μισθωτοί) σπάνια αναπτύχθηκε σε άλλους τομείς της καθημερινής ζωής των ατόμων. Το αποτέλεσμα ήταν, κάτω απ' αυτές τις συνθήκες, προκαθορισμένο· το βλέπουμε γύρω μας και κυρίως το ζούμε: από τις δεκάδες χιλιάδες ανθρώπους που κατά καιρούς συμμετείχαν ή απλά ενδιαφέρονταν για το επαναστατικό κίνημα απόμειναν ελάχιστοι, εντελώς περιθωριοποιημένοι (τόσο θεωρητικά και πρακτικά όσο και από άποψη καθημερινής ζωής), χαμένοι μέσα στην αλματωδώς αναπτυσσόμενη και εκσυγχρονιζόμενη νεοελληνική αθλιότητα.

Τώρα που οι υψηλοί τόνοι των κινημάτων παρήλθαν μαζί με τις ελληνικές ιδιαιτερότητες που σαρώθηκαν και σαρώνονται λίγο πριν την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση, τώρα που η όποια πολιτισμική αυτονομία του ελληνικού τοπίου αλώνεται από τις πολυεθνικές εταιρείες, σβήνει κάτω από τα εοκικά προγράμματα, είτε το θέλουμε είτε όχι, πρέπει να αντιμετωπίσουμε και την Ελλάδα και τα κινήματά της ως ένα τμήμα και μόνο της γηραιάς ηπείρου. Δύο κοσμογονικές διεργασίες συμβαίνουν αυτή την εποχή στην Ευρώπη και φυσικά αλληλεπιδρούν μεταξύ τους. Στο ανατολικό μπλοκ, η περεστρόικα, η δυτικοποίηση δηλαδή των «σοσιαλιστικών» καθεστώτων δίχως ανατροπή, αναδεικνύει εθνικά ζητήματα κάτω απ' τα οποία (δεν πρόκειται για υποθέσεις αλλά για βεβαιότητα) υποβόσκει το κοινωνικό ζήτημα. Η επίδραση της περεστρόικα στη δύση θα επιτα-

Τα μοναστήρια καίγονται...

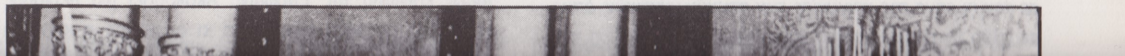
χύνει την περιθωριοποίηση των κομμουνιστικών κομμάτων που ανίκανα να επωμισθούν οποιοδήποτε ρόλο θ' αφήσουν επιτέλους ανοικτό το πεδίο δράσης στα νέα κινήματα. Στο δυτικό μπλοκ η δυναμική (εκφρασμένη και κοινοβουλευτικά) των οικολογικών κι εναλλακτικών κινημάτων ανοίγει νέες προοπτικές για τις **δυνάμεις της αντιεξουσίας**. Για πρώτη φορά μετά τη δεκαετία του '60 η αντιεξουσία μπορεί να βρει το δρόμο ώστε να θέσει **με όρους πλειοψηφικούς**, μέσω του οικολογικού ζητήματος, το όλο κοινωνικό ζήτημα. Το οικολογικό γίνεται σήμερα η αδιαμφισβήτητη αιχμή του δόρατος συγκεντρώνοντας όλα τα κινήματα που αμφισβητούν το φετίχ της ανάπτυξης. Η ανάπτυξη εναλλακτικών και οικολογικών κινημάτων **και** στο ανατολικό μπλοκ (Γιουγκοσλαβία, Αν. Γερμανία, Ουγγαρία κ.λπ.) καθώς φυσικά και η περίπτωση του Πολωνικού Κινήματος κάνουν σαφείς τις ελπίδες για μια καινούργια, παγκόσμια, άνοιξη. Το ερώτημα που προκύπτει είναι κατά πόσον τα εναλλακτικά κινήματα έχουν **συνείδηση** του ρόλου τους και των καταβολών τους. Για όποιον παρακολουθεί τα τεκταινόμενα στην Ανατολική Ευρώπη η απάντηση είναι απλή: Η ιστορική μνήμη των αγώνων της περιόδου '68-'80 είναι χαραγμένη στο μυαλό κάθε Πολωνού, όπως το '56 στον Ούγγρο, το '68 στον Τσέχο και το

ξεις το κράτος σε μια νύχτα. Ούτε να διακηρύξεις απλώς ότι κατάργησες την εξουσία, νομίζοντας ότι έχει καταργηθεί. Δεν αρκεί η καλή θέληση. Χωρίς κάποια οργανωμένη δράση, δεν μπορείς να αλλάξεις κοινωνικές δομές. Οι αλλαγές πρέπει να γίνουν σκαλί-σκαλί. Θέλουμε να μας δεχτεί όλος ο κόσμος. Όχι μόνο μερικοί θεότρελοι διανοούμενοι. Αυτοί μπορούν να δεχτούν οτιδήποτε.»[38]

Το οργανωτικό σχήμα των Πράσινων είναι μια πρωτότυπη αντιμετώπιση της διαφθοράς που γεννά η εξουσία και εγγύηση όσον αφορά τη ριζοσπαστικότητα και τη μη ενσωμάτωση του οικολογικού κι εναλλακτικού κινήματος της Δυτικής Γερμανίας. Η οργανωτική δομή βασίζεται στη δημοκρατία της βάσης η οποία περιλαμβάνει τις εξής αρχές: 1. Την **κυκλική εναλλαγή** όσων κατέχουν κομματικές, βουλευτικές ή άλλες θέσεις. 2. Τη **δυνατότητα αντικατάστασης** ανά πάσα στιγμή αυτών που κατέχουν θέσεις. 3. Την **προστακτική εντολή** δηλαδή το **δεσμευτικό χαρακτήρα** που έχει μια εντολή που χορηγείται από τη βάση σε κάποιον εκλεγμένο εκπρόσωπό της. 4. Την **απαγόρευση κατοχής δύο ή παραπάνω θέσεων** ταυτόχρονα. 5. Το **άμισθο των θέσεων στον κομματικό μηχανισμό**. (Για πρώτη φορά μετά την ισπανική CNT μια τόσο μεγάλη οργάνωση δεν χρησιμοποιεί έμμισθα επαγγελματικά στελέχη.) Μπορούν να χορηγούνται μόνον κάποια «έξοδα παραστάσεως». Ο μισθός των βουλευτών δεν υπερβαίνει εκείνον ενός ειδικευμένου εργάτη. Τα υπόλοιπα απ' τα χρήματα που παρέχει το κράτος σαν βουλευτικό μισθό πηγαίνουν στο κόμμα ή σε εξωκομματικά ταμεία για υποστήριξη δραστηριοτήτων βάσης ή εναλλακτικών αυτοδιαχειριζόμενων οικονομικών μονάδων. 6. Τη **δημοσιότητα** του κομματικού διαλόγου σε όλα τα όργανα. Σύμφωνα με την αρχή αυτή ο κομματικός διάλογος οφείλει να διεξάγεται τόσο μέσα στο κόμμα όσο και ανοιχτά προς τα έξω. 7. Την **αρχή της συναίνεσης**. Σκοπός της να λαμβάνονται υπ' όψιν στη διαμόρφωση κομματικών αποφάσεων η γνώμη της μειοψηφίας.[39]

Με τη **θεμελίωση του πλουραλισμού**, της ενότητας μέσα στην πολυμορφία, αντί του δημοκρατικού συγκεντρωτισμού (αστικού ή μαρξιστικού-λενινιστικού), **την αποκέντρωση** και **την πλήρη** (ουσιαστική κι όχι μόνο στα λόγια) **αυτονομία των μαζικών χώρων** το κίνημα των Πράσινων πλησιάζει την ελευθεριακή παράδοση. Προερχόμενοι από ένα αμάλγαμα από εξωκοινοβουλευτική αριστερά (τροτσκιστές, μαοϊκούς, μέλη του κομμουνιστικού κόμματος, νεολαία των σοσιαλδημοκρατών), Πρωτοβουλίες Πολιτών, Spontis (αυθορμητιστές), φεμινίστριες, ριζοσπαστικές υποκουλτούρες, πειραματιζόμενους με εναλλακτικές μορφές ζωής και παραγωγής κι αναρχικούς, οι πράσινοι με αιχμή την οικολογία εισδύουν *«σ' ένα σύστημα κομμάτων που έμοιαζε υπερσταθερό εισάγοντας έναν παράγοντα αναταραχής και αποσταθεροποίησης».*[40] Θα ήταν ασυγχώρητη παράλειψη αν δεν αναφέραμε, τουλάχιστον, την ύπαρξη των δύο κύριων τάσεων στους κόλπους τους: τους συντηρητικούς «Ρεάλος», οπαδούς της «Ρεάλ Πολιτίκ» που έχουν σήμερα (Νοέμβριος '88) την πλειοψηφία στην Κοινοβουλευτική Ομάδα και τους ριζοσπαστικούς «φουνταμενταλιστές» («Φούντις») που δίνουν ιδιαίτερη βαρύτητα στα εναλλακτικά προγράμματα (Alternativprojekte) αφού τα θεωρούν ως έμβρυα της μελλοντικής αυτοδιαχειριζόμενης κοινωνίας που θα βασίζεται σε αποκεντρωμένες μικρές κοινότητες. Οι «Φούντις» έχουν την πλειοψηφία στο Ομοσπονδιακό Προεδρείο. Ας σημειώσουμε τέλος πως όσον αφορά το θεσμό της εναλλαγής δεν λείπουν τα παρατράγουδα. Υπάρχουν περιπτώσεις βουλευτών που αρνήθηκαν να παραιτηθούν υπέρ του αντικαταστάτη τους.

Ο Μάρεϊ Μπούκτσιν[41] συνοψίζει ως εξής το δίλημμα που αντιμετωπίζει το οικολογικό κίνημα σήμερα: *«Θα διαφυλάξουμε, κατά τη δεκαετία του '80, την οραματική μας αντίληψη για ένα οικολογικό μέλλον που θα βασίζεται στην ελευθεριακή θέση της αποκέντρωσης και της εναλλακτικής τεχνολογίας, και για μια ελευθεριακή πρακτική που θα πρέπει να βασίζεται στις ομάδες συγγένειας, την άμεση δημοκρατία και την άμεση δράση; Ή, αντίθετα, αυτό που θα σφραγίσει τη δεκαετία θα είναι η θλιβερή επιστροφή στον ιδεολογικό σκοταδισμό και την «παραδοσιακή πολιτική» που επιτυγχάνει την κατάκτηση της «εξουσίας» και την «αποτελεσματικότητα» εφαρμόζοντας εκείνες ακριβώς τις μεθόδους που θα πρέπει να πολεμήσει;»* Ο «νέος οπορτουνισμός» απειλεί, κατά τον Μπούκτσιν, *«να μετατρέψει το οικολογικό κίνημα σε απλό "καλλυντικό" της παρούσας κοινωνίας. (...) Οι "ριζοσπάστες διευθυντές" έγιναν οι χειραγωγοί μιας πολιτικής "συναίνεσης" που λειτουργεί μέσα στα πλαίσια του συστήματος στο όνομα ακριβώς της υποτιθέμενης αντίθεσης προς αυτό.»*[42] Κατά τη γνώμη μας η ουσιαστικότερη μάχη μεταξύ εξουσίας και αντιεξουσίας θα δοθεί τα επόμενα χρόνια στα πλαίσια των οικολογικών κι εναλλακτικών κινημάτων. Η παρουσία ή η απουσία έμπειρων αγωνιστών από παλαιότερα κινήματα αμφισβήτησης θα αποτελέσει καθοριστικό παράγοντα, πράγμα που σιγά-σιγά γίνεται σα-

χύνει την περιθωριοποίηση των κομμουνιστικών κομμάτων που ανίκανα να επωμισθούν οποιοδήποτε ρόλο θ' αφήσουν επιτέλους ανοικτό το πεδίο δράσης στα νέα κινήματα. Στο δυτικό μπλοκ η δυναμική (εκφρασμένη και κοινοβουλευτικά) των οικολογικών κι εναλλακτικών κινημάτων ανοίγει νέες προοπτικές για τις **δυνάμεις της αντιεξουσίας**. Για πρώτη φορά μετά τη δεκαετία του '60 η αντιεξουσία μπορεί να βρει το δρόμο ώστε να θέσει **με όρους πλειοψηφικούς**, μέσω του οικολογικού ζητήματος, το όλο κοινωνικό ζήτημα. Το οικολογικό γίνεται σήμερα η αδιαμφισβήτητη αιχμή του δόρατος συγκεντρώνοντας όλα τα κινήματα που αμφισβητούν το φετίχ της ανάπτυξης. Η ανάπτυξη εναλλακτικών και οικολογικών κινημάτων **και** στο ανατολικό μπλοκ (Γιουγκοσλαβία, Αν. Γερμανία, Ουγγαρία κ.λπ.) καθώς φυσικά και η περίπτωση του Πολωνικού Κινήματος κάνουν σαφείς τις ελπίδες για μια καινούργια, παγκόσμια, άνοιξη. Το ερώτημα που προκύπτει είναι κατά πόσον τα εναλλακτικά κινήματα έχουν **συνείδηση** του ρόλου τους και των καταβολών τους. Για όποιον παρακολουθεί τα τεκταινόμενα στην Ανατολική Ευρώπη η απάντηση είναι απλή: Η ιστορική μνήμη των αγώνων της περιόδου '68-'80 είναι χαραγμένη στο μυαλό κάθε Πολωνού, όπως το '56 στον Ούγγρο, το '68 στον Τσέχο και το Γιουγκοσλάβο. Για το Ρώσο, η γκλασνόστ, όσο κι αν εξυπηρετεί τα σχέδια των κρατούντων, είναι η πρώτη ευκαιρία που του δίνεται να συζητήσει πάνω στη μεγαλύτερη ήττα της επανάστασης και στο τερατόμορφο παιδί της: το σοβιετικό καθεστώς. Στη Δυτική Ευρώπη τα πράγματα είναι πολυπλοκότερα. Η λήθη και η αφομοίωση καραδοκούν σε κάθε βήμα. Ο βομβαρδισμός του πολίτη από τα μαζικά μέσα ενημέρωσης, η εμπορευματική αποικιοποίηση του ελεύθερου χρόνου του και η συνακόλουθη αποξένωση από τον εαυτό του, οι υψηλές ταχύτητες στην καθημερινότητα είναι οι κύριοι δυσοίωνοι παράγοντες. Πάντως η μάχη μνήμης και λήθης μέσα στο οικολογικό κίνημα δίνεται και η έκβασή της παραμένει άγνωστη. Ας αφήσουμε να μιλήσει ο Δυτικογερμανός ευρωβουλευτής των Πράσινων Φρίντερ Ότο Βολφ: «*Από τη δεκαετία του '60 υπάρχει η άποψη ότι οι αριστεροί-ριζοσπαστικοί και οι αναρχικοί αποτελούν φάρμακο για τη γεροντική αρρώστια του κομμουνισμού. Καταπιανόμαστε, όντως, με προβλήματα που ιστορικά τοποθέτησαν οι αναρχικοί, χωρίς ωστόσο να βρουν λύσεις. Δεν σημαίνει βέβαια ότι δημιούργησαν ανύπαρκτα προβλήματα. Το παιχνίδι της εξουσίας στο κράτος ή μέσα σε κομματικούς χώρους, υφίσταται. Ο τρόπος που εμείς το αντιμετωπίζουμε, διαφέρει. Δεν μπορείς να ρί-*

παραστάσεως». Ο μισθός των βουλευτών δεν υπερβαίνει εκείνον ενός ειδικευμένου εργάτη. Τα υπόλοιπα απ' τα χρήματα που παρέχει το κράτος σαν βουλευτικό μισθό πηγαίνουν στο κόμμα ή σε εξωκομματικά ταμεία για υποστήριξη δραστηριοτήτων βάσης ή εναλλακτικών αυτοδιαχειριζόμενων οικονομικών μονάδων. 6. Τη **δημοσιότητα** του κομματικού διαλόγου σε όλα τα όργανα. Σύμφωνα με την αρχή αυτή ο κομματικός διάλογος οφείλει να διεξάγεται τόσο μέσα στο κόμμα όσο και ανοιχτά προς τα έξω. 7. Την **αρχή της συναίνεσης**. Σκοπός της να λαμβάνονται υπ' όψιν στη διαμόρφωση κομματικών αποφάσεων η γνώμη της μειοψηφίας.[39]

Με τη **θεμελίωση του πλουραλισμού**, της ενότητας μέσα στην πολυμορφία, αντί του δημοκρατικού συγκεντρωτισμού (αστικού ή μαρξιστικού-λενινιστικού), **την αποκέντρωση** και **την πλήρη** (ουσιαστική κι όχι μόνο στα λόγια) **αυτονομία των μαζικών χώρων** το κίνημα των Πράσινων πλησιάζει την ελευθεριακή παράδοση. Προερχόμενοι από ένα αμάλγαμα από εξωκοινοβουλευτική αριστερά (τροτσκιστές, μαοϊκούς, μέλη του κομμουνιστικού κόμματος, νεολαία των σοσιάλδημοκρατών), Πρωτοβουλίες Πο-

ται στην ελευθεριακή θέση της αποκέντρωσης και της εναλλακτικής τεχνολογίας, και για μια ελευθεριακή πρακτική που θα πρέπει να βασίζεται στις ομάδες συγγένειας, την άμεση δημοκρατία και την άμεση δράση; Ή, αντίθετα, αυτό που θα σφραγίσει τη δεκαετία θα είναι η θλιβερή επιστροφή στον ιδεολογικό σκοταδισμό και την «παραδοσιακή πολιτική» που επιτυγχάνει την κατάκτηση της «εξουσίας» και την «αποτελεσματικότητα» εφαρμόζοντας εκείνες ακριβώς τις μεθόδους που θα πρέπει να πολεμήσει;» Ο «νέος οπορτουνισμός» απειλεί, κατά τον Μπούκτσιν, «*να μετατρέψει το οικολογικό κίνημα σε απλό "καλλυντικό" της παρούσας κοινωνίας. (...) Οι "ριζοσπάστες διευθυντές" έγιναν οι χειραγωγοί μιας πολιτικής "συναίνεσης" που λειτουργεί μέσα στα πλαίσια του συστήματος στο όνομα ακριβώς της υποτιθέμενης αντίθεσης προς αυτό.*»[42] Κατά τη γνώμη μας η ουσιαστικότερη μάχη μεταξύ εξουσίας και αντιεξουσίας θα δοθεί τα επόμενα χρόνια στα πλαίσια των οικολογικών κι εναλλακτικών κινημάτων. Η παρουσία ή η απουσία έμπειρων αγωνιστών από παλαιότερα κινήματα αμφισβήτησης θα αποτελέσει καθοριστικό παράγοντα, πράγμα που σιγά-σιγά γίνεται σα-

Οι εκκλησίες μετατρέπονται σε αποθήκες τροφίμων...

φές. Για παράδειγμα οι Ομόσπονδες Αναρχικές Ομάδες της Ιταλίας αυτοδιαλύονται (ήδη το 1978) με μια τέτοια οπτική: «Δε θέλουμε να προχωράμε στα τυφλά, στόχος μας είναι η οικοδόμηση μιας νέας θεωρητικής και πρακτικής "συγγένειας" γύρω απ' την οποία θα μπορούν να συσπειρωθούν ομάδες που, σαν κι εμάς, ισχυρίζονται ότι λειτουργούν στην ελευθεριακή ζώνη του νέου κινήματος αμφισβήτησης. Να δρούμε κι όχι απλά να συμμετέχουμε. Σημαίνει να διαμορφώσουμε ένα συγκεκριμένο πρόγραμμα επέμβασης μ' ένα στόχο καθορισμένο στρατηγικά: να διευρύνουμε αυτή την ελευθεριακή ζώνη με την προοπτική να δημιουργηθεί ένα ευρύτερο ελευθεριακό κίνημα, που θα πρέπει να είναι αυτόνομο και ταυτόχρονα ικανό ν' αποδεχτεί αυτό το επαναστατικό πρόγραμμα με το οποίο το αναρχικό κίνημα πρέπει ν' αναλάβει εκ νέου και συνειδητά την πρωτοβουλία.»[43]

Οι καμπάνες ανακυκλώνονται για τις ανάγκες της πολεμικής βιομηχανίας.

Ισχυριστήκαμε ότι το οικολογικό θα είναι τα επόμενα χρόνια η αιχμή του δόρατος κι επιμείναμε στην ενεργή παρουσία παλιών αγωνιστών. Ο ισχυρισμός μας δεν προέρχεται από κάποια «εισοδιστική» διάθεση ή πρόταση ούτε βασίζεται στην αισιοδοξία που αποπνέουν τα πράσινα κινήματα της Ευρώπης. Ακόμα, μόνο κατά δεύτερο λόγο στηρίζεται στα οικολογικά προβλήματα που παγκοσμίως συσσωρεύονται ή στη δυνατότητα του οικολογικού να συνενώνει τις «αντικαθεστωτικές δυνάμεις». Κατά πρώτο λόγο είναι η ίδια η ουσία της οικολογίας που την καθιστά αιχμή των κινημάτων. Το οικολογικό κίνημα από τη φύση του είναι **αντιεξουσιαστικό**. Υποβάλλει εκ νέου το ερώτημα όσον αφορά το κράτος ενώ ταυτόχρονα η θεώρησή του για την πολιτική γειτνιάζει μ' αυτές των ελευθεριακών ή ακόμα και των αναρχικών. Το οικολογικό κίνημα είναι θεμελιακά **αντιαναπτυξιακό**: Το καπιταλιστικό αναπτυξιακό μοντέλο, η δίχως όρια εξόρυξη κερδών, απειλεί τις ισορροπίες και την αρμονία της φύσης κι επομένως το ίδιο το ανθρώπινο είδος. Αυτό που ήδη 100 χρόνια πριν το Τσέρνομπιλ είχε αντιληφθεί ο Αύγουστος Σπάιζ (ένας απ' τους 5 αναρχικούς που απαγχονίστηκαν μετά τα γεγονότα της Πρωτομαγιάς του 1886 στο Σικάγο) ότι, δηλαδή, το εκμεταλλευτικό σύστημα κάποια στιγμή θα έτεινε να αφανίσει ολόκληρη την ανθρωπότητα, η οικολογική θεωρία σήμερα το αποδεικνύει. Το οικολογικό κίνημα μπορεί να γίνει, αν υποθέσουμε πως δεν είναι, ξεκάθαρα **αντικαπιταλιστικό**: Τα ερωτήματα «Τι παραγωγή;», «Από ποιους;», «Με ποιο τρόπο;», «Για ποιους;», τα συνθήματα των Πράσινων «Να εργαζόμαστε με νόημα!», «Να εργαζόμαστε λιγότερο!», «Να ζούμε αλληλέγγυα!» διαπερνούν ολόκληρη την οικολογική προβληματική, σε μεγάλο βαθμό τη σημαδεύουν ενώ για πρώτη φορά μετά το '60 συγαντούν τα ευήκοα ώτα μιας ευαισθητοποιημένης κοινής συγκλίσεις, κάποια στέκια νεολαίας, πολυάριθμες μικροομάδες οικολόγων σκορπισμένες σ' ολόκληρη την Ελλάδα, με μικρή κυκλοφορία και ασταθή περιοδικότητα αλλά πάντα παρόντα τα εναλλακτικά έντυπα. Λίγες καταλήψεις σπιτιών, αρκετοί εκδοτικοί οίκοι και βιβλιοπωλεία, οι πρώτες δειλές προσπάθειες για εναλλακτικές μορφές παραγωγής... Κι όμως «η κίνηση μέσα στα τείχη μας είναι σημαντική». Η πρώτη μάχη κερδήθηκε. Ο διάλογος, για την κοινοτική θεώρηση και πρακτική, για ένα πολύμορφο εναλλακτικό δίκτυο από κολλεκτίβες' και κοοπερατίβες, κοινόβια και «χωριά», έχει ανοίξει. Αγώνες όπως των καθηγητών ή αυτός των Θεσπρωτών το επιβεβαιώνουν.

Η βασική προϋπόθεση για τη συγκρότηση εναλλακτικού-οικολογικού κινήματος, με δεδομένα τα μικρά ελληνικά μεγέθη των επί μέρους κινημάτων, είναι η ενότητα ή, πιο σωστά, η ικανότητα σύνθεσής τους. Για να πέσουν μέλλον ίσως και οξύτερα) ένα βασικό εμπόδιο: **τον ανταγωνισμό των κοινωνικών υποκειμένων**. Τα επιμέρους κινήματα, μεταρρυθμιστικά ή ανατρεπτικά, διαπνέονται από διαφορετική φιλοσοφία, έχουν διαφορετική στάση ζωής και διαφορετική ταξική σύνθεση. Είναι διαφοροποιημένα σε ανάγκες και επιθυμίες, σε ιδιοσυγκρασία και ευαισθησίες. Κι είναι έτσι επειδή εκφράζουν διαφορετικά κοινωνικά υποκείμενα. Για ένα συνολικό κίνημα ανοίγονται δύο δρόμοι: **Ο εναρμονισμός της διαφοράς των υποκειμένων ή ο ανταγωνισμός**.

Η διάζευξη των δύο δρόμων είναι αποκλειστική. Το κίνημα ή θα μπορέσει να εναρμονίσει όλα τα επαναστατικά υποκείμενα ή δεν θα δημιουργηθεί ποτέ. Ή θα συνεχίσει την πεπατημένη οδό της ήττας ή θα αντιληφθεί την ουσία του πλουραλισμού. Ή θα αναδυθεί η ολική αλήθεια των επιμέρους κινημάτων ή τα προκρούστεια κρεβάτια του παζαρέματος και της... υψηλής πολιτικής θα ακρωτηριάσουν «εν τω γεννάσθαι» το εναλλακτικό-οικολογικό κίνημα. Ένα τέτοιο ευρύ κίνημα μπορεί να βρει τον τρόπο να κάνει την απαραίτητη τομή στα κινήματα του παρελθόντος. Να πάψει να αναζητά την καθαρότητα, δηλαδή αυτό που χωρίζει, και ν' ακολουθήσει το μονοπάτι προς την ενότητα, προς τη σύνθεση, προς τον εναρμονισμό. Μονοπάτι που, σήμερα, μετά την πλήρη περιθωριο-

"Το κίνημα ή θα μπορέσει να εναρμονίσει όλα τα επαναστατικά υποκείμενα ή δεν θα δημιουργηθεί ποτέ. Ή θα συνεχίσει την πεπατημένη οδό της ήττας ή θα αντιληφθεί την ουσία του πλουραλισμού. Ή θα αναδυθεί η ολική αλήθεια των επιμέρους κινημάτων ή τα

συνενώνει τις «αντικαθεστωτικές δυνάμεις». Κατά πρώτο λόγο είναι η ίδια η ουσία της οικολογίας που την καθιστά αιχμή των κινημάτων. Το οικολογικό κίνημα από τη φύση του είναι **αντιεξουσιαστικό**. Υποβάλλει εκ νέου το ερώτημα όσον αφορά το κράτος ενώ ταυτόχρονα η θεώρησή του για την πολιτική γειτνιάζει μ' αυτές των ελευθεριακών ή ακόμα και των αναρχικών. Το οικολογικό κίνημα είναι θεμελιακά **αντιαναπτυξιακό**: Το καπιταλιστικό αναπτυξιακό μοντέλο, η δίχως όρια εξόρυξη κερδών, απειλεί τις ισορροπίες και την αρμονία της φύσης κι επομένως το ίδιο το ανθρώπινο είδος. Αυτό που ήδη 100 χρόνια πριν το Τσέρνομπιλ είχε αντιληφθεί ο Αύγουστος Σπάιζ (ένας απ' τους 5 αναρχικούς που απαγχονίστηκαν μετά τα γεγονότα της Πρωτομαγιάς του 1886 στο Σικάγο) ότι, δηλαδή, το εκμεταλλευτικό σύστημα κάποια στιγμή θα έτεινε να αφανίσει ολόκληρη την ανθρωπότητα, η οικολογική θεωρία σήμερα το αποδεικνύει. Το οικολογικό κίνημα μπορεί να γίνει, αν υποθέσουμε πως δεν είναι, ξεκάθαρα **αντικαπιταλιστικό**: Τα ερωτήματα «Τι παραγωγή;», «Από ποιους;», «Με ποιο τρόπο;», «Για ποιους;», τα συνθήματα των Πράσινων «Να εργαζόμαστε με νόημα!», «Να εργαζόμαστε λιγότερο!», «Να ζούμε αλληλέγγυα!» διαπερνούν ολόκληρη την οικολογική προβληματική, σε μεγάλο βαθμό τη σημαδεύουν ενώ για πρώτη φορά μετά το '60 συναντούν τα ευήκοα ώτα μιας ευαισθητοποιημένης κοινής γνώμης. Το επόμενο βήμα γίνεται από τα εναλλακτικά δίκτυα που πειραματίζονται και δίνουν λύσεις έξω από και ενάντια στο σύστημα της μισθωτής εργασίας. Φαίνεται πως ανοίγει ένα μονοπάτι· τα εκατό και πλέον χρόνια αγώνων του εργατικού κινήματος, τα χιλιάδες, ίσως, χρόνια πολέμου εξουσίας-αντιεξουσίας φαίνεται να βρίσκουν το δρόμο μέσα από τις οικολογικές και εναλλακτικές πρακτικές, προς μια καινούργια άνοιξη.

Σήμερα, στην εποχή της βαρβαρότητας, στην εποχή του Τσέρνομπιλ, του Έιτζ και του πολέμου των άστρων, στην εποχή της αποχαύνωσης και της ηρωίνης η **αναρχική ουτοπία** φαίνεται να βρίσκει τη **ρεαλιστική** συνιστώσα της· φαίνεται να υπάρχει το πεδίο συνάντησης ονείρου και πραγματικότητας, επιθυμίας και ανάγκης. Στη Γερμανία αυτό το πεδίο συνάντησης έχει έρθει στο φως, στην υπόλοιπη Ευρώπη παραμένει «υπόγειο», ενώ στον Τρίτο Κόσμο, που η σπάνη κυριαρχεί, εγκλωβίζεται μέσα στους αναπτυξιακούς εθνικοαπελευθερωτικούς αγώνες και τα φενακισμένα (από τους αμερικάνους ή τους ρώσους) αντίστοιχα κινήματα.

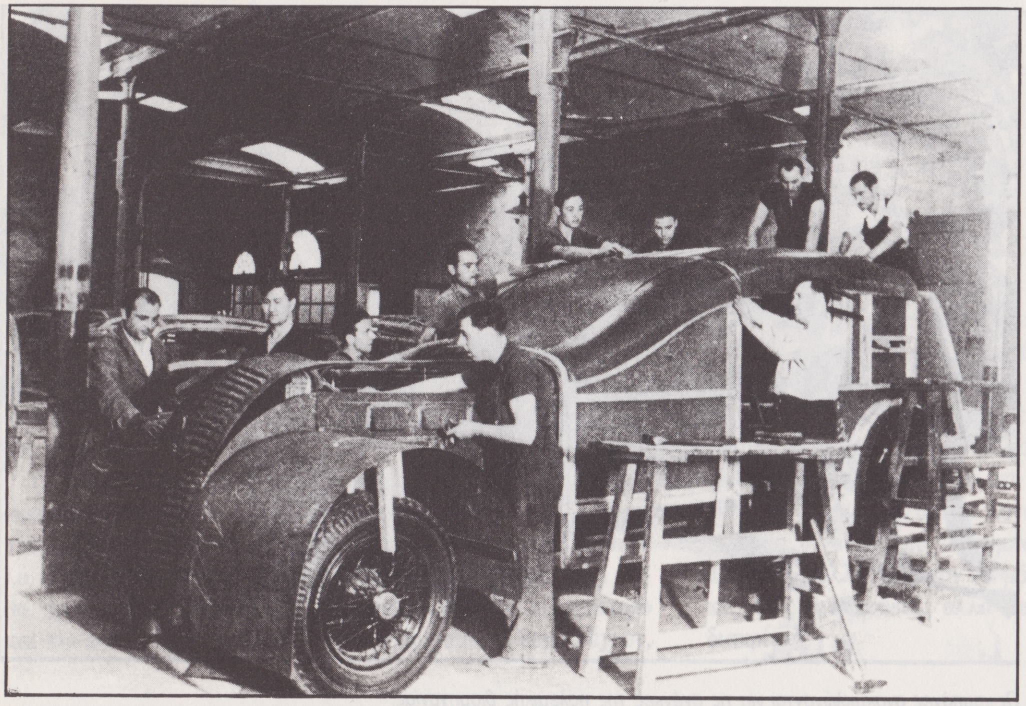
Στην Ελλάδα η συνάντηση ονείρου και πραγματικότητας βρίσκεται ακόμη στα σπάργανα: Μερικές πολιτικές συγκλίσεις, κάποια στέκια νεολαίας, πολυάριθμες μικροομάδες οικολόγων σκορπισμένες σ' ολόκληρη την Ελλάδα, με μικρή κυκλοφορία και ασταθή περιοδικότητα αλλά πάντα παρόντα τα εναλλακτικά έντυπα. Λίγες καταλήψεις σπιτιών, αρκετοί εκδοτικοί οίκοι και βιβλιοπωλεία, οι πρώτες δειλές προσπάθειες για εναλλακτικές μορφές παραγωγής... Κι όμως «η κίνηση μέσα στα τείχη μας είναι σημαντική». Η πρώτη μάχη κερδήθηκε. Ο διάλογος, για την κοινοτική θεώρηση και πρακτική, για ένα πολύμορφο εναλλακτικό δίκτυο από κολλεκτίβες· και κοοπερατίβες, κοινόβια και «χωριά», έχει ανοίξει. Αγώνες όπως των καθηγητών ή αυτός των Θεσπρωτών το επιβεβαιώνουν.

Η βασική προϋπόθεση για τη συγκρότηση εναλλακτικού-οικολογικού κινήματος, με δεδομένα τα μικρά ελληνικά μεγέθη των επί μέρους κινημάτων, είναι η ενότητα ή, πιο σωστά, η ικανότητα σύνθεσής τους. Για να πέσουν τα τείχη του γκέτο, να ανοιχτεί το κίνημα προς την κοινωνία, πρώτο και αποφασιστικό βήμα είναι η πανελλαδική πολιτική (και εκλογική!) σύνθεσή του και μόνο πολύ αργότερα ο βαθύτερος εναρμονισμός **όλων** των υπαρκτών τάσεων και αντιστάσεων. Δεν είναι επειδή το απαιτούν οι καιροί αλλά επειδή το απαιτούν αυτοί που τους διαμορφώνουν. «Η διάχυτα ελευθεριακή τάση», «οι εντός των τειχών», «το κόμμα της δυσαρέσκειας», «τα συγκλίνοντα ρεύματα», ή όπως αλλιώς θέλετε, παρουσιάζουν την εξής καταπληκτική ιδιότητα: Γίνονται εξαιρετικά πιο δύσπιστα μετά από κάθε απόπειρα να συρθούν σε μια συγκρότηση μερική, αποσπασματική και γι' αυτό καταδικασμένη σε αποτυχία.

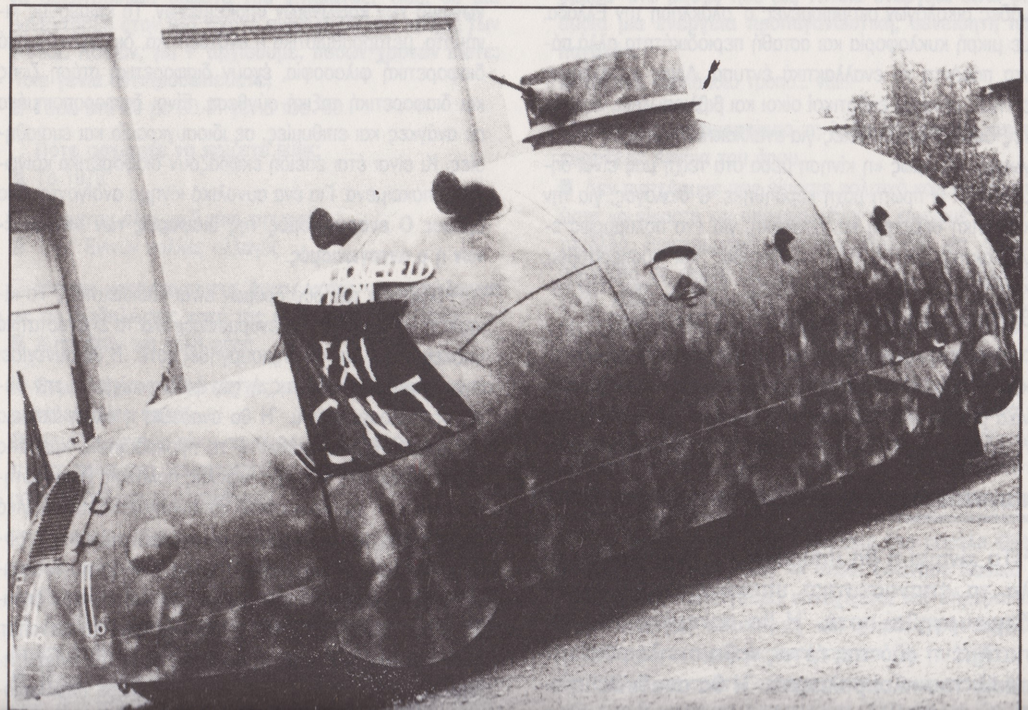
"Το κίνημα ή θα μπορέσει να εναρμονίσει όλα τα επαναστατικά υποκείμενα ή δεν θα δημιουργηθεί ποτέ. Ή θα συνεχίσει την πεπατημένη οδό της ήττας ή θα αντιληφθεί την ουσία του πλουραλισμού. Ή θα αναδυθεί η ολική αλήθεια των επιμέρους κινημάτων ή τα προκρούστεια κρεβάτια του παζαρέματος και της... υψηλής πολιτικής θα ακρωτηριάσουν «εν τω γεννάσθαι» το εναλλακτικό-οικολογικό κίνημα."

Και η πολιτική, και η κοινωνική συγκρότηση του εναλλακτικού-οικολογικού κινήματος αντιμετωπίζουν (στο μέλλον ίσως και οξύτερα) ένα βασικό εμπόδιο: **τον ανταγωνισμό των κοινωνικών υποκειμένων**. Τα επιμέρους κινήματα, μεταρρυθμιστικά ή ανατρεπτικά, διαπνέονται από διαφορετική φιλοσοφία, έχουν διαφορετική στάση ζωής και διαφορετική ταξική σύνθεση. Είναι διαφοροποιημένα σε ανάγκες και επιθυμίες, σε ιδιοσυγκρασία και ευαισθησίες. Κι είναι έτσι επειδή εκφράζουν διαφορετικά κοινωνικά υποκείμενα. Για ένα συνολικό κίνημα ανοίγονται δύο δρόμοι: **Ο εναρμονισμός της διαφοράς των υποκειμένων ή ο ανταγωνισμός**.

Η διάζευξη των δύο δρόμων είναι αποκλειστική. Το κίνημα ή θα μπορέσει να εναρμονίσει όλα τα επαναστατικά υποκείμενα ή δεν θα δημιουργηθεί ποτέ. Ή θα συνεχίσει την πεπατημένη οδό της ήττας ή θα αντιληφθεί την ουσία του πλουραλισμού. Ή θα αναδυθεί η ολική αλήθεια των επιμέρους κινημάτων ή τα προκρούστεια κρεβάτια του παζαρέματος και της... υψηλής πολιτικής θα ακρωτηριάσουν «εν τω γεννάσθαι» το εναλλακτικό-οικολογικό κίνημα. Ένα τέτοιο ευρύ κίνημα μπορεί να βρει τον τρόπο να κάνει την απαραίτητη τομή στα κινήματα του παρελθόντος. Να πάψει να αναζητά την καθαρότητα, δηλαδή αυτό που χωρίζει, και ν' ακολουθήσει το μονοπάτι προς την ενότητα, προς τη σύνθεση, προς τον εναρμονισμό. Μονοπάτι που, σήμερα, μετά την πλήρη περιθωριοποίηση του μαρξισμού-λενινισμού και του σταλινισμού, είναι ανοιχτό. Από τη γενιά των Λαμπράκηδων μέχρι τις άτυπες μουσικές συσπειρώσεις της νεολαίας. Από τους «κολλημένους» της γενιάς του Πολυτεχνείου ως τη «φασιστοειδή» άγρια νεολαία, από τις «ύαινες του αριστερισμού» ως τους «ανεγκέφαλους» πανκ, από τους δεκαοχτάχρονους της «αναρχικής ονείρωξης» ως τους «λαπάδες» οπαδούς της μη-βίας όπως εύκολα αλληλοχαρακτηρίζονται όσοι δεν κουράστηκαν να παραμένουν καθηλωμένοι στις σέχτες τους. Προς την πολυπόθητη ενότητα χρειάζεται νέο ήθος και νέα αντίληψη για την κοινωνική πρακτική, χωρίς «καπελώματα», αλληλοαποκλεισμούς και μικροπολιτικές. Αυτό το νέο πνεύμα, το εναλλακτικό-οικολογικό κίνημα μπορεί να το εγγυηθεί αφού έχει κληρονομήσει από τον αναρχισμό τη σημαντικότερη αρχή του: Κάθε σκοπός χρειάζεται τα μέσα του· ο σκοπός δεν αγιάζει τα μέσα. Ταυτόχρονα μπορεί ν' αποφύγει την κομματική-κρατιστική πολιτική και τη συνακόλουθη ενσωμάτωση στο κοινωνικό καθεστώς, την υποταγή σε κράτος και κεφάλαιο. Το εναλλακτικό-οικολογικό κίνημα δεν πρόκειται, σε καμιά περίπτωση, ακόμα και στις σημερινές διεθνώς αντεπαναστατικές συνθήκες, να αποτελέσει την τροχοπέδη σε οποιαδήποτε επαναστατική αλ-

Εναλλακτικό εργαστήριο τεθωρακισμένων.

εργάτης. Βλ. ΑΜΠΕΛ ΠΑΖ: *Ντουρούτι*, Εκδόσεις Ελεύθερος Τύπος, 1979 και ΧΑΝΣ ΜΑΓΚΝΟΥΣ ΕΝΤΣΕΝΣΜΠΕΡΓΚΕΡ: *Το σύντομο καλοκαίρι της αναρχίας*, Εκδόσεις Οδυσσέας, 1981.

16. ΤΖΕΗΜΣ ΤΖΟΛ: *Οι Αναρχικοί*, Εκδόσεις Επίκουρος, 1975, σελ. 227.

17. ΜΑΞ ΝΕΤΛΑΩ: *Ιστορία της Αναρχίας*, Εκδόσεις Διεθνής Βιβλιοθήκη, 1988, Κεφάλαιο XVII.

18. Ο Πουέντε έγραψε πολλά άρθρα και φυλλάδια πάνω στην πρακτική εφαρμογή της αναρχικής θεωρίας. Ανήκε σε μια «σχολή» αναρχικών που συνδύαζε τον αναρχοκομμουνισμό και τον αναρχοσυνδικαλισμό. Δολοφονήθηκε από τους φασίστες. Βλ. ΣΑΜ ΝΤΟΛΓΚΟΦ. *Αναρχικές Κολλεκτίβες*, Εκδόσεις Διεθνής Βιβλιοθήκη, 1982, σελ. 89.

19. Περιοδικό *Ο Κόκκορας που λαλεί στο σκοτάδι*, Περίοδος Β΄, Τεύχος 2, Άνοιξη 1981: *Οι Κομμούνες της Ισπανικής Επανάστασης*.

20. Ό.π.: *Τα Ελευθεριακά Αθήναια*.

21. ΤΖΕΗΜΣ ΤΖΟΛ, ό.π., σελ. 260. Ο Ανσέλμο Λορέντζο υπήρξε από τα πρώτα μέλη του αναρχικού κινήματος στην Ισπανία, προσηλυτισμένος από τον ίδιο τον Φανέλι. Πρωτοστάτησε στη διάδοση του αναρχισμού στη Βαρκελώνη.

22. GASTON LEVAL: *Collectives in the Spanish Revolution*, Εκδόσεις Freedom Press.

23. ΤΖΕΗΜΣ ΤΖΟΛ, ό.π., σελ. 196. Βλ. επίσης ΡΟΥΝΤΟΛΦ ΡΟΚΕΡ: *Αναρχισμός και Αναρχοσυνδικαλισμός*, Εκδόσεις Ελεύθερος Τύπος.

24. Από τη μοναδική στην ελληνική βιβλιογραφία (και γεμάτη λάθη) έκδοση για την ΕΜΑ ΓΚΟΛΝΤΜΑΝ: *Η κόκκινη Έμα μιλάει*, Εκδόσεις Μπαρμπουνάκη, 1984, σελ. 97.

25. Όλα σχεδόν τα στοιχεία για τις Mujeres Libres από την εξαίρετη τριλογία: ΜΑΡΤΑ ΑΚΕΛΣΜΠΕΡΓΚ, ΤΕΜΑ ΚΑΠΛΑΝ, ΛΙΖ, ΟΥΙΛΙΖ: *Οι Γυναίκες στην Ισπανική Επανάσταση*, Αυτόνομη Γυναικεία Εκδοτική Ομάδα, 1988.

26. ΜΑΡΤΑ ΑΚΕΛΣΜΠΕΡΓΚ: ό.π., σελ. 38.

27. Ό.π., σελ. 41.

28. Ό.π., σελ. 40.

29. ΤΖΕΗΜΣ ΤΖΟΛ: ό.π., σελ. 270 και 284.

30. ΜΑΞ ΝΕΤΛΑΩ, ό.π., σελ. 297-298.

31. ΤΖΕΗΜΣ ΤΖΟΛ, ό.π., σελ. 226.

32. ΜΑΞ ΝΕΤΛΑΩ, ό.π., σελ. 300-307.

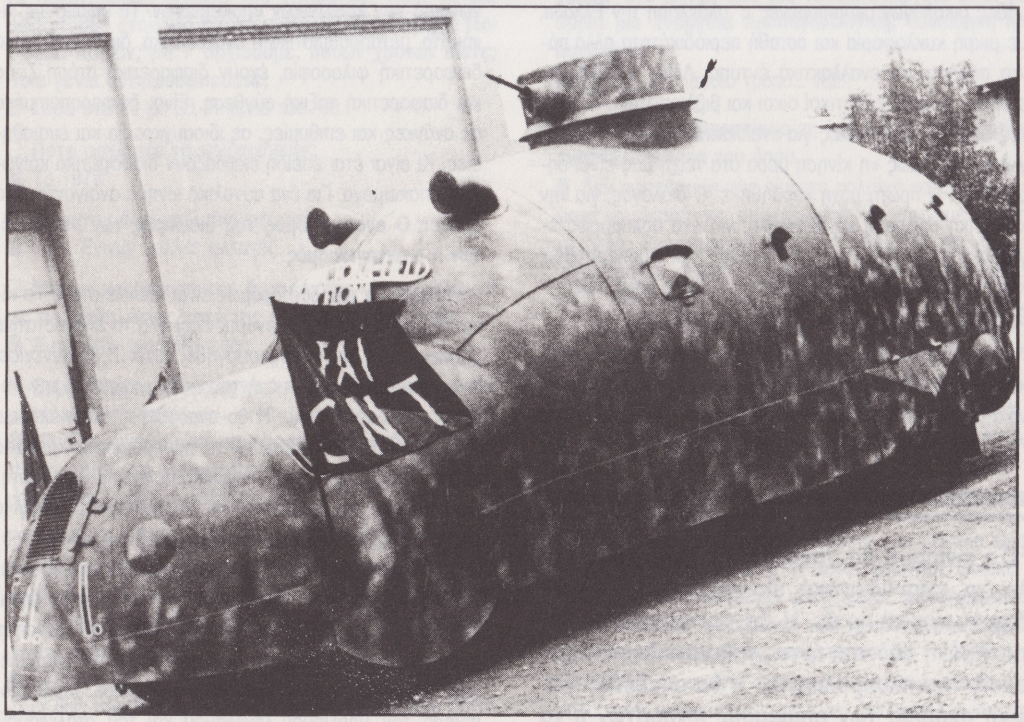
33. Όλα τα αποσπάσματα του Μαλατέστα από το κείμενό του Συνδικαλισμός και Αναρχισμός. Περιέχεται στη συλλογή ΚΑΜΙΛΟ ΜΠΕΡΝΕΡΙ, ΕΡΙΚΟ ΜΑΛΑΤΕΣΤΑ: *Η κατάργηση και η εξολόθρευση του κράτους*, Εκδόσεις Κατσάνος.

34. ΜΑΡΤΑ ΑΚΕΛΣΜΠΕΡΓΚ, ό.π., σελ. 27 και 37.

35. ΤΕΜΑ ΚΑΠΛΑΝ, ό.π., σελ. 51-52.

36. Βλ. Περιοδικό *Ο Κόκκορας που λαλεί στο σκοτάδι*, ό.π.,: *Τα Ελευθεριακά Αθήναια*.

37. Μήπως είναι η πρώτη φορά που μας έκλεψαν τα λόγια απ' το στόμα; Μήπως ο ίδιος ο Λένιν δεν χρησιμοποίησε τα συνθήματα των αναρχικών «Όλη η εξουσία στα Σοβιέτ», «Η γη στους αγρότες, τα εργοστάσια στους εργάτες»; Μήπως αυτή δεν ήταν πάντα η μοίρα όσων κινημάτων επέδειξαν **απόλυτη** αδιαφορία απέναντι στην πραγματικότητα εν ονόματι του ονείρου, απέναντι στην ανάγκη εν ονόματι της επιθυμίας; Αυτή δεν ήταν η μοίρα τους; Να αναπτύσσονται σε συνθήκες ανοιξιάτικες. Μετά «το σύντομο καλοκαίρι της αναρχίας», με τα πρώτα κρύα, να φορούν το πανωφόρι του δογματισμού και της

λαγή. Είναι, αντίθετα, ικανό να ενισχύσει τις τάσεις ξεπεράσματος του κράτους και των καπιταλιστικών σχέσεων. Να προετοιμάσει το έδαφος για μια άλλη κοινωνική θέσμιση, να «μπολιάσει» και να εκπαιδεύσει τους ανθρώπους γι' αυτήν, να πειραματιστεί στην πράξη με την αυτοθέσμιση, να πείσει ότι οι άνθρωποι δύνανται να ζουν δίχως κράτος, αφεντικά και διευθυντές. Το εναλλακτικό-οικολογικό κίνημα θα χαρακτηρισθεί ως ο χώρος της ελαττωμένης κυριαρχίας, των μικρών ταχυτήτων, της ελάχιστης αντιπαλότητας και της μέγιστης αλληλεγγύης· θα επωμισθεί τις ευθύνες, τις ελπίδες και τους πόθους για μια καινούργια άνοιξη.

Η ανάπτυξή του επαφίεται στην αυτοσυνείδηση των νεοελλήνων **πολιτών** που κατορθώνοντας να απαλλαχθούν από τις εβραιοχριστιανικές αντιλήψεις θα συνδεθούν με την κοσμοθεωρία της αρχαίας ελληνικής δημοκρατίας,[44] διασταυρώνοντας τη φιλοσοφία με την πολιτική πράξη, την επίγνωση του θνητού της ανθρώπινης ύπαρξης με το «εδώ και τώρα» του κοινωνικού γίγνεσθαι.

Τις σημαίες του, συμπληρώνοντας τον Ηλία Έρενμπουργκ,[45] θα τις χρωματίσουμε μαύρες για το αβυσσαλέο χάος της ανθρώπινης ψυχής, κόκκινες για να συμβολίζουν την επανάσταση, τη διαρκή μεταβολή κάθε κοινωνικής αυτοθέσμισης, πράσινες για να υπενθυμίζουν τις οικολογικές προϋποθέσεις συνέχισης της ανθρώπινης περιπέτειας.

Μιχαήλ Πρωτοψάλτης

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ-ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

15. The Ex: *1936 the spanish revolution*, Amsterdam 1986 (Δύο δίσκοι 45rpm, φωτογραφικό άλμπουμ, κείμενο). Απ' αυτό το άλμπουμ προέρχεται και το μεγαλύτερο μέρος της εικονογράφησης του κειμένου. Οι Nosotros («Εμείς») είναι η μετονομασία της αναρχικής ομάδας συγγένειας Solidarios («Αλληλέγγυοι») που την αποτελούσαν οι: Φρανθίθκο Ασκάζο, σερβιτόρος· Μπουεναβεντούρα Ντουρούτι, μηχανουργός· Μανουέλ Τόρες Εσκαρντίν, ζαχαροπλάστης· Χουάν Γκαρθία Ολιβέρ, ζαχαροπλάστης· Αουρέλιο Φερνάντες, μηχανουργός· Ρικάρντο Σανζ, υφαντουργός· Αλφόνσο Μιγκουέλ, επιπλοποιός· Γκρεκόριο Σουμπερβιέλα, μηχανουργός· Ευσέμπιο Μπράου, εργάτης σε χυτήριο· Μαρθελίνο Μανουέλ Κάμπο, μαραγκός· Μιγκουέλ Βιβάνκος, οδηγός και Αντόνιο ντελ Τότο,

την εξαίρετη τριλογία: Μαρτα Ακελσμπεργκ, Τεμα Καπλαν, Λιζ, Ουιλιζ: *Οι Γυναίκες στην Ισπανική Επανάσταση*, Αυτόνομη Γυναικεία Εκδοτική Ομάδα, 1988.

26. Μαρτα Ακελσμπεργκ: ό.π., σελ. 38.
27. Ό.π., σελ. 41.
28. Ό.π., σελ. 40.
29. Τζεημς Τζολ: ό.π., σελ. 270 και 284.
30. Μαξ Νετλαω, ό.π., σελ. 297-298.
31. Τζεημς Τζολ, ό.π., σελ. 226.
32. Μαξ Νετλαω, ό.π., σελ. 300-307.
33. Όλα τα αποσπάσματα του Μαλατέστα από το κείμενό του Συνδικαλισμός και Αναρχισμός. Περιέχεται στη συλλογή Καμιλο Μπερνερι, Ερικο Μαλατεστα: *Η κατάργηση και η εξολόθρευση του κράτους*, Εκδόσεις Κατσάνος.
34. Μαρτα Ακελσμπεργκ, ό.π., σελ. 27 και 37.
35. Τεμα Καπλαν, ό.π., σελ. 51-52.
36. Βλ. Περιοδικό *Ο Κόκκορας που λαλεί στο σκοτάδι*, ό.π.,: *Τα Ελευθεριακά Αθήναια*.
37. Μήπως είναι η πρώτη φορά που μας έκλεψαν τα λόγια απ' το στόμα; Μήπως ο ίδιος ο Λένιν δεν χρησιμοποίησε τα συνθήματα των αναρχικών «Όλη η εξουσία στα Σοβιέτ», «Η γη στους αγρότες, τα εργοστάσια στους εργάτες»; Μήπως αυτή δεν ήταν πάντα η μοίρα όσων κινημάτων επέδειξαν **απόλυτη** αδιαφορία απέναντι στην πραγματικότητα εν ονόματι του ονείρου, απέναντι στην ανάγκη εν ονόματι της επιθυμίας; Αυτή δεν ήταν η μοίρα τους; Να αναπτύσσονται σε συνθήκες ανοιξιάτικες. Μετά «το σύντομο καλοκαίρι της αναρχίας», με τα πρώτα κρύα, να φορούν το πανωφόρι του δογματισμού και της **ιδεολογίας**, να περιθωριοποιούνται, να εγκλωβίζονται στον πεσιμισμό τους, να γράφουν τελικά ιστορία δίχως ν' αλλάζουν την ιστορία. Κι η εξουσία να επωφελείται... Όταν ακούμε τους πολιτικούς να κλαίγονται που η νεολαία προχωρεί δίχως οράματα κι αξίες νιώθουμε πως κάτι θέλουν να μας κλέψουν. Αυθόρμητα κάνουμε τη σκέψη απ' τις παντιέρες μας να σβήσουμε όλες μας τις λέξεις. Για να πνιγούν μέσα στον ίδιο τους τον κυνισμό οι εξουσιαστές κλεπταποδόχοι.
38. Από τη συνέντευξη του Βολφ στην *Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία*, 30.11.86. Το απόσπασμα που παραθέσαμε απαντά στην ερώτηση: Ποια η σχέση των οικολόγων με τους αναρχικούς.
39. Βλ. Βασιλης Γιοκαρης: *Οι Πράσινοι-Εναλλακτικοί στη Δυτική Γερμανία*, Εκδόσεις Κίνηση/Κομμούνα, σελ. 121-145.
40. Ό.π., σελ. 15.
41. Περιοδικό *Μαύρος Ήλιος*, Τεύχος 1, Οκτώβριος 1981: *Ανοιχτή Επιστολή προς το Οικολογικό Κίνημα* υπό Μαρει Μπουκτσιν.
42. Ό.π.
43. Ό.π.: *Ομόσπονδες Αναρχικές Ομάδες: Το τέλος μιας εμπειρίας*.
44. Βλ. Κορνηλιος Καστοριαδης: *Η Αρχαία Ελληνική Δημοκρατία και η σημασία της για μας σήμερα*, Εκδόσεις Ύψιλον, 1986.
45. Ο Ηλία Έρενμπουργκ έκανε αυτήν την εύστοχη παρατήρηση αναφερόμενος στις μαυροκόκκινες σημαίες των ισπανών αναρχικών.

Επειδή το μόνο που έχουμε να χάσουμε είναι οι προκαταλήψεις μας...

ΕΚΛΟΓΕΣ; ΟΧΙ ΕΥΧΑΡΙΣΤΩ Ή ΜΗΠΩΣ ΚΑΤΙ ΑΛΛΟ;

ΥΠΑΡΧΕΙ ΕΝΑ κομμάτι του χώρου το οποίο ακόμα διαπερνιέται από μια αντίληψη αποκλειστικά και μόνο έξω και ενάντια στους θεσμούς. Για το κομμάτι αυτό κάθε σκέψη συμμετοχής-παρέμβασης σε θεσμούς είναι ανίερη, προδοτική, συνώνυμη του ρεφορμισμού κ.λπ. Νομίζω πως η αντίθεση που το εναλλακτικό κίνημα έχει με την παραπάνω άποψη είναι δευτερεύουσας σημασίας καθώς και το ίδιο δε μπορεί παρά να είναι **πρωταρχικά** αντιθεσμικό. Όταν βρίσκεσαι μαζί με κάποιους στις ίδιες διαδηλώσεις και κινηματικές πρωτοβουλίες, όταν σε πάρα πολλά ζητήματα πολιτικής υφής (ζητήματα δηλαδή που απαντάνε κάθε φορά στο ερώτημα «τι κάνουμε» και όχι «τι πιστεύουμε») βρίσκεσαι πολύ κοντά, δεν έχει τελικά και τόσο μεγάλη σημασία η διαφωνία γύρω απ' το αν είναι θεμιτές οι παρεμβάσεις στους θεσμούς. Τουλάχιστον σε μια εποχή ανάπτυξης του κινήματος όπως η σημερινή, όπου εκ των πραγμάτων δεν μπορεί παρά να προβάλλεται πρωταρχικά η αρνητικότητά του — ο ανταγωνισμός του δηλαδή με τις επιλογές της καπιταλιστικής ανάπτυξης.

Παρ' όλ' αυτά, και παρ' ότι οποιοσδήποτε κάθετος διαχωρισμός μεταξύ αντιθεσμικών και μη θα ήταν ηλίθιος, νομίζω πως ο εναλλακτικός χώρος θα πρέπει να προωθεί ένα λόγο που να κατανοεί πως υπάρχει η δυνατότητα παρέμβασης ανατρεπτικού χαραχτήρα και στους θεσμούς.

Τα παραπάνω δε φιλοδοξούν να κλείσουν το ζήτημα, ούτε καν να αποτελέσουν μια νύξη γύρω απ' αυτό. Γράφτηκαν μόνο και μόνο για να δοθεί η δυνατότητα να καταγραφεί η άποψη πως μια εκλογική παρέμβαση του χώρου δεν πρέπει να αποκλείεται για λόγους αρχής (χωρίς αυτό να σημαίνει βέβαια πως ανοίγει κάποιο σημαντικό ρήγμα στο «χώρο» μεταξύ «εκλογικών» και μη).

Μια παρέμβαση στις εκλογές μπορεί να επιταχύνει διαδικασίες σύγκλισης και συσπείρωσης, να φέρει σ' επαφή με τις απόψεις μας πλατύτερα στρώματα της κοινωνίας, να δώσει την ευκαιρία να καταγραφούν ευαισθησίες μεγάλων κομματιών της κοινωνίας.

Το πραγματικό ερώτημα που μπαίνει είναι το αν εκτιμά- «χώρο» δρώντας σε επίπεδο «κοινωνικό» και όχι «πολιτικό». Μιλάμε για όλο εκείνο το δυναμικό ανθρώπων που δραστηριοποιείται ελάχιστα —ή καθόλου— μέσα απ' τις κεντρικές πολιτικές πρωτοβουλίες κι εκδηλώσεις ενώ δρα σ' επίπεδο συνδικαλιστικών συσπειρώσεων, στεκιών γειτονιάς, τοπικών οικολογικών ή γυναικείων ομάδων, περιφερειακών αντικατασταλτικών πρωτοβουλιών κ.λπ.

Αν επιτευχθούν τα παραπάνω τότε θα είναι δυνατή και η τέταρτη και σημαντικότερη προϋπόθεση.

4ο) Να εκφρασθούν οι αγώνες, οι ευαισθησίες, οι αντιστάσεις, τα κοινωνικά κινήματα που διαμορφώθηκαν και έδρασαν τα τελευταία χρόνια. Να καταγραφεί και εκλογικά η συμμαχία ριζοσπαστικών δυνάμεων που στήριξε και ανέπτυξε αγώνες και κοινωνικά κινήματα όλη αυτή την περίοδο, απ' την απεργία των καθηγητών μέχρι τους αντιρρησίες συνείδησης.

Για να γίνει κάτι τέτοιο βέβαια είναι απαραίτητο να ξεκαθαριστεί πως αναφερόμαστε σε μια λίστα που θα προβάλλει τους αγώνες και τους στόχους των κινημάτων που αναδείχτηκαν και όχι τις ιδεολογικές θέσεις της μιας ή της άλλης τάσης. Έτσι κι αλλιώς ο κόσμος που αναφέρεται στο χώρο (και το αντίστροφο) έχει καταλήξει σ' αυτή την επιλογή επειδή βρίσκει αντιστοιχίες ανάμεσα στην κουλτούρα και τους στόχους (ή τις μεθόδους που χρησιμοποιούνται για να προσεγγιστούν αυτοί οι στόχοι) που ο «χώρος» αναδεικνύει και τις ανάγκες και ευαισθησίες που (αυτός ο κόσμος) διαθέτει. Μ' άλλα λόγια, αν υπάρχει ένα μειοψηφικό αλλά υπαρκτό κομμάτι της κοινωνίας που έχει μια άλλοτε έμμεση και άλλοτε άμεση σχέση με το «χώρο» αυτό δε συμβαίνει επειδή συμφωνεί (ή ενδιαφέρεται καν) με τις αναλύσεις της μιας ή της άλλης παρέας για ζητήματα απομακρυσμένα από κάθε δυνατότητα παρέμβασης (π.χ. Κύπρο, Εθνικό, Ε.Ο.Κ. κ.λπ.), αλλά γιατί αφ' ενός αναγνώριζε στην αμεσοδημοκρατική κουλτούρα του «χώρου» μια δικιά του αντίληψη για τη ζωή και αφ' ετέρου γιατί ο χώρος είναι η μόνη πολιτική δύναμη που μπορεί να στηρίζει με δυναμικό τρόπο αιτήματα που τον αφορούν: δημοκρατικές-συνδικαλιστικές ελευθερίες στο στρατό, κατάργηση των ΜΑΤ-ΜΕΑ, αφοπλισμός της Αστυνομίας, καθιέρωση ισόχρονης εναλλαχτικής θητείας, απο- κής-Πολυτεχνείου αποφασίσουν να μπουν στο παιχνίδι, αν, αν, αν...

Επειδή όμως σ' αυτές τις εκλογές —και κυρίως τις ευρωεκλογές— υπάρχει η πιθανότητα ένα σημαντικό κομμάτι της κοινωνίας να εκφράσει την αγανάκτησή του και τη διαφορετικότητα της κουλτούρας του ψηφίζοντας μια κινηματική λίστα, επειδή ένα αξιοπρεπές ποσοστό θα μπορούσε να αναζωογονήσει το ηθικό των κοινωνικών κινημάτων και να αποτελέσει ερέθισμα επανενεργοποίησης για πολλές και πολλούς, επειδή απ' όλο αυτό το περί της σύγκλισης νταραβέρι —ακόμα κι αν αποτύχει στο βραχυπρόθεσμο σκοπό του, τη συγκρότηση της λίστας— μόνο χρήσιμες εμπειρίες μπορεί να προκύψουν.

Πιστεύω ότι **καταρχήν** θα πρέπει να είμαστε θετικοί στην προοπτική του κατεβάσματος μιας λίστας του «χώρου» στις εκλογές παρά την εμφανή δυσκολία του εγχειρήματος.

Μιχάλης Καστρινάκης

Υ.Γ.: Η μόνη πρόταση που έχει εμφανισθεί μέχρι στιγμής είναι αυτή της Ένωσης Πολιτών για ένα οικολογικό-εναλλαχτικό ευρωψηφοδέλτιο. Η πρωτοβουλία αυτή είναι θετική κατ' αρχάς στο βαθμό που στην Ιδρυτική Συνέλευση επικράτησε πνεύμα σύγκλισης και αναζήτησης συνεργασιών. Ιδιαίτερα θετικό ήταν το γεγονός πως δεν πάρθηκε δεσμευτική απόφαση ούτε καν για το ζήτημα του κατεβάσματος (αφέθηκε ανοιχτό) καθώς και το ότι κυριάρχησε η αίσθηση πως σημαντικότερο απ' όλα είναι να προχωρήσουν οι καμπάνιες που η συνέλευση αποφάσισε να γίνουν.

Νομίζω πως αυτή η Ένωση Πολιτών θα μπορέσει να συνεισφέρει ακόμη περισσότερο στην υπόθεση της εκλογικής λίστας αν γίνει κατανοητό πως ένα ψηφοδέλτιο που προβάλλει τους αγώνες ή τα αιτήματά των και την αντιαναπτυξιακή λογική των κοινωνικών κινημάτων είναι εναλλαχτικό απ' την ίδια του τη φύση χωρίς να έχει καμμιά ανάγκη αυτή η εναλλακτικότητά του να τονίζεται και στον κύκλο του. Αφού δυστυχώς ή ευτυχώς είμαστε Ελλάδα και όχι Γερμανία ή Σουηδία και επομένως δεν μπορούμε να αποκλείουμε το κομμάτι εκείνο του κινήματος που θέλει να προσδιορίζεται με τέτοιο τρόπο ιδεολογικά και θεωρεί ότι οι όροι πράσινο-εναλλαχτικό το αποκλείουν ευθύς-εξαρχής.

Στην περίπτωση που σχηματιζόταν ένα τέτοιο κινηματικό

«τι πιστεύουμε») βρίσκεσαι πολύ κοντά, δεν έχει τελικά και τόσο μεγάλη σημασία η διαφωνία γύρω απ' το αν είναι θεμιτές οι παρεμβάσεις στους θεσμούς. Τουλάχιστον σε μια εποχή ανάπτυξης του κινήματος όπως η σημερινή, όπου εκ των πραγμάτων δεν μπορεί παρά να προβάλλεται πρωταρχικά η αρνητικότητά του — ο ανταγωνισμός του δηλαδή με τις επιλογές της καπιταλιστικής ανάπτυξης.

Παρ' όλ' αυτά, και παρ' ότι οποιοσδήποτε κάθετος διαχωρισμός μεταξύ αντιθεσμικών και μη θα ήταν ηλίθιος, νομίζω πως ο εναλλακτικός χώρος θα πρέπει να προωθεί ένα λόγο που να κατανοεί πως υπάρχει η δυνατότητα παρέμβασης ανατρεπτικού χαραχτήρα και στους θεσμούς.

Τα παραπάνω δε φιλοδοξούν να κλείσουν το ζήτημα, ούτε καν να αποτελέσουν μια νύξη γύρω απ' αυτό. Γράφτηκαν μόνο και μόνο για να δοθεί η δυνατότητα να καταγραφεί η άποψη πως μια εκλογική παρέμβαση του χώρου δεν πρέπει να αποκλείεται για λόγους αρχής (χωρίς αυτό να σημαίνει βέβαια πως ανοίγει κάποιο σημαντικό ρήγμα στο «χώρο» μεταξύ «εκλογικών» και μη).

Μια παρέμβαση στις εκλογές μπορεί να επιταχύνει διαδικασίες σύγκλισης και συσπείρωσης, να φέρει σ' επαφή με τις απόψεις μας πλατύτερα στρώματα της κοινωνίας, να δώσει την ευκαιρία να καταγραφούν ευαισθησίες μεγάλων κομματιών της κοινωνίας.

Το πραγματικό ερώτημα που μπαίνει είναι το αν εκτιμάμε πως οι προσεχείς εκλογές προσφέρουν τις παραπάνω δυνατότητες, αν αξίζει δηλαδή να αναληφθεί το ρίσκο μιας συμμετοχής σ' αυτές.

Το ερώτημα είναι νομίζω αδύνατον να απαντηθεί μ' ένα οριστικό τρόπο από σήμερα, όταν όλα είναι τόσο ρευστά. Αξίζει όμως να αναφερθούν μερικές προϋποθέσεις που είναι απαραίτητο να υπάρξουν για να αποκτήσει νόημα και φερεγγυότητα ένα εκλογικό κατέβασμα.

1ον) Να αξιοποιήσει τη ρευστότητα και τη διάθεση για συγκλίσεις που υπάρχουν σ' όλο το φάσμα που εκτείνεται απ' την αριστερά της Ε.ΑΡ. και του Κ.Κ.Ε.εσωτ. Α-Α μέχρι το εναλλαχτικό κομμάτι του αντιεξουσιαστικού χώρου. Να προωθήσει το διάλογο των ομάδων, των παρεών, των οργανώσεων, των τάσεων, των ρευμάτων, να βοηθήσει στο ξεπέρασμα των προκαταλήψεων, να καταγράψει τα κοινά σημεία, να επιτρέψει να ανιχνευθούν τα όρια της σύγκλισης που είναι δυνατόν να επιτευχθεί.

2ο) Σ' ένα πιο στενό επίπεδο να δρομολογήσει την οργανωτική συνεύρεση των δυνάμεων του πράσινου-οικολογικού-εναλλαχτικού χώρου που σήμερα είναι παράλογα κατακερματισμένες και —ως εκ τούτου— ελάχιστα δραστήριες.

3ο) Να προωθήσει τη συμμετοχή σε κεντρικές διαδικασίες συλλογικοτήτων και ατόμων που βρίσκονται στο

ρησίες συνείδησης.

Για να γίνει κάτι τέτοιο βέβαια είναι απαραίτητο να ξεκαθαριστεί πως αναφερόμαστε σε μια λίστα που θα προβάλλει τους αγώνες και τους στόχους των κινημάτων που αναδείχτηκαν και όχι τις ιδεολογικές θέσεις της μιας ή της άλλης τάσης. Έτσι κι αλλοιώς ο κόσμος που αναφέρεται στο χώρο (και το αντίστροφο) έχει καταλήξει σ' αυτή την επιλογή επειδή βρίσκει αντιστοιχίες ανάμεσα στην κουλτούρα και τους στόχους (ή τις μεθόδους που χρησιμοποιούνται για να προσεγγιστούν αυτοί οι στόχοι) που ο «χώρος» αναδεικνύει και τις ανάγκες και ευαισθησίες που (αυτός ο κόσμος) διαθέτει. Μ' άλλα λόγια, αν υπάρχει ένα μειοψηφικό αλλά υπαρκτό κομμάτι της κοινωνίας που έχει μια άλλοτε έμμεση και άλλοτε άμεση σχέση με το «χώρο» αυτό δε συμβαίνει επειδή συμφωνεί (ή ενδιαφέρεται καν) με τις αναλύσεις της μιας ή της άλλης παρέας για ζητήματα απομακρυσμένα από κάθε δυνατότητα παρέμβασης (π.χ. Κύπρο, Εθνικό, Ε.Ο.Κ. κ.λπ.), αλλά γιατί αφ' ενός αναγνώριζε στην αμεσοδημοκρατική κουλτούρα του «χώρου» μια δικιά του αντίληψη για τη ζωή και αφ' ετέρου γιατί ο χώρος είναι η μόνη πολιτική δύναμη που μπορεί να στηρίζει με δυναμικό τρόπο αιτήματα που τον αφορούν: δημοκρατικές-συνδικαλιστικές ελευθερίες στο στρατό, κατάργηση των ΜΑΤ-ΜΕΑ, αφοπλισμός της Αστυνομίας, καθιέρωση ισόχρονης εναλλαχτικής θητείας, αποποινικοποίηση της χρήσης του «μαύρου», κατάργηση των εκδικητικών διατάξεων που τιμωρούν όσους έχουν πάρει τρελλόχαρτο, κατάργηση των πειθαρχικών φυλακών και καλυτέρευση των συνθηκών στις φυλακές, προοπτική 35ωρου, αντίθεση στη σύνδεση μισθού-παραγωγικότητας, εναντίωση στον πολιτισμό της οικολογικής καταστροφής (και συνεπώς ζητήματα για περιορισμό των φυτοφαρμάκων, των αυτοκινήτων, των βιομηχανιών απ' τα αστικά κέντρα κ.λπ.), αποασυλοποίηση και απόδοση δημοκρατικών δικαιωμάτων στους «ψυχασθενείς», αντίσταση στον εκσυγχρονισμό και την εντατικοποίηση στα σχολεία, τα ΤΕΙ και τα Πανεπιστήμια, ανάδειξη των αιτημάτων και της κουλτούρας των φεμινιστριών και του κινήματος των ομοφυλόφιλων και άλλα πολλά σε επίπεδο αιτημάτων που έχουν τοποθετηθεί από κοινού (ή γίνονται αποδεκτά από όλους) και συναντούν τη συναίνεση των κομματιών της κοινωνίας στα οποία αναφερόμαστε.

Είναι εξαιρετικά αμφίβολο βέβαια αν όλα τα παραπάνω μπορούν να δρομολογηθούν με επιτυχία, αν οι δυνάμεις του «χώρου» μπορέσουν να ξεπεράσουν την καχυποψία, τη μιζέρια, την ενδοστρέφεια, το συντηρισμό, τον ιδεολογισμό τους και αποφασίσουν να συναντηθούν σε όσα είναι δυνατόν να συναντηθούν, αν άλλες ευρύτερες δυνάμεις απ' όσους κινούνται στο τρίγωνο Εξαρχείων-Νομι-

ρου» στις εκλογές παρά την εμφανή δυσκολία του εγχειρήματος.

Μιχάλης Καστρινάκης

Υ.Γ.: Η μόνη πρόταση που έχει εμφανισθεί μέχρι στιγμής είναι αυτή της Ένωσης Πολιτών για ένα οικολογικό-εναλλαχτικό ευρωψηφοδέλτιο. Η πρωτοβουλία αυτή είναι θετική κατ' αρχάς στο βαθμό που στην Ιδρυτική Συνέλευση επικράτησε πνεύμα σύγκλισης και αναζήτησης συνεργασιών. Ιδιαίτερα θετικό ήταν το γεγονός πως δεν πάρθηκε δεσμευτική απόφαση ούτε καν για το ζήτημα του κατεβάσματος (αφέθηκε ανοιχτό) καθώς και το ότι κυριάρχησε η αίσθηση πως σημαντικότερο απ' όλα είναι να προχωρήσουν οι καμπάνιες που η συνέλευση αποφάσισε να γίνουν.

Νομίζω πως αυτή η Ένωση Πολιτών θα μπορέσει να συνεισφέρει ακόμη περισσότερο στην υπόθεση της εκλογικής λίστας αν γίνει κατανοητό πως ένα ψηφοδέλτιο που προβάλλει τους αγώνες ή τα αιτήματά των και την αντιαναπτυξιακή λογική των κοινωνικών κινημάτων είναι εναλλαχτικό απ' την ίδια του τη φύση χωρίς να έχει καμμιά ανάγκη αυτή η εναλλακτικότητά του να τονίζεται και στον κύκλο του. Αφού δυστυχώς ή ευτυχώς είμαστε Ελλάδα και όχι Γερμανία ή Σουηδία και επομένως δεν μπορούμε να αποκλείουμε το κομμάτι εκείνο του κινήματος που θέλει να προσδιορίζεται με τέτοιο τρόπο ιδεολογικά και θεωρεί ότι οι όροι πράσινο-εναλλαχτικό το αποκλείουν ευθύς-εξαρχής.

Στην περίπτωση που σχηματιζόταν ένα τέτοιο κινηματικό ψηφοδέλτιο θα μπορούσε να συζητήσει με άλλους —απ' τους σημερινούς— όρους με το Κ.Κ.Ε. εσωτ. Α-Α για την πιθανότητα ενός κοινού κατεβάσματος. Προσωπική μου άποψη είναι πως η παρουσία ενός ψηφοδέλτιου που θα εκπλήρωνε τις τέσσερις προϋποθέσεις που αναφέραμε παραπάνω θα ανάγκαζε το Κ.Κ.Ε. εσωτ. Α-Α να κάνει οποιαδήποτε παραχώρηση (να δεχόταν ένα ψηφοδέλτιο που π.χ. ο τυχόν βουλευτής που θα εξέλεγε θα άλλαζε κάθε έξη μήνες, που πρώτο όνομα στη λίστα θα ήταν αυτό της Κολιτσοπούλου, που δεν θα είχε τον τίτλο Κ.Κ.Ε. εσωτ. Α-Α ή κομμουνιστικό κ.λπ.).

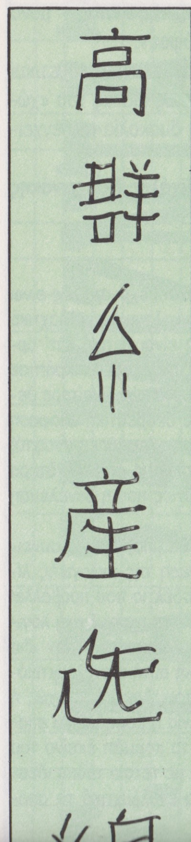
Βέβαια πέρα απ' το εκλογικό επίπεδο αυτή η πρωτοβουλία είναι πολύ σημαντική γιατί προωθεί τη συγκρότηση του πράσινου-εναλλαχτικού χώρου, και σαν τέτοια δε θα πρέπει να εγκαταλειφθεί ακόμη κι αν τελικά αποφασιστεί να μην κατέβει στις ευρωεκλογές.

Είναι πολύ απογοητευτικό πάντως το γεγονός ότι κάποιοι (που θα μπορούσαν να προσφέρουν πάρα πολλά και στη συγκρότηση του πράσινου χώρου αλλά και στην επαφή του και κοινή εκλογική του έκφραση με χώρους πιο παραδοσιακούς μεν αλλά κινηματικούς) έχουν επιλέξει μια στάση πλήρους άρνησης αν όχι επιθετικότητας απέναντι σε κάθε κίνηση που **κατ' αρχήν** συζητά χωρίς να απορρίπτει το ενδεχόμενο μιας λίστας στις εκλογές.

Προφανώς βέβαια για να είναι πετυχημένο και φερέγγυο ένα ψηφοδέλτιο και να έχει τα χαρακτηριστικά που αναφέρθηκαν στο παραπάνω κείμενο θα πρέπει να συμμετέχουν κι αυτοί.

Η ΑΛΛΗ ΙΑΠΩΝΙΑ

Συνέντευξη από μέλος της αναρχικής ομάδας Libero του Τόκιο

Κάτω από ανάλογους τίτλους (όπως: «η άλλη Βραζιλία», «το άλλο πρόσωπο του Παρισιού» κ.ο.κ.) βλέπουμε συνήθως άρθρα και ρεπορτάζ που αναφέρονται στις διαφορετικές ή δήθεν ά-γνωστες όψεις ενός τόπου, παρουσιάζοντάς τις σαν το «άλλο», το αντίθετο στην κυρίαρχη εικόνα. Σαν τέτοιες προσφέρονται: οι παράγκες πίσω απ' τα υπερπολυτελή ξενοδοχεία του Ρίο ντε Τζανέιρο, οι ρακένδυτοι κλοσάρ πλάι στους παρισινούς οίκους μόδας, η σκοτεινή μαφία μέσα στα γραφικά σοκάκια της Νάπολης και πλείστα άλλα.

Μα αυτό που προβάλλεται σαν «άλλο» δεν είναι παρά το ίδιο, το υπάρχον, που απλώς έχει την ικανότητα να ισορροπεί μέσα στη συνύπαρξη κραυγαλέων αντιθέσεων. Επειδή λοιπόν «άλλο» δεν είναι αυτό που περιθωριοποιημένο συνυπάρχει με το κυρίαρχο, αλλά αυτό που αναζητά την άρση αυτών ακριβώς των αντιθέσεων μέσα σε μια κοινωνία ανθρώπινη κι ελεύθερη, κάνουμε μια απόπειρα επανοικειοποίησης της λέξης.

Θα μιλήσουμε για την άλλη Ιαπωνία, δηλαδή για το επαναστατικό κίνημα στην Ιαπωνία.

Μια χώρα όπου ακολουθείται η παράδοση της απόλυτης υποταγής σ' ένα κώδικα τιμής. Παλιότερα το ύψιστο χρέος του Ιάπωνα, ήταν η αφοσίωση στη χώρα και τον αυτοκράτορα. Το περίφημο χαρακίρι σήμαινε πως η δική του ζωή αποκτούσε νόημα μόνο χάρη σ' αυτή την ιερή αφοσίωση. Αντίληψη που φαίνεται να έχει συνέχεια και σε μια υπεραναπτυγμένη πια καπιταλιστική χώρα, όπως είναι η Ιαπωνία.

Ο καπιταλισμός, όταν δεν ισοπεδώνει τις παραδόσεις, είναι ... στην κατασκευή τηλεοράσεων μεγέθους ρολογιού και πτυσσόμενου αυτοκινήτου.

Στη χώρα του σκληρού νομίσματος με το πανίσχυρο χρηματιστήριο, οι εργαζόμενοι πριμοδοτούνται για να δεχτούν να πάρουν άδεια. Όταν θέλουν να διαμαρτυρηθούν για τις συνθήκες εργασίας φοράνε ένα άσπρο περιβραχιόνιο που σημαίνει απεργία (ενώ εξακολουθούν να δουλεύουν). Όταν μένουν σε απομακρυσμένα περίχωρα του Τόκιο (γιατί για μια κατοικία στο κέντρο της πόλης η ταρίφα είναι 50.000.000 το τ.μ.) διανυκτερεύουν στα ξενοδοχεία κάψουλες· πρόκειται για «δωμάτια» διαστάσεων 1×2 που χωράνε ίσα ίσα ένα κρεβάτι με τηλεόραση στο ταβάνι. Όταν κυκλοφορούν με το μετρό σε ώρες αιχμής δεν ανησυχούν μήπως δεν βρουν θέση· υπάρχουν οι ειδικοί υπάλληλοι που συμπτύσσουν τους επιβάτες για να χωρέσουν κατά το δυνατόν περισσότεροι. Όταν τους πνίγει το καυσαέριο και το νέφος, καταφεύγουν σε αυτόματους πωλητές οξυγόνου που υπάρχουν στα κεντρικά σημεία της πόλης. Όταν τέλος τέλος κάποτε αγαναχτούν, υπάρχει το όραμα της «μεγάλης Ιαπωνίας» και η αφοσίωσή τους σ' αυτό για να τους αποζημιώσει. Οι ειδήσεις που φτάνουν σ' εμάς, μέσα απ' τον Τύπο, φανερώνουν πως αυτή είναι η κυρίαρχη κοινωνική κατάσταση στην Ιαπωνία.

Μοιάζει ίσως απίθανο που, δίπλα και ενάντια σ' όλα αυτά, μπόρεσαν να υπάρξουν επαναστατικά κινήματα και ιδέες. Οι Ιάπωνες αναρχικοί των αρχών του αιώνα, οι πολεμιστές Ζενγκακούρεν του '68, οι σημερινές κινήσεις και ομάδες πολιτών, σκιαγραφούν μια άγνωστη στους πολλούς Ιαπωνία, την Ιαπω-

αναρχικής ομάδας Libero του Τόκιο

Κάτω από ανάλογους τίτλους (όπως: «η άλλη Βραζιλία», «το άλλο πρόσωπο του Παρισιού» κ.ο.κ.) βλέπουμε συνήθως άρθρα και ρεπορτάζ που αναφέρονται στις διαφορετικές ή δήθεν άγνωστες όψεις ενός τόπου, παρουσιάζοντάς τις σαν το «άλλο», το αντίθετο στην κυρίαρχη εικόνα. Σαν τέτοιες προσφέρονται: οι παράγκες πίσω απ' τα υπερπολυτελή ξενοδοχεία του Ρίο ντε Τζανέιρο, οι ρακένδυτοι κλοσάρ πλάι στους παρισινούς οίκους μόδας, η σκοτεινή μαφία μέσα στα γραφικά σοκάκια της Νάπολης και πλείστα άλλα.

Μα αυτό που προβάλλεται σαν «άλλο» δεν είναι παρά το ίδιο, το υπάρχον, που απλώς έχει την ικανότητα να ισορροπεί μέσα στη συνύπαρξη κραυγαλέων αντιθέσεων. Επειδή λοιπόν «άλλο» δεν είναι αυτό που περιθωριοποιημένο συνυπάρχει με το κυρίαρχο, αλλά αυτό που αναζητά την άρση αυτών ακριβώς των αντιθέσεων μέσα σε μια κοινωνία ανθρώπινη κι ελεύθερη, κάνουμε μια απόπειρα επανοικειοποίησης της λέξης.

Θα μιλήσουμε για την άλλη Ιαπωνία, δηλαδή για το επαναστατικό κίνημα στην Ιαπωνία.

Μια χώρα όπου ακολουθείται η παράδοση της απόλυτης υποταγής σ' ένα κώδικα τιμής. Παλιότερα το ύψιστο χρέος του Ιάπωνα, ήταν η αφοσίωση στη χώρα και τον αυτοκράτορα. Το περίφημο χαρακίρι σήμαινε πως η δική του ζωή αποκτούσε νόημα μόνο χάρη σ' αυτή την ιερή αφοσίωση. Αντίληψη που φαίνεται να έχει συνέχεια και σε μια υπεραναπτυγμένη πια καπιταλιστική χώρα, όπως είναι η Ιαπωνία.

Ο καπιταλισμός, όταν δεν ισοπεδώνει τις παραδόσεις, είναι σε θέση να τις ενσωματώνει, ακόμα και να τις χρησιμοποιεί. Σήμερα λοιπόν οι Ιάπωνες νοηματοδοτούν τη ζωή τους μέσα από την ιερή αφοσίωση στην εργασία, στην τεχνολογική και οικονομική ανάπτυξη. Η παράδοση ενσωματώνεται στην οικονομία και μαζί της η ανθρώπινη δημιουργικότητα αναλώνεται στην κατασκευή τηλεοράσεων μεγέθους ρολογιού και πτυσσόμενου αυτοκινήτου.

Στη χώρα του σκληρού νομίσματος με το πανίσχυρο χρηματιστήριο, οι εργαζόμενοι πριμοδοτούνται για να δεχτούν να πάρουν άδεια. Όταν θέλουν να διαμαρτυρηθούν για τις συνθήκες εργασίας φοράνε ένα άσπρο περιβραχιόνιο που σημαίνει απεργία (ενώ εξακολουθούν να δουλεύουν). Όταν μένουν σε απομακρυσμένα περίχωρα του Τόκιο (γιατί για μια κατοικία στο κέντρο της πόλης η ταρίφα είναι 50.000.000 το τ.μ.) διανυκτερεύουν στα ξενοδοχεία κάψουλες· πρόκειται για «δωμάτια» διαστάσεων 1×2 που χωράνε ίσα ίσα ένα κρεβάτι με τηλεόραση στο ταβάνι. Όταν κυκλοφορούν με το μετρό σε ώρες αιχμής δεν ανησυχούν μήπως δεν βρουν θέση· υπάρχουν οι ειδικοί υπάλληλοι που συμπτύσσουν τους επιβάτες για να χωρέσουν κατά το δυνατόν περισσότεροι. Όταν τους πνίγει το καυσαέριο και το νέφος, καταφεύγουν σε αυτόματους πωλητές οξυγόνου που υπάρχουν στα κεντρικά σημεία της πόλης. Όταν τέλος τέλος κάποτε αγαναχτούν, υπάρχει το όραμα της «μεγάλης Ιαπωνίας» και η αφοσίωσή τους σ' αυτό για να τους αποζημιώσει. Οι ειδήσεις που φτάνουν σ' εμάς, μέσα απ' τον Τύπο, φανερώνουν πως αυτή είναι η κυρίαρχη κοινωνική κατάσταση στην Ιαπωνία.

Μοιάζει ίσως απίθανο που, δίπλα και ενάντια σ' όλα αυτά, μπόρεσαν να υπάρξουν επαναστατικά κινήματα και ιδέες. Οι Ιάπωνες αναρχικοί των αρχών του αιώνα, οι πολεμιστές Ζενγκακούρεν του '68, οι σημερινές κινήσεις και ομάδες πολιτών, σκιαγραφούν μια άγνωστη στους πολλούς Ιαπωνία, την Ιαπωνία της εξέγερσης.

Μια μικρή γεύση απ' αυτήν, αποτελεί η συνέντευξη που πήραν ο *Βασίλης Καραπλής* και η *Μαρία Πετρουλάκη* από ένα μέλος της αναρχικής ομάδας Libero του Τόκιο, που βρέθηκε στην Αθήνα.

□ Ξέρουμε ότι υπάρχει μια ιστορία επαναστατικών κινημάτων στην Ιαπωνία, που ξεκινά από τους αναρχικούς των αρχών του αιώνα και φτάνει στους Ζενγκακούρεν του '68. Ποια είναι η αιχμή του κινήματος στην Ιαπωνία σήμερα;

■ Αιχμή του κινήματος σήμερα, είναι το λεγόμενο Αντιϊαπωνικό μέτωπο, το οποίο συσπειρώνει πολλές οργανώσεις και ομάδες. Πρόκειται για μια κίνηση που έχει όχι μόνο αντιϊαπωνικό, αλλά και αντιαμερικανικό και αντισοβιετικό χαρακτήρα. Διεκδικεί την αυτονόμηση πολλών περιο-

Γενικά, το Αντιϊαπωνικό μέτωπο παλεύει ενάντια στον τρόπο οικοδόμησης του σύγχρονου ιαπωνικού κράτους, δίνοντας ιδιαίτερη βαρύτητα στην τεράστια επίδραση που έχει η δομή του αυτοκρατορικού συστήματος σ' όλο το φάσμα της πολιτικής, κοινωνικής και προσωπικής ζωής των Γιαπωνέζων.

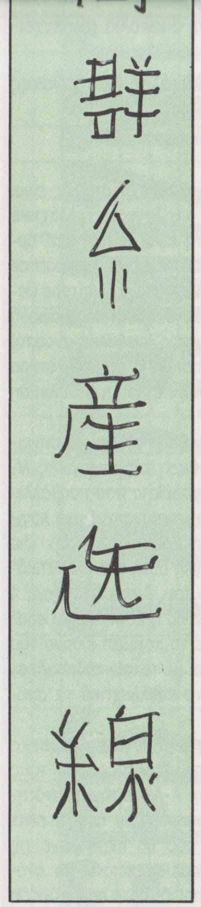
□ Η επιρροή του αυτοκράτορα είναι πολιτική ή μόνο ιδεολογική;

■ Η πολιτική εξουσία του αυτοκράτορα είναι ότι αυτός

της ζωής τους τη δύναμη και την ιεραρχία που αντιπροσωπεύει το αυτοκρατορικό σύστημα. Ακόμα και ορισμένες πολιτικές και θρησκευτικές ομάδες που ισχυρίζονται ότι το αντιμάχονται, στην ουσία το ακολουθούν εφαρμόζοντας το πυραμιδωτό του σχήμα.

□ Ξέρουμε ότι τέσσερα μέλη του αντιϊαπωνικού μετώπου έχουν καταδικαστεί σε θάνατο.

■ Ναι, πρόκειται για τη βομβιστική επίθεση στη Μιτσουμπίσι. Η βόμβα εξερράγη πρόωρα με αποτέλεσμα να σκοτωθούν κάποιοι εργάτες. Μετά απ' αυτό ένας από τους

γνωστές όψεις ενός τόπου, παρουσιάζοντάς τις σαν το «άλλο», το αντίθετο στην κυρίαρχη εικόνα. Σαν τέτοιες προσφέρονται: οι παράγκες πίσω απ' τα υπερπολυτελή ξενοδοχεία του Ρίο ντε Τζανέιρο, οι ρακένδυτοι κλοσάρ πλάι στους παρισινούς οίκους μόδας, η σκοτεινή μαφία μέσα στα γραφικά σοκάκια της Νάπολης και πλείστα άλλα.

Μα αυτό που προβάλλεται σαν «άλλο» δεν είναι παρά το ίδιο, το υπάρχον, που απλώς έχει την ικανότητα να ισορροπεί μέσα στη συνύπαρξη κραυγαλέων αντιθέσεων. Επειδή λοιπόν «άλλο» δεν είναι αυτό που περιθωριοποιημένο συνυπάρχει με το κυρίαρχο, αλλά αυτό που αναζητά την άρση αυτών ακριβώς των αντιθέσεων μέσα σε μια κοινωνία ανθρώπινη κι ελεύθερη, κάνουμε μια απόπειρα επανοικειοποίησης της λέξης.

Θα μιλήσουμε για την άλλη Ιαπωνία, δηλαδή για το επαναστατικό κίνημα στην Ιαπωνία.

Μια χώρα όπου ακολουθείται η παράδοση της απόλυτης υποταγής σ' ένα κώδικα τιμής. Παλιότερα το ύψιστο χρέος του Ιάπωνα, ήταν η αφοσίωση στη χώρα και τον αυτοκράτορα. Το περίφημο χαρακίρι σήμαινε πως η δική του ζωή αποκτούσε νόημα μόνο χάρη σ' αυτή την ιερή αφοσίωση. Αντίληψη που φαίνεται να έχει συνέχεια και σε μια υπεραναπτυγμένη πια καπιταλιστική χώρα, όπως είναι η Ιαπωνία.

Ο καπιταλισμός, όταν δεν ισοπεδώνει τις παραδόσεις, είναι σε θέση να τις ενσωματώνει, ακόμα και να τις χρησιμοποιεί. Σήμερα λοιπόν οι Ιάπωνες νοηματοδοτούν τη ζωή τους μέσα από την ιερή αφοσίωση στην εργασία, στην τεχνολογική και οικονομική ανάπτυξη. Η παράδοση ενσωματώνεται στην οικονομία και μαζί της η ανθρώπινη δημιουργικότητα αναλώνεται

τιστήριο, οι εργαζόμενοι πριμοδοτούνται για να δεχτούν να πάρουν άδεια. Όταν θέλουν να διαμαρτυρηθούν για τις συνθήκες εργασίας φοράνε ένα άσπρο περιβραχιόνιο που σημαίνει απεργία (ενώ εξακολουθούν να δουλεύουν). Όταν μένουν σε απομακρυσμένα περίχωρα του Τόκιο (γιατί για μια κατοικία στο κέντρο της πόλης η ταρίφα είναι 50.000.000 το τ.μ.) διανυκτερεύουν στα ξενοδοχεία κάψουλες· πρόκειται για «δωμάτια» διαστάσεων 1×2 που χωράνε ίσα ίσα ένα κρεβάτι με τηλεόραση στο ταβάνι. Όταν κυκλοφορούν με το μετρό σε ώρες αιχμής δεν ανησυχούν μήπως δεν βρουν θέση· υπάρχουν οι ειδικοί υπάλληλοι που συμπτύσσουν τους επιβάτες για να χωρέσουν κατά το δυνατόν περισσότεροι. Όταν τους πνίγει το καυσαέριο και το νέφος, καταφεύγουν σε αυτόματους πωλητές οξυγόνου που υπάρχουν στα κεντρικά σημεία της πόλης. Όταν τέλος τέλος κάποτε αγαναχτούν, υπάρχει το όραμα της «μεγάλης Ιαπωνίας» και η αφοσίωσή τους σ' αυτό για να τους αποζημιώσει. Οι ειδήσεις που φτάνουν σ' εμάς, μέσα απ' τον Τύπο, φανερώνουν πως αυτή είναι η κυρίαρχη κοινωνική κατάσταση στην Ιαπωνία.

Μοιάζει ίσως απίθανο που, δίπλα και ενάντια σ' όλα αυτά, μπόρεσαν να υπάρξουν επαναστατικά κινήματα και ιδέες. Οι Ιάπωνες αναρχικοί των αρχών του αιώνα, οι πολεμιστές Ζενγκακούρεν του '68, οι σημερινές κινήσεις και ομάδες πολιτών, σκιαγραφούν μια άγνωστη στους πολλούς Ιαπωνία, την Ιαπωνία της εξέγερσης.

Μια μικρή γεύση απ' αυτήν, αποτελεί η συνέντευξη που πήραν ο *Βασίλης Καραπλής* και η *Μαρία Πετρουλάκη* από ένα μέλος της αναρχικής ομάδας Libero του Τόκιο, που βρέθηκε στην Αθήνα.

□ Ξέρουμε ότι υπάρχει μια ιστορία επαναστατικών κινημάτων στην Ιαπωνία, που ξεκινά από τους αναρχικούς των αρχών του αιώνα και φτάνει στους Ζενγκακούρεν του '68. Ποια είναι η αιχμή του κινήματος στην Ιαπωνία σήμερα;

■ Αιχμή του κινήματος σήμερα, είναι το λεγόμενο Αντιϊαπωνικό μέτωπο, το οποίο συσπειρώνει πολλές οργανώσεις και ομάδες. Πρόκειται για μια κίνηση που έχει όχι μόνο αντιϊαπωνικό, αλλά και αντιαμερικανικό και αντισοβιετικό χαρακτήρα. Διεκδικεί την αυτονόμηση πολλών περιοχών, όπως του νησιού Σαχαλίνι που βρίσκεται κάτω από τη ρώσικη κατοχή και του νησιού Χοκάιντο που καταλήφθηκε στρατιωτικά από τους Ιάπωνες γύρω στο 1870. Στο Χοκάιντο ζουν οι Αϊνού, φυλετική μειονότητα καταπιεσμένη από το Ιαπωνικό κράτος. Μάλιστα, για την υποστήριξή τους διοργανώθηκε φέτος στην Οκινάουα φεστιβάλ που συγκέντρωσε 3000 άτομα.

Γενικά, το Αντιϊαπωνικό μέτωπο παλεύει ενάντια στον τρόπο οικοδόμησης του σύγχρονου ιαπωνικού κράτους, δίνοντας ιδιαίτερη βαρύτητα στην τεράστια επίδραση που έχει η δομή του αυτοκρατορικού συστήματος σ' όλο το φάσμα της πολιτικής, κοινωνικής και προσωπικής ζωής των Γιαπωνέζων.

□ Η επιρροή του αυτοκράτορα είναι πολιτική ή μόνο ιδεολογική;

■ Η πολιτική εξουσία του αυτοκράτορα είναι ότι αυτός αποφασίζει την αρχή και το τέλος ενός πολέμου, καθώς και τις κινήσεις του στρατού. Αυτό όμως που βαραίνει περισσότερο είναι η αντίληψη πως ο αυτοκράτορας είναι θεός. Μπορεί ο βασιλιάς να θεωρείται αντιπρόσωπος του θεού στη γη, ο αυτοκράτορας όμως είναι αυτός ο ίδιος θεός. Αν και οι σύγχρονοι Ιάπωνες δεν εκφράζουν πια καθαρά αυτή την πίστη, συνεχίζουν να τηρούν σαν αξίες της ζωής τους τη δύναμη και την ιεραρχία που αντιπροσωπεύει το αυτοκρατορικό σύστημα. Ακόμα και ορισμένες πολιτικές και θρησκευτικές ομάδες που ισχυρίζονται ότι το αντιμάχονται, στην ουσία το ακολουθούν εφαρμόζοντας το πυραμιδωτό του σχήμα.

□ Ξέρουμε ότι τέσσερα μέλη του αντιϊαπωνικού μετώπου έχουν καταδικαστεί σε θάνατο.

■ Ναι, πρόκειται για τη βομβιστική επίθεση στη Μιτσουμπίσι. Η βόμβα εξερράγη πρόωρα με αποτέλεσμα να σκοτωθούν κάποιοι εργάτες. Μετά απ' αυτό ένας από τους τέσσερις της ομάδας, ο Κάγκι Χάικο, αυτοκτόνησε. Οι άλλοι τρεις συνελήφθησαν και στις 24 Μαρτίου του '87 το δικαστήριο αποφάσισε θανατική ποινή για τον Νταϊντόγκι και ισόβια για τους Κουροκάουο και Αράι.

□ Είσαι μέλος της ομάδας Libero. Πες μας γι' αυτήν.

■ Η Libero είναι αναρχική ομάδα που ιδρύθηκε στο Τό-

κιο το 1972. Εκδίδουμε μηνιαίο περιοδικό και διατηρούμε κέντρο πληροφόρησης, καθώς και βιβλιοθήκη.

☐ **Αντιμετωπίζετε προβλήματα με την αστυνομία;**

■ Κατά καιρούς, ναι. Όπως τον περασμένο Νοέμβριο, όταν κάποιος Μαρουόκα, μέλος του Κόκκινου Στρατού, γύρισε στην Ιαπωνία από την Αμερική όπου είχε διαφύγει και συνελήφθη. Η αστυνομία με πρόσχημα ότι κάποιοι σχεδιάζουν την απελευθέρωσή του, εισέβαλλε για έρευνες σε 120 σπίτια, μεταξύ των οποίων και πολλά σπίτια μελών της Libero και της ομάδας συμπαράστασης στον Ομόρι. Μας πήραν τότε μεγάλο μέρος από τα έντυπα και την αλληλογραφία του αρχείου μας.

☐ **Στην Ευρώπη σήμερα, αναπτύσσεται το ενδιαφέρον για τα οικολογικά κινήματα. Υπάρχει κάτι ανάλογο στην Ιαπωνία;**

■ Έχουμε την War Resistance International (Διεθνής των Αντιρρησιών Συνείδησης) που θέτει και ζητήματα περιβάλλοντος. Υπάρχει ακόμα μια οικολογική κίνηση που η μορφή της προήλθε από το νεολαιίστικο κίνημα της δεκαετίας του '60. Πολλοί νέοι πήγαν τότε στην ύπαιθρο και ίδρυσαν αγροτικές κοινότητες. Ασχολήθηκαν με την καλλιέργεια της γης και θέλησαν να δείξουν έναν άλλο τρόπο ζωής. Κάποιες απ' αυτές δεν απέφυγαν την αναπαρα-

περικυκλώσεις διαμαρτυρίας, όπως αυτές στα αεροδρόμια του Ναρίτα και του Χοκάιντο. Στο Χοκάιντο, μάλιστα, οι διαδηλωτές δέθηκαν στα δέντρα που επρόκειτο να κοπούν για την επέκταση του αεροδρομίου.

Ο ειρηνικός χαρακτήρας δεν σημαίνει ότι το κίνημα έχει ατονίσει. Απλά ακολουθεί άλλους δρόμους, χωρίς να χάνει σε μαζικότητα. Είναι εκπληκτική για παράδειγμα η μαζικότητα με την οποία οι κάτοικοι του Χοκάιντο ξεσηκώθηκαν ενάντια στην κατασκευή πυρηνικού σταθμού στην περιοχή τους. Μαζεύτηκαν χιλιάδες άνθρωποι, που προέρχονταν από πολλούς και διαφορετικούς κοινωνικούς και ιδεολογικούς χώρους. Κι αυτό είναι σημαντικό όταν γίνεται σε μια χώρα όπου υποτίθεται πως η ανάπτυξη αποτελεί την ύψιστη αξία.

☐ **Οι αναρχικοί συμμετέχουν σ' αυτές τις κινήσεις;**

■ Ναι, οι αναρχικοί συμμετέχουν σε διάφορες κινήσεις πολιτών, που πολλές φορές μπορεί να έχουν καθαρά αναρχικό χαρακτήρα, αλλά όχι πάντα. Γιατί η τακτική τους δεν είναι πια η κατά μέτωπο αντιπαράθεση με το κράτος, αλλά η συμμετοχή στα μερικά (πλαγιομετωπικά) κινήματα.

☐ **Εναλλακτικοί δηλαδή;**

■ Μπορείτε να το πείτε κι έτσι.

κιο το 1972. Εκδίδουμε μηνιαίο περιοδικό και διατηρούμε κέντρο πληροφόρησης, καθώς και βιβλιοθήκη.

□ **Αντιμετωπίζετε προβλήματα με την αστυνομία;**

■ Κατά καιρούς, ναι. Όπως τον περασμένο Νοέμβριο, όταν κάποιος Μαρουόκα, μέλος του Κόκκινου Στρατού, γύρισε στην Ιαπωνία από την Αμερική όπου είχε διαφύγει και συνελήφθη. Η αστυνομία με πρόσχημα ότι κάποιοι σχεδιάζουν την απελευθέρωσή του, εισέβαλλε για έρευνες σε 120 σπίτια, μεταξύ των οποίων και πολλά σπίτια μελών της Libero και της ομάδας συμπαράστασης στον Ομόρι. Μας πήραν τότε μεγάλο μέρος από τα έντυπα και την αλληλογραφία του αρχείου μας.

□ **Στην Ευρώπη σήμερα, αναπτύσσεται το ενδιαφέρον για τα οικολογικά κινήματα. Υπάρχει κάτι ανάλογο στην Ιαπωνία;**

■ Έχουμε την War Resistance International (Διεθνής των Αντιρρησιών Συνείδησης) που θέτει και ζητήματα περιβάλλοντος. Υπάρχει ακόμα μια οικολογική κίνηση που η μορφή της προήλθε από το νεολαιίστικο κίνημα της δεκαετίας του '60. Πολλοί νέοι πήγαν τότε στην ύπαιθρο και ίδρυσαν αγροτικές κοινότητες. Ασχολήθηκαν με την καλλιέργεια της γης και θέλησαν να δείξουν έναν άλλο τρόπο ζωής. Κάποιες απ' αυτές δεν απέφυγαν την αναπαραγωγή της αυτοκρατορικής πυραμίδας, στη μορφή της οργάνωσής τους. Άλλες όμως κατάφεραν να διατηρήσουν μόνο την οικονομική εκείνη οργάνωση που τους ήταν απαραίτητη για να επιβιώσουν, παράγοντας αγαθά και πουλώντας τα.

□ **Τέτοιες κοινότητες υπάρχουν ακόμα;**

■ Ναι, βέβαια. Αν και από 200 με 300 που ήταν το 1969, σήμερα έχουν μείνει 30 με 40. Άντεξαν στο χρόνο μονάχα αυτές που ήταν συγκροτημένες και ιδεολογικά.

Όσον αφορά το οικολογικό, υπάρχει και μια ομάδα με δωδεκάχρονη ιστορία, η Milky Way (Γαλαξίας), που συμπεριλαμβάνει και αρκετούς αναρχικούς. Τελευταία, η Milky Way έχει στρέψει το ενδιαφέρον της στο πρόβλημα των Ινδιάνων Χόπι, ενός λαού που οι Αμερικάνοι προσπαθούν βάναυσα να του αφαιρέσουν το δικαίωμα στη γη, στην παράδοση, στην κουλτούρα του. Γενικά, στην Ιαπωνία υπάρχει έντονο ενδιαφέρον για τις φυλετικές μειονότητες και μέσα και έξω απ' τη χώρα.

□ **Ως προς τον τρόπο δράσης, ποια είναι η μορφή του κινήματος στην Ιαπωνία;**

■ Το κίνημα έχει στραφεί στις ειρηνικές μορφές πάλης· έντυπα, πληροφόρηση, εκδηλώσεις. Οι διαδηλώσεις είναι στην πλειοψηφία τους καθιστικές. Συχνά επίσης γίνονται περικυκλώσεις διαμαρτυρίας, όπως αυτές στα αεροδρόμια του Ναρίτα και του Χοκάιντο. Στο Χοκάιντο, μάλιστα, οι διαδηλωτές δέθηκαν στα δέντρα που επρόκειτο να κοπούν για την επέκταση του αεροδρομίου.

Ο ειρηνικός χαρακτήρας δεν σημαίνει ότι το κίνημα έχει ατονίσει. Απλά ακολουθεί άλλους δρόμους, χωρίς να χάνει σε μαζικότητα. Είναι εκπληκτική για παράδειγμα η μαζικότητα με την οποία οι κάτοικοι του Χοκάιντο ξεσηκώθηκαν ενάντια στην κατασκευή πυρηνικού σταθμού στην περιοχή τους. Μαζεύτηκαν χιλιάδες άνθρωποι, που προέρχονταν από πολλούς και διαφορετικούς κοινωνικούς και ιδεολογικούς χώρους. Κι αυτό είναι σημαντικό όταν γίνεται σε μια χώρα όπου υποτίθεται πως η ανάπτυξη αποτελεί την ύψιστη αξία.

□ **Οι αναρχικοί συμμετέχουν σ' αυτές τις κινήσεις;**

■ Ναι, οι αναρχικοί συμμετέχουν σε διάφορες κινήσεις πολιτών, που πολλές φορές μπορεί να έχουν καθαρά αναρχικό χαρακτήρα, αλλά όχι πάντα. Γιατί η τακτική τους δεν είναι πια η κατά μέτωπο αντιπαράθεση με το κράτος, αλλά η συμμετοχή στα μερικά (πλαγιομετωπικά) κινήματα.

□ **Εναλλακτικοί δηλαδή;**

■ Μπορείτε να το πείτε κι έτσι.

□ **Ξέρουμε ότι η Ιαπωνία έχει μια ισχυρή θρησκευτική παράδοση. Τι ρόλο παίζει η θρησκεία στη ζωή των ανθρώπων σήμερα;**

■ Υπάρχουν τρεις θρησκείες στην Ιαπωνία: ο Βουδισμός, ο Σιντοϊσμός και ο Κομφουκισμός. Γύρω απ' αυτές έχουν σχηματιστεί πλήθος θρησκευτικών ομάδων και κινήσεων, πολλές απ' τις οποίες έχουν αποκλειστικό σκοπό να αποσπάσουν υλικά οφέλη, εκμεταλλευόμενες την από παράδοση σημαντική θέση που κατέχει στη ζωή του Ιάπωνα το «θείο». Άλλες πάλι θα μπορούσαν, τυπικά, να συνδεθούν με κοινωνικά κινήματα, στο βαθμό που εκφράζονται ενάντια στο σύστημα αξιών που αναπτύσσεται με βάση την εξουσία του αυτοκράτορα και τη λατρεία της τεχνολογικής ανάπτυξης.

Οι περισσότεροι αναρχικοί όμως, πιστεύουν πως μια τέτοια αντίθεση είναι ψεύτικη και αρνούνται κάθε σχέση με θρησκευτικές κινήσεις, εφόσον αυτές, εξ ορισμού τους, θέλουν να υποτάξουν τον άνθρωπο σε δυνάμεις έξω από τον ίδιο κι έτσι, στην ουσία, ελάχιστα διαφέρουν απ' όσα υποτίθεται αντιπαλεύουν.

Υπάρχει πάντως και η άποψη, πως ειδικά ο Βουδισμός θα μπορούσε να συνδεθεί στενά με τις αντιεξουσιαστικές ιδέες, γιατί αυτός έχει μια καθοριστική διαφορά από τις άλλες θρησκείες. Στον Βουδισμό δεν υπάρχει ο ένας Θεός· τα πάντα είναι Θεός.

Σημειώσεις πάνω στην ιστορική αγκύλωση του μαρξισμού ως θεωρίας και ως πρακτικής

I

Το να προσπαθήσει να ορίσει κανείς τη φιλοσοφία με την αναζήτηση της αλήθειας, συμπίπτει με τον ερχομό της ορθολογικότητας.[1]

Η ΘΕΑΜΑΤΙΚΗ αύξηση της επαναστατικής εντροπίας στα μέσα του 19ου αιώνα, στη θεωρία και στην πραχτική, οφείλεται, σ' ένα πολύ μεγάλο βαθμό, στην επίδραση που άσκησε ο μαρξισμός στα κεφάλια των ανθρώπων και στη φαινομενολογία της κοινωνικής συνείδησης. Τα αποτελέσματα αυτής της επίδρασης υφίστανται, σαφώς μεταλλαγμένα, μέχρι σήμερα σε διάφορους τόνους, μορφές και αποχρώσεις.

Η διαύγαση των πραγματικών συντεταγμένων του μαρξισμού και των ορίων τους οφείλει και πρέπει να γίνει στο φως των νέων δεδομένων που η επαναστατική πραχτική έδρεψε τα τελευταία χρόνια.

Ο μαρξισμός, ως συγκεκριμένος τρόπος θέασης των όντων και του επιστητού, έμελλε να επιφέρει μια μη αντιστρεπτή μεταβολή στο πώς οι άνθρωποι θα στοχάζονται τη φύση, την Ιστορία και την κοινωνία. Όντας η επιστήμη εκείνη που θα αποκωδικοποιούσε τους ίδιους στην ουσία νόμους που διέπουν τα τρία παραπάνω αλληλοτεμνόμενα επίπεδα ανθρώπινης μεσολάβησης και λειτουργίας, καθώς και την αντανάκλαση των νόμων αυτών στη συνείδηση του ιστορικού-κοινωνικού υποκειμένου, δημιούργησε ένα συμπαγές, στέρεο και συνεκτικό οικοδόμημα. Η *διαλεκτική* έγινε το μοναδικό εργαλείο, νυστέρι για την κατανόηση και την ερμηνεία των υλικών αντικειμενικών κινήσεων, σε όποιο χωροχρόνο κι αν αυτές υφίστανται, σε μια προοπτική πάντα διαύγασης της ενότητας μέσα απ' τη διαφορότητα και αντίστροφα. Έγινε η γέφυρα του *είναι* και της *νόησης*, το πέρασμα απ' τη *γνωσιολογική κατηγορία* στην *οντολογική* (αυτόνομη, μη μεσευμένη απ' την αλλοτρίωση του υποκειμένου) *ενύπαρ*οδευτικά και οριακά, σαφώς διαλεχτικά) ανάμεσα στο είναι αυτού που *υπάρχει* και στο είναι αυτού που το *σκέπτεται*. Αυτή η εξίσωση (ταύτιση) γεννιέται μέσα σε μια *ιδεολογία*, παράγεται και αναπαράγεται στο εσωτερικό της, όταν και μόνο όταν η ιδεολογία αυτή βλέπει τον εαυτό της σαν ένα φορέα αλλαγής-ανατροπής και τον κόσμο/γίγνεσθαι, «να μιλάει» την αναγκαιότητα αυτής της αλλαγής του. Είναι η απαραίτητη επένδυση κάθε ιδεολογίας που εκλαμβάνει τον εαυτό της ως επαναστατική και το απαραίτητο μέσο για να πείσει και να πεισθεί για την αντικειμενικότητα αυτής της αλλαγής. Στην ουσία αυτή η αντικειμενικότητα δεν είναι παρά το περίβλημα της ηθικότητας, που την εξουσιάζει. Είναι η ηθική πάνω στην οποία θα στηρίξει την επαναστατική της πνοή και όλες οι ιδεολογίες έχουν ανάγκη την ηθικότητα. Η εξίσωση/ταύτιση γίνεται εμφανής στις αστικές επαναστατικές ιδεολογίες και γίνεται κεντρικό σημείο αναδίπλωσης της (ιδεολογίας) στον εαυτό της. Το παραπάνω φαινόμενο είναι άρρηκτα δεμένο με τον προσαγατολισμό της τάξης (και της ιδεολογίας της), που αμύνεται σ' ένα κοινωνικό πόλεμο, σε ιδεαλιστικές ενατενίσεις και της τάξης, που επιτίθεται σε υλιστικές θεάσεις και πραχτικές (βλ. φεουδαρχία-αστική τάξη-προλεταριάτο). Έτσι ο διαφωτισμός ήταν η επαναστατική ιδεολογία της αστικής τάξης και ήταν βαθιά διαποτισμένος από τον ορθό Λόγο και το θετικιστικό πνεύμα. Το ίδιο ακριβώς υφίσταται και στον μαρξισμό, μόνο που η όλη κίνηση σκιαγραφείται από μια πιότερο διαλεχτική-υλιστική αναπαράσταση και γλώσσα. Δεν πρόκειται παρά γι' αυτό που λέει ο Μαρξ για τη συνάφεια της διαλεχτικής του και της Χεγκελιανής, τονίζοντας ότι η δεύτερη ήταν με το κεφάλι κάτω και ότι αυτός τη στερέωσε στα πόδια της. Τώρα το γιατί κανείς μαρξιστής δεν αναρωτήθηκε αν αυτό το τουμπάρισμα ήταν αρκετό, είναι άλλο θέμα. Οι ιδεολογίες μπλοκάρουν τους μηχανισμούς της σκέψης και ο μαρξισμός ήταν εξαρχής ιδεολογία.

Αν και μίλησε στο όνομα της εργατικής τάξης δεν αποδείχτηκε παρά άλλη μια φενάκη, που η εξουσία και οι τεχνικοί της αναπαράγουν μαζικά για την εξαπάτηση των μαζών. Αυτό βέβαια έγινε πολύ αργότερα (στη χώρα των Γκουλάγκ) αν και εξαρχής μέσα στο μαρξισμό ο αστικός κόσμος και η ηθική του ήταν παρών. Ήταν αυτός που τον καθοδήγησε στα πρώτα του βήματα, τον προσανατόλισε και τελικά τον αφομοίωσε. Η τραγική πορεία του μαρξισμού διαγράφεται ως εξής: Από τη βαθιά επαναστατική κατάθεση, ότι «η απελευθέρωση των εργαζομένων δεν θα 'ναι παρά έργο των ίδιων των εργαζομένων», στην ανακάλυψη αντικειμενικών νόμων λειτουργίας του συγκεκριμένου κοινωνικού σχηματισμού, που στοχαζόταν, του καπιταλισμού, και στη φυσικο-χημική θεώρηση των νόμων που διέπουν την κοινωνία εν γένει (*Κεφάλαιο*, 1ος τόμος, εισαγωγή).

Είναι αυτό που γεννά τη Μεταφυσική στο μαρξισμό: γιατί ο Μαρξ, ενώ εγγράφει όλη την ιστορία στην πάλη των τάξεων, την παραμερίζει, όταν ως ντετερμινιστής φιλόσοφος αποκωδικοποιεί και ανάγει τους νόμους μιας ορισμένης περιόδου του Καπιταλισμού σε αιώνιες αλήθειες, πάνω στις οποίες η δράση των ανθρώπων δεν παίζει κανένα ρόλο. Σ'

να, μέχρι σήμερα σε διάφορους τόνους, μορφές και αποχρώσεις.

Η διαύγαση των πραγματικών συντεταγμένων του μαρξισμού και των ορίων τους οφείλει και πρέπει να γίνει στο φως των νέων δεδομένων που η επαναστατική πραχτική έδρεψε τα τελευταία χρόνια.

Ο μαρξισμός, ως συγκεκριμένος τρόπος θέασης των όντων και του επιστητού, έμελλε να επιφέρει μια μη αντιστρεπτή μεταβολή στο πώς οι άνθρωποι θα στοχάζονται τη φύση, την Ιστορία και την κοινωνία. Όντας η επιστήμη εκείνη που θα αποκωδικοποιούσε τους ίδιους στην ουσία νόμους που διέπουν τα τρία παραπάνω αλληλοτεμνόμενα επίπεδα ανθρώπινης μεσολάβησης και λειτουργίας, καθώς και την αντανάκλαση των νόμων αυτών στη συνείδηση του ιστορικού-κοινωνικού υποκειμένου, δημιούργησε ένα συμπαγές, στέρεο και συνεκτικό οικοδόμημα. Η *διαλεχτική* έγινε το μοναδικό εργαλείο, νυστέρι για την κατανόηση και την ερμηνεία των υλικών αντικειμενικών κινήσεων, σε όποιο χωροχρόνο κι αν αυτές υφίστανται, σε μια προοπτική πάντα διαύγασης της ενότητας μέσα απ' τη διαφορότητα και αντίστροφα. Έγινε η γέφυρα του *είναι* και της *νόησης*, το πέρασμα απ' τη *γνωσιολογική κατηγορία* στην *οντολογική* (αυτόνομη, μη μεσευμένη απ' την αλλοτρίωση του υποκειμένου) *ενύπαρξη*.

Στην ουσία όμως ο *μαρξισμός* δεν ήταν παρά άλλη μια θεωρία/ιδεολογία, βαθιά ριζωμένη στην ελληνοδυτική οντολογία και κουλτούρα, άλλη μια ιδεολογία που 'χε ενσαρκώσει τις φαντασιακές θεσμίσεις και σημασίες της εποχής της (του καπιταλισμού) και τις είχε υποτάξει στο όραμα για ένα καλύτερο αύριο. Ο μαρξισμός δανείστηκε και ανέπτυξε τις κεντρικές αρθρώσεις και φαντασιακές συνιστώσες του καπιταλιστικού σύμπαντος και των θεσμών του: οικονομία, τεχνική, ορθολογισμός και ορθολογικοποίηση των πάντων, σε μια διαφορετική βέβαια προοπτική. Η *πράξη* αυτή της οικειοποίησης-εκτροπής του έδωσε «χαρισματικά» το δικαίωμα να προδιαγράφει το *τέλος* μιας ιστορικής πορείας της ανθρωπότητας. Το *τέλος* αυτό ονομάζεται αταξική κοινωνία και ανάδυση του ολοκληρωμένου ανθρώπου. Δεν είναι παρά η αντιστροφή του «βασιλικού ανδρός» του Πλάτωνα και η ανατολή μιας κοινωνίας ρυθμισμένων αυθορμήτων, που θα πει κατάργηση της διαφοράς και υποδούλωση της θεσμίζουσας κοινωνίας στη θεσμισμένη.

Ο μαρξισμός ήταν άλλη μια προσπάθεια να πειστεί ο άνθρωπος για την πλήρη ταύτιση που μπορεί να επιτευχθεί (αν και όχι μηχανιστικά, μα προρά το περίβλημα της ηθικότητας, που την εξουσιάζει. Είναι η ηθική πάνω στην οποία θα στηρίξει την επαναστατική της πνοή και όλες οι ιδεολογίες έχουν ανάγκη την ηθικότητα. Η εξίσωση/ταύτιση γίνεται εμφανής στις αστικές επαναστατικές ιδεολογίες και γίνεται κεντρικό σημείο αναδίπλωσης της (ιδεολογίας) στον εαυτό της. Το παραπάνω φαινόμενο είναι άρρηκτα δεμένο με τον προσαγατολισμό της τάξης (και της ιδεολογίας της), που αμύνεται σ' ένα κοινωνικό πόλεμο, σε ιδεαλιστικές ενατενίσεις και της τάξης, που επιτίθεται σε υλιστικές θεάσεις και πραχτικές (βλ. φεουδαρχία-αστική τάξη-προλεμηχανισμούς της σκέψης και ο μαρξισμός ήταν εξαρχής ιδεολογία.

Αν και μίλησε στο όνομα της εργατικής τάξης δεν αποδείχτηκε παρά άλλη μια φενάκη, που η εξουσία και οι τεχνικοί της αναπαράγουν μαζικά για την εξαπάτηση των μαζών. Αυτό βέβαια έγινε πολύ αργότερα (στη χώρα των Γκουλάγκ) αν και εξαρχής μέσα στο μαρξισμό ο αστικός κόσμος και η ηθική του ήταν παρών. Ήταν αυτός που τον καθοδήγησε στα πρώτα του βήματα, τον προσανατόλισε και τελικά τον αφομοίωσε. Η τραγική πορεία του μαρξισμού διαγράφεται ως εξής: Από τη βαθιά επαναστατική κατάθεση, ότι «η απελευθέρωση των εργαζομένων δεν θα 'ναι παρά έργο των ίδιων των εργαζομένων», στην ανακάλυψη αντικειμενικών νόμων λειτουργίας του συγκεκριμένου κοινωνικού σχηματισμού, που στοχαζόταν, του καπιταλισμού, και στη φυσικο-χημική θεώρηση των νόμων που διέπουν την κοινωνία εν γένει (*Κεφάλαιο*, 1ος τόμος, εισαγωγή).

Είναι αυτό που γεννά τη Μεταφυσική στο μαρξισμό: γιατί ο Μαρξ, ενώ εγγράφει όλη την ιστορία στην πάλη των τάξεων, την παραμερίζει, όταν ως ντετερμινιστής φιλόσοφος αποκωδικοποιεί και ανάγει τους νόμους μιας ορισμένης περιόδου του Καπιταλισμού σε αιώνιες αλήθειες, πάνω στις οποίες η δράση των ανθρώπων δεν παίζει κανένα ρόλο. Σ' αυτό το φάσμα Μεταφυσικής τοποθετείται και ο Σοσιαλισμός ως προϊόν μιας αμείλικτης αναγκαιότητας: της δήθεν αντίφασης που υπάρχει μεταξύ παραγωγικών δυνάμεων και παραγωγικών σχέσεων και που η ανάπτυξη των πρώτων θα κάνει τις δεύτερες να εκραγούν.

Οι παραπάνω τοποθετήσεις δεν είναι παρά σπέρματα μιας θεωρησιακής φιλοσοφίας (spéculatif), που θεωρεί το αντικείμενο ως σαφώς δεδομένο, μη μεταλλάξιμο στην ουσία, που αγνοεί την Ιστορία ως δημιουργία και την υποβαθμίζει σε μονογραμμική ή στην καλύτερη περίπτωση πολυγραμμική επανάληψη ή εξέλιξη.

Μα, η Ιστορία και η κοινωνία δεν είναι παρά ο χωρόχρονος έκφρασης, εκδήλωσης, συμπύκνωσης, διάχυσης και μορφοποίησης της ανθρώπινης δημιουργικότητας, φαντασίας και ονειρικότητας, που δεν μπορούν να στοιβαχτούν και να ακρωτηριαστούν απ' τα νυστέρια καμιάς **αιτιακής** θεώρησης. Ο άνθρωπος και η ψυχή του είναι ριζική φαντασία, **λέγειν** και **τεύχειν** πρωταρχικά **φαντασιακό**, πεδίο και χώρος-χρόνος-ύλη απ' τον οποίο αναδύονται και συνάμα βυθίζονται σχήματα και μορφές όχι κατ' ανάγκη εξηγήσιμες μα ούτε και ικανές να προσεγγιστούν.

Ο μαρξισμός αγνοώντας τα αυτά, ή στην καλύτερη περίπτωση ανάγοντάς τα σε προϊόντα αλληλεπίδρασης και αντανακλάσεις άλλων αντικειμενικών υλικών κινήσεων, ουσιαστικά δεν αντιλαμβάνεται τίποτε, ούτε κάν αφουγκράζεται. Διότι το να λες ότι το εποικοδόμημα καθορίζεται απ' το οικοδόμημα αν και αυτό με τη σειρά του επιδρά στη βάση, ουσιαστικά είναι μια κενολογία. Πώς επιδρά το ένα στο άλλο; Ποιες οι μορφές αυτής της επίδρασης και πώς αντικειμενικοποιούνται; Το εποικοδόμημα δεν είναι το ίδιο υλικό και πραγματικό όσο και η βάση; Δεν έχει τη δικιά του αδράνεια και δυναμική; Δεν αναδύονται σ' αυτό υλικές πραγματικότητες που δεν μπορούν να αναχθούν με κανένα τρόπο στη βάση; (τέχνη, κουλτούρα, θρησκεία και το λατρευτικό της μέρος, θεσμοί). Τέλος —για να πάρουμε άλλο ένα κεντρικό γράμμα του δόγματος— το να λες ότι το κοινωνικό είναι καθορίζει τη συνείδηση και όχι αντίστροφα δεν ισοδυναμεί με το να υποστηρίζεις ότι το εμβαδόν ενός παραλληλογράμμου οφείλεται περισσότερο στο μήκος του παρά στο πλάτος του;

Πώς τίθεται ερώτημα στη βάση του διαχωρισμού του είναι απ' τη συνείδηση; Κι αν διαχωρίζονται, ας απαντήσουν εδώ και τώρα οι μαρξιστές με ποιον τρόπο διαχωρίζονται, σε ποιο βαθμό και πάνω στη νομοτέλεια ποιας μετρικής (αντικειμενικής) το είναι καθορίζει τη συνείδηση;

Ο μαρξισμός είναι η αντικειμενικοποιημένη εικόνα της δύναμης και της στερεότητας, είναι η ιδεολογία που γεννά μονοδιάστατους ανθρώπους με ανάπηρες αντιλήψεις. Είναι η εικόνα της απόλυτης (ας μην ξεχνάμε ότι το «από» του ΑΠΟΛΥΤΟΥ είναι το «μετά» της ΜΕΤΑΦΥΣΙΚΗΣ) και ουδέτερης γνώσης, δίχως ρωγμές και κατολισθήσεις. Ο κόσμος, όμως, τον οποίο θέλει να οικοδομήσει μια σκέψη δεν είναι παρά μια αντανάκλαση του εαυτού της. Και η σχηματική/μετρική μιας τέτοιας συμπαγούς και άκαμπτης σκέψης δεν μπορεί παρά να οραματίζεται έναν πλήρως ομογενοποιημένο κόσμο. Η εξουσία, η γραφειοκρατία, η καταστολή, η ξύλινη γλώσσα, η πάταξη κάθε ιδιαιτερότητας στη σκέψη, στην πράξη και στη μορφή αναδύονται στο βάθος. Η Ρωσία δεν είναι παρά η απόδειξη των όσων λέγονται, δεν είναι παρά το πικρό τέλος και η επαλήθευση μιας σειράς προφητειών: μπακουνικών, της Λούξεμπουργκ κ.ά.

II

Ο «ΜΑΡΞΙΣΜΟΣ» τα τελευταία χρόνια συγκροτήθηκε σε μια ιδεολογία της καθεστηκυίας τάξης πραγμάτων, απογυμνώθηκε, αφομοιώθηκε, μπήκε στα

χουσας τάξης ως γενική. Το μερικό συμφέρον της —διαμέσου των ιδεολογιών— αρθρώνεται πολιτικά σε γενικό συμφέρον της κοινωνίας (Πουλαντζάς). Δεν πρόκειται παρά για τη φαντασιακή υπόσταση-λειτουργία των ιδεολογιών.

Δεν είναι παρά άλλη μια φενάκη στο όνομα της οποίας οι μάζες υποδουλώνονται σε μια τυφλή παραγωγικότητα και αναπτυξιακή δραστηριότητα, δίχως σκοπό και δίχως όρια στα εργοστάσια της Ανατολής, για την οικοδομηση μιας παντοδύναμης Αυτοκρατορίας.

Τι μένει σήμερα απ' το γυμνό και λεηλατημένο σώμα του μαρξισμού; Τα λόγια του Κομμουνιστικού Μανιφέστου: «δεν έχουμε να χάσουμε παρά μόνο τις αλυσίδες μας· έχουμε να κερδίσουμε τον κόσμο όλο» ή μήπως τα λόγια του ίδιου του Μαρξ: «Εγώ, δεν είμαι πια μαρξιστής»; Σχεδόν τίποτε. Ο μαρξισμός σήμερα είναι νεκρός. Κάθε προσπάθεια νεκρανάστασής του είναι καταδικασμένη. Ας αφήσουμε τους νεκρούς να θάψουν τους νεκρούς τους· ας παλέψουμε για να απαλλοτριώσουμε τους απαλλοτριωτές μ' ένα μη αλλοτριωμένο λόγο, που θα τον αρθρώσουμε αν επαναστατήσουμε και δεν θα επαναστατήσουμε παρά αν τον αρθρώσουμε.

“[Ο μαρξισμός] προσπαθεί να ερμηνεύσει την Ιστορία και την κοινωνία σαν φυσικά συστήματα των οποίων μπορούμε να προβλέψουμε την χωροχρονική πορεία και εξέλιξη, όταν ακόμα και η ίδια η φύση από ταυτόσημα αίτια γεννάει μια ανεξάντλητη ποικιλία αποτελεσμάτων. (...) Μια τέτοια θέαση της Ιστορίας και της κοινωνίας δεν είναι παρά το σπέρμα κάθε ολοκληρωτισμού...”

Σήμερα, όλοι οι επαναστάτες είναι μαρξιστές· αυτό με την έννοια ότι δεν μπορούν να στοχαστούν και να πράξουν βασιζόμενοι σε προμαρξιστικές θεωρήσεις και πραχτικές. Αλλά, πάλι, κανένας δεν μπορεί να 'ναι μαρξιστής. Κανείς δεν μπορεί να είναι κάτι το οποίο είναι ψευδές σαν θεωρία και αγκυλωμένο σαν πράξη. Κοντολογίς δεν μπορεί να 'ναι μαρξιστές γιατί, απλά, είναι επαναστάτες.

III

Απορρίπτει το γεγονός της γνώσης γιατί η γνώση είναι ανίσχυρη να βγει απ' την παράσταση γενικά και απ' την παράσταση τη δική

σύμφωνα με τη θεωρία. Ό,τι δεν προσαρμόζεται και περισσεύει, ό,τι δεν λειτουργεί καλά και αρμονικά μέσα στα καλούπια της θεωρίας, κόβεται και πετιέται.

Μέσα στους τρεις νόμους της διαλεχτικής: 1. Ο νόμος άρνησης της άρνησης, ως εξέλιξης, 2. Ο νόμος μετατροπής της ποσότητας σε ποιότητα και αντίστροφα, και 3. Ο νόμος αλληλοδιείσδυσης των αντιθέτων, της ενότητας και της διαφοράς τους, ο μαρξισμός πίστεψε ότι βρήκε τη λυδία λίθο για την ερμηνεία των πάντων. Λέξεις όπως: διαλεχτική, υλισμός, υλιστική αντίληψη, αντικειμενική πραγματικότητα, θεωρία αντανάκλασης, χώρος-χρόνος, τρόποι ύπαρξης της ύλης, ενότητα χώρου-χρόνου-ύλης, το ανεξάντλητο των μορφών της, ύλη και αυτο-κίνησή της, έγιναν το «άλλοθι» για να χειραφετηθεί ο κόσμος και η πολυπλοκότητα των μορφών του, τα δομικά ξετυλίγματα και οι αναδιπλώσεις του.

Η χειραφέτηση του κόσμου με βάση τη θεωρία που έχουμε γι' αυτόν, άπαξ διά παντός, γεννά τη συμπυκνωμένη γνώση, γεννά έναν *ανιμισμό.* Και η συμπυκνωμένη γνώση μέσα απ' τα τερατόμορφα προτσές της κίνησής της δημιουργεί τη γραφειοκρατία, τη δουλεία, την εξουσία.

Είναι η άλλη οψη της «νετσαγεφικής» αντίληψης και οι δύο, όμως, προϊόντα του εμπορεύματος και της αντεστραμμένης προοπτικής, που αυτό επιβάλλει. («Η διαλεκτική, πηγάζοντας εκ του κόσμου του εμπορεύματος (Emile Marenssin), προετοιμάζει την επερχόμενη μετάλλαξη-μεταμφίεσή του, αποτελώντας τον επίδοξο μοχλό στην κίνηση ενοποιήσεως του διεθνούς Κεφαλαίου και Εξουσίας» (M. Bookchin: *Προς μια απελευθερωτική τεχνολογία,* Εκδόσεις Διεθνής Βιβλιοθήκη, σελ. 125).

IV

ΚΙ ΟΛΑ αυτά δεν είναι τυχαία όπως τυχαίες δεν είναι και οι αντιφάσεις που ο μαρξισμός εμπεριέχει. Η ρίζα του κακού βρίσκεται στον ίδιο το μαρξισμό ως σύστημα σκέψης, που ανάγεται στο σύμπαν της κληρονομημένης οντολογίας. Ο μαρξισμός περιέχει δύο στοιχεία, δύο πόλους: Τον επαναστατικό, που αναδύεται στα έργα της νεότητας και τον παραδοσιακό που εμφανίζεται στα έργα του στοχαστή Μαρξ και τελικά επικρατεί πάνω στον πρώτο. Είναι ο οικονομικός ντετερμινισμός, η ασφυκτική τελεολογία των όσων διατυπώνονται στην εισαγωγή της «Κριτικής της Πολιτικής Οικονομίας», που ουσιαστικά μετατρέπει την ιστορία σε μαγγανεία (παραφράζοντας τον Μαρξ: «Αν δεν υπήρχε το τυχαίο, η ιστορία θα 'ταν μια μαγγανεία») και τον άνθρωπο απλό θεατή, που την υφίσταται μέχρι να

καθορίζει τη συνείδηση;

Ο μαρξισμός είναι η αντικειμενικοποιημένη εικόνα της δύναμης και της στερεότητας, είναι η ιδεολογία που γεννά μονοδιάστατους ανθρώπους με ανάπηρες αντιλήψεις. Είναι η εικόνα της απόλυτης (ας μην ξεχνάμε ότι το «από» του ΑΠΟΛΥΤΟΥ είναι το «μετά» της ΜΕΤΑΦΥΣΙΚΗΣ) και ουδέτερης γνώσης, δίχως ρωγμές και κατολισθήσεις. Ο κόσμος, όμως, τον οποίο θέλει να οικοδομήσει μια σκέψη δεν είναι παρά μια αντανάκλαση του εαυτού της. Και η σχηματική/μετρική μιας τέτοιας συμπαγούς και άκαμπτης σκέψης δεν μπορεί παρά να οραματίζεται έναν πλήρως ομογενοποιημένο κόσμο. Η εξουσία, η γραφειοκρατία, η καταστολή, η ξύλινη γλώσσα, η πάταξη κάθε ιδιαιτερότητας στη σκέψη, στην πράξη και στη μορφή αναδύονται στο βάθος. Η Ρωσία δεν είναι παρά η απόδειξη των όσων λέγονται, δεν είναι παρά το πικρό τέλος και η επαλήθευση μιας σειράς προφητειών: μπακουνικών, της Λούξεμπουργκ κ.ά.

II

Ο «ΜΑΡΞΙΣΜΟΣ» τα τελευταία χρόνια συγκροτήθηκε σε μια ιδεολογία της καθεστηκυίας τάξης πραγμάτων, απογυμνώθηκε, αφομοιώθηκε, μπήκε στα αστικά σχολεία, έγινε αντικείμενο μελέτης και πειραμάτων «νεο»-φιλελεύθερων διανοουμένων, κατέστειλε τις μάζες όταν αυτές εξέφρασαν τον επαναστατικό αυθορμητισμό τους και το όνειρό τους για μια αυτοδιευθυνόμενη κοινωνία δίχως σύνορα, πατρίδες, εξουσία με σχήματα και οργανωτικές δομές βαθιά αντι-ιεραρχικές, που οι ίδιες ανακάλυψαν και έθεσαν σε λειτουργία (Ουγγαρία '56, Πολωνία, Α. Γερμανία). Μήπως το ίδιο δεν έγινε το '21 στην Κροστάνδη, το '36 στην Ισπανία, το '68 στη Γαλλία; Μήπως το ίδιο δεν γίνεται καθημερινά σε κάθε γωνιά της κοινωνίας του ΘΕΑΜΑΤΟΣ; Αυτοί που τον επικαλούνται δεν είναι οι καταστολείς της τάσης για ζωή, όταν αυτή εκδηλώνεται και γίνεται πρόταγμα, στο πανεπιστήμιο, στο εργοστάσιο, στο σχολείο, στην κοινωνία (συνδικάτα, Κ.Κ. και οι παραφυάδες τους);

Δεν είναι παρά άλλη μια ιδεολογία που αναπαράγουν διανοούμενοι για να στηρίξουν την ηγεμονία του Κράτους, την αυταρχικότητά του και να επεκτείνουν την εξουσία του πάνω στην κοινωνία. Και ως γνωστό οι ιδεολογίες δεν γεννιούνται από το ίδιο το κράτος παρά για να υποστηρίζουν την ηγεμονία της άρχουσας τάξης πάνω στις άλλες, ενώ παράλληλα επενδύουν την κοσμοαντίληψη της άρ-

“[Ο μαρξισμός] προσπαθεί να ερμηνεύσει την Ιστορία και την κοινωνία σαν φυσικά συστήματα των οποίων μπορούμε να προβλέψουμε την χωροχρονική πορεία και εξέλιξη, όταν ακόμα και η ίδια η φύση από ταυτόσημα αίτια γεννάει μια ανεξάντλητη ποικιλία αποτελεσμάτων. (...) Μια τέτοια θέαση της Ιστορίας και της κοινωνίας δεν είναι παρά το σπέρμα κάθε ολοκληρωτισμού...”

Σήμερα, όλοι οι επαναστάτες είναι μαρξιστές· αυτό με την έννοια ότι δεν μπορούν να στοχαστούν και να πράξουν βασιζόμενοι σε προμαρξιστικές θεωρήσεις και πρακτικές. Αλλά, πάλι, κανένας δεν μπορεί να 'ναι μαρξιστής. Κανείς δεν μπορεί να είναι κάτι το οποίο είναι ψευδές σαν θεωρία και αγκυλωμένο σαν πράξη. Κοντολογίς δεν μπορεί να 'ναι μαρξιστές γιατί, απλά, είναι επαναστάτες.

III

Απορρίπτει το γεγονός της γνώσης γιατί η γνώση είναι ανίσχυρη να βγει απ' την παράσταση γενικά και απ' την παράσταση τη δική της.[1]

ΩΣΤΟΣΟ ο μαρξισμός δεν ήταν, δεν μπορούσε και δεν ήθελε να είναι μια θεωρία σαν όλες τις άλλες, που η αλήθεια τους βρίσκεται στις σελίδες κάποιου βιβλίου. Δεν ήταν ούτε ένας άλλος πλατωνισμός, σπινοζισμός, εγελιανισμός. Ο μαρξισμός δεν μπορεί να ζει σύμφωνα με την ίδια του τη φύση παρά σαν μια αεικίνητα μεταβαλλόμενη πραγματικότητα, καθώς και σαν μια πρακτική, που διαρκώς μετασχηματίζει τον κόσμο και μετασχηματίζεται απ' αυτόν (μαρξιανή έννοια της Πράξης).

Από αρνητής και ανατροπέας της θεαματικής/εμπορευματικής κοινωνίας, έγινε θέαμα μέσα στο θέαμα, ιδεολογία και κρυστάλλωμα ιδεολογημάτων, δόγμα και αιρέσεις (επίσημα Κ.Κ. και αριστεριστές, που διαφυλάττουν εκείνο ή το άλλο κομμάτι του δόγματος: νεαρός Μαρξ, φιλοσοφικά χειρόγραφα 1844...)

Η θεωρία για την ανατροπή αυτού του κόσμου έγινε φετίχ για την ερμηνεία του. Εργαλείο για την **εμπλαισίωσή** του. Ο μικρόκοσμος, ο μακρόκοσμος, οι υπερδομές, οι ιδεολογίες, η τέχνη, η τεχνολογία, η οικονομία, η φυσική, τα μαθηματικά, κοντολογίς τα πάντα ερμηνεύονται και εξηγούνται απλά και βάλλει. («Η διαλεκτική, πηγάζοντας εκ του κόσμου του εμπορεύματος (Emile Marenssin), προετοιμάζει την επερχόμενη μετάλλαξη-μεταμφίεσή του, αποτελώντας τον επίδοξο μοχλό στην κίνηση ενοποιήσεως του διεθνούς Κεφαλαίου και Εξουσίας» (M. Bookchin: *Προς μια απελευθερωτική τεχνολογία*, Εκδόσεις Διεθνής Βιβλιοθήκη, σελ. 125).

IV

ΚΙ ΟΛΑ αυτά δεν είναι τυχαία όπως τυχαίες δεν είναι και οι αντιφάσεις που ο μαρξισμός εμπεριέχει. Η ρίζα του κακού βρίσκεται στον ίδιο το μαρξισμό ως σύστημα σκέψης, που ανάγεται στο σύμπαν της κληρονομημένης οντολογίας. Ο μαρξισμός περιέχει δύο στοιχεία, δύο πόλους: Τον επαναστατικό, που αναδύεται στα έργα της νεότητας και τον παραδοσιακό που εμφανίζεται στα έργα του στοχαστή Μαρξ και τελικά επικρατεί πάνω στον πρώτο. Είναι ο οικονομικός ντετερμινισμός, η ασφυκτική τελεολογία των όσων διατυπώνονται στην εισαγωγή της «Κριτικής της Πολιτικής Οικονομίας», που ουσιαστικά μετατρέπει την ιστορία σε μαγγανεία (παραφράζοντας τον Μαρξ: «Αν δεν υπήρχε το τυχαίο, η ιστορία θα 'ταν μια μαγγανεία») και τον άνθρωπο απλό θεατή, που την υφίσταται μέχρι να την κάνει να εκραγεί.

Ας κοιτάξουμε τώρα την οικονομική ανάλυση, που ο Μαρξ προσπάθησε να κάνει στο «Κεφάλαιο». Ο φιλόσοφος πιστεύει ότι ανακαλύπτει σαν «νόμους» της καπιταλιστικής περιόδου:

1. Την αύξηση του ποσοστού εκμετάλλευσης της εργατικής τάξης, δηλ. την αύξηση του ποσοστού υπεραξίας: $\upsilon' = \frac{Y}{M}$

Υ: υπεραξία, Μ: μεταβλητό κεφάλαιο (μισθοί).

2. Την αύξηση της οργανικής σύνθεσης του κεφαλαίου: $\text{Ο.Σ.Κ.} = \frac{\Sigma}{M}$

Σ: σταθερό κεφάλαιο (κτίρια, μηχανές, πρώτες ύλες...)

3. Την πτωτική τάση του ποσοστού κέρδους:

$$\alpha = \frac{Y}{\Sigma+M} = \frac{Y/M}{\Sigma/M+M/M} \Rightarrow \alpha = \frac{\upsilon'}{\text{Ο.Σ.Κ.}+1}$$

4. Και, κατά κάποιο τρόπο, την αναγκαιότητα κρίσεων υπερπαραγωγής.

Αυτά γράφονται στα 1860-1870. Είμαστε σήμερα στα 1989. Αφορούσαν ένα πραγματικό, παρατηρήσιμο αντικείμενο και προέβλεπαν την εξέλιξή του. Από αυτά τίποτε δεν επαληθεύτηκε σήμερα, γιατί

Πολωνία 1981.

οι λεγόμενοι «νόμοι» δεν ήταν παρά επιμέρους τάσεις της καπιταλιστικής οικονομίας, που θα αποκτούσαν γενική ισχύ αν η εργατική τάξη παρέμενε παθητική, αδρανής και «καθ' εαυτό» αντικείμενο εκμετάλλευσης. Αυτό, δηλαδή, που καθημερινά επιδιώκει ο καπιταλισμός και που, όμως, αν το κατάφερνε, θα κατέρρεε αυτοστιγμεί. Ο καπιταλισμός βρίσκεται διαρκώς εγκλωβισμένος στην αντίφαση για συμμετοχή και ταυτόχρονα αποκλεισμό των ανθρώπων από το αντικείμενο της δραστηριότητάς τους. Έτσι, η ταξική πάλη —συνειδητή ή ασυνείδητη— μετάλλαξε τον καπιταλισμό και συνάμα άλλαξε τη θέση της εργατικής τάξης. Έτσι από «ανταγωνιστικός» έγινε «κρατικο-μονοπωλιακός», ενώ στις μέρες μας αποκτά μια νέα διάσταση: συγκεντροποιείται σε πρωτόγνωρο βαθμό, αυξάνει την ηγεμονία του και την αυταρχικότητά του και μετατρέπεται σε γραφειοκρατικό. Η μετάλλαξη αυτή άρχισε να υλοποιείται λειτουργικά στη Ρωσία με την απαλλοτρίωση της αστικής τάξης και την άνοδο της γραφειοκρατίας. (Προτσές, που επιταχύνθηκε από τη σχεδιοποίηση και την κρατικοποίηση της οικονομίας.) Κοινωνικό σχήμα εξάρτησης, που δεν μπορεί να ερμηνευτεί ούτε από μαρξιστική ούτε από τροτσκιστική σκοπιά. Ο Μπακούνιν ίσως είχε προδιαγράψει μια τέτοια εξέλιξη. Έτσι ο γραφειοκρατικός καπιταλισμός μπόρεσε να αναπτύξει σε πολύ μεγάλο βαθμό τις παραγωγικές δυνάμεις και έπαιξε αυτόν το ρόλο σε μια υπανάπτυκτη περιοχή της Γης, όπως η Ασία. Το ιδεολογικό περίβλημα αυτής της υλικής κίνησης ήταν ο μαρξισμός.

Η ίδια, λοιπόν, η εξέλιξη του καπιταλισμού και η επαναστατική πραχτική των ανθρώπων ανατίναξε τον οικονομικό μηχανισμό, που ο Μαρξ τον είχε χρεώσει.

Η όλη προβληματική για μας δεν συνίσταται στο ότι τα όσα είχε πει ο Μαρξ δεν αληθεύουν σήμερα. Ο Μαρξ δεν ήταν —και ούτε ήθελε να είναι— προφήτης. Το θέμα που τίθεται, όμως, είναι γιατί προσπαθεί να ερμηνεύσει την Ιστορία και την κοινωνία σαν φυσικά συστήματα των οποίων μπορούμε να προβλέψουμε τη χωροχρονική πορεία και εξέλιξη, όταν ακόμα και η ίδια η φύση από ταυτόσημα αίτια γεννάει μια ανεξάντλητη ποικιλία αποτελεσμάτων, μορφικών κρυσταλλωμάτων και αιτιακών αλληλεπιδράσεων.

Μια τέτοια θέαση της Ιστορίας και της κοινωνίας δεν είναι παρά το σπέρμα κάθε ολοκληρωτισμού, παρά η πεποίθηση ότι τα πάντα θα μπορούσαν να ειπωθούν εκ των προτέρων, αν κατέχουμε τα απαραίτητα επιστημονικά δεδομένα. Δεν είναι παρά μια **ταυτιστική-συνολιστική λογική** που θεσμίζει τον κόσμο ως δυνάμενο να γνωσθεί και να χειραγωγηθεί ορθολογικά και τεχνικά. Αυτή η λογι-

V

Εσείς όλοι οι ένδοξοι σοφοί μόνο το λαό εξυπηρετήσατε και τις προλήψεις του, μα ποτέ την αλήθεια! Γι' αυτό και σας ετίμησαν εξαιρετικά.

Φ. Νίτσε: *Τάδε έφη Ζαρατούστρας*

Μερικά σημεία

1. Η **ιδέα** ότι ένας άνθρωπος, του οποίου οι μεγαλύτερες θεωρητικές καταθέσεις έγιναν στα 1840-1880, θα μπορούσε να «προβλέψει» τη διαλεκτική σύμφωνα με την οποία ο καπιταλισμός εξελίσσεται, είναι απόλυτα παράλογη.

Η αντίληψη ότι μπορούμε να «κρατήσουμε» τη μέθοδο του διαλεκτικού υλισμού «απορρίπτοντας» το περιεχόμενο, όπου αυτό δεν συμφωνεί με την πραγματικότητα (Λούκατς), είναι παράλογη στο τετράγωνο και συν τοις άλλοις αντιμαρξιστική.

2. Είναι δυνατό η προβληματική και η μέθοδος της ταξικής ανάλυσης του μαρξισμού βασισμένες στην αναπόφευκτη υλική σπάνη να μεταφυτευθούν σε μια νέα εποχή δυνητικής αφθονίας;

3. Η διαίρεση της κοινωνίας για τον κλασικό μαρξισμό είναι διαίρεση ανάμεσα σε καπιταλιστές και προλετάριους χωρίς ιδιοκτησία. Σήμερα πρέπει να θεωρηθεί ως διαίρεση ανάμεσα σε διευθύνοντες και εκτελεστές.

4. Για τον Μαρξ συμφυής στον καπιταλισμό αντίφαση είναι αυτή που υφίσταται ανάμεσα στις παραγωγικές σχέσεις και τις παραγωγικές δυνάμεις η οποία θα κάνει το σύστημα να εκραγεί.

Η αλήθεια είναι ότι πρόκειται περί σύγκρουσης και όχι περί διαλεκτικής αντίφασης. «Πίσω από την προσπάθεια να υψωθούν οι παραγωγικές δυνάμεις σε αυτόνομο και καθοριστικό της ιστορικής εξέλιξης παράγοντα, υπάρχει η ιδέα της συμπύκνωσης σε ένα απλό σχήμα των "δυνάμεων" εκείνων, των οποίων η δράση κυριάρχησε πάνω σ' αυτή την εξέλιξη. Και η απλότητα του σχήματος προέρχεται απ' το γεγονός ότι οι ίδιες δυνάμεις δρώντας πάνω στα ίδια αντικείμενα πρέπει να παράγουν τις ίδιες αλυσώσεις (enchaînement) αποτελεσμάτων.

»Όμως, κατά πόσο μπορεί η ιστορία να υπαχθεί σε τέτοιου είδους κατηγορίες; Κατά πόσο το ιστορικό υλικό προσφέρεται σε μια τέτοια μεταχείριση;» (Κ.ΚΑΣΤΟΡΙΑΔΗΣ: *Η φαντασιακή θέσμιση της Κοινωνίας*, Εκδόσεις Ράππα, σελ. 39-40).

Η ουσιώδης αντίφαση του καπιταλισμού έγκειται στο ότι επιδιώκει —ανά πάσα στιγμή— τον ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟ ΚΑΙ ΣΥΝΑΜΑ ΤΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΩΝ ΑΝΘΡΩΠΩΝ ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΙΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΤΟΥΣ.

5. Το παραδοσιακό κίνημα κυριαρχήθηκε από δύο ολέθριες αντιλήψεις: του οικονομικού ντετερ-

με επι-τέλους το σχέδιο μιας φιλοσοφίας με κέντρο τη ΖΩΗ και όχι —για άλλη μια φορά— τη φιλοσοφία ενός σχεδίου.

Οι προκάτ σκέψεις και αναζητήσεις δεν αναδύουν παρά πρακτικές και κατασκευές, που 'ναι αντανάκλαση του εαυτού τους.

Το μόνο που μένει είναι ο αγώνας για την ανάπτυξη μιας σκέψης που θα 'ναι ΑΛΗΘΙΝΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΚΗ στο βαθμό που δεν θα θέτει στον εαυτό της περισσότερα προβλήματα σκέψης παρά ζωής.

ΤΑ ΟΥΣΙΩΔΗ —ΔΥΣΤΥΧΩΣ— ΔΕΝ ΕΙΠΩΘΗΚΑΝ ΑΚΟΜΗ.
ΤΑ ΣΗΜΑΝΤΙΚΑ ΘΑ ΕΚΦΡΑΣΤΟΥΝ;

ΣΗΜΕΙΩΣΗ

Ο γράφων θεωρεί σκόπιμο να σημειώσει ότι οι παραπάνω γραμμές αποτελούν —σε τελική ανάλυση— μια προσπάθεια σύνθεσης απόψεων και αντιλήψεων, που 'χει κυοφορήσει η θεωρητική και —κυρίως— η πρακτική αμφισβήτηση του μαρξισμού τις τελευταίες δεκαετίες.

Δεν ισχυρίζεται ούτε ότι τις αφομοίωσε, ούτε ότι τις προχώρησε.

Ένα πράγμα μονάχα ισχυρίζεται: ότι δεν ψάχνει υπόστεγα και ότι αγωνιά.

«Πολεμούμε γιατί έτσι μας αρέσει, τραγουδούμε κι ας μην υπάρχει αυτί να μας ακούσει. Δουλεύουμε, κι ας μην υπάρχει αφέντης, σα βραδιάσει, να μας πλερώσει το μεροκάματό μας. Δεν ξενοδουλεύουμε· εμείς είμαστε οι αφέντες· το αμπέλι τούτο της Γης είναι δικό μας, σάρκα μας κι αίμα μας».

Ν. ΚΑΖΑΝΤΖΑΚΗΣ: *Ασκητική*

Θεόδωρος Μαριόλης

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Βλ. *ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ ΝΙΤΣΕ*, Πρόσωπα/ιδέες, Εκδόσεις Πλέθρον, σελ. 21, 42.

2. ΚΟΡΝΗΛΙΟΥ ΚΑΣΤΟΡΙΑΔΗ: *Η φαντασιακή θέσμιση της κοινωνίας*, Εκδόσεις Ράππα, Α΄ Μέρος.

3. ΚΟΡΝΗΛΙΟΥ ΚΑΣΤΟΡΙΑΔΗ: *Η πείρα του εργατικού κινήματος*, Εκδόσεις Ύψιλον, Τόμος ΙΙ, Βλ. κυρίως σελ. 215-255.

4. ΚΟΡΝΗΛΙΟΥ ΚΑΣΤΟΡΙΑΔΗ: *Το περιεχόμενο του σοσιαλισμού*, Εκδόσεις Ύψιλον, σελ. 9-35, 49-189.

5. ΚΟΡΝΗΛΙΟΥ ΚΑΣΤΟΡΙΑΔΗ: *Σύγχρονος καπιταλισμός και επανάσταση*, Εκδόσεις Ύψιλον, σελ. 177-307.

6. ΚΟΡΝΗΛΙΟΥ ΚΑΣΤΟΡΙΑΔΗ: *Το επαναστατικό πρόβλημα σήμερα*, Εκδόσεις Ύψιλον, σελ. 53-117.

σε πολύ μεγάλο βαθμό τις παραγωγικές δυνάμεις και έπαιξε αυτόν το ρόλο σε μια υπανάπτυκτη περιοχή της Γης, όπως η Ασία. Το ιδεολογικό περίβλημα αυτής της υλικής κίνησης ήταν ο μαρξισμός.

Η ίδια, λοιπόν, η εξέλιξη του καπιταλισμού και η επαναστατική πρακτική των ανθρώπων ανατίναξε τον οικονομικό μηχανισμό, που ο Μαρξ τον είχε χρεώσει.

Η όλη προβληματική για μας δεν συνίσταται στο ότι τα όσα είχε πει ο Μαρξ δεν αληθεύουν σήμερα. Ο Μαρξ δεν ήταν —και ούτε ήθελε να είναι— προφήτης. Το θέμα που τίθεται, όμως, είναι γιατί προσπαθεί να ερμηνεύσει την Ιστορία και την κοινωνία σαν φυσικά συστήματα των οποίων μπορούμε να προβλέψουμε τη χωροχρονική πορεία και εξέλιξη, όταν ακόμα και η ίδια η φύση από ταυτόσημα αίτια γεννάει μια ανεξάντλητη ποικιλία αποτελεσμάτων, μορφικών κρυσταλλωμάτων και αιτιακών αλληλεπιδράσεων.

Μια τέτοια θέαση της Ιστορίας και της κοινωνίας δεν είναι παρά το σπέρμα κάθε ολοκληρωτισμού, παρά η πεποίθηση ότι τα πάντα θα μπορούσαν να ειπωθούν εκ των προτέρων, αν κατέχουμε τα απαραίτητα επιστημονικά δεδομένα. Δεν είναι παρά μια **ταυτιστική-συνολιστική λογική** που θεσμίζει τον κόσμο ως δυνάμενο να γνωσθεί και να χειραγωγηθεί ορθολογικά και τεχνικά. Αυτή η λογική «αναφέρεται σε διακεκριμένα και καθορισμένα αντικείμενα τα οποία μπορούν να ενωθούν και να σχηματίσουν σύνολα, να συντεθούν ή να αποσυντεθούν, να οριστούν από καθορισμένες ιδιότητες και τα οποία χρησιμεύουν σαν υπόβαθρο στον προσδιορισμό αυτών των ιδιοτήτων» (Κ. Καστοριάδης). Έτσι γεννάται μια αντίληψη ότι η Ιστορία και η κοινωνία (καθώς και η φύση) είναι διατάξιμες, τακτοποιήσιμες, κατατάξιμες. Ότι αναφέρουν και εκθέτουν τον εαυτό τους (κατά τον ένα ή τον άλλο τρόπο) προσδιορίσιμο διά του υπολογισμού ή της μετρήσεως ενώ παραμένει διατάξιμος και κατατάξιμος ως σύστημα πληροφοριών. Μα το κοινωνικό-ιστορικό είναι δημιουργία, όχι κατ' ανάγκη εξελιχτική, μη αναγώγιμη σε ό,τι μέχρι τώρα έχει λεχθεί και πραχθεί. Είναι ποίηση, εκ-κάλυψη, ριζική γέννηση, γέννηση φαντασιακή και όχι χώρος επανάληψης φαινομένων. Η Ιστορία και η κοινωνία δεν μπαίνουν σε δοκιμαστικούς σωλήνες για να επιδράσουμε πάνω τους και να καταγράψουμε τα αποτελέσματα. Δεν υπάρχει κοινωνική μηχανική — και ευτυχώς. Κάθε τέτοιου είδους αντίληψη δεν είναι παρά ένα σκοτεινό προ-ορίζειν, μια νέα αλυσίδα που 'ρχεται να υποδουλώσει την ανθρώπινη μοναδικότητα.

4. Για τον Μαρξ συμφυής στον καπιταλισμό αντίφαση είναι αυτή που υφίσταται ανάμεσα στις παραγωγικές σχέσεις και τις παραγωγικές δυνάμεις η οποία θα κάνει το σύστημα να εκραγεί.

Η αλήθεια είναι ότι πρόκειται περί σύγκρουσης και όχι περί διαλεκτικής αντίφασης. «Πίσω από την προσπάθεια να υψωθούν οι παραγωγικές δυνάμεις σε αυτόνομο και καθοριστικό της ιστορικής εξέλιξης παράγοντα, υπάρχει η ιδέα της συμπύκνωσης σε ένα απλό σχήμα των "δυνάμεων" εκείνων, των οποίων η δράση κυριάρχησε πάνω σ' αυτή την εξέλιξη. Και η απλότητα του σχήματος προέρχεται απ' το γεγονός ότι οι ίδιες δυνάμεις δρώντας πάνω στα ίδια αντικείμενα πρέπει να παράγουν τις ίδιες αλυσώσεις (enchaînement) αποτελεσμάτων.

»Όμως, κατά πόσο μπορεί η ιστορία να υπαχθεί σε τέτοιου είδους κατηγορίες; Κατά πόσο το ιστορικό υλικό προσφέρεται σε μια τέτοια μεταχείριση;» (Κ.ΚΑΣΤΟΡΙΑΔΗΣ: *Η φαντασιακή θέσμιση της Κοινωνίας*, Εκδόσεις Ράππα, σελ. 39-40).

Η ουσιώδης αντίφαση του καπιταλισμού έγκειται στο ότι επιδιώκει —ανά πάσα στιγμή— τον ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟ και ΣΥΝΑΜΑ ΤΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΩΝ ΑΝΘΡΩΠΩΝ ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΙΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΤΟΥΣ.

5. Το παραδοσιακό κίνημα κυριαρχήθηκε από δύο ολέθριες αντιλήψεις: του οικονομικού ντετερμινισμού και του μύθου της πρωτοπορείας (=κυρίαρχος ρόλος του κόμματος=Επιτελείο της Επανάστασης=Τεχνικοί της Επανάστασης).

Για μας όλες οι επαναστατικές απόπειρες και διαδικασίες εγγράφονται με κέντρο την ΠΛΗΡΗ ΑΥΤΟΝΟΜΙΑ των ανθρώπων και με ακτίνα την ΙΚΑΝΟΤΗΤΑ των μαζών να αυτοδιευθύνονται. Απουσία αυτού του πλαισίου, κάθε ιδέα σοσιαλισμού μετασχηματίζεται στο αντίθετό της. (Η Ιστορία έχει πεισματικά επιμείνει σ' αυτό το σημείο.)

6. Ο Μαρξ, ο οποίος εισήγαγε στην ιστορική-κοινωνική-οικονομική ανάλυση την πάλη των τάξεων, έγραψε ένα πολύ σημαντικό έργο, το *Κεφάλαιο*, απ' το οποίο απουσιάζει πλήρως η πάλη των τάξεων. Πρόκειται για ένα παράδοξο; Η γνώμη μας είναι πως αποτελεί το προϊόν μιας σύγκρουσης των δύο στοιχείων του μαρξισμού, του επαναστατικού και του «παραδοσιακού» και δε σημαίνει τίποτε άλλο παρά τη νίκη του δεύτερου πάνω στο πρώτο.

ΑΝΤΙ ΕΠΙΛΟΓΟΥ

ΚΑΘΕ «ΓΝΗΣΙΟΣ» επίλογος δεν μπορεί παρά να ανοίγει δυναμικά ένα νέο πρόλογο:

Να *στοχαστούμε* και να *πράξουμε*· να ποιήσουμε, κι ας μην υπάρχει αφέντης, σα βραδιάσει, να μας πλερώσει το μεροκάματό μας. Δεν ξενοδουλεύουμε· εμείς είμαστε οι αφέντες· το αμπέλι τούτο της Γης είναι δικό μας, σάρκα μας κι αίμα μας».

Ν. ΚΑΖΑΝΤΖΑΚΗΣ: *Ασκητική*

Θεόδωρος Μαριόλης

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Βλ. *ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ ΝΙΤΣΕ*, Πρόσωπα/ιδέες, Εκδόσεις Πλέθρον, σελ. 21, 42.

2. ΚΟΡΝΗΛΙΟΥ ΚΑΣΤΟΡΙΑΔΗ: *Η φαντασιακή θέσμιση της κοινωνίας*, Εκδόσεις Ράππα, Α΄ Μέρος.

3. ΚΟΡΝΗΛΙΟΥ ΚΑΣΤΟΡΙΑΔΗ: *Η πείρα του εργατικού κινήματος*, Εκδόσεις Ύψιλον, Τόμος ΙΙ, Βλ. κυρίως σελ. 215-255.

4. ΚΟΡΝΗΛΙΟΥ ΚΑΣΤΟΡΙΑΔΗ: *Το περιεχόμενο του σοσιαλισμού*, Εκδόσεις Ύψιλον, σελ. 9-35, 49-189.

5. ΚΟΡΝΗΛΙΟΥ ΚΑΣΤΟΡΙΑΔΗ: *Σύγχρονος καπιταλισμός και επανάσταση*, Εκδόσεις Ύψιλον, σελ. 177-307.

6. ΚΟΡΝΗΛΙΟΥ ΚΑΣΤΟΡΙΑΔΗ: *Το επαναστατικό πρόβλημα σήμερα*, Εκδόσεις Ύψιλον, σελ. 53-117.

7. ΚΟΡΝΗΛΙΟΥ ΚΑΣΤΟΡΙΑΔΗ: *Καιρός*, Εκδόσεις Ύψιλον, σελ. 73-85.

8. ΜΑΡΕΪ ΜΠΟΥΚΤΣΙΝ: *Άκου Μαρξιστή!*, Εκδόσεις Διεθνής Βιβλιοθήκη.

9. ΚΩΣΤΑ ΠΑΠΑΪΩΑΝΝΟΥ: *Η ψυχρή ιδεολογία*, Εκδόσεις Ύψιλον, σελ. 11-51.

10. ΚΑΡΛ ΚΟΡΣ: *Μαρξισμός και φιλοσοφία*, Εκδόσεις Ύψιλον, σελ. 149-154.

11. ΜΩΡΙΣ ΜΕΡΛΩ-ΠΟΝΤΥ: *Οι περιπέτειες της διαλεκτικής*, Εκδόσεις Ύψιλον, σελ. 15-38, 80-102.

12. ΜΙΧΑΗΛ ΜΠΑΚΟΥΝΙΝ: *Η Παρισινή Κομμούνα του 1871 και η Ιδέα του Κράτους*, Εκδόσεις Ελεύθερος Τύπος, σελ. 76-103.

13. ΓΚΕΟΡΓΚΙ ΛΟΥΚΑΤΣ: *Ιστορία και Ταξική συνείδηση*, Εκδόσεις Οδυσσέας, σελ. 53-83, 303-339.

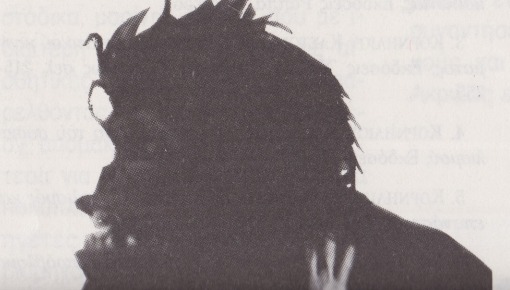
14. ΓΚΥ ΝΤΕΜΠΟΡ: *Η κοινωνία του θεάματος*, Εκδόσεις Ελεύθερος Τύπος, σελ. 59-97.

15. Βλ. επίσης τα άρθρα: Θ. ΚΟΝΙΑΒΙΤΗ: *Ο Νίκος Πουλαντζάς και ο σουηδικός μαρξισμός*, Περιοδικό *Αντί*, Περίοδος Β΄, Τεύχος 185 και Μ. ΚΑΣΤΡΙΝΑΚΗ: *Συνεκτικές ιδεολογίες, σταλινικές χαρακτηροδομές, μίζερες συμπεριφορές*, Περιοδικό *Τα Άνθη του Κακού*, Τεύχος 1, Άνοιγη 1987.

Πρόταση για μια «αιρετική πολιτική»

ΥΠΑΡΧΟΥΝ ΕΚΕΙΝΟΙ που φωνάζουν «Αντίσταση Αξιοπρέπεια», αλλά στην πράξη έχουν συμμαχήσει με το θάνατο. Όπως δείχνει η στάση τους και η πρακτική τους, τα τελευταία χρόνια δεν έχουν καταφέρει να αναδείξουν και, πολύ περισσότερο, να συνδεθούν με μια πρόταση ζωής που να είναι γοητευτική και πειστική. Αντίθετα ολοένα και περισσότερο συνδέουν τους εαυτούς τους με μια πρόταση καταστροφής και αυτοκαταστροφής. Είναι ο κόσμος μας διαποτισμένος με αρνητικότητα, με πόνο και στέρηση και συχνά εκείνοι που ευαγγελίζονται το ξεπέρασμά του παίζουν με τα σημαδεμένα χαρτιά αυτής της ίδιας αρνητικότητας που ισχυρίζονται ότι θέλουν να αρνηθούν και αυτό επειδή, ανάμεσα στα άλλα, αβασάνιστα φέρνουν μέσα τους τα ίχνη του παλιού κόσμου.

Κάποιοι άλλοι μιλούν για «σύνθεση των υποκειμένων» (οικολογικό κίνημα και εναλλακτική θεώρηση, εργατικό κίνημα και αμφισβήτηση της εισοδηματικής και γενικότερης οικονομικής πολιτικής και νεολαιίστικος χώρος). Δεν διαφωνούμε εκ πρώτης όψεως μαζί τους γιατί διαβλέπουμε τη διάθεση να οργανωθεί κάτι στη βάση **των πραγματικών αναγκών πραγματικών ανθρώπων.**

Ανάγκες πραγματικές που είναι ριζικές και υπερβαίνουν την κατεστημένη μορφή κοινωνικής οργάνωσης. Είμαστε όμως και απέναντί τους καχύποπτοι, γιατί αμφιβάλλουμε κατά πόσο έχουν σε βάθος συλλάβει την έννοια της συλλογικότητας (της κοινότητας) — που ακόμη και αν μια ριζοσπαστική πολιτική, θύμα συχνά του τυφλού ορθολογισμού της, θέλει να τη βλέπει σαν (πολιτικό) **μέσο**, εμείς τη βλέπουμε σαν βίωμα απελευθερωτικό. (Και δεν είμαστε εμείς ούτε βέβαια κανένας άλλος που **διαχωρισμένα** θα ορίσει που θα καταλήξουν οι δυνάμεις που θα απελευθερωθούν... που θα κάνει τον πολιτικό σχεδιασμό τους.) Και ακόμη εμείς τη συλλογικότητα επιμένουμε να την εννοούμε σαν αυτοσκοπό και ανάγκη καθεαυτή που η ανάδυσή της από το κοινωνικό ασυνείδητο όπου έχει απωθηθεί και η υπεράσπισή της (όχι με λόγια, αλλά με συγκεκριμένη στάση και ήθος) είναι για μας καίριο κοινωνικό και πολιτικό ζήτημα. Είναι ζήτημα ζωής και θανάτου

"...το παιχνίδι της δραστηριοποίησης των ατόμων, μεταπολιτευτικά, δεν χάθηκε μόνο πολιτικά. Χάθηκε και ηθικά στο βαθμό που ένας χώρος, που υποτίθεται ότι ήθελε να ευαισθητοποιήσει και να ενεργοποιήσει, δεν κατόρθωσε με συνέπεια και διάρκεια να συγκροτήσει, να διαδώσει και να «θεσμίσει» μια *νέα ευαισθησία* απέναντι στον άνθρωπο και στη φύση. Μια ευαισθησία που βρίσκεται στον αντίποδα της κρατικής κτηνωδίας και της καπιταλιστικής αναισθησίας."

τα — και καθόλου δεν αμφιβάλλουμε ότι είναι και μονοπάτια δύσβατα και απόκρημνα. Εμείς επιμένουμε: το παιχνίδι της δραστηριοποίησης των ατόμων, μεταπολιτευτικά, δεν χάθηκε μόνο πολιτικά. Χάθηκε και ηθικά στο βαθμό που ένας χώρος, που υποτίθεται ότι ήθελε να ευαισθητοποιήσει και να ενεργοποιήσει, δεν κατόρθωσε με συνέπεια και διάρκεια να συγκροτήσει, να διαδώσει και να «θεσμίσει» μια **νέα ευαισθησία** απέναντι στον άνθρωπο και στη φύση. Μια ευαισθησία που βρίσκεται στον αντίποδα της κρατικής κτηνωδίας και της καπιταλιστικής αναισθησίας. Μια ευαισθησία που δεν περιορίζεται σε αυτάρεσκες διακηρύξεις, αλλά κυρίως γίνεται προσωπική στάση ζωής, δηλαδή έμπρακτη προπαγάνδα. Γιατί δεν είναι δυνατό να αντιπαλεύεις ένα απάνθρωπο σύστημα με μέσα που δεν διαφοροποιούνται **σαφώς** από αυτό, με απάνθρωπες σχέσεις και τρόπους. Το αντιπαλεύεις, μάλιστα, τόσο πιο αποτελεσματικά όσο πιο πειστικά διαφοροποιείσαι εφ' όλης της ύλης από αυτό και το **κλίμα σχέσεων** που το χαρακτηρίζει. Δεν μπορείς να πολεμάς ένα σύστημα που θεμελιώνεται στην κυριαρχία ανθρώπου πάνω σε άνθρωπο μέσα από ανταγωνιστικές σχέσεις πολιτικής κυριάρχησης και κηδεμονίας με αριστερίστικο, αυτόνομο ή και αναρχικό ακόμη προσωπείο. Εμείς επιμένουμε σε μια άλλη ευαισθησία, σε μια άλλη κοινωνική πρακτική, σε μια άλλη αντίληψη της πολιτικής:

■ Δεν πάμε να απελευθερώσουμε κανένα. Δεν είμαστε εμείς οι έξυπνοι και οι άλλοι οι ηλίθιοι, δεν είμαστε εμείς οι πεφωτισμένοι και οι άλλοι οι βυθισμένοι στα σκοτάδια της παραίτησής τους ή της άγνοιάς τους. Ό,τι κάνουμε, πρωτίστως το κάνουμε για τον εαυτό μας, έχοντας όμως πλήρη επίγνωση ότι αυτό που εμείς είμαστε και, πολύ περισσότερο, αυτό που **μπορούμε** να είμαστε, δεν είναι διαφορετικό από αυτό που **μπορεί** να είναι δεκάδες χιλιά-

πρόταση καταστροφής και αυτοκαταστροφής. Είναι ο κόσμος μας διαποτισμένος με αρνητικότητα, με πόνο και στέρηση και συχνά εκείνοι που ευαγγελίζονται το ξεπέρασμά του παίζουν με τα σημαδεμένα χαρτιά αυτής της ίδιας αρνητικότητας που ισχυρίζονται ότι θέλουν να αρνηθούν και αυτό επειδή, ανάμεσα στα άλλα, αβασάνιστα φέρνουν μέσα τους τα ίχνη του παλιού κόσμου.

Κάποιοι άλλοι μιλούν για «σύνθεση των υποκειμένων» (οικολογικό κίνημα και εναλλακτική θεώρηση, εργατικό κίνημα και αμφισβήτηση της εισοδηματικής και γενικότερης οικονομικής πολιτικής και νεολαιίστικος χώρος). Δεν διαφωνούμε εκ πρώτης όψεως μαζί τους γιατί διαβλέπουμε τη διάθεση να οργανωθεί κάτι στη βάση **των πραγματικών αναγκών πραγματικών ανθρώπων**.

σο, εμείς τη βλέπουμε σαν βίωμα απελευθερωτικό. (Και δεν είμαστε εμείς ούτε βέβαια κανένας άλλος που **διαχωρισμένα** θα ορίσει που θα καταλήξουν οι δυνάμεις που θα απελευθερωθούν... που θα κάνει τον πολιτικό σχεδιασμό τους.) Και ακόμη εμείς τη συλλογικότητα επιμένουμε να την εννοούμε σαν αυτοσκοπό και ανάγκη καθεαυτή που η ανάδυσή της από το κοινωνικό ασυνείδητο όπου έχει απωθηθεί και η υπεράσπισή της (όχι με λόγια, αλλά με συγκεκριμένη στάση και ήθος) είναι για μας καίριο κοινωνικό και πολιτικό ζήτημα. Είναι ζήτημα ζωής και θανάτου

"...το παιχνίδι της δραστηριοποίησης των ατόμων, μεταπολιτευτικά, δεν χάθηκε μόνο πολιτικά. Χάθηκε και ηθικά στο βαθμό που ένας χώρος, που υποτίθεται ότι ήθελε να ευαισθητοποιήσει και να ενεργοποιήσει, δεν κατόρθωσε με συνέπεια και διάρκεια να συγκροτήσει, να διαδώσει και να «θεσμίσει» μια *νέα ευαισθησία* απέναντι στον άνθρωπο και στη φύση. Μια ευαισθησία που βρίσκεται στον αντίποδα της κρατικής κτηνωδίας και της καπιταλιστικής αναισθησίας."

μέσα σε μια κοινωνία που «προοδεύει» πατώντας πάνω στο κουφάρι τόσο της αυθεντικής συλλογικότητας όσο και της αυθεντικής ατομικότητας. Έτσι οι ομαδοποιήσεις, που γίνονται **αποκλειστικά** σε πολιτική βάση, μας προκαλούν τη σταθερή υποψία ότι θεσμίζουν χώρους ανταγωνισμού, χώρους ανάπτυξης τυπικών και άτυπων ιεραρχιών, χώρους τρίπλας και τρικλοποδιάς και εντέλει χώρους ανοιχτής ανθρωποφαγίας. Τόσο ο πάλαι ποτέ αριστερίστικος χώρος και νυν αυτόνομος όσο και ο αναρχικός χώρος στην πλειονότητά του μας έχουν έμπρακτα δείξει (μέχρι στιγμής) πώς εννοούν τη συλλογικότητα — που όσο την επικαλούνται, σαν τη μαγική συνταγή που μακροπρόθεσμα θα διαλύσει τους αδιέξοδους εγωισμούς, τα στεγανά, τους διαχωρισμούς και τον κοινωνικό ανταγωνισμό, τόσο τη μεταθέτουν σε ένα μακρινό μέλλον κι άλλο τόσο στην πράξη την υποβαθμίζουν και την κατασυκοφαντούν. Και όμως η αναγνώριση του άλλου σαν υποκειμένου με τις ανάγκες του, τις ιδιαιτερότητές του, τη διαφορετικότητά του και το μοναδικό κι αναπαλλοτρίωτο πρόσωπό του, η αμοιβαία αναγνώριση, ο αμοιβαίος σεβασμός, η αλληλεγγύη στον άλλο στη βάση των πραγματικών του αναγκών και της πραγματικής του ζωής (αντί του ενταφιασμού του σε ψυχρά και αφηρημένα ιδεολογήματα), όλα αυτά είναι για μας στοιχειώδη. Είναι τα αναγκαία περάσματα σε μια άλλη ριζοσπαστική κοινωνική πραγματικότη-

«θεσμίσει» μια **νέα ευαισθησία** απέναντι στον άνθρωπο και στη φύση. Μια ευαισθησία που βρίσκεται στον αντίποδα της κρατικής κτηνωδίας και της καπιταλιστικής αναισθησίας. Μια ευαισθησία που δεν περιορίζεται σε αυτάρεσκες διακηρύξεις, αλλά κυρίως γίνεται προσωπική στάση ζωής, δηλαδή έμπρακτη προπαγάνδα. Γιατί δεν είναι δυνατό να αντιπαλεύεις ένα απάνθρωπο σύστημα με μέσα που δεν διαφοροποιούνται **σαφώς** από αυτό, με απάνθρωπες σχέσεις και τρόπους. Το αντιπαλεύεις, μάλιστα, τόσο πιο αποτελεσματικά όσο πιο πειστικά διαφοροποιείσαι εφ' όλης της ύλης από αυτό και το **κλίμα σχέσεων** που το χαρακτηρίζει. Δεν μπορείς να πολεμάς ένα σύστημα που θεμελιώνεται στην κυριαρχία ανθρώπου πάνω σε άνθρωπο μέσα από ανταγωνιστικές σχέσεις πολιτικής κυριάρχησης και κηδεμονίας με αριστερίστικο, αυτόνομο ή και αναρχικό ακόμη προσωπείο. Εμείς επιμένουμε σε μια άλλη ευαισθησία, σε μια άλλη κοινωνική πρακτική, σε μια άλλη αντίληψη της πολιτικής:

■ Δεν πάμε να απελευθερώσουμε κανένα. Δεν είμαστε εμείς οι έξυπνοι και οι άλλοι οι ηλίθιοι, δεν είμαστε εμείς οι πεφωτισμένοι και οι άλλοι οι βυθισμένοι στα σκοτάδια της παραίτησής τους ή της άγνοιάς τους. Ό,τι κάνουμε, πρωτίστως το κάνουμε για τον εαυτό μας, έχοντας όμως πλήρη επίγνωση ότι αυτό που εμείς είμαστε και, πολύ περισσότερο, αυτό που **μπορούμε** να είμαστε, δεν είναι διαφορετικό από αυτό που **μπορεί** να είναι δεκάδες χιλιάδες άνθρωποι έξω από μας. Χωρίς, από την άλλη, να οραματιζόμαστε καμία εξωπραγματική απόλυτη ταυτότητα, πράγμα που εξάλλου απευχόμαστε, γιατί θα σήμαινε μια εφιαλτική ισοπέδωση ειδεχθέστερη από αυτήν που βιώνουμε σήμερα — έναν κομμουνισμό στρατοπέδων συγκέντρωσης.

■ Στην παρούσα φάση για μας να αντισταθούμε σημαίνει να υπερασπιστούμε **αξίες και ανάγκες** που η σημερινή κοινωνία τις εξαλείφει ή τις καταστέλλει. Και ακόμη συμμαχία πέρα από μάξιμουμ ιδεολογικές συμφωνίες με όσους έντιμα είναι προσανατολισμένοι στην ίδια κατεύθυνση. Πρόκειται για ανάγκες και αξίες που βρίσκονται από την ίδια τους τη φύση σε ρήξη με το υπάρχον θεσμικό πλαίσιο. Η ανάγκη, για παράδειγμα, για μια καλύτερη ποιότητα ζωής που, παρά τα ευτελή μπαλώματα του Δήμου με τους πεζόδρομους και τις πολιτιστικές εκδηλώσεις, υποβαθμίζεται συνέχεια μέσα σ' αυτή την τερατόμορφη αποξενωτική πόλη. Ποιότητα ζωής —αρκεί να επαναπροσδιοριστεί σωστά και να διαδοθεί με συνέπεια— σημαίνει πολύ περισσότερα πράγματα απ' όσα μπορεί να συλλάβει η κακοποιημένη, έτσι κι αλλιώς, φαντασία μας. Και βέβαια σημαίνει άπειρα περισσότερα πράγματα απ' ό,τι εννοούν οι τεχνοκράτες που ανέλαβαν στο παρά πέντε να ευπρεπίσουν ένα διάτρητο κοινωνικό σύστημα που μπάζει από παντού. Σημαίνει, σε τελευταία ανάλυση, χώ-

ροι δίχως αστυνόμευση, δίχως κρατικό κι εξωτερικό έλεγχο, δίχως ακόμη —και πρωτίστως— οικονομικό έλεγχο, δίχως το τσιμέντο της πολεοδομίας, αλλά και δίχως το εξίσου αποπνικτικό τσιμέντωμα, την ασφυξία μιας ζωής σε κλοιό, μιας ζωής λεπτομερειακά σχεδιασμένης στα εθνικά και πολυεθνικά κέντρα αποφάσεων — στα υπουργικά γραφεία και στα βιομηχανικά επιμελητήρια, στις υπηρεσίες του Δήμου και στις υπηρεσίες της Ασφάλειας, στα πολεοδομικά γραφεία και στα κέντρα κοινωνικών ερευνών. Σημαίνει οικεία στέκια, οικείες πλατείες, οικείοι χώροι όπου κάποιοι άνθρωποι θα μπορούν ελεύθερα να συνευρίσκονται, να διακινούν ιδέες και συναισθήματα, να συνουσιάζονται (με την ευρεία έννοια της λέξης, την έννοια της κοινωνίας και της μέθεξης), ν' ακούνε το μουσικό συγκρότημα που τους αρέσει, να έχουν πρόσβαση σε

γιατί είναι **υλική δύναμη** πιο ισχυρή από τα λόγια και συχνά τις διαδηλώσεις, η ύπαρξη χώρων και στεκιών που να μπορούν, ανάμεσα σε άλλους στόχους, να καλύπτουν την ανάγκη του κάθε στοιχειωδώς σκεπτόμενου κι ευαίσθητου ανθρώπου για δημιουργικό ελεύθερο χρόνο. Για σχέσεις που να μην είναι προγραμματισμένες από το υφυπουργείο Ν. Γενιάς ή το υπουργείο Πολιτισμού ή την κάθε δισκογραφική εταιρία που προσφέρει θέαμα ανθρώπινης παρουσίας «για να τα πάρει». Για κοινωνική σχέση κι επαφή που να μην είναι πρόσχημα για να δουλέψουν τα γρανάζια της εμπορευματοποίησης (ίσον αποξένωσης) και της χειραγώγησης. Και η πλατεία, π.χ., Εξαρχείων ήταν κάποτε ένας τέτοιος χώρος, μια «αγορά του δήμου», ένα φόρουμ θυελλωδών συζητήσεων κι ελεύθερων αυθόρμητων εκδηλώσεων. Ένας χώρος διαμόρφωσης μιας ενερ-

λους και συντρόφους — πριν τα ξεπουλήσουν όλα (ιερά και όσια) στη σαρκοβόρα θεά της οικονομίας. Είναι και έμπρακτη προπαγάνδα μιας άλλης σχέσης με τον άνθρωπο και τη φύση. Σχέση που δεν θεμελιώνεται στην ιεραρχία και την εκμετάλλευση, αλλά στη συνεργασία, στην αυτοδιαχείριση, στον έλεγχο πάνω στο προϊόν και στο περιβάλλον δουλειάς, στην ειρηνική συνύπαρξη με τη φύση.

Σκεφτείτε: μια εναλλακτική παρα-οικονομία (από παραοικονομία γενικά στην Ελλάδα υπάρχει και πείρα και παράδοση) που αρνείται να πληρώσει φόρους, που δεν απευθύνεται μόνο στην επίσημη αγορά και κυρίως δεν αποδέχεται τους ανταγωνιστικούς όρους της τελευταίας, που έχει ένα διαφορετικό τρόπο λειτουργίας (υποτάσσει την οικονομία στις ανάγκες του ανθρώπου κι όχι το αντίστροφο), που έχει πλήρη διαφάνεια στην (αυτο)διαχείριση

ροι δίχως αστυνόμευση, δίχως κρατικό κι εξωτερικό έλεγχο, δίχως ακόμη —και πρωτίστως— οικονομικό έλεγχο, δίχως το τσιμέντο της πολεοδομίας, αλλά και δίχως το εξίσου αποπνικτικό τσιμέντωμα, την ασφυξία μιας ζωής σε κλοιό, μιας ζωής λεπτομερειακά σχεδιασμένης στα εθνικά και πολυεθνικά κέντρα αποφάσεων — στα υπουργικά γραφεία και στα βιομηχανικά επιμελητήρια, στις υπηρεσίες του Δήμου και στις υπηρεσίες της Ασφάλειας, στα πολεοδομικά γραφεία και στα κέντρα κοινωνικών ερευνών. Σημαίνει οικεία στέκια, οικείες πλατείες, οικείοι χώροι όπου κάποιοι άνθρωποι θα μπορούν ελεύθερα να συνευρίσκονται, να διακινούν ιδέες και συναισθήματα, να συνουσιάζονται (με την ευρεία έννοια της λέξης, την έννοια της κοινωνίας και της μέθεξης), ν' ακούνε το μουσικό συγκρότημα που τους αρέσει, να έχουν πρόσβαση σε μια αντιπληροφόρηση, σε κάποια UNDERGROUND έντυπα, να... να... να...

Χώροι, δηλαδή, έτσι απλά για να γειτνιάζουμε, να περιφερόμαστε και να «τα λέμε»; Όποιος θέτει αυτό το ερώτημα, έχει ξεχάσει **την τεράστια κι απρόβλεπτη δυναμική**, που έχουν κοινωνικοί χώροι ανεμπόδιστης «κοινωνικοποίησης», χώροι συμμετοχής απαλλαγμένης από αλλοτριωτικές μεσιτεύσεις. Απαλλαγμένης από στοιχεία οικονομικής εκμετάλλευσης και εξωτερικού ελέγχου. Αλλά και πάλι απαντάμε: ναι, χώροι για να σουλατσάρουμε χωρίς να μας καπελώνουν κόμματα, έμποροι και κάθε λογής αυτόκλητοι και επιτήδειοι χειραγωγοί. Γιατί στη φάση που ένας ευαισθητοποιημένος κόσμος πάει σπίτι του —επειδή ακόμα και οι οικείοι κοινωνικοί και πολιτικοί χώροι ζέχνουν ασχήμια, βαρβαρότητα και αποξένωση— είναι επιτακτική ανάγκη να δημιουργηθούν τέτοιοι χώροι. Απολίτικοι; Ναι, αν είναι η πολιτική επιλογή να είναι πολιτικός σχεδιασμός των ολίγων μυημένων και συνεπώς εκβιασμός και καπέλωμα. Γιατί δεν υπάρχει μεγαλύτερη βλακεία από το να θέλεις απ' τον άλλο να εκμαιεύσεις την ιδεολογική προσχώρηση ή συμφωνία και πολύ περισσότερο πιστοποιητικά συμμετοχής σ' ένα αφηρημένο μελλοντικό κίνημα, όταν ανάμεσά σας υπάρχουν ζωντανές και σπαρταριστές ανάγκες να (αυτο)διαχειριστείτε από κοινού. Απολίτικος χώρος για την «πλάκα μας»; Ναι, γιατί είναι **υλική δύναμη** πιο ισχυρή από τα λόγια και συχνά τις διαδηλώσεις, η ύπαρξη χώρων και στεκιών που να μπορούν, ανάμεσα σε άλλους στόχους, να καλύπτουν την ανάγκη του κάθε στοιχειωδώς σκεπτόμενου κι ευαίσθητου ανθρώπου για δημιουργικό ελεύθερο χρόνο. Για σχέσεις που να μην είναι προγραμματισμένες από το υφυπουργείο Ν. Γενιάς ή το υπουργείο Πολιτισμού ή την κάθε δισκογραφική εταιρία που προσφέρει θέαμα ανθρώπινης παρουσίας «για να τα πάρει». Για κοινωνική σχέση κι επαφή που να μην είναι πρόσχημα για να δουλέψουν τα γρανάζια της εμπορευματοποίησης (ίσον αποξένωσης) και της χειραγώγησης. Και η πλατεία, π.χ., Εξαρχείων ήταν κάποτε ένας τέτοιος χώρος, μια «αγορά του δήμου», ένα φόρουμ θυελλωδών συζητήσεων κι ελεύθερων αυθόρμητων εκδηλώσεων. Ένας χώρος διαμόρφωσης μιας ενεργητικής στάσης ζωής, όπου διαρθρώνονταν σε κίνημα, δηλαδή σε στάση ζωής μ' ευρύτερες κοινωνικές συνεπαγωγές, ανυπότακτες συνειδήσεις και συμπεριφορές. Αλλά κάποιοι απέξω και κάποιοι άλλοι από μέσα φρόντισαν να την κάνουν Πλατεία Εξαθλίων, πλατεία σιωπής κι ερήμωσης.

■ Εκτός από την ανάγκη της συνεύρεσης με όρους, που να τους καθορίζουμε εμείς κι όχι τρίτοι, μια άλλη ζωτική ανάγκη, που την καλύπτει πέπλο σιωπής και είναι απωθημένη στο κοινωνικό ασυνείδητο, είναι η ανάγκη για **δουλειά δημιουργική**, που να έχει κάποιο νόημα, που να σχετίζεται θετικά με άλλους στόχους, άλλες ανάγκες και επιθυμίες, που να μην είναι αγγαρεία, καταναγκασμός — μισθωτή σκλαβιά. Η δουλειά με τους απεχθείς όρους που υπάρχει σήμερα (όχι από άποψη μόνον οικονομική, αλλά και από άποψη δημιουργίας και αυτονομίας) είναι μια αδήριτη πραγματικότητα που στέλνει «τους ενήλικους» σπίτι τους, που συντηρητικοποιεί, που υψώνει τείχη γύρω από τον καθένα, που αποξενώνει εντέλει ακόμη κι εκείνους που έδιναν όρκους παντοτινής φιλίας. Δεν διανοείται να την αντιμετωπίζεις με ιεραποστολικά κηρύγματα κατά της «μάστιγας» της μισθωτής σκλαβιάς. Υπάρχει δοκιμασμένη εναλλακτική αντιμετώπιση: η έξοδος από το επίσημο οικονομικό κύκλωμα. Η δημιουργία μιας **εναλλακτικής παρα-οικονομίας**, που όχι μόνο προσφέρει εργασία σε φίλους και συντρόφους — πριν τα ξεπουλήσουν όλα (ιερά και όσια) στη σαρκοβόρα θεά της οικονομίας. Είναι και έμπρακτη προπαγάνδα μιας άλλης σχέσης με τον άνθρωπο και τη φύση. Σχέση που δεν θεμελιώνεται στην ιεραρχία και την εκμετάλλευση, αλλά στη συνεργασία, στην αυτοδιαχείριση, στον έλεγχο πάνω στο προϊόν και στο περιβάλλον δουλειάς, στην ειρηνική συνύπαρξη με τη φύση.

Σκεφτείτε: μια εναλλακτική παρα-οικονομία (από παραοικονομία γενικά στην Ελλάδα υπάρχει και πείρα και παράδοση) που αρνείται να πληρώσει φόρους, που δεν απευθύνεται μόνο στην επίσημη αγορά και κυρίως δεν αποδέχεται τους ανταγωνιστικούς όρους της τελευταίας, που έχει ένα διαφορετικό τρόπο λειτουργίας (υποτάσσει την οικονομία στις ανάγκες του ανθρώπου κι όχι το αντίστροφο), που έχει πλήρη διαφάνεια στην (αυτο)διαχείρισή της και είναι δεσμευμένη να χρηματοδοτεί στέκια νεολαίας, έντυπα, εκδηλώσεις, συναυλίες κλπ., έξω από το κομματικό και κρατικό κύκλωμα...

Όταν κάποιος κόσμος πάψει να θεωρεί τον εαυτό του σαν το μοιραίο προϊόν της γενικής κοινωνικής αποσύνθεσης που η μόνη δυνατότητα που του απόμεινε πια είναι να πλασάρει τον εαυτό του με χαρακτηριστικά εκκεντρικότητας (δηλαδή προϊόν αποσύνθεσης, αλλά όχι οποιοδήποτε — αν μη τι άλλο, εκκεντρικό κι εγωκεντρικό). Όταν κάποιοι ανακαλύψουν το κοινωνικό κίνημα κι επομένως την ανάγκη **στέρεου εδάφους να αναπτυχθεί** κι αποδυναμώσουν έτσι τις σημερινές συνθήκες, που αφήνουν περιθώρια μόνο (ή σχεδόν μόνο) για παιχνίδια με κλέφτες κι αστυνόμους και παραπέρα για πονηρά παιχνίδια εξουσίας. Τότε θα μπορέσουμε σοβαρά και συλλογικά να συζητήσουμε τη ριζική αλλαγή της ζωής μας — μια εναλλακτική πρόταση ζωής που σταδιακά ή «ακαριαία» (ανάλογα με τη συγκυρία) θα πραγματώνει εδώ και τώρα στοιχεία του οράματός μας.

Μέχρι τότε αυτό το κείμενο (ελλιπές κι αναμφισβήτητα ανολοκλήρωτο) ας θεωρηθεί μια σύντομη παρέμβαση στο πολυσυζητημένο θέμα της εξόδου ενός «χώρου» κι ευρύτερα της κοινωνίας από τα συσσωρευμένα αδιέξοδα... Κι έπεται συνέχεια του διαλόγου.

Μ.Κ.

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ

ΑΝΤΡΕΑΣ ΜΠΕΛΕΖΙΝΗΣ: Η «Νεολιθική Νυχτωδία στην Κροστάνδη» του Νίκου Καρούζου, Εκδόσεις ΣΠΕΙΡΑ, Αθήνα 1987

Κριτική ανάγνωση, όπως ο ίδιος ο συγγραφέας την αποκαλεί, του γνωστού ποιήματος του Νίκου Καρούζου.

Γράφει ο Αντρέας Μπελεζίνης για τη «Νεολιθική Νυχτωδία στην Κροστάνδη»: «... είναι το εκτενέστερο και πολιτικότερο από τα ποιήματα που έγραψε ως τώρα ο Νίκος Καρούζος. Μολονότι δεν πρόκειται για ποιητικό σύνθεμα ή συνθετικό ποίημα, σχήματα που αποστέργει ή πάντως δε δοκίμασε η γραφίδα του ποιητή, το πολυσέλιδο ποίημα εμφανίζει μια εσωτερική συνάρθρωση και συναρμογή που κατανέμεται ισόρροπα σε όλη την έκτασή του (...)
(...) Το ποίημα κατά τον τίτλο αποτελεί μια «νυχτωδία», που προσδιορίζεται ως «νεολιθική» και τελείται στην Κροστάνδη. Μολονότι η τιτλοφόρηση των ποιημάτων του Καρούζου είναι άκρως ιδιότυπη και συνήθως αντλείται από υπερκείμενους ή υποκείμενους νοηματικούς και θυμικούς κύκλους, τη φορά αυτή ο τίτλος προσανατολίζει ευθέως προς την ιστορική αναφορικότητα του ποιήματος. Παραπέμπει στα γεγονότα της «κομμούνας» της Κροστάνδης (Μάρτιος του 1921)».

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΑΛΕΞΙΟΥ: ΕΝΤΕΥΘΕΝ ΤΗΣ ΠΛΑΚΙΩΝΑΣ, Εκδόσεις ΤΡΙΑ ΦΥΛΛΑ, 1987

Η ποιητική συλλογή *Εντεύθεν της Πλακιώνας* είναι το δέκατο βιβλίο του Σπαρτιάτη σκηνοθέτη Δημήτρη Αλεξίου. Κείμενά του έχουν δημοσιευτεί σε πολλές ανθολογίες, περιοδικά και εφημερίδες στην Ελλάδα και το εξωτερικό. Ο ίδιος ζει και εργάζεται στην Αθήνα. Διαλέγουμε το ποίημα:

«Εθνική ηθική διαπαιδαγώγηση»

Μόλις δείτε καταγής λόγχες και όπλα
των εντρόμων στρατιωτών του εχθρού
επινοήστε διδακτικά λεηλασίες
και περιπολίες με κράνη παραλλαγής

Ξεπεζέψτε στις φυλαγμένες διαβάσεις
και στου σιτοβολώνα τις κλειδωνιές
το ακέραιο ήθος να σφίγγετε μουγκά

σμού. Μακάρι να μας βομβάρδιζαν με τέτοια διηγήματα κι όχι με καυσαέριο οι συγκοινωνίες, με ποιήματα κι όχι με διαφημιστικά μηνύματα τα mass media, με μυθιστορήματα κι όχι με αιτήσεις και πρωτόκολλα οι δημόσιες υπηρεσίες...

Π Ε Ρ Ι Ο Δ Ι Κ Α

ΙΔΕΟΔΡΟΜΙΟ, Τεύχος 105

Το *Ιδεοδρόμιο* που πρωτοεκδόθηκε το Γενάρη του '78 έχει πια κλείσει δέκα χρόνια κυκλοφορίας. Έχει εκδώσει περισσότερα τεύχη από κάθε άλλο ελληνικό underground περιοδικό ενώ, ταυτόχρονα, έχει λειτουργήσει ως βήμα έκφρασης για πολλούς αμφισβητίες. Ο εκδότης του, Λεωνίδας Χρηστάκης, τόσο με το *Ιδεοδρόμιο* όσο και με τα περιοδικά *Κούρος* και *Panderma* που εξέδιδε πριν το '78, όχι μόνο διέδωσε πολλά απελευθερωτικά, αντιεξουσιαστικά και αναρχικά κείμενα, αλλά και έφερε αρκετούς νέους (συμπεριλαμβανομένων ημών) για πρώτη φορά σ' επαφή με τις γραφικές τέχνες και τις εκδοτικές διαδικασίες.

Το τεύχος 105, με εμφάνιση (σχήμα, χαρτί, χρώμα), κατά τη γνώμη μας, πιο όμορφη από το παλιό *Ιδεοδρόμιο* είναι αφιερωμένο στα «επικίνδυνα κείμενα». Κείμενα με περιεχόμενο «λίαν επικίνδυνο» για την κρατούσα τάξη πραγμάτων πολλά από τα οποία, όταν πρωτοεκδόθηκαν, οι εκδότες τους (επανειλημμένα ο Λ. Χρηστάκης) διώχθηκαν ποινικά.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει το άρθρο «Η Αναρχία» πρωτοδημοσιευμένο στην εφημερίδα *ΦΩΣ*, Φύλλο 334, 9.9.1861. Το φύλλο κατασχέθηκε μερικές ώρες μετά την κυκλοφορία του από την οθωνική αστυνομία. Επίσης το γίπικο κείμενο *Σενάριο για το μέλλον: Γίπιλαντ*, πρωτοδημοσιευμένο στα ελληνικά, στο βιβλίο του ΤΖΕΡΙ ΡΟΥΜΠΙΝ: *Do it*, Αθήνα 1980, Εκδ. ΔΙΕΘΝΗΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ και φυσικά οι «Οδηγίες για τους Κύπριους», οδηγίες για την κατασκευή κοκτέιλ μολότοφ, πρωτοδημοσιευμένο στη διάρκεια της χούντας (φθινόπωρο 1973) και στο περιοδικό *μικρο-ΚΟΥΡΟΣ*, Τεύχος 2, 1976.

ΑΝΟΙΧΤΗ ΠΟΛΗ, Τεύχος 14

κρεμα χρησιμοποιούσανε, τι τζίρο κάνανε χτες το απόγευμα 13450 ονόματα τραγουδιστών των διεθνών τσαρτς της μουσικής. Ντάμπα-ντούπα-πιο γρήγορα-να πήξει-το τυρί. Ελπίζουμε πάντα να είστε το ίδιο γλυκανάλατοι, ανεγκέφαλοι και καταναλωτές σαν κι εμάς, μόνο ελαφρώς λιγότερο, ώστε να μας θαυμάζετε. Τώρα διακόπτουμε για το δελτίο ειδήσεων. Ο κύριος Μητσοτάκης, και Μητσοτάκης, πριν Μητσοτάκης και μετά Μητσοτάκης, Μητσοτάκης και Παπαντρέου με Παπαντρέου, πάλι Παπαντρέου προς Παπαντρέου και Μητσοτάκης και μετά πάλι Παπαντρέου. Και τώρα πάμε πάλι μαζί σας για...

Σε παρακαλώ Θεέ μου, δεν αντέχω άλλο, αν υπάρχεις τελικά, ρίξε φωτιά και κάψε τους και όλα τα προγράμματά τους μαζί, και πρώτα, και δεύτερα, και τρίτα, και τέταρτα και παρασκευά και σάββατα, ω μούσα της Αθήνας please όχι τόση πολλή «ελευθερία». Θα πάω στο δικαστή που ανέβαλε τη δίκη του «Τυφλοπόντικα» και θα τον ικετεύσω να με δικάσει και μένα και θα του ζητήσω να με τουφεκίσει. Στ' αυτιά!»

ΑΝΟΙΧΤΗ ΠΟΛΗ, Τεύχος 15

SOS, εκπέμπει μ' αυτό το τεύχος της η *Ανοιχτή Πόλη*. Τα οικονομικά του περιοδικού βρίσκονται σε άθλια κατάσταση. Γράφουν: «Μια νεολαία τουλάχιστον 2,5 εκατομμυρίων δε δίνει δυνατότητες διαβίωσης-επιβίωσης σε περιοδικά ανάλογης αισθητικής και φιλοσοφίας ζωής σαν κι αυτό εδώ που κρατάτε στα χέρια σας. Τα μπαράκια είναι κάτι περισσότερο από φίσκα, το ίδιο και οι ντίσκο ή τα συναφή απαστράπτοντα υποπροϊόντα της εμπορευματικής «ψυχαγωγίας» και οι Νέοι Βάρβαροι, ανάμεικτος χυλός από ευέλπιδες γιάπις, νεοδεξιούς φλώρους και μεσο- ή μεγαλοαστικής προέλευσης «περιθωριακούς» εν τω στυλ, κατεβάζουνε το ένα μετά το άλλο τα «drinks» που διατιμώνται αυθαίρετα από τους νεόπλουτους pushers του αλκοόλ σε εξωφρενικές για τα ελληνικά δεδομένα τιμές, που πλησιάζουνε το "Ένα μεροκάματο για δυο κοκτέιλς"». *Τα Άνθη του Κακού* συνυπογράφουν και στην αγωνία και στην

κύκλους, τη φορά αυτή ο τίτλος προσανατολίζει ευθέως προς την ιστορική αναφορικότητα του ποιήματος. Παραπέμπει στα γεγονότα της «κομμούνας» της Κροστάνδης (Μάρτιος του 1921)».

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΑΛΕΞΙΟΥ: ΕΝΤΕΥΘΕΝ ΤΗΣ ΠΛΑΚΙΩΝΑΣ, Εκδόσεις ΤΡΙΑ ΦΥΛΛΑ, 1987

Η ποιητική συλλογή *Εντεύθεν της Πλακιώνας* είναι το δέκατο βιβλίο του Σπαρτιάτη σκηνοθέτη Δημήτρη Αλεξίου. Κείμενά του έχουν δημοσιευτεί σε πολλές ανθολογίες, περιοδικά και εφημερίδες στην Ελλάδα και το εξωτερικό. Ο ίδιος ζει και εργάζεται στην Αθήνα. Διαλέγουμε το ποίημα:

«Εθνική ηθική διαπαιδαγώγηση»

Μόλις δείτε καταγής λόγχες και όπλα
των εντρόμων στρατιωτών του εχθρού
επινοήστε διδακτικά λεηλασίες
και περιπολίες με κράνη παραλλαγής
Ξεπεζέψτε στις φυλαγμένες διαβάσεις
και στου σιτοβολώνα τις κλειδωνιές
το ακέραιο ήθος να σφίγγετε μουγκά
αιμορραγώντας στα τύμπανα της παρά-
δοσης

(Με άλλα λόγια ίσως ασφαλέστερα
τάφοι προγόνων βόλεμα συγχρόνων
όλοι μαζί θα πολεμήσουμε
κι όλοι μαζί θα πεθάνετε)

ΓΙΑΝΝΗΣ ΜΑΝΙΑΤΕΑΣ: Φάκελος Ιδιάζουσες Περιπτώσεις, Εκδόσεις ΛΑΜΠΑΔΙΑΣ

Από τα διηγήματα του Γιάννη Μανιατέα που λάβαμε, με την όμορφη αφιέρωση «για μια ηθικά αναρχική κοινωνία», ξεχωρίζουμε το διήγημα «Ληξιαρχική πράξη γάμου». Το αντιπολεμικό πνεύμα, ο διεθνισμός, οι σκευωρίες των κατασταλτικών μηχανισμών, η γραφειοκρατία, η αφόρητη ζωή στην Αθήνα και η νοσταλγία της επαρχίας αποτελούν τη θεματολογία των διηγημάτων. Η γραφή του Γ. Μανιατέα, κοφτή, βομβαρδίζει τον αναγνώστη αναπαράγοντας τους ρυθμούς βομβαρδισμού του από την καθημερινότητα των σύγχρονων μητροπόλεων του καπιταλι-

εκδοτικές διαδικασίες.

Το τεύχος 105, με εμφάνιση (σχήμα, χαρτί, χρώμα), κατά τη γνώμη μας, πιο όμορφη από το παλιό *Ιδεοδρόμιο* είναι αφιερωμένο στα «επικίνδυνα κείμενα». Κείμενα με περιεχόμενο «λίαν επικίνδυνο» για την κρατούσα τάξη πραγμάτων πολλά από τα οποία, όταν πρωτοεκδόθηκαν, οι εκδότες τους (επανειλημμένα ο Λ. Χρηστάκης) διώχθηκαν ποινικά.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει το άρθρο «Η Αναρχία» πρωτοδημοσιευμένο στην εφημερίδα *ΦΩΣ*, Φύλλο 334, 9.9.1861. Το φύλλο κατασχέθηκε μερικές ώρες μετά την κυκλοφορία του από την οθωνική αστυνομία. Επίσης το γίπικο κείμενο *Σενάριο για το μέλλον: Γίπιλαντ*, πρωτοδημοσιευμένο στα ελληνικά, στο βιβλίο του ΤΖΕΡΙ ΡΟΥΜΠΙΝ: *Do it*, Αθήνα 1980, Εκδ. ΔΙΕΘΝΗΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ και φυσικά οι «Οδηγίες για τους Κύπριους», οδηγίες για την κατασκευή κοκτέιλ μολότοφ, πρωτοδημοσιευμένο στη διάρκεια της χούντας (φθινόπωρο 1973) και στο περιοδικό *μικρο-ΚΟΥΡΟΣ*, Τεύχος 2, 1976.

ΑΝΟΙΧΤΗ ΠΟΛΗ, Τεύχος 14

Η *Ανοιχτή Πόλη*, ένα αυθεντικά (με τα όσα λίγα (;) σημαίνει πια αυτή η λέξη) «υπόγειο» περιοδικό, πρωτοεκδόθηκε τον Οκτώβριο του 1980 κι αντέχει μέχρι σήμερα. Στο τεύχος 14 εκτός από ένα αφιέρωμα στο 1968, διαβάσαμε και το **καλύτερο** σχόλιο από τις χιλιάδες (!) που γράφονται τον τελευταίο καιρό για το ραδιόφωνο. Αντιγράφουμε:

«Ακούτε όπως πάντα τον αγαπημένο σας ξενέρωτο και προκατασκευασμένο σταθμό Μετροπόλ 1984. Κοντά σας ο αγαπημένος σας κρυόκωλος εκφωνητής 367-58432$\sqrt{\chi\psi}=\log\equiv$ή Άκης Παπάρας, θα σας κρατήσει συντροφιά με disco ειδησούλες, σχετικά με το πότε έχεσαν, πώς τη λέγαν τη γιαγιά, τι μάρκα οδοντό-

ΑΝΟΙΧΤΗ ΠΟΛΗ, Τεύχος 15

SOS, εκπέμπει μ' αυτό το τεύχος της η *Ανοιχτή Πόλη*. Τα οικονομικά του περιοδικού βρίσκονται σε άθλια κατάσταση. Γράφουν: «Μια νεολαία τουλάχιστον 2,5 εκατομμυρίων δε δίνει δυνατότητες διαβίωσης-επιβίωσης σε περιοδικά ανάλογης αισθητικής και φιλοσοφίας ζωής σαν κι αυτό εδώ που κρατάτε στα χέρια σας. Τα μπαράκια είναι κάτι περισσότερο από φίσκα, το ίδιο και οι ντίσκο ή τα συναφή απαστράπτοντα υποπροϊόντα της εμπορευματικής «ψυχαγωγίας» και οι Νέοι Βάρβαροι, ανάμεικτος χυλός από ευέλπιδες γιάπις, νεοδεξιούς φλώρους και μεσο- ή μεγαλοαστικής προέλευσης «περιθωριακούς» εν τω στυλ, κατεβάζουνε το ένα μετά το άλλο τα «drinks» που διατιμώνται αυθαίρετα από τους νεόπλουτους pushers του αλκοόλ σε εξωφρενικές για τα ελληνικά δεδομένα τιμές, που πλησιάζουνε το "Ένα μεροκάματο για δυο κοκτέιλς"». *Τα Άνθη του Κακού* συνυπογράφουν και στην αγωνία και στην πίκρα της Ανοιχτής Πόλης (κάτι ξέρουμε κι εμείς από οικονομικά προβλήματα και από... μπαράκια).

Ενισχύστε οικονομικά ή γραφτείτε συνδρομητές στην Ανοιχτή Πόλη: Νούμερο τραπεζικού λογαριασμού 129/624848-90 ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ.

Από τα κείμενα του περιοδικού ξεχωρίζουν η ομιλία του Μάρεϊ Μπούκτσιν στην «Πράσινη Συνάντηση» του Άμερστ της Μασσαχουσέτης (καλοκαίρι '87) με τίτλο: Οι Φασίστες του Οικολογικού Κινήματος. Όπως φαίνεται η Αμερική γεννά αρκετά περίεργα φρούτα...

ΑΝΟΙΧΤΗ ΠΟΛΗ, Τεύχος 16

«Περιοδικό για τα περάσματα που δε βρέθηκαν ποτέ» είναι ο υπότιτλος της Α-

---

■ Για τη ΒΙΒΛΙΟΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ στέλνετε βιβλία και περιοδικά σε δύο αντίτυπα για τη στήλη ΠΡΟΚΗΡΥΞΕΙΣ: ΤΑ ΣΑΜΙΖΝΤΑΤ ΤΗΣ ΔΥΣΗΣ στέλνετε προκηρύξεις και αφίσες τουλάχιστον σε τέσσερα αντίτυπα στη διεύθυνση:

Περιοδικό ΑΝΘΗ ΤΟΥ ΚΑΚΟΥ **Τ.Θ. 51337** **145 10 Κηφισιά** ΑΘΗΝΑ

νοιχτής Πόλης. Κι όμως κάποιοι κάποτε ίσως βρέθηκαν «κοντά» στα περάσματα. Ίσως στην αυτοθέσμιση της αρχαίας ελληνικής δημοκρατίας, ίσως στο αμερικάνικο underground της δεκαετίας του '60, ίσως σήμερα στα κινήματα της Ανατολικής Ευρώπης. Ίσως. Διαβάστε λοιπόν στην *Ανοιχτή Πόλη*: **Το οξύμωρο του... «ελληνοχριστιανικού πολιτισμού» και φρούτα εποχής**, **Μια αντικουλτούρα made in USSR** και πάρτε μια γεύση από το βιβλίο του Β. Ρασσιά: *UNDERGROUND PRESS* που πρόκειται να επανεκδοθεί εμπλουτισμένο από τις εκδόσεις ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΤΥΠΟΣ.

Στο βιβλιοπωλείο ΜΑΥΡΟ ΡΟΔΟ **Δελφών 2 (και Διδότου)** μπορείτε να βρείτε όλη τη σειρά των τευχών της Ανοιχτής Πόλης. Αξίζει τον κόπο.

ΑΥΤΟΝΟΜΗ ΔΡΑΣΗ, Τεύχος 1: Λιπάσματα, μια άλλη άποψη, Δελτίο Πληροφόρησης της Αναρχικής Ομάδας Δραπετσώνας-Κερατσινίου, 1988

Η μπροσούρα είναι ένα είδος πολιτικού εντύπου που δεν ευδοκίμησε στην Ελλάδα συμπιεσμένο ανάμεσα στις προκηρύξεις αφ' ενός και τα περιοδικά ή βιβλία αφ' ετέρου.

Από τις λίγες μπροσούρες που εκδίδονται σε αραιά διαστήματα από το χώρο των αναρχικών, η μπροσούρα για τα λιπάσματα, με τον υπέρτιτλο «η κοινωνία της μόλυνσης δεν καθαρίζεται ΑΝΑΤΡΕΠΕΤΑΙ!», ξεχωρίζει. Το οικολογικό της περιεχόμενο, που αφορά στην επέκταση και τον εκσυγχρονισμό του εργοστασίου λιπασμάτων στη Δραπετσώνα, της δίνει τη δυνατότητα να ξεφύγει από την **άκρατη και άσκοπη γενικολογία** και την «**παραληρούσα κοινοτυπία**» (που σε πολλές περιπτώσεις καταντά ύποπτη) η οποία διακρίνει τα τελευταία χρόνια τα περισσότερα αναρχικά (;)!!! κείμενα. Αντιγράφουμε από την εισαγωγή:

«ΣΤΗ ΔΡΑΠΕΤΣΩΝΑ ΔΕΝ ΕΧΟΥΝ ΠΙΑ ΖΩΗ (...) Τα παιδιά της εγκλωβισμένα και υποταγμένα μέσα στο γκέτο που δημιούργησαν τα συμφέροντα και η ασυδοσία των ιδιωτών αφεντικών, στοιβαγμένα σαν ύλη, σαν εμπόρευμα έτοιμο να προσφερθεί στα χέρια των αδηφάγων αφεντικών προς εκμετάλλευση. Η ζωή τους έχει γί-

Ελλάδα συμπιεσμένο ανάμεσα στις προκηρύξεις αφ' ενός και τα περιοδικά ή βιβλία αφ' ετέρου.

Από τις λίγες μπροσούρες που εκδίδονται σε αραιά διαστήματα από το χώρο των αναρχικών, η μπροσούρα για τα λιπάσματα, με τον υπέρτιτλο «η κοινωνία της μόλυνσης δεν καθαρίζεται ΑΝΑΤΡΕΠΕΤΑΙ!», ξεχωρίζει. Το οικολογικό της περιεχόμενο, που αφορά στην επέκταση και τον εκσυγχρονισμό του εργοστασίου λιπασμάτων στη Δραπετσώνα, της δίνει τη δυνατότητα να ξεφύγει από την **άκρατη και άσκοπη γενικολογία** και την «**παραληρούσα κοινοτυπία**» (που σε πολλές περιπτώσεις καταντά ύποπτη) η οποία διακρίνει τα τελευταία χρόνια τα περισσότερα αναρχικά (;)!!! κείμενα. Αντιγράφουμε από την εισαγωγή:

«ΣΤΗ ΔΡΑΠΕΤΣΩΝΑ ΔΕΝ ΕΧΟΥΝ ΠΙΑ ΖΩΗ (...) Τα παιδιά της εγκλωβισμένα και υποταγμένα μέσα στο γκέτο που δημιούργησαν τα συμφέροντα και η ασυδοσία των ιδιωτών αφεντικών, στοιβαγμένα σαν ύλη, σαν εμπόρευμα έτοιμο να προσφερθεί στα χέρια των αδηφάγων αφεντικών προς εκμετάλλευση. Η ζωή τους έχει γίνει πια ένα με τους αγχωτικούς ρυθμούς, τους θορύβους, τη μόλυνση και τη μιζέρια της καπιταλιστικής παραγωγής. Δεν μπορούν να χαρούν τη ζωή τους, τον τόπο και τους χώρους που αυτοί δημιούργησαν. Η θάλασσα που περιβρέχει τη Δραπετσώνα έχει απονεκρωθεί απ' τα απόβλητα των καπιταλιστών, οι δρόμοι θορυβώδεις με φορτηγά που τρέχουν για να εξυπηρετήσουν τα συμφέροντα των εργοστασιαρχών, των αρχόντων της περιοχής. Η ατμοσφαιρική μόλυνση, ένας μόνιμος βραχνάς για τους κατοίκους και ένας υπαρκτός κίνδυνος. Οι διαρροές θείου, αμμωνίας, φθορίου, διοξειδίου του άνθρακα φανερώνουν ότι η καπιταλιστική ανάπτυξη δε σέβεται κανέναν, δεν έχει ηθικούς φραγμούς και μέτρο. Αρκεί ν' αποφέρει κέρδη στ' αφεντικά (...). Τα Λιπάσματα δίπλα στα σπίτια των κατοίκων εκσυγχρονίζονται για ν' αντέξουν στο διεθνή ανταγωνισμό. Γιατί αλλιώς το ίδρυμα Αθανασιάδη-Μποδοσάκη θα φαλιρίσει».

Μ.Π.

Φαντάροι στη Λήμνο και στο 401

ΤΑ ΦΑΝΑΡΤΖΙΔΙΚΑ ΤΩΝ ΨΥΧΩΝ

Ο εξουσιαστικός μηχανισμός επιβεβαιώνει τη λειτουργία του επισκευάζοντας τα χαλασμένα εξαρτήματα που η συντήρηση ανέδειξε. Η επισκευή πρέπει να είναι τέτοια ώστε να μην ξεπερνά τα όρια ανοχής του μηχανισμού και τις συνθήκες κατασκευής του εξαρτήματος. Δύο είναι οι προσανατολισμοί του επισκευαστικού μηχανισμού: α) η αχρηστεία του εξαρτήματος εφόσον οι βλάβες έχουν ξεπεράσει τα όρια επαναπροσαρμογής του και β) η επισκευή με τέτοιο τρόπο που να επιβεβαιώνεται η αποκατάστασή του και να διατηρείται η αξία χρήσης του.

Μιλάμε για το ψυχιατρείο, το φαναρτζίδικο ψυχών· εκεί που παίρνουν την ανθρώπινη ψυχή και σκέψη, την τροχίζουν και την επανατοποθετούν στον ανθρώπινο εγκέφαλο που αδρανοποιημένος επαναλειτουργεί.

Στρατιωτικό Ψυχιατρείο: Με πολλαπλά στεγανά η εξουσία θριαμβεύει λιανίζοντας τις συνειδήσεις που της ξέφυγαν από το στρατό. Μ' ένα χαρτί θα τους τοποθετήσει πάλι στο πόστο τους ή θα τους αποθέσει στα σαρκοφάγα χέρια της πολιτείας στερώντας τους όμως κάποια δικαιώματα. Το χάπι της «ελεύθερης κοινωνίας» χρυσώνεται. Οι αντενδείξεις του ελάχιστες· οι παρενέργειές του όμως επαληθεύουν τη χρήση του. Το φαναρτζίδικο ψυχών κλείνει τα μάτια των πολλών με το πρόσχημα κάποιων τρελών που, ανίκανοι καθώς είναι, «χαλάνε το πανηγύρι».

☆

Η μικρή και ίσως όχι τόσο πρωτότυπη ιστορία ξεκίνησε από τη στιγμή που ο νευροψυχίατρος —ταγματάρχης τω βαθμώ— αποφάσισε την εισαγωγή στην ψυχιατρική κλινική του 401.

Ισχυροί πονοκέφαλοι, άγχος, κόπωση, αϋπνίες, πόνος, ήταν τα συμπτώματα μη οργανικής προέλευσης.

Ψυχιατρείο: Ένας χώρος στενός, ένας διάδρομος 40 μέτρων με πλαστικά παράθυρα και κάγκελα. Σαν ένα πλαστικό κλουβί. Η εικόνα και μόνο σου φέρνει στο μυαλό φρίκη· θέλεις να ουρλιάξεις, να κλάψεις και, το χειρότερο, έχεις την αίσθηση πως δεν ξέρεις πότε θα βγεις. Ο αρχίατρος Βελέντζας φροντίζει γι' αυτό.

Ο Βελέντζας —συνταγματάρχης— θα κανονίσει το πόλι. Σ' ένα καβούκι κλεισμένος δεν είχες καν την ψευδαίσθηση να μετράς ημέρες· δεν ήξερες πότε θα βγεις. Η ευκαιρία που σου δινόταν ήταν να καταλάβεις πως το μόνο που δεν θα σου δώσουν είναι αυτό που ζητούσες. Ήθελες αναβολή, σε στέλναν στη μονάδα ή ζητούσες εξιτήριο, σε απειλούσαν με αναβολή. Στους τοξικομανείς δεν έδιναν χάπια ενώ υποχρεωτικά «ταΐζανε» αυτούς που έκαναν το παν για να μην τα πάρουν. Ένιωθες διαρκώς τα νεύρα σου σαν ψάρια μέσα σε μια γυάλα που σιγά σιγά έσπαγε.

Ο αρχίατρος και διευθυντής της κλινικής, ένα βραδάκι που είχε αρχίσει να φυσάει μετά τον Αυγουστιάτικο καύσωνα, τηλεφώνησε να κλείσουν όλα τα τζάμια και τα παράθυρα! Τελικά όλο αυτό το πλέγμα εξουσίας που εφαρμόζουν καταντά και διασκέδαση.

Η σκέψη λιγοθυμούσε σ' αυτούς τους θαλάμους που έβλεπες μοναχικούς τρόφιμους, με μάτια θολά, να περπατάνε στους διαδρόμους και μ' ανέκφραστα μάτια να κοιτούν έξω από τα κάγκελα. Ένας κόσμος που του τσαλαπάτησαν την αξιοπρέπεια.

Εγώ συγκέντρωσα το μυαλό μου σε κάτι που διάβασα στην τουαλέτα του ψυχιατρείου:

«Ό,τι και να μου κάνουνε, εγώ δεν θα λυγίσω».

Στρατιώτης στη Λήμνο

ΠΡΟΣ ΚΑΘΕ ΣΚΕΠΤΟΜΕΝΟ ΑΝΘΡΩΠΟ

«αν η λογική σταματάει εκεί που ξεκινάει ο στρατός είναι καιρός να ξεκινήσουμε τη λογική»

Είναι σε όλους γνωστό πως η Λήμνος είναι γεμάτη πολυβολεία και στρατόπεδα. Είναι ακόμα γνωστό ότι στα στρατόπεδα η ανθρώπινη προσωπικότητα εξευτελίζεται, η λέξη «άνθρωπος» παύει να ισχύει και η λέξη «ζωή» μετατρέπεται σε «θητεία». Γνωστό είναι επίσης πως η θητεία είναι ένα εξοντωτικό χρονικό διάστημα υποταγής στην απόλυτη εξουσία των αξιωματικών που χρησιμοποιείται σε βάρος του στρατιώτη.

Εκείνο όμως που δεν είναι γνωστό σε όλους και δύσκολο να το πιστέψει κανείς είναι πως η στρατιωτική θητεία πολύ λίγο απέχει από τη «θητεία» στο σχολείο, στη μισθωτή εργασία, στα βάσανα της ζωής. «Οι πολίτες είναι φαντάροι χωρίς στολή» δεν είναι απλά μια φράση αλλά μια πικρή πραγματικότητα. Εμείς οι φαντάροι, με τη σειρά μας, απομυθοποιούμε τη νοοτροπία που θέλει ελεύθερη τη ζωή έξω από τα στρατόπεδα. Είναι γνωστές οι περιπτώσεις διαδηλωτών, επαναστατών και απεργών που έχουν κυνηγηθεί από το κράτος και τις αρχές του αλλά και, γενικότερα, είναι γνωστές οι δυσκολίες στη ζωή που έχει ο σύγχρονος άνθρωπος υπό την επίβλεψη της κρατικής μηχανής.

Εμείς τολμούμε και αμφισβητούμε το ρόλο του στρατού αλλά και τις συνθήκες και τους όρους ύπαρξής του. Πιστεύουμε ότι δεν λειτουργεί για την διαφύλαξη της πατρίδας από τον «εξωτερικό εχθρό» αλλά:

1) Ως θεσμός λειτουργεί στα πλαίσια της πλήρους υποταγής και χειραγώγησης του ανθρώπου από την εξουσία ώστε να συντριφτούν και τα τελευταία απομεινάρια ελευθερίας που έχει.

2) Για την προστασία του οικονομικοπολιτικού συστήματος. Ο στρατός στην Ελλάδα έπαιζε και παίζει πολιτικούς ρόλους· από τον εμφύλιο του '47, στην χούντα και το Πολυτεχνείο του '73 μέχρι και σήμερα, με τον απεργοσπαστικό και κατασταλτικό του ρόλο (απεργία οδοκαθαριστών, οδηγών, ναυτεργατών κ.λπ.) ενισχύει την πολιτική της κάθε κυβέρνησης. Εξάλλου, είναι ο κατεξοχήν πελάτης των οπλοβιομηχανιών — βασικός παράγοντας του οικονομικού συστήματος.

3) Προετοιμάζει για σύρραξη με την Τουρκία, γεγονός που θα οδηγήσει σε μια καινούρια αγορά όπλων από το ΝΑΤΟ και τις ΗΠΑ όπως και σε επέκταση της στρατιωτικο-πολιτικής τους κυριαρχίας.

Συνάνθρωποι,

Τα τελευταία χρόνια γίναμε θεατές και ακροατές ειδήσεων με φαντάρους που αυτοκτονούν στις σκοπιές τους, με φαντάρους που έχουν πάψει να πιστεύουν στο στρατό και φεύγουν με ψυχοσωματικά προβλήματα. Για το πρόσφατο γεγονός με το φαντάρο που σκότωσε δύο συναδέλφους του (παρόμοιο γεγονός συνέβη και πριν από δύο χρόνια) καταγγέλουμε ανοιχτά τους υπεύθυνους της νοοτροπίας του στρατού και τις συνθήκες διαβίωσης, όπως και αυτούς που τα καλύπτουν από τη θέση τους μέ-

Στρατιωτικό Ψυχιατρείο. Με πολλαπλά στεγανά η εξουσία θριαμβεύει λιανίζοντας τις συνειδήσεις που της ξέφυγαν από το στρατό. Μ' ένα χαρτί θα τους τοποθετήσει πάλι στο πόστο τους ή θα τους αποθέσει στα σαρκοφάγα χέρια της πολιτείας στερώντας τους όμως κάποια δικαιώματα. Το χάπι της «ελεύθερης κοινωνίας» χρυσώνεται. Οι αντενδείξεις του ελάχιστες· οι παρενέργειές του όμως επαληθεύουν τη χρήση του. Το φαναρτζίδικο ψυχών κλείνει τα μάτια των πολλών με το πρόσχημα κάποιων τρελών που, ανίκανοι καθώς είναι, «χαλάνε το πανηγύρι».

☆

Η μικρή και ίσως όχι τόσο πρωτότυπη ιστορία ξεκίνησε από τη στιγμή που ο νευροψυχίατρος —ταγματάρχης τω βαθμώ— αποφάσισε την εισαγωγή στην ψυχιατρική κλινική του 401.

Ισχυροί πονοκέφαλοι, άγχος, κόπωση, αϋπνίες, πόνος, ήταν τα συμπτώματα μη οργανικής προέλευσης.

Ψυχιατρείο: Ένας χώρος στενός, ένας διάδρομος 40 μέτρων με πλαστικά παράθυρα και κάγκελα. Σαν ένα πλαστικό κλουβί. Η εικόνα και μόνο σου φέρνει στο μυαλό φρίκη· θέλεις να ουρλιάξεις, να κλάψεις και, το χειρότερο, έχεις την αίσθηση πως δεν ξέρεις πότε θα βγεις. Ο αρχίατρος Βελέντζας φροντίζει γι' αυτό.

Ο Βελέντζας —συνταγματάρχης— θα κανονίσει το πότε θα φύγεις, τι φάρμακα θα πάρεις, αν θα πάρεις αναβολή, άδεια, εξιτήριο, απολυτήριο. Ο Βελέντζας αποφασίζει αν θα σε δέσουν, αν θα σε πάνε στο πειθαρχείο.

Οι δόκιμοι στο βαθμό γιατροί που επέβλεπαν προσωπικά τους «αρρώστους» δεν είχαν καν το θάρρος να πουν τη γνώμη τους. Ό,τι πει ο κύριος Βελέντζας. «Τι να κάνω εγώ ένας δόκιμος; Ο κύριος Βελέντζας ξέρει που είναι και συνταγματάρχης», ήταν η απάντηση σε ότι κι αν παραπονιόσουν.

«Γιατρέ δεν χρειάζομαι τα χάπια!», «Γιατρέ μη μου κάνουνε ενέσεις!»

«Αφού το είπε ο Κύριος Βελέντζας...» ήταν πάντα η απάντηση. Ο κύριος Βελέντζας με βρισιές, με προσβολές τσαλαπατούσε την προσωπικότητα των τροφίμων. Όποιος δεν συμμορφωνόταν θα δενόταν.

Η αδελφή Ελένη, που όλη τη μέρα φώναζε σαν υστερική, χρησιμοποιούσε πολλές φορές τη λέξη «αλυσίδες» σε όσους δεν της άρεσαν στη συμπεριφορά. Κάθε πρωί και βράδυ άκουγες τη διαπεραστική φωνή μες το διάδρομο: «ελάτε τα φάρμακά σας!» Κι έβλεπες τα όρθια πτώματα να προχωρούν με το κεφάλι σκυφτό και τα μάτια καρφωμένα στο κενό, να πηγαίνουν σα σφαχτάρια να πάρουν τα φάρμακά τους. Έπρεπε συνεχώς να συγκρατείς τα νεύρα σου και το αίμα σου για να μην ανέβει στο κεφάλι πατάνε στους διαδρόμους και μ' ανέκφραστα μάτια να κοιτούν έξω από τα κάγκελα. Ένας κόσμος που του τσαλαπάτησαν την αξιοπρέπεια.

Εγώ συγκέντρωσα το μυαλό μου σε κάτι που διάβασα στην τουαλέτα του ψυχιατρείου:

«Ό,τι και να μου κάνουνε, εγώ δεν θα λυγίσω».

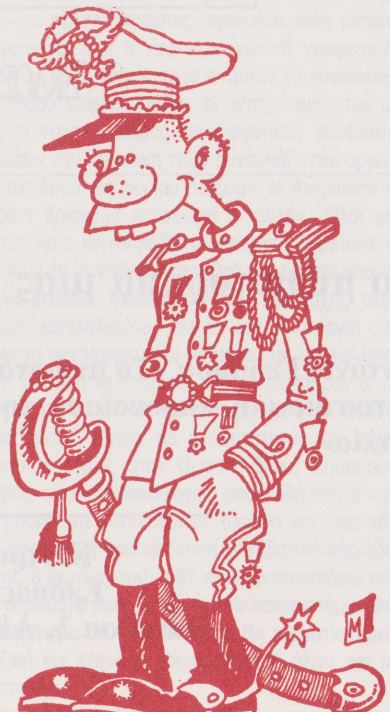
Στρατιώτης στη Λήμνο

ΠΡΟΣ ΚΑΘΕ ΣΚΕΠΤΟΜΕΝΟ ΑΝΘΡΩΠΟ

«αν η λογική σταματάει εκεί που ξεκινάει ο στρατός είναι καιρός να ξεκινήσουμε τη λογική»

Είναι σε όλους γνωστό πως η Λήμνος είναι γεμάτη πολυβολεία και στρατόπεδα. Είναι ακόμα γνωστό ότι στα στρατόπεδα η ανθρώπινη προσωπικότητα εξευτελίζεται, η λέξη «άνθρωπος» παύει να ισχύει και η λέξη «ζωή» μετατρέπεται σε «θητεία». Γνωστό είναι επίσης πως η θητεία είναι ένα εξοντωτικό χρονικό διάστημα υποταγής στην απόλυτη εξουσία των αξιωματικών που χρησιμοποιείται σε βάρος του στρατιώτη.

Εκείνο όμως που δεν είναι γνωστό σε όλους και δύσκολο να το πιστέψει κανείς είναι πως η στρατιωτική θητεία

σία ώστε να συντριφτούν και τα τελευταία απομεινάρια ελευθερίας που έχει.

2) Για την προστασία του οικονομικοπολιτικού συστήματος. Ο στρατός στην Ελλάδα έπαιζε και παίζει πολιτικούς ρόλους· από τον εμφύλιο του '47, στην χούντα και το Πολυτεχνείο του '73 μέχρι και σήμερα, με τον απεργοσπαστικό και κατασταλτικό του ρόλο (απεργία οδοκαθαριστών, οδηγών, ναυτεργατών κ.λπ.) ενισχύει την πολιτική της κάθε κυβέρνησης. Εξάλλου, είναι ο κατεξοχήν πελάτης των οπλοβιομηχανιών — βασικός παράγοντας του οικονομικού συστήματος.

3) Προετοιμάζει για σύρραξη με την Τουρκία, γεγονός που θα οδηγήσει σε μια καινούρια αγορά όπλων από το ΝΑΤΟ και τις ΗΠΑ όπως και σε επέκταση της στρατιωτικο-πολιτικής τους κυριαρχίας.

Συνάνθρωποι,

Τα τελευταία χρόνια γίναμε θεατές και ακροατές ειδήσεων με φαντάρους που αυτοκτονούν στις σκοπιές τους, με φαντάρους που έχουν πάψει να πιστεύουν στο στρατό και φεύγουν με ψυχοσωματικά προβλήματα. Για το πρόσφατο γεγονός με το φαντάρο που σκότωσε δύο συναδέλφους του (παρόμοιο γεγονός συνέβη και πριν από δύο χρόνια) καταγγέλουμε ανοιχτά τους υπεύθυνους της νοοτροπίας του στρατού και τις συνθήκες διαβίωσης, όπως και αυτούς που τα καλύπτουν από τη θέση τους μέσα στο στρατό. Σήμερα που η εξοντωτική θητεία γίνεται κάτι παραπάνω από μια άμισθη και προβληματική υπηρεσία, ζητάμε:

— 12μηνη θητεία
— Ελευθερία διακίνησης ιδεών και εντύπων
— Όχι ποινικοποίηση των αρνητών στράτευσης για λόγους συνείδησης
— 500 δραχμές ημερησίως

Όλα αυτά τα αιτήματα τα καταθέτουμε σε όσους έχουν σταματήσει να τρέφουν ψευδαισθήσεις για τον... «παράδεισο» που ζουν. Σ' εκείνους που θέλουν και αγωνίζονται να ζήσουν σε μια κοινωνία χωρίς τάξεις, σε μια κοινωνία αδελφωμένη. Εμείς συμμετέχουμε στην υπόθεση για τη ριζοσπαστική αλλαγή της κοινωνίας που το κεφάλαιο και η εξουσία την έχουν κάνει βασανιστική και μίζερη. Σκοπός μας είναι η αυτοδιευθυνόμενη κοινωνία, χωρίς εξουσίες και συμφέροντα, χωρίς οικονομικές και εθνικές διακρίσεις. Μόνο αυτήν την κοινωνία αξίζει να υπερασπιστούμε.

— ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗ ΣΤΟΥΣ ΦΑΝΤΑΡΟΥΣ
— ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗ ΣΤΟΝ ΑΔΕΛΦΟ ΤΟΥΡΚΙΚΟ ΛΑΟ
— ΑΓΩΝΑΣ ΓΙΑ ΤΟ ΔΙΩΞΙΜΟ ΤΩΝ ΒΑΣΕΩΝ ΤΗΣ ΒΟΡΕΙΟΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΗΣ ΣΥΜΜΑΧΙΑΣ

Ελευθεριακή κίνηση φαντάρων

'68: ΕΙΚΟΣΙ ΧΡΟΝΙΑ ΠΕΡΑΣΑΝ

«Εδώ πάνω στη γη είναι που μπορούμε ν' αλλάξουμε αυτή τη σάπια κοινωνία. Φόρεσε τώρα το σακκάκι σου και πήγαινε στο κοντινότερο σινεμά. Κοίταξέ τους καθώς κάνουν έρωτα στην οθόνη. Δεν είναι καλύτερα στην πραγματικότητα της ζωής; Αποφάσισε να μάθεις ν' αγαπάς. Ύστερα, στο διάλειμμα, μόλις βγαίνουν οι πρώτες διαφημίσεις, άρπαξε τις ντομάτες σου ή, αν προτιμάς, τ' αυγά σου και χτύπα. Ύστερα βγες στο δρόμο και σκίσε όλες τις κυβερνητικές ανακοινώσεις και τις αφίσες μέ-

να σκεφτούν από μόνοι τους, εκπαιδευμένους όμως να γίνουν γρανάζια του οικονομικού συστήματος μιας υψηλά βιομηχανοποιημένης κοινωνίας».

Όπως και τότε έτσι και τώρα στις πνιγμένες στο νέφος τσιμεντουπόλεις ζούμε την πολεοδομική καταστολή που το κίνημα του '60 λυσσαλέα κατήγγειλε. Οι πόλεις αυτές δεν φτιάχτηκαν για να προωθήσουν τη συνάντηση των ανθρώπων και τη συλλογική παρέμβασή τους στο χώρο. Σχεδιάστηκαν για ν' απομονώσουν και ν' αποξε-

'68: ΕΙΚΟΣΙ ΧΡΟΝΙΑ ΠΕΡΑΣΑΝ

«Εδώ πάνω στη γη είναι που μπορούμε ν' αλλάξουμε αυτή τη σάπια κοινωνία. Φόρεσε τώρα το σακκάκι σου και πήγαινε στο κοντινότερο σινεμά. Κοίταξέ τους καθώς κάνουν έρωτα στην οθόνη. Δεν είναι καλύτερα στην πραγματικότητα της ζωής; Αποφάσισε να μάθεις ν' αγαπάς. Ύστερα, στο διάλειμμα, μόλις βγαίνουν οι πρώτες διαφημίσεις, άρπαξε τις ντομάτες σου ή, αν προτιμάς, τ' αυγά σου και χτύπα. Ύστερα βγες στο δρόμο και σκίσε όλες τις κυβερνητικές ανακοινώσεις και τις αφίσες μέχρι που να βρεις από κάτω τα μηνύματα των ημερών του Μάη και του Ιούνη.

Μείνε για λίγο στο δρόμο. Κοίτα τους περαστικούς και θυμήσου: η τελευταία λέξη δεν έχει ακόμα ειπωθεί. Ύστερα δράσε. Δράσε με τους άλλους, όχι γι' αυτούς. Κάνε την επανάσταση εδώ και τώρα. Είναι δική σου. C'EST POUR TOI QUE TU FAIS LA REVOLUTION!» (Κον Μπεντίτ).

Η δεκαετία του '60, με αποκορύφωμα το '68, δεν αμφισβήτησε μόνο τα κοινωνικά καθεστώτα Ανατολής και Δύσης αλλά ολόκληρο τον εβραιοχριστιανικό πολιτισμό που βασίζεται στην ενοχή, την απάρνηση και τη θυσία. Το κίνημα του '60 θεώρησε την επανάσταση όχι σαν την «κατάληψη των Χειμερινών Ανακτόρων» αλλά ως ένα τρόπο ζωής, ως ένα καθημερινό βίωμα.

Απέναντι στο νεκρό χρόνο της μισθωτής εργασίας, απέναντι στις συντηρητικές επιλογές που υπαγορεύουν η καθημερινή ρουτίνα, η σκληρή δουλειά και η παραίτηση, το κίνημα του '60 αντέταξε το βιωμένο χρόνο, την απελευθέρωση της εμπειρίας και τη «συνειδητή είσοδο σε μια ζωή που είναι στο σύνολό της δημιούργημα του καθένα» (Βανεγκέμ). Απέναντι στο μύθο της σπάνης και της πρωτοκαθεδρίας της οικονομίας αντέταξε την ποιότητα της ζωής, το ανεμπόδιστο δικαίωμα όλων στην απόλαυση και τη συλλογική προσπάθεια των ανθρώπων να ελέγξουν τη μοίρα τους.

Όπως και τότε έτσι και τώρα «οι νέοι αηδιάζουν με τις νεκρές άδειες ζωές των γονιών τους, με τα πολυλογάδικα προγράμματα των κομμάτων, τη θλιβερή κι άχρωμη ζωή των μεγαλουπόλεων, με τους συνδικα*λητές* που παζαρεύουν την εργασιακή τους δύναμη».

Όπως και τότε έτσι και τώρα τα γυμνάσια και τα πανεπιστήμια «είναι μια λουκανικο-μηχανή που βγάζει ανθρώπους χωρίς καμιά αληθινή κουλτούρα, ανίκανους να σκεφτούν από μόνοι τους, εκπαιδευμένους όμως να γίνουν γρανάζια του οικονομικού συστήματος μιας υψηλά βιομηχανοποιημένης κοινωνίας».

Όπως και τότε έτσι και τώρα στις πνιγμένες στο νέφος τσιμεντουπόλεις ζούμε την πολεοδομική καταστολή που το κίνημα του '60 λυσσαλέα κατήγγειλε. Οι πόλεις αυτές δεν φτιάχτηκαν για να προωθήσουν τη συνάντηση των ανθρώπων και τη συλλογική παρέμβασή τους στο χώρο. Σχεδιάστηκαν για ν' απομονώσουν και ν' αποξενώσουν τους ανθρώπους ώστε αυτοί στερημένοι από ένα δίκτυο άμεσης επικοινωνίας ν' αποτελούν εύκολη λεία για την κεντρική διαμεσολάβηση του κράτους και της γραφειοκρατίας. «Μια και στην πραγματικότητα δεν κατοικείς μια γειτονιά της πόλης, αλλά επανδρώνεις την εξουσία. Κατοικείς κάπου μες την ιεραρχία» (Βανεγκέμ-Κοτανί).

Όπως και τότε έτσι και τώρα οι κύκλοι των πολιτικών και των συνδικαλιστών αυτονομούνται όλο και πιο πολύ από την κοινωνία, γίνονται, φανερά πλέον, οι δωροδοκούμενοι μεσίτες των επιχειρηματικών και στρατιωτικών συμφερόντων. Απέναντι στην εξουσία των κομμάτων και των συνδικάτων το κίνημα του '60 πρότεινε την άμεση δημοκρατία, την κατάργηση της ιεραρχίας και των ανεξάρτητων ειδικεύσεων, την ανακλητότητα των εκπροσώπων απ' τους εντολείς τους και τη διαρκή δημιουργική συμμετοχή των ατόμων.

Μέσα στη σημερινή συγκυρία της γενικευμένης σήψης, της έκ-πτωσης των αξιών της αλληλεγγύης και της κοινότητας, ο «Μάης», όπως και όλο το κίνημα της δεκαετίας του '60, αποτελούν μια αστείρευτη πηγή έμπνευσης για όσους συνεχίζουν να πιστεύουν ότι «*Είναι* μας είναι το Γίγνεσθαι όχι η Στάση. Επιστήμη μας είναι η Ουτοπία. Πραγματικότητά μας ο έρως. Επιθυμία μας η Επανάσταση» (Μπούκτσιν). Για όσους με άλλα λόγια γνωρίζουν ότι η έξοδός μας από τον παλιό κόσμο, η λύτρωσή μας από την καθημερινή ασφυξία του κόσμο της βιοπάλης, η σωτηρία του ανθρώπου και της φύσης, είναι άμεσα συνυφασμένα με τη δυνατότητα να πυροδοτηθεί ξανά, σ' όλα τα μήκη και τα πλάτη της καθημερινής ζωής, το μεγάλο κοινωνικό πείραμα για νέες μορφές συμβίωσης, για νέους τρόπους παραγωγής, για νέες αντιλήψεις και νοοτροπίες που δε θα θεμελιώνονται στην κυριαρχία αλλά στην κοινότητα.

Αμερικάνοι σπουδαστές, 1970.

SOUTENEZ LES CHEMINOTS EN GRÈVE
TRAVAILLEURS
UNIS
RATP
LA CHIENLIT C'EST LUI
CAMARADES.
TENIR LES ATELIERS
PROPRES C'EST AUSS
PARTICIPER AUX LUTTE
DU PEUPLE
CRS SS
LA SINCERIT
LA LUTTE
TRAVAILLEURS
TOUS UNIS
RATP

Στις 16 Μαΐου του 1968,κατά τη διάρκεια της απεργίας στην Ανωτάτη Σχολή Καλών Τεχνών,ένας μεγάλος αριθμός φοιτητών και ζωγράφων αποφάσισε την κατάληψη των στούντιο της Σχολής.Στην είσοδο των στούντιο έγραψαν: ΛΑΪΚΟ ΑΤΕΛΙΕ ΝΑΙ - ΜΠΟΥΡΖΟΥΑΔΙΚΟ ΑΤΕΛΙΕ ΟΧΙ Κάπως έτσι φτιάχτηκε το Λαϊκό Ατελιέ, όπου σχεδιάστηκαν οι περισσότερες αφίσες για το κίνημα του Γαλλικού Μάη.Οι θέσεις του εκτέθηκαν στο παρακάτω κείμενο που κυκλοφόρησε στις 21 Μαΐου:

Οι λέξεις που έχουμε γράψει στην είσοδο των στούντιο δείχνουν ότι για μας δεν τίθεται ζήτημα μεταρρύθμισης,δηλαδή βελτίωσης αυτού που ήδη υπάρχει.Κάθε βελτίωση σημαίνει ότι οι βασικές αρχές δεν αλλάζουν,άρα καθαγιάζονται.Είμαστε ενάντια στην εγκαθιδρυμένη σήμερα τάξη.Τί είναι η καθεστηκυία τάξη;Η αστική τέχνη και η αστική κουλτούρα.Τί είναι η αστική κουλτούρα;Είναι το μέσο με το οποίο οι δυνάμεις καταπίεσης της άρχουσας τάξης απομονώνουν και διαχωρίζουν τους καλλιτέχνες απ'τους υπόλοιπους εργαζόμενους,τοποθετώντας τους σε μια προνομιούχα κοινωνικά θέση.Τα προνόμια φυλακίζουν τον καλλιτέχνη σε μια αόρατη φυλακή.

Δίνοντάς του προνομιούχα θέση,η αστική κουλτούρα τοποθετεί τον καλλιτέχνη σε μια ακίνδυνη θέση και τον καθιστά μια ακόμη ασφαλιστική δικλείδα στο μηχανισμό της αστικής κοινωνίας.

Γι'αυτό λοιπόν όταν γράφουμε Λαϊκό Ατελιέ,δεν θέτουμε ζήτημα βελτίωσης αλλά ριζικής αλλαγής.

Οι καλλιτέχνες πρέπει ν'ανοίξουν τα μάτια τους στα προβλήματα των άλλων εργαζομένων,να αναγνωρίσουν την ιστορική πραγματικότητα που ζουν.
Να αποφασίσουν να αλλάξουν το ρόλο τους σ'αυτή την κοινωνία και να πάρουν μέρος στη διαδικασία αυτοεκπαίδευσης του λαού.

Η καταληξη καθε στοχασμου ειναι το ΠΕΖΟΔΡΟΜΙΟ

Καρτιέ Λατέν. Μερική άποψις κατά την τελευταίαν εικοσαετίαν.

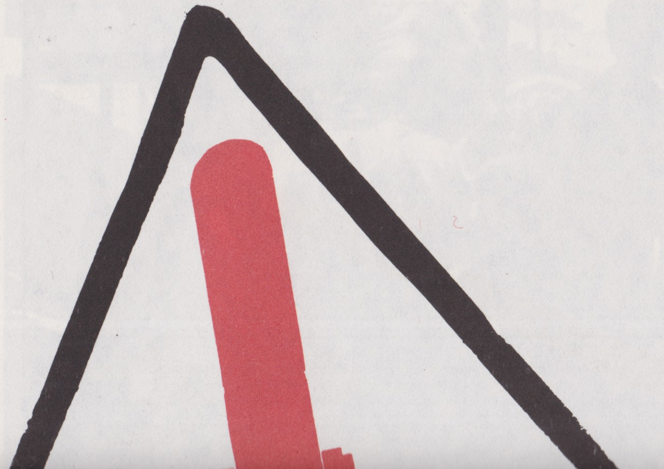
ΜΑΗΣ '68
Η Παγκοσμια επανασταση
στην ημερησια διαταξη

Να εισαι ελευθερος το 1968
σημαινει να συμμετεχεις

Έχετε προσέξει την ενδυματική ομοιότητα ανάμεσα στους καθηγητές και τους μανδαρίνους; Δεν είναι το μόνο τους κοινό σημείο.

Μια επανάσταση που ζητάει να θυσιαστούμε γι' αυτήν είναι μια επανάσταση σαν του μπαμπά.

Καρτιέ Λατέν. Μερική άποψις κατά την τελευταίαν εικοσαετίαν.

ΜΑΗΣ '68
Η Παγκοσμια επανασταση
στην ημερησια διαταξη

Να εισαι ελευθερος το 1968
σημαινει να συμμετεχεις

Έχετε προσέξει την ενδυματική ομοιότητα ανάμεσα στους καθηγητές και τους μανδαρίνους; Δεν είναι το μόνο τους κοινό σημείο.

Μια επανάσταση που ζητάει να θυσιαστούμε γι' αυτήν είναι μια επανάσταση σαν του μπαμπά.

ΠΡΟΣΟΧΗ! ΤΟ ΡΑΔΙΟΦΩΝΟ ΨΕΥΔΕΤΑΙ. *20 χρόνια μετά, η νομιμοποιημένη ελεύθερη ραδιοφωνία σε Γαλλία και Ελλάδα δεν έφερε την άνοιξη στα ερτζιανά, δεν έδωσε τη δυνατότητα στους πολίτες να πάρουν το λόγο στα χέρια τους· αντικατέστησε την ηχορύπανση του κρατικού ραδιοφώνου με τη δήθεν πολυφωνική ηχορύπανση των εμπορικών και κομματικών ραδιοσταθμών. «Ενάντια στην κυριαρχία των ειδικών του λόγου ΑΜΕΣΟ ΔΙΑΛΟΓΟ! ΑΜΕΣΗ ΔΡΑΣΗ! ΑΥΤΟΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΤΗΣ ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗΣ ΖΩΗΣ!»*

Προσοχή σύντροφοι
η δημοκρατική τάξη
θα αποκατασταθεί.

Ένας ηττοπαθής

Η ΕΛΠΙΔΑ
ΔΕΝ ΜΠΟΡΕΙ
ΠΑΡΑ
ΝΑ ΠΡΟΕΛΘΕΙ
ΑΠ' ΤΟΥΣ
ΑΠΕΛΠΙΣΜΕΝΟΥΣ

Ραδιόφωνο, τηλεόραση, χαφιέδες σας δηλητηριάζουν· σας προβατοποιούν.

Η αστυνομία σας μιλάει κάθε βράδυ στο δελτίο ειδήσεων.

Τι θα πει δάσκαλος ή Θεός; Και ο ένας και ο άλλος είναι εικόνες του πατέρα και ασκούν μια εξ ορισμού καταπιεστική λειτουργία.

Γίνε Ρεαλιστής να ζητάς το ΑΔΥΝΑΤΟ

ΤΥΠΟΣ. ΠΡΟΣΟΧΗ ΔΗΛΗΤΗΡΙΟ! *Ο Βομβαρδισμός του πολίτη από ένα πλήθος πληροφοριών είναι ένα από τα σημάδια της ρηχότητας των καιρών. Ο τύπος καταπιάνεται με πολλά θέματα για να μη μιλήσει ουσιαστικά για κανένα. Να τυπώσουμε τις εφημερίδες και τα περιοδκά που θα μιλάνε για τα (ανατρεπτικά) βιώματά μας, για τις εναλλακτικές μας δραστηριότητες. Να προκαλέσουμε την άνοιξη της επικοινωνίας, την άνοιξη των επιθυμιών, ενάντια στην κοινωνία της οργανωμένης πλήξης, ενάντια στην κοινωνία της πρέζας.*

Το να είσαι σπουδαστής
είναι εύκολο.
Το να μείνεις σπουδαστής
είναι απεργία.

Η αστυνομία σας μιλάει κάθε βράδυ στο δελτίο ειδήσεων.

ΑΔΥΝΑΤΟ

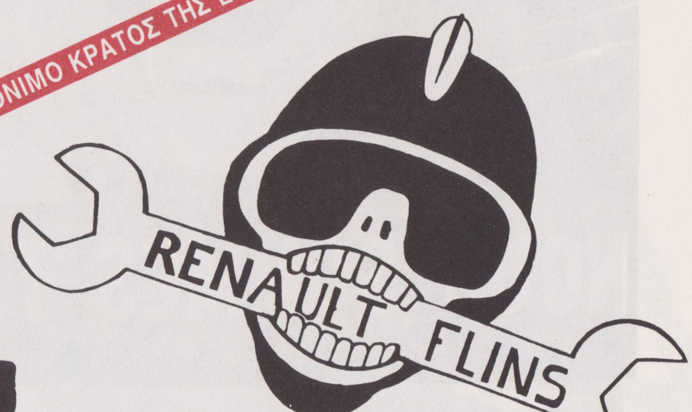

ΤΥΠΟΣ. ΠΡΟΣΟΧΗ ΔΗΛΗΤΗΡΙΟ! *Ο Βομβαρδισμός του πολίτη από ένα πλήθος πληροφοριών είναι ένα από τα σημάδια της ρηχότητας των καιρών. Ο τύπος καταπιάνεται με πολλά θέματα για να μη μιλήσει ουσιαστικά για κανένα. Να τυπώσουμε τις εφημερίδες και τα περιοδκά που θα μιλάνε για τα (ανατρεπτικά) βιώματά μας, για τις εναλλακτικές μας δραστηριότητες. Να προκαλέσουμε την άνοιξη της επικοινωνίας, την άνοιξη των επιθυμιών, ενάντια στην κοινωνία της οργανωμένης πλήξης, ενάντια στην κοινωνία της πρέζας.*

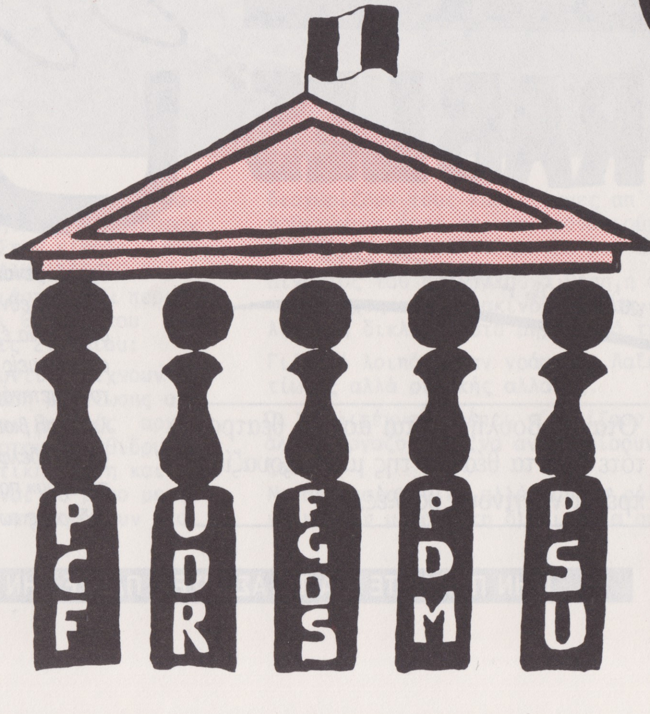

Το να είσαι σπουδαστής
είναι εύκολο.
Το να μείνεις σπουδαστής
είναι απεργία.

ΔΙΑΤΑΖΩ ΝΑ ΥΠΑΡΞΕΙ ΤΟ ΜΟΝΙΜΟ ΚΡΑΤΟΣ ΤΗΣ ΕΥΤΥΧΙΑΣ

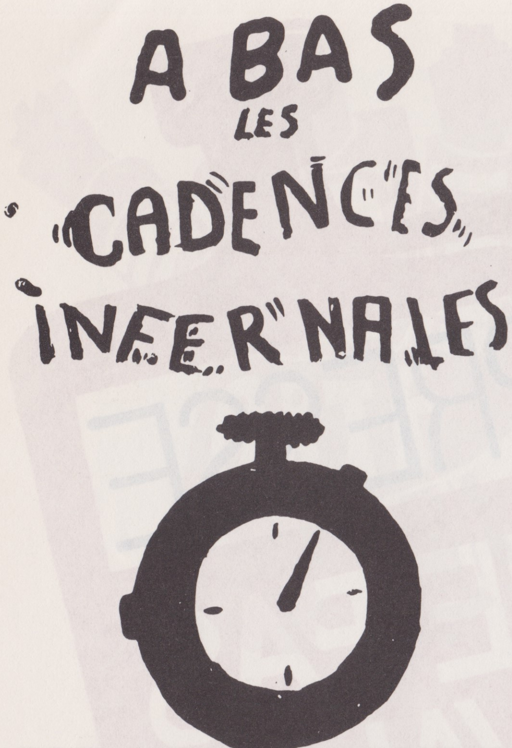
Σ' αγαπώ!!
Πέστε το με τις πέτρες!!

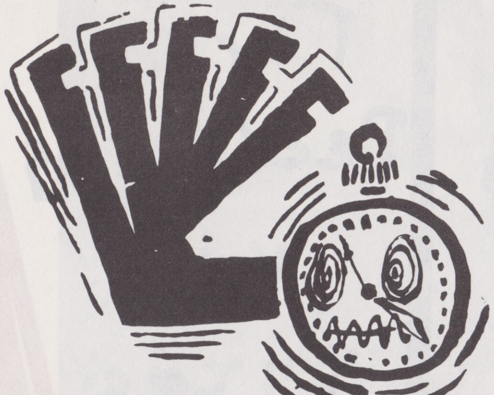

Δεν στηριζόμαστε παρά σε μας του ίδιους. Ο σοσιαλισμός χωρίς την ελευθερία είναι φυλακή.

Μπακούνιν

ΤΟ '68 ΕΝΑΝΤΙΑ ΣΤΗΝ ΕΝΤΑΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗ. *Η εντατικοποίηση αυξάνει τα εργατικά ατυχήματα, επιτείνει το άγχος, ξερριζώνει τον άνθρωπο απ' τον εαυτό του, υποδουλώνει τον εργαζόμενο σ' ένα άκαμπτο κι απάνθρωπο σύστημα παραγωγής. Τελευταία, η διάνοιξη λεωφόρων... εντατικής κυκλοφορίας έχει αυξήσει και τ' αυτοκινητιστικά ατυχήματα. Η εντατικοποίηση στην εκπαίδευση, στους ρυθμούς παραγωγής και κατανάλωσης, κατασκευάζει άβουλους κι ανεγκέφαλους πολίτες. Θα μπορέσουμε μπροστά σ' αυτόν τον εφιάλτη του 2.000 να απαντήσουμε με μια κοινωνική θέσμιση που χωρίς να είναι αναποτελεσματική θα προσαρμόζει την πραγματικότητα στον άνθρωπο;*

Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΕΙΝΑΙ ΑΣΘΕΝΗΣ. ΝΑ ΠΕΘΑΝΕΙ.

Η εξουσία είχε τα Πανεπιστήμια. Οι σπουδαστές τα πήραν.
Η εξουσία είχε τα εργοστάσια. Οι εργάτες τα πήραν.
Η εξουσία έχει την εξουσία. Πάρτε την.

Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΕΙΝΑΙ ΑΣΘΕΝΗΣ. ΝΑ ΠΕΘΑΝΕΙ.

Η εξουσία είχε τα Πανεπιστήμια. Οι σπουδαστές τα πήραν.
Η εξουσία είχε τα εργοστάσια. Οι εργάτες τα πήραν.
Η εξουσία έχει την εξουσία. Πάρτε την.

Είμαστε όλοι ανεπιθύμητοι!

Μην πάτε στην Ελλάδα αυτό το καλοκαίρι, μείνετε στη Σορβόνη.

Όταν η Βουλή γίνεται αστικό θέατρο,

Εργαζόμενοι —Γάλλοι και μετανάστες— ΕΝΩΜΕΝΟΙ! *Ενάντια στους φυλετικούς και εθνικούς διαχωρισμούς, η σκυτάλη της αλληλεγγύης των εργαζομένων στη Γαλλία έχει περάσει στα χέρια της οργάνωσης S.O.S. Racisme. Θα μπορέσουμε εμείς στην Ελλάδα να κάνουμε πράξη το διεθνισμό μας; Αλληλέγγυοι με τους μετανάστες εργαζομένους να δώσουμε τη μάχη για περισσότερη ζωή και λιγότερη βιοπάλη; Θα μπορέσουμε πραγματοποιώντας το σύνθημα «Τούρκοι ερ-*

Η εξουσία είχε τα εργοστάσια. Οι εργάτες τα πήραν.
Η εξουσία έχει την εξουσία. Πάρτε την.

Είμαστε όλοι ανεπιθύμητοι!

Εργαζόμενοι —Γάλλοι και μετανάστες— ΕΝΩΜΕΝΟΙ! *Ενάντια στους φυλετικούς και εθνικούς διαχωρισμούς, η σκυτάλη της αλληλεγγύης των εργαζομένων στη Γαλλία έχει περάσει στα χέρια της οργάνωσης S.O.S. Racisme. Θα μπορέσουμε εμείς στην Ελλάδα να κάνουμε πράξη το διεθνισμό μας; Αλληλέγγυοι με τους μετανάστες εργαζομένους να δώσουμε τη μάχη για περισσότερη ζωή και λιγότερη βιοπάλη; Θα μπορέσουμε πραγματοποιώντας το σύνθημα «Τούρκοι εργάτες αδέλφια μας» να ματαιώσουμε την πιθανότητα ενός ακόμα «βρώμικου πολέμου» που θα ωφελήσει μόνο τις πολεμικές βιομηχανίες όπλων και τους μιζαδόρους των;*

Μην πάτε στην Ελλάδα αυτό το καλοκαίρι, μείνετε στη Σορβόνη.

Όταν η Βουλή γίνεται αστικό θέατρο, τότε όλα τα θέατρα της μπουρζουαζίας πρέπει να γίνουν βουλές.

ΜΗΝ ΠΑΙΡΝΕΤΕ ΠΙΑ ΤΟ ΑΣΑΝΣΕΡ, ΠΑΡΤΕ ΤΗΝ ΕΞΟΥΣΙΑ

Ντούτσκε, Βιετνάμ, Άουσβιτς και RAF

Το ΕΠΟΜΕΝΟ κείμενο του Ρούντι Ντούτσκε είναι από μια άποψη υποδειγματικό. Το νεολαιίστικο κίνημα της Γερμανίας του '67-'68 μιλάει για τον εαυτό του σε πρώτο πρόσωπο και προσπαθεί να δώσει το ιστορικό στίγμα του.

Σήμερα η γλώσσα του μας ξενίζει κάπως με το στόμφο της. Οι επαναστατικοί διθύραμβοι έχουν χάσει πολύ απ' την υπόληψή τους. Και η φιλοδοξία μιας μανιχαϊστικής ερμηνείας του κόσμου που θα μας επέτρεπε όχι μόνο να κατανοήσουμε κάθε ιστορική σύγκρουση, αλλά και να πάρουμε ενεργά θέση υπέρ των εκάστοτε δυνάμεων του Φωτός, σήμερα ακούγεται αφελής ή κυνική. «Ή είσαι μέρος του προβλήματος, ή μέρος της λύσης του» — ναι, αλλά δεν μπορούμε να μη δούμε ότι η λύση είναι η ίδια βαθύτατα προβληματική. Οι τριτοκοσμικές ιδεολογίες στις μητροπόλεις —και στη Δυτική Γερμανία έπαιξαν μεγαλύτερο ρόλο και ήταν περισσότερο επίμονες από αλλού— χρεωκόπησαν όχι εξαιτίας της αποτυχίας του γκεβαρικού πειράματος (όπως ισχυρίστηκε ο **Μαρενσέν**) αλλά ακριβώς εξαιτίας της επιτυχίας του πειράματος στο Βιετνάμ και την Αλγερία, την Κούβα και την Καμπότζη. Και όμως, νομίζω ότι ειδικά στη Γερμανία η προθυμία του κινήματος να αναγνωρίσει παντού τον εαυτό του ήταν κάτι παραπάνω από αφέλεια.

Ο Ντούτσκε ήταν αναμφίβολα ειλικρινής, όταν δήλωνε ότι νιώθει πως σκοτώνεται καθημερινά στο Βιετνάμ. (Μια ειλικρίνεια εντελώς άλλης τάξης, κι όμως αξεδιάλυτα συνυφασμένη με την «ειλικρίνεια» της ψύχωσης του δυτικογερμανικού κράτους, όταν δήλωνε ότι στο Βιετνάμ παίζεται η τύχη του Δυτικού Βερολίνου.) Σ' αυτήν τη βαθύτατα ανθρώπινη στάση μπορούμε να δούμε την επιθυμία του να βάλει την απόσταση και το ασυμφιλίωτο μίσος που χώριζε τους Βιετκόγκ απ' τους αμερικανούς στρατιώτες ανάμεσα στον εαυτό του και σε μια κοινωνία, που το συλλογικό παρελθόν της μισούσε και όμως δεν μπορούσε να αποποιηθεί: το Άουσβιτς.

Η ρητή ή άρρητη αναφορά στο φασισμό έδωσε μια ι-

λοι και οι στρατηγοί τους, οι δικαστές και οι παπάδες τους, οι μπάτσοι και οι δημοσιογράφοι τους, οι παππούδες, οι θείοι και οι πατέρες τους, οι ίδιοι που τώρα τους πετούσαν στα μούτρα το μίσος και τη λύσσα τους, οι ίδιοι που υπεράσπιζαν υστερικά το πνιγηρό ειδύλλιο του νέου οικονομικού θαύματος, οι ίδιοι που τώρα έκλειναν τον κύκλο με την ανοχή και τη συμμετοχή τους στον εγκληματικό πόλεμο του Βιετνάμ, απολαμβάνοντας μαζί με το βραδινό τους φαγητό τις εικονες της φρίκης και των ναπάλμ.

Το κίνημα, λοιπόν, είδε την ιστορική συγκυρία που μέσα της βρέθηκε και που με τη σειρά του δημιουργούσε, **και** σαν μια ευκαιρία για την (αναδρομική) ολική ρήξη με τις δομές και τις σημασίες μιας κοινωνίας **που σκότωνε πάλι**.

Τι μένει τώρα απ' αυτή την έκρηξη, απ' αυτή τη σχεδόν αγχώδη και όμως μεθυστική αναζήτηση μιας άλλης γλώσσας, άλλων ιδεών και άλλων τύπων σχέσης μεταξύ των ανθρώπων; Ξέρουμε ότι η πραγματική ισχύς του γερμανι-

"Πολύ γρήγορα, η εξέγερση του '67-'68 έχασε τον αθώο χαρακτήρα της μεγάλης, εύθυμης γιορτής, της κούρσας αναζήτησης μιας νέας ηδονής για όλους μέσα απ' το rock 'n roll, τα ψυχοδηλωτικά και την ελεύθερη σεξουαλικότητα. Πολύ γρήγορα η εξέγερση αναγκάστηκε να αντιμετωπίσει το θέμα της βίας (...). Το περίεργο —και γόνιμο— του γερμανικού κινήματος ήταν η άρνησή του να κλείσει αυτή τη συζήτηση, να θεωρήσει το ερώτημα, έτσι κι αλλιώς, απαντημένο για πάντα."

η επιθυμία προς εξέγερση, που αναζητάει τη νομιμότητά της. Είναι η επιθυμία προς εξέγερση που αποκτώντας συνείδηση του εαυτού της και της ιστορικής της διάστασης ψάχνει για ερείσματα στην «άλλη» πλευρά της ιστορίας. Και εδώ είναι ιδιαίτερα χαρακτηριστική η αναφορά του Ντούτσκε στους Diggers (σε μια «αντικειμενικά ανεδαφική» απόπειρα για τη δημιουργία της κομμουνιστικής κοινωνίας), όσο και ο ζήλος του κινήματος στην εκ νέου «ανακάλυψη» ξεχασμένων ιδεών.

Πολύ γρήγορα, η εξέγερση του '67-'68 έχασε τον αθώο χαρακτήρα της μεγάλης, εύθυμης γιορτής, της κούρσας αναζήτησης μιας νέας ηδονής για όλους μέσα απ' το rock'n'roll, τα ψυχοδηλωτικά και την ελεύθερη σεξουαλικότητα. Πολύ γρήγορα η εξέγερση αναγκάστηκε να αντιμετωπίσει το θέμα της βίας (σαν κρατική καταστολή, σαν αμβλεία και συγκεχυμένη βία που άσκησε πάνω στο κίνημα το λεγόμενο «κοινωνικό σώμα», σαν επαναστατική αντί-βία). Θέμα κατεξοχήν προβληματικό. Δεν είναι τυχαίο ούτε περίεργο ότι η συζήτησή του οδήγησε σε γκροτέσκους διαχωρισμούς, θεωρητικές στρεβλώσεις ή αφελείς υπεραπλουστεύσεις. Το περίεργο —και γόνιμο— του γερμανικού κινήματος ήταν η άρνησή του να κλείσει αυτήν τη συζήτηση, να θεωρήσει το ερώτημα, έτσι ή αλλιώς, απαντημένο μια για πάντα. Κι αυτή η άρνηση σημαίνει την αποδοχή της προσωπικής ευθύνης για την πολιτική πράξη που ξέρει ότι δεν έχει —δεν μπορεί να έχει— κανένα έσχατο οντολογικό στήριγμα, καμιά μεταφυσική ασφάλεια και **ταυτόχρονα** δεν αναγνωρίζει στον εαυτό της το δικαίωμα να σταματήσει να ψάχνει, ούτε το δικαίωμα να σταματήσει για να ψάξει.

Χωρίς αμφιβολία, το προσωπικό βίωμα αυτού του διλήμματος και της ηθικής του διάστασης έπαιξε μεγάλο ρόλο στη γοητεία που ασκούσε ο Ρούντι Ντούτσκε στα αμφιθέατρα και τις διαδηλώσεις, τολμώντας με ηρεμία και πεποίθηση τη ρήξη στην αναζήτηση μιας καθολικής συναίνεσης άλλου τύπου, τη στιγμή που η συναίνεση πραγ-

Φωτός, σήμερα ακούγεται αφελής ή κυνική. «Ή είσαι μέρος του προβλήματος, ή μέρος της λύσης του» — ναι, αλλά δεν μπορούμε να μη δούμε ότι η λύση είναι η ίδια βαθύτατα προβληματική. Οι τριτοκοσμικές ιδεολογίες στις μητροπόλεις —και στη Δυτική Γερμανία έπαιξαν μεγαλύτερο ρόλο και ήταν περισσότερο επίμονες από αλλού— χρεωκόπησαν όχι εξαιτίας της αποτυχίας του γκεβαρικού πειράματος (όπως ισχυρίστηκε ο **Μαρενσέν**) αλλά ακριβώς εξαιτίας της επιτυχίας του πειράματος στο Βιετνάμ και την Αλγερία, την Κούβα και την Καμπότζη. Και όμως, νομίζω ότι ειδικά στη Γερμανία η προθυμία του κινήματος να αναγνωρίσει παντού τον εαυτό του ήταν κάτι παραπάνω από αφέλεια.

Ο Ντούτσκε ήταν αναμφίβολα ειλικρινής, όταν δήλωνε ότι νιώθει πως σκοτώνεται καθημερινά στο Βιετνάμ. (Μια ειλικρίνεια εντελώς άλλης τάξης, κι όμως αξεδιάλυτα συνυφασμένη με την «ειλικρίνεια» της ψύχωσης του δυτικογερμανικού κράτους, όταν δήλωνε ότι στο Βιετνάμ παίζεται η τύχη του Δυτικού Βερολίνου.) Σ' αυτήν τη βαθύτατα ανθρώπινη στάση μπορούμε να δούμε την επιθυμία του να βάλει την απόσταση και το ασυμφιλίωτο μίσος που χώριζε τους Βιετκόγκ απ' τους αμερικανούς στρατιώτες ανάμεσα στον εαυτό του και σε μια κοινωνία, που το συλλογικό παρελθόν της μισούσε και όμως δεν μπορούσε να αποποιηθεί: το Άουσβιτς.

Η ρητή ή άρρητη αναφορά στο φασισμό έδωσε μια ιδιαίτερη διάσταση στο Γερμανικό κίνημα. Σπάζοντας την επιβεβλημένη σιωπή, έβγαλε τα φαντάσματα απ' τη φυλακή της ιστορικής λήθης και τα κατέβασε στους δρόμους των μητροπόλεων, προσπαθώντας να βρει τρόπους να μιλήσει για τον οριακό χαρακτήρα του ναζιστικού εγκλήματος: ο λαός των «ποιητών και των στοχαστών» είχε δει την τελείωση του πολιτισμού του στα στρατόπεδα εξόντωσης, με μια ψυχωτική, σχεδόν απόλυτη, ομοφωνία, με μια καθολική συνενοχή, σε μια συλλογική μέθη θανάτου. Είχε διαπράξει τη μεγαλύτερη και απεχθέστερη σφαγή της ιστορίας, ψυχρά, παρανοϊκά και τέλεια, μια σφαγή απελπιστικά ασύμβατη με οποιουδήποτε είδους «σκοπιμότητα», που αντιστέκεται σε κάθε προσέγγιση.

Αλλά αν αυτό το ιστορικό τραύμα βιώθηκε απ' τους εξεγερμένους φοιτητές και νέους εργαζόμενους σαν προσωπική αγωνία, η απουσία οποιασδήποτε ολικής ρήξης με το ναζιστικό παρελθόν βιώθηκε σαν απίστευτο σκάνδαλο. Στο βαθμό που μηχανισμοί και πρόσωπα αποκαλύπτονταν να έχουν περάσει (νόμιμα!) σχεδόν αυτούσια στην υπηρεσία των νέων (ή και των ίδιων) αφεντικών, οι προσωπικά υπεύθυνοι, οι σχεδιαστές και οι εκτελεστές του ναζιστικού εγκλήματος έχασαν το σκιώδη μυθικό-δαιμονικό χαρακτήρα που τους έδινε η επίσημη ιδεολογία και απέκτησαν φωνή και πρόσωπο: ήταν οι καθηγητές των φοιτητών του '68 και τα αφεντικά των εργατών, οι δάσκα-

Το κίνημα, λοιπόν, είδε την ιστορική συγκυρία που μέσα της βρέθηκε και που με τη σειρά του δημιουργούσε, **και** σαν μια ευκαιρία για την (αναδρομική) ολική ρήξη με τις δομές και τις σημασίες μιας κοινωνίας **που σκότωνε πάλι**.

Τι μένει τώρα απ' αυτή την έκρηξη, απ' αυτή τη σχεδόν αγχώδη και όμως μεθυστική αναζήτηση μιας άλλης γλώσσας, άλλων ιδεών και άλλων τύπων σχέσης μεταξύ των ανθρώπων; Ξέρουμε ότι η πραγματική ισχύς του γερμανι-

"Πολύ γρήγορα, η εξέγερση του '67-'68 έχασε τον αθώο χαρακτήρα της μεγάλης, εύθυμης γιορτής, της κούρσας αναζήτησης μιας νέας ηδονής για όλους μέσα απ' το rock 'n roll, τα ψυχοδηλωτικά και την ελεύθερη σεξουαλικότητα. Πολύ γρήγορα η εξέγερση αναγκάστηκε να αντιμετωπίσει το θέμα της βίας (...). Το περίεργο —και γόνιμο— του γερμανικού κινήματος ήταν η άρνησή του να κλείσει αυτή τη συζήτηση, να θεωρήσει το ερώτημα, έτσι κι αλλιώς, απαντημένο για πάντα."

κού κράτους δεν ήταν τα σώματα καταστολής του αλλά η (παχυδερμική και ποταπή) συναίνεση της «σιωπηρής πλειοψηφίας» του πληθυσμού του. Ξέρουμε ότι οι εργαζόμενοι δεν φάνηκαν διατεθειμένοι να ενστερνιστούν το ρόλο που τους επιφυλασσόταν απ' τους «διανοούμενους» του κινήματος. Αλλά, αν και η χιλιαστική έπαρση που έβλεπε την τελική μάχη να επίκειται και τον καπιταλισμό να καταρρέει κάτω απ' το βάρος των ασυμφιλίωτων αντιθέσεών του διαψεύστηκε τόσο τραγικά, όταν ξαναδιαβάζω αυτό το τόσο αισιόδοξο κείμενο, βρίσκω ότι αφήνει μια άλλη γεύση απ' ό,τι χυδαιομαρξιστικά σκουπίδια. Γιατί η υπόγεια λογική του είναι διαφορετική.

Δεν είναι η θεώρηση της κοινωνίας απέξω που οδηγεί στην ανακάλυψη του ιδεολογικού κλειδιού, που με τη σειρά του επιτρέπει να απαντηθούν τα ερωτήματα περί του πρακτέου. Δεν είναι η διαλεκτική της ιστορίας (και της φύσης) που μας επιτρέπει, αν μελετήσουμε καλά τους νόμους της, να θεμελιώσουμε μια αμφιμονοσήμαντη σχέση ανάμεσα στην προσωπική στάση και τον ρου του κόσμου. Δεν είναι ο γιακωβίνικος μακιαβελισμός που στο όνομα της αλήθειας, της δικαιοσύνης, του κομμουνισμού ή, εν πάση περιπτώσει, του φωτεινού Αύριο, χτίζει εργοστάσια και στήνει γκιλοτίνες. Αντίθετα, το δεδομένο είναι

χαρακτήρα της μεγάλης, εύθυμης γιορτής, της κούρσας αναζήτησης μιας νέας ηδονής για όλους μέσα απ' το rock'n'roll, τα ψυχοδηλωτικά και την ελεύθερη σεξουαλικότητα. Πολύ γρήγορα η εξέγερση αναγκάστηκε να αντιμετωπίσει το θέμα της βίας (σαν κρατική καταστολή, σαν αμβλεία και συγκεχυμένη βία που άσκησε πάνω στο κίνημα το λεγόμενο «κοινωνικό σώμα», σαν επαναστατική αντί-βία). Θέμα κατεξοχήν προβληματικό. Δεν είναι τυχαίο ούτε περίεργο ότι η συζήτησή του οδήγησε σε γκροτέσκους διαχωρισμούς, θεωρητικές στρεβλώσεις ή αφελείς υπεραπλουστεύσεις. Το περίεργο —και γόνιμο— του γερμανικού κινήματος ήταν η άρνησή του να κλείσει αυτήν τη συζήτηση, να θεωρήσει το ερώτημα, έτσι ή αλλιώς, απαντημένο μια για πάντα. Κι αυτή η άρνηση σημαίνει την αποδοχή της προσωπικής ευθύνης για την πολιτική πράξη που ξέρει ότι δεν έχει —δεν μπορεί να έχει— κανένα έσχατο οντολογικό στήριγμα, καμιά μεταφυσική ασφάλεια και **ταυτόχρονα** δεν αναγνωρίζει στον εαυτό της το δικαίωμα να σταματήσει να ψάχνει, ούτε το δικαίωμα να σταματήσει για να ψάξει.

Χωρίς αμφιβολία, το προσωπικό βίωμα αυτού του διλήμματος και της ηθικής του διάστασης έπαιξε μεγάλο ρόλο στη γοητεία που ασκούσε ο Ρούντι Ντούτσκε στα αμφιθέατρα και τις διαδηλώσεις, τολμώντας με ηρεμία και πεποίθηση τη ρήξη στην αναζήτηση μιας καθολικής συναίνεσης άλλου τύπου, τη στιγμή που η συναίνεση πραγματοποιούνταν θέτοντας τον ίδιο προσωπικά σαν δημόσιο εχθρό νούμερο Ένα.

Και δεν μπορούμε παρά να αναγνωρίσουμε την ίδια (ηθική, προσωπική) στάση στη δημιουργία της RAF και άλλων ένοπλων ομάδων, που διάλεξαν και αναγκάστηκαν ταυτόχρονα να επωμισθούν την κληρονομιά του κινήματος του '68. Μετά τον εκφυλισμό και την ουσιαστική του κατάρρευση, αφού οι σφαίρες έσπασαν τη βιογραφία του Ντούτσκε στα δύο, αφού όσοι δεν είχαν κόψει όλες τις γέφυρες πίσω τους κι όσοι ευνοήθηκαν απ' την αμνηστία άρχισαν τη Μακρά Πορεία τους μέσα στους θεσμούς, που τους οδήγησε σε θέσεις στα πανεπιστήμια και τη βιομηχανία πληροφόρησης, αφού, με δυο λόγια, οι περισσότεροι απ' τους πρωταγωνιστές του κινήματος αποδόθηκαν σ' έναν αγώνα δρόμου για το ποιος θα πετάξει πιο γρήγορα από πάνω του το ενοχλητικό φορτίο της συνέπειας απέναντι στις συλλογικά κατακτημένες αξίες (και τη γλώσσα τους), έμειναν μόνοι τους εκείνοι που αρνήθηκαν να βάλουν στο αρχείο την επιθυμία της εξέγερσης, έμειναν μόνοι τους να σηκώνουν το βάρος της ιστορικής συνέχειας και της ιστορικής μνήμης (και ευθύνης), μερικές δεκάδες απέναντι σε 60 εκατομμύρια, εραστές της ζωής, νεκροί με αναστολή.*

Και εδώ βρίσκεται, νομίζω, η ιστορική σημασία της RAF. Στο ότι κράτησε ανοιχτό το θέμα της ριζοσπαστικής

βίας που χειραφετείται απ' την ποπουλιστική λατρεία του φετίχ της «λαϊκής βούλησης» και το βίωσε σαν πρόβλημα αναπόφευκτο όσο και αναπάντητο. Στο ότι τα μέλη της προσπάθησαν να βιώσουν συνολικά τη σύγκρουση με τις αυταρχικές δομές και τα σώματα καταστολής της γερμανικής κοινωνίας, περισώζοντας την ανθρωπιά τους. Στο ότι προσπάθησε να οργανώσει το μίσος απέναντι σ' αυτό τον κόσμο σε 24ωρη βάση (η σχεδόν μυθολογική λατρεία της παρανομίας έχει σίγουρα εδώ τις ρίζες της) χωρίς να ξεχνάει πόσο κοντά βρίσκεται στο σταλινικό κατήφορο όπου, με συνοπτικές διαδικασίες, οι εχθροί της ζωής σκοτώνονται και οι εχθροί της ελευθερίας φυλακίζονται. Στο ότι είδε στον εαυτό της τον φορέα μιας νέας δικαιοσύνης, χωρίς να πέσει στην αηδιαστική και ηλίθια αλαζονεία της προσωπικής αρετής που αρνείται να μολύνει την αγνότητά της και να βρωμίσει τα χέρια της επιτρέποντας μ' αυτό τον τρόπο να χτίζονται γύρω της στρατόπεδα συγκέντρωσης. Βέβαια, για εκείνους που έχουν πιάσει τον ταύρο της Ιστορίας απ' τα κέρατα και δεν έχουν κανένα δισταγμό να ξεγεννήσουν τη νέα κοινωνία με τη βοήθεια εκτελεστικών αποσπασμάτων, δεν μπαίνει κανένα πρόβλημα. Αλλά αυτοί έτσι κι αλλιώς αρμενίζουν προς το μαγικό εκείνο νησί όπου δεν υπάρχουν πια κανίβαλοι επειδή τον τελευταίο τον έφαγαν χτες.

Την κατάληξη του εγχειρήματος της πρώτης γενιάς της RAF την ξέρουμε: η εξόντωση της ριζοσπαστικής μειοψηφίας σύμφωνα με τα πιο αποτρόπαια γερμανικά πρότυπα, με αποκορύφωμα τις δολοφονίες στις φυλακές στο πραξικόπημα του «γερμανικού φθινόπωρου» του '77, μια κτηνώδης αντεπανάσταση χωρίς επανάσταση, συνοδευόμενη απ' τα ανατριχιαστικά ουρλιαχτά των φιλήσυχων πολιτών που ζητούσαν αίμα και απ' την ένοχη συνείδηση εκείνων που κατάπιναν τη γλώσσα τους ενώ έβλεπαν να φυλακίζονται και να σκοτώνονται οι μέχρι χτες σύντροφοι και φίλοι τους. Οι αδιόρθωτοι, που αρνούνταν να πάρουν υπόψη τους την πραγματικότητα και «αγωνίζονταν για τις πύλες του ουρανού» ηττήθηκαν.

Κι όμως:

«Υπάρχουν ήττες που είναι νίκες και νίκες πιο επαίσχυντες από ήττες.

Οι νικημένοι... έπεσαν ένδοξα. Αγωνίστηκαν για μια μεγάλη υπόθεση, για τους πιο ευγενείς σκοπούς της ανθρωπότητας που υποφέρει... Έχυσαν το αίμα τους σε μια ιερή αποστολή κι έτσι το αίμα τους έγινε κι αυτό ιερό. Από κάθε σταγόνα απ' το αίμα τους θα γεννηθούν εκδικητές γι' αυτούς που έπεσαν στη μάχη, από κάθε κατεστραμμένη ίνα της σάρκας τους θα βγουν νέοι αγωνιστές γι' αυτή την υπόθεση που είναι αιώνια και αθάνατη όπως το στερέωμα.» (*Απ' το τελευταίο κείμενο του Καρλ Λίμπκνεχτ*).

Η χειρονομία της RAF πληρώθηκε με τη ζωή των πρωταγωνιστών της που αρνήθηκαν να εγκλωβίσουν την ευθύνη τους σε οποιαδήποτε μεταφυσική και οποιοδήποτε ντετερμινισμό. Και στο τεντωμένο σκοινί όπου η σκοπιμό-

Ρούντι Ντούτσκε:

Σχετικά με τον αντιαυταρχισμό

ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΩΝΤΑΣ ΟΛΑ τα μέσα που διαθέτει, το υπάρχον σύστημα προσπαθεί να μας εμποδίσει να εισάγουμε τις συνθήκες εκείνες κάτω από τις οποίες οι άνθρωποι μπορούν να ζήσουν μια δημιουργική ζωή χωρίς πολέμους, πείνα και καταπιεστική εργασία. Σήμερα, οποιαδήποτε ριζοσπαστική αντιπολίτευση απέναντι σ' αυτό το σύστημα πρέπει απαραίτητα να αποκτήσει παγκόσμιες διαστάσεις. Στη σύγχρονη ιστορική περίοδο, η εξάπλωση των επαναστατικών δυνάμεων είναι το πιο σημαντικό καθήκον εκείνων που παλεύουν για τη χειραφέτηση του ανθρώπινου γένους.

Οι μη προνομιούχοι σ' ολόκληρο τον κόσμο είναι η ιστορική μάζα που αποτελεί τη βάση των απελευθερωτικών κινημάτων. Μόνο αυτοί διαθέτουν τον ανατρεπτικό και εκρηκτικό χαρακτήρα της διεθνούς επανάστασης.

"...το Βιετνάμ δεν ήταν απλά ένα μέσο εξισορρόπησης ή μια βολική κρεμάστρα για να κρεμάσουμε πάνω τις δραστηριότητες των αριστερίστικων φοιτητικών ομάδων. (...) Το γεγονός ότι (...) κατάφερε να εισχωρήσει τόσο γρήγορα στη συνείδηση των φοιτητών φαίνεται να βρίσκει την πρακτική του εξήγηση στην ιδιαίτερη σχέση των φοιτητών με τα μέσα παραγωγής."

Ο Τρίτος Κόσμος, σαν σύνολο ανθρώπων που υποφέ-

μπορέσει να καταστείλει με οποιοδήποτε μέσο τα κοινωνικοπολιτικά απελευθερωτικά κινήματα κάτω από το λάβαρο του αντικομμουνισμού. Αυτή η ολοφάνερη αντίφαση εξαφανίζεται αμέσως, αν καταλάβουμε ότι ο ιμπεριαλισμός έπρεπε να αναγνωρίσει την ιδεολογία της συνύπαρξης που υποστήριζε η Σοβιετική Ένωση για να μπορέσει να σταθεροποιήσει μια ήρεμη ζώνη στο Σύστημα, τουλάχιστον στην κεντρική και δυτική Ευρώπη, και για να «καλύψει τα μετόπισθεν» για τη μικρή περίοδο της αποτελεσματικής καταστροφής των επαναστατικών κινημάτων του Τρίτου Κόσμου. Η ιστορική ενοχή της Σοβιετικής Ένωσης συνίσταται στην ολοκληρωτική αποτυχία της να εξετάσει αυτήν τη στρατηγική του ιμπεριαλισμού με μια πιο βαθιά και θεμελιώδη έννοια και να την αντιμετωπίσει μ' έναν τρόπο ανατρεπτικό και επαναστατικό.

Η επίθεση του αμερικάνικου ιμπεριαλισμού στο Βιετνάμ, που κλιμακωνόταν μήνα με μήνα και χρόνο με χρόνο, θεωρήθηκε από τις ανεπτυγμένες χώρες σαν η «αφηρημένη παρουσία του Τρίτου Κόσμου στη μητρόπολη» (O. Negt), σαν μια παραγωγική δύναμη για την εξέλιξη της ενημερότητας σχετικά με τις αντιφάσεις του σημερινού κόσμου.

Όταν στα μέσα της δεκαετίας του '60 το Βιετνάμ έγινε για μας ένα καυτό ζήτημα μέσα από διαλέξεις, συζητήσεις, προβολές ταινιών και διαδηλώσεις, εμείς οι επαναστάτες σοσιαλιστές ήμασταν σε θέση ιστορικά να εξιδανικεύσουμε, ας πούμε, τα ένοχα αισθήματά μας για την ύπαρξη του Τείχους στο Βερολίνο και το Σταλινισμό στη Λαϊκή Δημοκρατία της Γερμανίας, διαδίδοντας την ειδική διαφορά ανάμεσα στην κατάληψη της εξουσίας με τη βία, χωρίς ωστόσο να επαναστατήσουν οι μάζες, και τη γενίκευση της ιδέας της κοινωνικής απελευθέρωσης με την πορεία της επανάστασης, όπως στο Βιετνάμ. Αλλά είναι

πα, με αποκορύφωμα τις δολοφονίες στις φυλακές στο πραξικόπημα του «γερμανικού φθινόπωρου» του '77, μια κτηνώδης αντεπανάσταση χωρίς επανάσταση, συνοδευόμενη απ' τα ανατριχιαστικά ουρλιαχτά των φιλήσυχων πολιτών που ζητούσαν αίμα και απ' την ένοχη συνείδηση εκείνων που κατάπιναν τη γλώσσα τους ενώ έβλεπαν να φυλακίζονται και να σκοτώνονται οι μέχρι χτες σύντροφοι και φίλοι τους. Οι αδιόρθωτοι, που αρνούνταν να πάρουν υπόψη τους την πραγματικότητα και «αγωνίζονταν για τις πύλες του ουρανού» ηττήθηκαν.

Κι όμως:

«Υπάρχουν ήττες που είναι νίκες και νίκες πιο επαίσχυντες από ήττες.

Οι νικημένοι... έπεσαν ένδοξα. Αγωνίστηκαν για μια μεγάλη υπόθεση, για τους πιο ευγενείς σκοπούς της ανθρωπότητας που υποφέρει... Έχυσαν το αίμα τους σε μια ιερή αποστολή κι έτσι το αίμα τους έγινε κι αυτό ιερό. Από κάθε σταγόνα απ' το αίμα τους θα γεννηθούν εκδικητές γι' αυτούς που έπεσαν στη μάχη, από κάθε κατεστραμμένη ίνα της σάρκας τους θα βγουν νέοι αγωνιστές γι' αυτή την υπόθεση που είναι αιώνια και αθάνατη όπως το στερέωμα.» (*Απ' το τελευταίο κείμενο του Καρλ Λίμπκνεχτ*).

Η χειρονομία της RAF πληρώθηκε με τη ζωή των πρωταγωνιστών της που αρνήθηκαν να εγκλωβίσουν την ευθύνη τους σε οποιαδήποτε μεταφυσική και οποιοδήποτε ντετερμινισμό. Και στο τεντωμένο σκοινί όπου η σκοπιμότητα της πολιτικής πράξης και μια ηθική στάση ζωής συνθέτουν την προσωπική τραγωδία της απελπισμένης εξέγερσης, ο Ρούντι Ντούτσκε συναντιέται με τον Τόμας Μύντσερ και τους χωρικούς του Bundschuh, με τους Diggers και τη Λίγκα των Δίκαιων, με τη Ρόζα Λούξεμπουργκ και την Ουλρίκε Μάινχοφ.

Δήμητρα Βιαγκίνι

---

* Εδώ αξίζει να σημειωθεί μια διαφορά ανάμεσα στο γερμανικό και το ιταλικό ένοπλο κίνημα. Στη Γερμανία το ένοπλο σχηματίστηκε μετά την ήττα του (μαζικού) κινήματος, μέσα από μια επώδυνη και προσωπικά αγωνιώδη εξέλιξη, όπου η ατομική και πολιτική μοίρα αυτών που συμμετείχαν ήταν τόσο ζοφερή όσο και αναμενόμενη. Η έκρηξη του ένοπλου στην Ιταλία έγινε την πιο καυτή και ρευστή στιγμή, στο ζενίθ του κινήματος του '77, όπου η δημιουργία μιας συνοικιακής ομάδας, ο εξοπλισμός της και η ενσωμάτωσή της στις δομές του αντάρτικου απείχαν μεταξύ τους μερικές εβδομάδες το πολύ. Έτσι, μπροστά στην κτηνωδία της καταστολής, αυτοί που βρέθηκαν να συμμετέχουν στον κύκλο της βίας χωρίς καλά καλά να καταλαβαίνουν τι κάνουν, βρέθηκαν στις γραμμές των pentiti, σπρώχνοντας ο ένας τον άλλον βαθύτερα στον ηθικό θάνατο της προδοσίας. Αντίθετα, η στάση των κρατουμένων της RAF και της 2 του Ιούνη, μέσα σε εφιαλτικές συνθήκες, ήταν, εκτός από ελάχιστες εξαιρέσεις, άψογη.

στημα πρέπει απαραίτητα να αποκτήσει παγκόσμιες διαστάσεις. Στη σύγχρονη ιστορική περίοδο, η εξάπλωση των επαναστατικών δυνάμεων είναι το πιο σημαντικό καθήκον εκείνων που παλεύουν για τη χειραφέτηση του ανθρώπινου γένους.

Οι μη προνομιούχοι σ' ολόκληρο τον κόσμο είναι η ιστορική μάζα που αποτελεί τη βάση των απελευθερωτικών κινημάτων. Μόνο αυτοί διαθέτουν τον ανατρεπτικό και εκρηκτικό χαρακτήρα της διεθνούς επανάστασης.

"...το Βιετνάμ δεν ήταν απλά ένα μέσο εξισορρόπησης ή μια βολική κρεμάστρα για να κρεμάσουμε πάνω τις δραστηριότητες των αριστερίστικων φοιτητικών ομάδων. (...) Το γεγονός ότι (...) κατάφερε να εισχωρήσει τόσο γρήγορα στη συνείδηση των φοιτητών φαίνεται να βρίσκει την πρακτική του εξήγηση στην ιδιαίτερη σχέση των φοιτητών με τα μέσα παραγωγής."

Ο Τρίτος Κόσμος, σαν σύνολο ανθρώπων που υποφέρουν από το τρομακτικό σύστημα της παγκόσμιας αγοράς που ελέγχεται από τις γιγαντιαίες εταιρείες, και την ανάπτυξη του οποίου εμπόδισε ο ιμπεριαλισμός, εξαπέλυσε αυτόν τον αγώνα τη δεκαετία του '40 κάτω από την ολοκληρωτική επιρροή εκείνου που ο Τρότσκι απεκάλεσε «προδομένη» προλεταριακή επανάσταση στη Σοβιετική Ένωση. Εδώ όμως σημειώθηκε μια αποφασιστική διαφορά: ο μαζικός χαρακτήρας και η σταθερότητα της επαναστατικής πορείας είχαν ήδη αναλυθεί θεωρητικά.

Τη δεκαετία του '60 αρχίζει μια νέα φάση με τις επαναστατικές αναταραχές στην Αλγερία και την Κούβα και τον αήττητο αγώνα του Απελευθερωτικού Μετώπου στο Ν. Βιετνάμ ενάντια στη δικτατορία του Ντιέμ. Μόνο οι Νοτιοβιετναμέζοι απέκτησαν παγκόσμια ιστορική σημασία για όλα τα αντιπολιτευτικά κινήματα. Η επίθεση της Αμερικής στο Βιετνάμ, τόσο θορυβώδης και κτηνώδης για να την παραβλέψουμε, έγινε σε μια εποχή που οι διάφοροι ιμπεριαλιστικοί μηχανισμοί επιρροής και ελέγχου δεν μπορούσαν πια να εμποδίσουν τη νίκη των επαναστατικών απελευθερωτικών δυνάμεων στο Νότιο Βιετνάμ. Η ιστορική ατυχία της αμερικάνικης ισχύος —και για να είμαστε πιο ακριβείς, του αμερικάνικου ιμπεριαλισμού— συνίσταται ακριβώς στο γεγονός ότι αναγκάστηκε να καταστρέψει τη μοναδική «βάση νομιμότητας» που διέθετε, και συγκεκριμένα την αντικομμουνιστική ιδεολογία, για να

να σταθεροποιήσει μια ήρεμη ζώνη στο ζήτημα, τουλάχιστον στην κεντρική και δυτική Ευρώπη, και για να «καλύψει τα μετόπισθεν» για τη μικρή περίοδο της αποτελεσματικής καταστροφής των επαναστατικών κινημάτων του Τρίτου Κόσμου. Η ιστορική ενοχή της Σοβιετικής Ένωσης συνίσταται στην ολοκληρωτική αποτυχία της να εξετάσει αυτήν τη στρατηγική του ιμπεριαλισμού με μια πιο βαθιά και θεμελιώδη έννοια και να την αντιμετωπίσει μ' έναν τρόπο ανατρεπτικό και επαναστατικό.

Η επίθεση του αμερικάνικου ιμπεριαλισμού στο Βιετνάμ, που κλιμακωνόταν μήνα με μήνα και χρόνο με χρόνο, θεωρήθηκε από τις ανεπτυγμένες χώρες σαν η «αφηρημένη παρουσία του Τρίτου Κόσμου στη μητρόπολη» (O. Negt), σαν μια παραγωγική δύναμη για την εξέλιξη της ενημερότητας σχετικά με τις αντιφάσεις του σημερινού κόσμου.

Όταν στα μέσα της δεκαετίας του '60 το Βιετνάμ έγινε για μας ένα καυτό ζήτημα μέσα από διαλέξεις, συζητήσεις, προβολές ταινιών και διαδηλώσεις, εμείς οι επαναστάτες σοσιαλιστές ήμασταν σε θέση ιστορικά να εξιδανικεύσουμε, ας πούμε, τα ένοχα αισθήματά μας για την ύπαρξη του Τείχους στο Βερολίνο και το Σταλινισμό στη Λαϊκή Δημοκρατία της Γερμανίας, διαδίδοντας την ειδική διαφορά ανάμεσα στην κατάληψη της εξουσίας με τη βία, χωρίς ωστόσο να επαναστατήσουν οι μάζες, και τη γενίκευση της ιδέας της κοινωνικής απελευθέρωσης με την πορεία της επανάστασης, όπως στο Βιετνάμ. Αλλά είναι γεγονός ότι το Βιετνάμ δεν ήταν απλά ένα μέσο εξισορρόπησης ή μια βολική κρεμάστρα για να κρεμάσουμε πάνω τις δραστηριότητες των αριστερίστικων φοιτητικών ομάδων. Η κοσμοϊστορική σημασία του αγώνα του βιετναμέζικου λαού, το σημαντικό παράδειγμα αυτής της σύγκρουσης για τους αγώνες που θα ακολουθήσουν ενάντια στον ιμπεριαλισμό, έγινε πολύ γρήγορα το σημείο εστίασης όλων των συζητήσεων για το Βιετνάμ. Το γεγονός ότι αυτή η αποφασιστική άποψη κατάφερε να εισχωρήσει τόσο γρήγορα στη συνείδηση των φοιτητών φαίνεται να βρίσκει την πρακτική του εξήγηση στην ιδιαίτερη σχέση των φοιτητών με τα μέσα παραγωγής. Σαν φοιτητές —αν και υπάρχουν διαφορές από σχολή σε σχολή—βρισκόμαστε σε μια ενδιάμεση θέση μέσα στη συνολική διαδικασία της κοινωνικής αναπαραγωγής. Από τη μια μεριά, πνευματικά και μορφωτικά αποτελούμε μια προνομιούχα μερίδα του λαού, όμως στην πραγματικότητα αυτά τα προνόμια δεν σημαίνουν τίποτε άλλο παρά απογοήτευση. Απογοήτευση γιατί ο φοιτητής, και ιδιαίτερα ο πολιτικοποιημένος φοιτητής, βιώνει μέρα με τη μέρα κριτικά, και πολλές φορές πρακτικά, την ηλιθιότητα των διάφορων πολιτικών ομάδων που πλειοδοτούν στον παράλογο αυταρχισμό. Επιπλέον, αυτοί οι αντιαυταρχικοί φοιτητές δεν έχουν αναλάβει ακόμα κάποιες σίγουρες θέσεις στην κοινωνία και βρίσκονται σχετικά μακριά από τα

Ουάσιγκτον 1968.

συμφέροντα και τις θέσεις της εξουσίας. Αυτή η προσωρινή κατάσταση των φοιτητών γεννά μια διαλεκτική ταύτιση μεταξύ των άμεσων και των ιστορικών συμφερόντων των παραγωγών. Συνεπώς, οι ζωτικές ανάγκες και τα συμφέροντα σχετικά με την ειρήνη, τη δικαιοσύνη και τη χειραφέτηση μπορούν να υλοποιηθούν καλύτερα σ' αυτές τις κοινωνιολογικές θέσεις. Όμως οι φοιτητές εξελίσσονται απειλητικά μόνο όταν πολιτικοποιούνται στο πανεπιστημιακό περιβάλλον μέσα από τον αντιαυταρχικό αγώνα ενάντια στη γραφειοκρατία, όταν δηλαδή συμμετέχουν αποφασιστικά στην πολιτική μάχη για τα συμφέροντα και τις ανάγκες τους. Δεν πρέπει να ξεχνάμε την άμεση σχέση του δημιουργικού φοιτητή με το περιβάλλον της εκπαίδευσής του. Ο τρόπος εκπαίδευσης καθορίζεται από τη δικτατορία των εξετάσεων, που συνεχώς αυξάνεται και τη δικτατορία των καθηγητών, που την ίδια στιγμή είναι οι υπηρέτες του Κράτους. Η σύγχρονη εθνικοποίηση ολόκληρης της κοινωνίας δημιουργεί τη βάση για την κατανόηση των αγώνων της ριζοσπαστικής εξωκοινοβουλευτικής αντιπολίτευσης ενάντια στο κράτος και τους θεσμούς.

Έτσι το Βιετνάμ έχασε πολύ από τον φαινομενικά αφηρημένο χαρακτήρα του. Η δημιουργική προσέγγιση των άμεσων και των ιστορικοαπελευθερωτικών συμφερόντων των αντιαυταρχικών φοιτητών μπορεί να πραγματοποιηθεί μόνο με τις συγκρούσεις του πολιτικού αγώνα. Η περιοριστική πολιτική της γρφειοκρατίας του πανεπιστημίου, η κτηνώδης χρησιμοποίηση της πολιτοφυλακής του Δυτικού Βερολίνου σε διάφορες διαδηλώσεις, οι επίμονες προσπάθειές μας να φωτίσουμε τις κοινωνικές αντιθέσεις και να παραβιάσουμε τις βασικές αρχές της μπουρζουάδικης κοινωνίας με τρόπο δραστήριο και συστηματικό, όλα αυτά μαζί δημιούργησαν την αντιαυταρχική θέση, μια στάση που οδηγεί τη μόρφωση και την αυτομόρφωση του ατόμου προς την κατεύθυνση της επανάστασης. Κι ήταν η ίδια η κυρίαρχη κλίκα που μας έσπρωξε σ' αυτή την αντιεξουσιαστική άποψη. Σήμερα η αντίθεσή μας δεν στρέφεται ενάντια σε κάποια μικρά «σφάλματα» του συστήματος. Χωρίς αμφιβολία είναι μια ολική αντίθεση που έχει σαν στόχο τον καθολικό τρόπο ζωής του αυταρχικού κράτους όπως αυτό έχει υπάρξει μέχρι σήμερα.

Η ανώνυμη τρομοκρατία του κρατικοκοινωνικού μηχανισμού της βίας και του καταναγκασμού είναι πανταχού παρούσα σε όλους τους θεσμούς, αλλά δεν διαθέτει «καμιά άλλη δύναμη έξω από την κυβερνητική μηχανή» (Μαρξ). Το novum της θέσης μας έγκειται στο γεγονός και μόνο ότι δεν δεχόμαστε πια αυτή την κατάσταση σαν μια αναμφισβήτητη και αδιαφιλονίκητη ανάγκη. Έτσι, λοιπόν, το Κράτος, σταδιακά, ολοένα και πιο φανερά, χάνει τη φαινομενική αμεροληψία του και παρουσιάζεται σαν ο «απεχθής μηχανισμός της ταξικής κυριαρχίας» (Μαρξ).

Αφότου ολοκληρώθηκε το ονομαζόμενο οικονομικό θαύμα, δηλαδή μετά την καθολική εξάντληση, ποιοτικά και ποσοτικά, του διαθέσιμου ανθρώπινου δυναμικού και

Η ύπαρξη στάσιμων τομέων παραγωγής που είναι ανίκανοι για συσσώρευση κεφαλαίου (π.χ. ορυχεία και γεωργία που προχωρούν με «δεκανίκια» και πρέπει να επιχορηγούνται) και η κατάσταση υποανάπτυξης σημαντικών φορέων της διαδικασίας συσσώρευσης τη δεκαετία του '70 (οι ιστορικά καινούργιοι κλάδοι της βιομηχανίας όπως τα ηλεκτρονικά, οι διαστημικές έρευνες, η κατασκευή αεροπλάνων, η πυρηνική ενέργεια κ.λπ.) υποδηλώνουν μια μακρά περίοδο στασιμότητας στον καπιταλισμό της Δυτικής Γερμανίας.

Η εκτίμηση της κοινωνικοοικονομικής κατάστασης της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας και του Δυτικού Βερολίνου είναι προϋπόθεση για μια πολιτικοστρατηγική ανάλυση για τη διαδικασία υπονόμευσης και ανατροπής της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας στα πλαίσια της διεθνούς πάλης ανάμεσα στην επανάσταση και την αντεπανάσταση. Γίνεται ολοένα και πιο φανερό ότι ο «μεγάλος συνασπισμός», αυτή η τελευταία απεγνωσμένη προσπάθεια της κυρίαρχης ολιγαρχίας να «λύσει» τις δομικές δυσκολίες του συστήματος, συναντά αντικειμενικά εμπόδια και είναι αναγκασμένος να παρατείνει τη δομική κρίση μέσα από επιχορηγήσεις. Συνεπώς εδώ βρίσκεται και η βάση του γεγονότος ότι οι διαφορές μακροπρόθεσμα διαρκώς θα βαθαίνουν. Μπορούμε να δούμε το «μεγάλο συνασπισμό» σαν ένα καινούριο «κόμμα της νέας τάξης πραγμάτων» του οποίου κύριος σκοπός είναι να διατηρήσει τις μισθοσυντήρητες μάζες σε μια κατάσταση πολιτικής ανωριμότητας και να μεταφέρει σε βάρος τους το κόστος της δομικής

"Οι μνήμες του γερμανικού εργατικού κινήματος των τελευταίων 50 ετών είναι ελκυστικές μόνο για θεωρητικούς διανοούμενους. Για τις μάζες αποτελούν μια αλυσίδα από προδοσίες δεξιών και αριστερών διανοούμενων, προδοσίες που δεν έχουν σταματήσει μέχρι σήμερα. (...) Η επαναστατική διαλεκτική σωστών μεταβάσεων πρέπει να θεωρεί τη «μακρά πορεία μέσα στους θεσμούς» σαν μια πρακτική και κριτική δράση σε όλες τις κοινωνικές σφαίρες."

κρίσης. Στο καταπληκτικό ιστορικό του δοκίμιο *Ο Εμφύλιος πόλεμος στη Γαλλία*, ο Μαρξ εξετάζει τους σκοπούς μιας τέτοιας ταξικής κυριαρχίας και αναφέρει ότι ο μοναδικός λόγος ύπαρξής της είναι η παρεμπόδιση «της απελευθέρωσης των παραγωγικών μαζών». Σύμφωνα με το Μαρξ, αυτή η μορφή είναι η «πιο ύπουλη απ' όλα τα πολιτικά καθεστώτα». Όλοι οι τομείς του συνολικού μηχανισμού —οι πρώην Φασίστες, ορισμένα είδη αντιστα-

Εδώ και πολύ καιρό έχει πάψει πια να είναι ταυτόσημη με τους ιδιοκτήτες των μέσων παραγωγής. Ο Μαρξ είχε ήδη προβλέψει τη γέννηση μιας νέας «τάξης» της «βιομηχανικής γραφειοκρατίας». Αυτή η τάξη δεν μπορεί να ξεπεράσει τις θεμελιώδεις αντιφάσεις της αστικής καπιταλιστικής κοινωνίας. Αναμφίβολα τη φέρνουν σ' ένα αδιέξοδο και την οδηγούν στην τελευταία της φάση στην οποία όλες οι καπιταλιστικές λειτουργίες του κεφαλαίου έχουν κοινωνικοποιηθεί και ανατεθεί σε ορισμένες ομάδες και θεσμούς. «Όσο περισσότερο η κυρίαρχη τάξη είναι σε θέση να απορροφά τους πιο αδύναμους άντρες των καταπιεσμένων τάξεων τοσο περισσότερο σταθερή κι επικίνδυνη είναι η κυριαρχία της» (Καρλ Μαρξ, *Κεφάλαιο*, Τόμος 3). Η εξέλιξη έχει ξεπεράσει αυτήν τη φάση κι έχει ολοκληρώσει την κατασταλτική κοινωνικοποίηση του κεφαλαίου. Εδώ βρίσκεται η δύναμη και η αδυναμία του νεοκαπιταλιστικού συστήματος. Πράγματι, αυτή η εξέλιξη δεν αφήνει καμιά ομάδα έξω από το συνολικό πλέγμα και προσπαθεί να κυριαρχήσει πάνω σε όλες «παραχωρώντας τους προνόμια μέσα στο καπιταλιστικό πλαίσιο» (Sering). Αυτό το δομικό πλαίσιο είναι εξασφαλισμένο από «χοντροειδείς συνθήκες εξαναγκασμού», εσωτερικούς τύπους και ιδέες της αστικής καπιταλιστικής κοινωνίας. Όμως αν ένα κοινωνικά ανερχόμενο τμήμα των μη προνομιούχων, που βρίσκεται έξω από το κύκλωμα των κεκτημένων δικαιωμάτων το οποίο νέμεται το εθνικό προϊόν, σπάσει τον αποκλειστικό περιορισμό των συμφερόντων και των αναγκών στο κοινωνικό πλαίσιο, ολόκληρο το σύστημα αμφισβητείται. «Έτσι η ρήξη των ψευδοσυνειδήσεων είναι δυνατό να γίνει το θέμα του Αρχιμήδη για μια πιο συνειδητή απελευθέρωση — μια θέση που είναι βέβαια απείρως μικρή, αλλά οι πιθανότητες για αλλαγή εξαρτώνται από τη διεύρυνση αυτών των μικρών θέσεων» (Χέρμπερτ Μαρκούζε).

Έχουμε αρχίσει μ' αυτήν ακριβώς τη ρήξη των ψευδοσυνειδήσεων. Μέσα από την πολιτική μας δράση, μέσα από τις αναλύσεις μας, τις προκλήσεις μας και τις μαζικές ενέργειες θέτουμε σε αμφισβήτηση τον έλεγχο του συστήματος και την εκμετάλλευση των ατόμων. Γι' αυτόν το λόγο οι «κεντροαριστερές κριτικές» του συστήματος, από το Spiegel και την Zeit, έχουν αρχίσει εμφανώς να στρέφονται πολιτικά εναντίον μας. Αντιλαμβάνονται τον εμφανιζόμενο κίνδυνο για τον ύστερο καπιταλισμό που θα γίνει θανάσιμος μόλις πετύχουμε να ξεσηκώσουμε τον αυθορμητισμό των μισθοσυντήρητων μαζών που έχουν καταπνίξει τα κόμματα. Τούτο θα επιτευχθεί με μια διαρκώς αυξανόμενη και πιο αποτελεσματική διαλεκτική του διαφωτισμού και της δράσης των μαζών. «Το ότι οι εργάτες διατηρούν μια στάση ουδετερότητας απέναντι στην ολοκληρωτική τάξη μετά την προδοσία της δικής τους γραφειοκρατίας από το 1914, μετά την εξέλιξη των κομμάτων σε παγκόσμιους καταπιεστικούς μηχανισμούς καταστροφής κάθε αυθορμητισμού, μετά τη δολοφονία των επαναστατών, δεν είναι σημάδι ηλιθιότητας» (Max Horkhei-

κτηνώδης χρησιμοποίηση της πολιτοφυλακής του Δυτικού Βερολίνου σε διάφορες διαδηλώσεις, οι επίμονες προσπάθειές μας να φωτίσουμε τις κοινωνικές αντιθέσεις και να παραβιάσουμε τις βασικές αρχές της μπουρζουάδικης κοινωνίας με τρόπο δραστήριο και συστηματικό, όλα αυτά μαζί δημιούργησαν την αντιαυταρχική θέση, μια στάση που οδηγεί τη μόρφωση και την αυτομόρφωση του ατόμου προς την κατεύθυνση της επανάστασης. Κι ήταν η ίδια η κυρίαρχη κλίκα που μας έσπρωξε σ' αυτή την αντιεξουσιαστική άποψη. Σήμερα η αντίθεσή μας δεν στρέφεται ενάντια σε κάποια μικρά «σφάλματα» του συστήματος. Χωρίς αμφιβολία είναι μια ολική αντίθεση που έχει σαν στόχο τον καθολικό τρόπο ζωής του αυταρχικού κράτους όπως αυτό έχει υπάρξει μέχρι σήμερα.

Η ανώνυμη τρομοκρατία του κρατικοκοινωνικού μηχανισμού της βίας και του καταναγκασμού είναι πανταχού παρούσα σε όλους τους θεσμούς, αλλά δεν διαθέτει «καμιά άλλη δύναμη έξω από την κυβερνητική μηχανή» (Μαρξ). Το novum της θέσης μας έγκειται στο γεγονός και μόνο ότι δεν δεχόμαστε πια αυτή την κατάσταση σαν μια αναμφισβήτητη και αδιαφιλονίκητη ανάγκη. Έτσι, λοιπόν, το Κράτος, σταδιακά, ολοένα και πιο φανερά, χάνει τη φαινομενική αμεροληψία του και παρουσιάζεται σαν ο «απεχθής μηχανισμός της ταξικής κυριαρχίας» (Μαρξ).

Αφότου ολοκληρώθηκε το ονομαζόμενο οικονομικό θαύμα, δηλαδή μετά την καθολική εξάντληση, ποιοτικά και ποσοτικά, του διαθέσιμου ανθρώπινου δυναμικού και των εργασιακών δομών, η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία χαρακτηρίζεται από υψηλές αντιπαραγωγικές κρατικές δαπάνες, επιχορηγήσεις κ.λπ., οι οποίες κατά την περίοδο της ευημερίας μπορούσαν να χορηγηθούν, με σχετική ευκολία από τον κρατικό μηχανισμό, μέσα απ' τη διαδικασία εγκαθίδρυσής του, σ' αυτούς που είχαν τα κεκτημένα δικαιώματα. Ωστόσο, κατά το τέλος της περιόδου ανασυγκρότησης του δυτικογερμανικού καπιταλισμού, οι χορηγήσεις αυτές εμφανίζονται ξαφνικά σαν πρόσθετες και καθαρά αντιπαραγωγικές δαπάνες, σαν νεκρό φορτίο επικίνδυνο για την παραπέρα ανάπτυξη της οικονομίας, σαν faux-frais για την καπιταλιστική παραγωγή. Τα δισεκατομμύρια των «αντιπαραγωγικών επενδύσεων» στον τομέα της εκπαίδευσης (κατασκευές νέων πανεπιστημίων, σχολείων κλπ.), που θα μπορούσαν να φανούν χρήσιμα στην κατασκευή ενός καινούργιου ποιοτικά και ποσοτικά επαγγελματικού και εκπαιδευτικού οικοδομήματος στην παρούσα φάση του γερμανικού καπιταλισμού, δεν μπορούν να διατεθούν αν δεν οξυνθεί ο πληθωρισμός. Επίσης, είναι γεγονός ότι η αντιφατική μοναδικότητα του συστήματος της κρατικοκοινωνικής γραφειοκρατίας, των ολιγοπωλίων, των κομμάτων, των διαφόρων άλλων πολιτικών ομάδων κ.λπ. δεν καθοδηγείται στην πραγματικότητα από μία «κυρίαρχη θέληση» που θα επηρεάσει την κοινωνία στο σύνολό της.

και να μεταφέρει σε βάρος τους το κόστος της δομικής

"Οι μνήμες του γερμανικού εργατικού κινήματος των τελευταίων 50 ετών είναι ελκυστικές μόνο για θεωρητικούς διανοούμενους. Για τις μάζες αποτελούν μια αλυσίδα από προδοσίες δεξιών και αριστερών διανοούμενων, προδοσίες που δεν έχουν σταματήσει μέχρι σήμερα. (...) Η επαναστατική διαλεκτική σωστών μεταβάσεων πρέπει να θεωρεί τη «μακρά πορεία μέσα στους θεσμούς» σαν μια πρακτική και κριτική δράση σε όλες τις κοινωνικές σφαίρες."

κρίσης. Στο καταπληκτικό ιστορικό του δοκίμιο *Ο Εμφύλιος πόλεμος στη Γαλλία*, ο Μαρξ εξετάζει τους σκοπούς μιας τέτοιας ταξικής κυριαρχίας και αναφέρει ότι ο μοναδικός λόγος ύπαρξής της είναι η παρεμπόδιση «της απελευθέρωσης των παραγωγικών μαζών». Σύμφωνα με το Μαρξ, αυτή η μορφή είναι η «πιο ύπουλη απ' όλα τα πολιτικά καθεστώτα». Όλοι οι τομείς του συνολικού μηχανισμού —οι πρώην Φασίστες, ορισμένα είδη αντιστασιακών αγωνιστών και η κρατικοκοινωνική γραφειοκρατία— ενώνουν τις δυνάμεις τους σ' αυτόν το συνασπισμό. Οι φιλελεύθεροι μπουρζουάδες, οι αντιπρόσωποι των μονοπωλίων, οι εργατοπατέρες των εργατικών συνδικάτων που πρόδωσαν την εργατική τάξη συνεργάζονται αρμονικά και τα αντιδραστικά κέντρα διώξεων, οι Augsteins και οι Springers βρίσκουν καταφύγιο σ' αυτόν. Όλοι μαζί σχηματίζουν «μια κοινοπραξία ανωνύμων εταιρειών» για να επιβάλλουν τη συνήθως διακριτική αλλά, όταν απαιτείται, έκδηλα φανερή τρομοκρατία της κυρίαρχης τάξης του ύστερου καπιταλισμού, του οποίου η ιστορική αποστολή είναι να μετασχηματίσει τις μάζες σε μια κολλεκτίβα που να αντιδρά λειτουργικά για τα συμφέροντα των κυβερνώντων και να τις διατηρήσει χρήσιμες και διαθέσιμες, οποιαδήποτε στιγμή, για στρατιωτικούς και πολιτικούς σκοπούς. Όμως στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία είναι ακριβώς αυτή η αποφασιστική αποστολή που ο καπιταλισμός μπορεί να εκτελέσει σε ολοένα και μικρότερο βαθμό. Η μορφωτική επαναστατική μεταβατική περίοδος, που από τις 2 Ιουνίου του 1967 έχει κινητοποιήσει αποφασιστικά στρώματα μέσα κι έξω απ' το πανεπιστήμιο, φτάνει αναμφισβήτητα σε ένα τέλος και θα τερματίσει μόνο με τη μαζική και κτηνώδη χρησιμοποίηση όλων των μέσων καταστολής.

Η κυρίαρχη τάξη υφίσταται ένα βαθύ μετασχηματισμό. και των αναγκών στο κοινωνικό πλαίσιο, ολόκληρο το σύστημα αμφισβητείται. «Έτσι η ρήξη των ψευδοσυνειδήσεων είναι δυνατό να γίνει το θέμα του Αρχιμήδη για μια πιο συνειδητή απελευθέρωση — μια θέση που είναι βέβαια απείρως μικρή, αλλά οι πιθανότητες για αλλαγή εξαρτώνται από τη διεύρυνση αυτών των μικρών θέσεων» (Χέρμπερτ Μαρκούζε).

Έχουμε αρχίσει μ' αυτήν ακριβώς τη ρήξη των ψευδοσυνειδήσεων. Μέσα από την πολιτική μας δράση, μέσα από τις αναλύσεις μας, τις προκλήσεις μας και τις μαζικές ενέργειες θέτουμε σε αμφισβήτηση τον έλεγχο του συστήματος και την εκμετάλλευση των ατόμων. Γι' αυτόν το λόγο οι «κεντροαριστερές κριτικές» του συστήματος, από το Spiegel και την Zeit, έχουν αρχίσει εμφανώς να στρέφονται πολιτικά εναντίον μας. Αντιλαμβάνονται τον εμφανιζόμενο κίνδυνο για τον ύστερο καπιταλισμό που θα γίνει θανάσιμος μόλις πετύχουμε να ξεσηκώσουμε τον αυθορμητισμό των μισθοσυντήρητων μαζών που έχουν καταπνίξει τα κόμματα. Τούτο θα επιτευχθεί με μια διαρκώς αυξανόμενη και πιο αποτελεσματική διαλεκτική του διαφωτισμού και της δράσης των μαζών. «Το ότι οι εργάτες διατηρούν μια στάση ουδετερότητας απέναντι στην ολοκληρωτική τάξη μετά την προδοσία της δικής τους γραφειοκρατίας από το 1914, μετά την εξέλιξη των κομμάτων σε παγκόσμιους καταπιεστικούς μηχανισμούς καταστροφής κάθε αυθορμητισμού, μετά τη δολοφονία των επαναστατών, δεν είναι σημάδι ηλιθιότητας» (Max Horkheimer: *Die Juden und Europa, in Zeitschrift für Sozialforschung*, 1939). Η ανάμνηση του γερμανικού εργατικού κινήματος των τελευταίων 50 ετών είναι ελκυστική μόνο για τους θεωρητικούς διανοούμενους. Για τις μάζες αποτελεί μια αλυσίδα από προδοσίες δεξιών και αριστερών διανοούμενων, προδοσίες που δεν έχουν σταματήσει μέχρι σήμερα.

Ο περιορισμός της δράσης μας στο πανεπιστήμιο, ιστορικά σωστός, δεν θα 'πρεπε να εξελιχθεί σε φετίχ. Η επαναστατική διαλεκτική σωστών μεταβάσεων πρέπει να θεωρεί τη «μακρά πορεία μέσα στους θεσμούς» σαν μια πρακτική και κριτική δράση σε όλες τις κοινωνικές σφαίρες. Πρέπει να βάζει σαν στόχο την ανατρεπτική και κριτική διεύρυνση των αντιφάσεων, μια διαδικασία που έχει γίνει δυνατή σε όλους τους θεσμούς που συμμετέχουν στην οργάνωση της καθημερινής ζωής. Δεν υπάρχει πλέον κάποια σφαίρα στην κοινωνία μας που θα έχει αποκλειστικά το προνόμιο να εκφράζει τα συμφέροντα όλου του κινήματος στη μορφωτική επαναστατική φάση του.

Το χλιαρό αντιπολιτευτικό κίνημα είναι νεκρό, η αυθόρμητη αντίσταση έχει αρχίσει — αν και σε πολλές περιπτώσεις βρίσκεται ακόμα σε μια ολοκληρωτικά ανοργάνωτη μορφή. Είτε στη Φρανκφούρτη είτε στη Βρέμη, στο Βερολίνο ή στο Αμβούργο οι αντιαυταρχικές παρατάξεις ελέγχουν τους αποφασιστικούς κρίκους της αλυσίδας για

την εξέλιξη της πολιτικής και κοινωνικής συνείδησης του κόσμου: τη διαφώτιση που βγήκε έξω από τα πανεπιστήμια, τις πολυάριθμες συνεδριάσεις των φοιτητών στα μεγάλα πανεπιστήμια, τις συσκέψεις των μαθητών στα γυμνάσια. Η πληθώρα των φοιτητικών εφημερίδων είναι η κινητοποιημένη και εκπαιδευτική δύναμη όλου του κινήματος. Παντού έχουν οργανωθεί «αυτοδιοριζόμενες εμπροσθοφυλακές» που έχουν αναλάβει τον αγώνα ενάντια στη χρησιμοποίηση και την καταπίεση των δημιουργικών δυνατοτήτων του ανθρώπου, ομάδες που δεν έχουν οργανωθεί από μια κεντρική εξουσία ή οποιοδήποτε άλλο φορέα. Η ισχύς του αντιαυταρχικού κινήματος οφείλεται ακριβώς στο γεγονός ότι η πρακτική και κριτική δραστηριότητα των αντιαυταρχικών είναι η αληθινή έκφραση των δικών τους αναγκών καθώς και των συμφερόντων των ατόμων. Η πρακτική γνώση και ενημέρωση του καθενός για τις ανάγκες, τα συμφέροντα και τα βάσανά του εμποδίζουν τα κόμματα που «αντιπροσωπεύουν» τις μάζες να μονοπωλούν τα ιστορικά συμφέροντα. Ήδη ελέγχουμε τους δρόμους των μητροπόλεων και οι θέσεις μας είναι αρκετά γνωστές μέσα σ' αυτό που ο Μπρεχτ ονομάζει «ζούγκλα των πόλεων». Ωστόσο, η πραγματική γενίκευση της ιδέας για κοινωνικοεπαναστατική απελευθέρωση αργεί ακόμα να 'ρθεί.

Οι πρώτες αυτόνομες ομάδες σχηματίζονται μέσα σε εργοστάσια — χαλαρά συνδεδεμένες με άλλες ομάδες σύμφωνα με την αρχή της αμοιβαίας βοήθειας. Αυτό οδηγεί τις αντιαυταρχικές μεθόδους, που αναλαμβάνονται είτε στους δρόμους είτε στους πανεπιστημιακούς χώρους, στα κέντρα της παραγωγικής διαδικασίας για έναν άμεσο αγώνα ενάντια στους αυταρχικούς καταναγκασμούς της εργοστασιακής δομής.

Η κρατικοκοινωνική γραφειοκρατία είναι εντελώς αβοήθητη σ' όλες τις σφαίρες. Αντιμετωπίζει την κατάσταση είτε σαν δραστηριότητα ταραξιών είτε σαν μια προσωρινή σύγκρουση γενεών. Είναι αναγκασμένη να προσωποποιήσει τα προβλήματα γιατί για τη γραφειοκρατία η ιστορία υπάρχει μόνο σαν κατόρθωμα «μεγάλων προσωπικοτήτων», ενώ οι μάζες είναι μόνο το «υλικό» για την «ελίτ».

Από την άλλη μεριά, πολλοί αριστεροί ερωτοτροπούν συχνά με τον κίνδυνο της φετιχοποίησης του «προλεταριάτου» ή των «μαζών», με τρόπο σχεδόν μεταφυσικό. Δεν αντιλαμβάνονται τη συγκεκριμένη και δύσκολη διαλεκτική της εξέλιξης της πολιτικής και κοινωνικής συνείδησης των μαζών και δεν βλέπουν τον προσωρινό διαχωρισμό ανάμεσα στις απομονωμένες ριζοσπαστικές ομάδες και το λαό. Ο άλλος κίνδυνος που μας παραμονεύει είναι αυτός της διανοουμενίστικης έπαρσης και σε τελευταία ανάλυση ο φόβος των δημιουργικών δυνατοτήτων των μαζών όταν αυτές εξελιχθούν σ' ένα στάδιο αληθινής αυτοσυνείδησης. Στην εφαρμογή, οι ιστορικά ορθές δραστηριότητες βρίσκονται ανάμεσα σ' αυτές τις δύο εσφαλμένες θέσεις.

Οι πολλές παραδοχές του σοσιαλισμού πρέπει να ανασταλούν επιλεκτικά, να μη διαλυθούν αλλά και να μη διατηρηθούν τεχνητά. Μια νέα θεώρηση δεν είναι ακόμα πραγματοποιήσιμη. Μπορεί μόνο να ξεπηδήσει και να υλοποιηθεί μέσα από τους πρακτικούς αγώνες, μέσα από το διαρκές ζύμωμα ανάμεσα στη σκέψη και τη δράση, την πρακτική και τη θεωρία.

Σήμερα η επιστήμη της επανάστασης βρίσκει εφαρμογή μόνο **μέσα** στο αντιαυταρχικό κίνημα, σαν μια παραγωγική δύναμη για την απελευθέρωση του ανθρώπου από την αφηρημένη και ανεξέλεγκτη εξουσία της κοινωνίας και της φύσης.

Σήμερα δεν μας συνδέει κάποια αφηρημένη θεωρία αλλά μια υπαρκτή αποστροφή για την παρουσία μιας κοινωνίας που από τη μια μεριά μιλά για ελευθερία αλλά από την άλλη καταπιέζει κτηνωδώς τα άμεσα συμφέροντα και τις ανάγκες των ατόμων και των λαών που μάχονται για την κοινωνικοοικονομική τους χειραφέτηση.

Αυτή η ριζοσπαστική (επειδή επηρεάζει ολοκληρωτικά τον άνθρωπο) διαλεκτική του αισθήματος και της συγκίνησης (Μαρκούζε), της οποίας η θεωρία είναι η συνειδητή έκφραση, μας ενώνει από δυνατά όσο ποτέ άλλοτε ενάντια στην εθνικοποιημένη αυταρχική κοινωνία και κάνει δυνατή την ενότητα της ριζοσπαστικής δράσης των αντιαυταρχικών, χωρίς να χρειάζεται κομματικό πρόγραμμα ή ένα κόμμα να μονοπωλεί τη στρατηγική και την τακτική.

Οι πανούργες και κτηνώδεις μέθοδοι του κοινωνικού ολοκληρωτισμού δεν έχουν καμιά επίδραση πάνω μας. Στον αγώνα ενάντια στις εξουσιαστικές δομές του συστήματος, στην κρατική και τοπική γραφειοκρατία, στην αστυνομία, στους νομικούς μηχανισμούς, στη βιομηχανική γραφειοκρατία κ.λπ., η συναισθηματική-συγκινητική απόρριψη μετατρέπεται σε πρακτική-κριτική γνώση και σε μια επαναστατική θέληση για την καταστροφή των αυτονομημένων παραγωγικών δυνάμεων, των απάνθρωπων πολεμικών μηχανισμών και της εκμετάλλευσης που μέρα με τη μέρα σκορπάει το θάνατο και το φόβο σ' αυτόν τον κόσμο και που μπορεί να κοστίσει τραγικές γενοκτονίες σε παγκόσμια κλίμακα. Νέες, ριζικές ανάγκες αναπτύσσονται μέσα απ' αυτήν τη μάχη, όπως για παράδειγμα η επιθυμία για απελευθέρωση όλων των δυνάμεων παραγωγής από τα δεσμά του κεφαλαίου και της γραφειοκρατίας, μια επιθυμία που μπορεί να ελευθερώσει τους ανθρώπους από τις πολλές ώρες εργασίας, τη δυστυχία, και να υποτάξει τελικά τις παραγωγικές δυνάμεις στο συνειδητό έλεγχο των παραγωγών.

Αλλά ας μην υποκύπτουμε σε διάφορες αυταπάτες. Το παγκόσμιο δίκτυο της οργανωμένης καταπίεσης και η συνεχής παρουσία της εξουσίας δεν θα σπάσουν εύκολα. Ο «νέος άνθρωπος του 21ου αιώνα» (Γκουεβάρα, Φάνον), που αντιπροσωπεύει τις προϋποθέσεις μιας νέας κοινωνίας, θα είναι το προϊόν μιας μακράς και οδυνηρής πάλης στην οποία οι προσωρινές επιτυχίες θα ακολουθούνται από αναπόφευκτες «ήττες». Από την άποψη της κλασικής επαναστατικής θεωρίας, η μορφωτική μας επανάσταση είναι μια προεπαναστατική μεταβατική φάση στην οποία άτομα και ομάδες υποκύπτουν σε διάφορες αυταπάτες, αφηρημένες ιδέες και ουτοπικά σχέδια. Είναι μια φάση όπου η ριζική αντίθεση ανάμεσα στην επανάσταση και την αντεπανάσταση, ανάμεσα στην κυρίαρχη τάξη με τη νέα μορφή της και την παράταξη των αντιαυταρχικών και μη προνομιούχων, δεν έχει ακόμα ωριμάσει σε μια συμπαγή και άμεση έννοια. Αυτό που στην Αμερική είναι ήδη μια ολοφάνερα καθορισμένη πραγματικότητα έχει μεγάλη

δηγεί τις αντιαυταρχικές μεθόδους, που αναλαμβάνονται είτε στους δρόμους είτε στους πανεπιστημιακούς χώρους, στα κέντρα της παραγωγικής διαδικασίας για έναν άμεσο αγώνα ενάντια στους αυταρχικούς καταναγκασμούς της εργοστασιακής δομής.

Η κρατικοκοινωνική γραφειοκρατία είναι εντελώς αβοήθητη σ' όλες τις σφαίρες. Αντιμετωπίζει την κατάσταση είτε σαν δραστηριότητα ταραξιών είτε σαν μια προσωρινή σύγκρουση γενεών. Είναι αναγκασμένη να προσωποποιήσει τα προβλήματα γιατί για τη γραφειοκρατία η ιστορία υπάρχει μόνο σαν κατόρθωμα «μεγάλων προσωπικοτήτων», ενώ οι μάζες είναι μόνο το «υλικό» για την «ελίτ»: αλλά μια υπαρκτή αποστροφή για την παρουσία μιας κοινωνίας που από τη μια μεριά μιλά για ελευθερία αλλά από την άλλη καταπιέζει κτηνωδώς τα άμεσα συμφέροντα και τις ανάγκες των ατόμων και των λαών που μάχονται για την κοινωνικοοικονομική τους χειραφέτηση.

Αυτή η ριζοσπαστική (επειδή επηρεάζει ολοκληρωτικά τον άνθρωπο) διαλεκτική του αισθήματος και της συγκίνησης (Μαρκούζε), της οποίας η θεωρία είναι η συνειδητή έκφραση, μας ενώνει από δυνατά όσο ποτέ άλλοτε ενάντια στην εθνικοποιημένη αυταρχική κοινωνία και κάνει δυνατή την ενότητα της ριζοσπαστικής δράσης των αντιαυταρχικών, χωρίς να χρειάζεται κομματικό πρόγραμμα στην οποία οι προσωρινές επιτυχίες θα ακολουθούνται από αναπόφευκτες «ήττες». Από την άποψη της κλασικής επαναστατικής θεωρίας, η μορφωτική μας επανάσταση είναι μια προεπαναστατική μεταβατική φάση στην οποία άτομα και ομάδες υποκύπτουν σε διάφορες αυταπάτες, αφηρημένες ιδέες και ουτοπικά σχέδια. Είναι μια φάση όπου η ριζική αντίθεση ανάμεσα στην επανάσταση και την αντεπανάσταση, ανάμεσα στην κυρίαρχη τάξη με τη νέα μορφή της και την παράταξη των αντιαυταρχικών και μη προνομιούχων, δεν έχει ακόμα ωριμάσει σε μια συμπαγή και άμεση έννοια. Αυτό που στην Αμερική είναι ήδη μια ολοφάνερα καθορισμένη πραγματικότητα έχει μεγάλη

σημασία για μας, με κάποιες βέβαια τροποποιήσεις. «Δεν είναι καιρός για ψύχραιμες σκέψεις αλλά για εξορκισμούς. Η αποστολή των διανοούμενων είναι ίδια με αυτή των αγωνιστών των πόλεων, των αντιρρησιών συνείδησης, των Diggers. **Να μιλάς με το λαό και όχι για το λαό.** Η λογοτεχνία που σήμερα μας σηματοδοτεί είναι η underground λογοτεχνία, οι λόγοι του Malcolm X, τα άρθρα του Fanon, τα τραγούδια των Rolling Stones και της Aretha Franklin. Όλα τα άλλα μοιάζουν με τα άρθρα στο Time που σκοπό έχουν να εξηγήσουν τα πάντα, να μην καταλαβαίνουν κανέναν και να μην αλλάξουν τίποτα» (A. Kopkind, *Από τη μη βία στον αντάρτικο αγώνα*, Voltaire-Flugschriften No 14). Ακόμα δεν έχουμε μια ανοιχτή και συνετή λογοτεχνία underground, ο διάλογος των διανοούμενων με το λαό είναι ακόμα ανεπαρκής από τη σκοπιά των πραγματικών, άμεσων και ιστορικών συμφερόντων των λαών. Έχει ήδη ξεκινήσει μια εκστρατεία λιποταξίας από τον αμερικάνικο ιμπεριαλιστικό στρατό, δεν υπάρχει όμως καμιά τέτοια οργανωμένη εκστρατεία στο Δυτικογερμανικό Στρατό (Bundeswehr). Έχουμε την τόλμη να επιτεθούμε στον αμερικάνικο ιμπεριαλισμό, δεν τολμούμε όμως ακόμα να συντρίψουμε τις δικές μας εξουσιαστικές δομές.

Σύντροφοι αντιαυταρχικοί, συνάνθρωποι! Δεν μας μένει πολύς χρόνος. Κι εμείς σκοτωνόμαστε καθημερινά στο Βιετνάμ — κι αυτό δεν είναι σχήμα λόγου, μια φράση. Αν ο αμερικάνικος ιμπεριαλισμός μπορεί πειστικά να αποδείξει ότι είναι σε θέση να καταστείλει τον επαναστατικό λαϊκό αγώνα, θα αρχίσει ξανά μια μακρά περίοδος του αυταρχικού, κυρίαρχου κόσμου, από την Ουάσινγκτον ως το Βλαδιβοστόκ. Βρισκόμαστε μπροστά σε μια ιστορικά δυνατή πιθανότητα. Το πώς θα λήξει αυτή η ιστορική περίοδος εξαρτάται κυρίως από τη θέλησή μας. «Αν με τους Βιετκόνγκ δεν ενωθούν Αμερικανοί, Ευρωπαίοι ή Ασιάτες επαναστάτες, η επανάσταση στο Βιετνάμ θα αποτύχει όπως και τόσες άλλες στο παρελθόν. Το ιεραρχικό κράτος των υπαλλήλων θα δρέψει καρπούς που δεν έχει σπείρει» (Παρτιζάνος 1, *Βιετνάμ, Ο Τρίτος Κόσμος και οι αυταπάτες της Αριστεράς*, Βερολίνο 1967). Ο Φραντς Φάνον λέει για τον Τρίτο Κόσμο: «Ελάτε, λοιπόν, σύντροφοι. Πρέπει αμέσως να αποφασίσουμε να αλλάξουμε τις μεθόδους μας. Πρέπει να αποτινάξουμε το βαθύ σκοτάδι στο οποίο είμαστε βυθισμένοι και να το αφήσουμε πίσω. Η καινούργια μέρα που βρίσκεται ήδη κοντά πρέπει να μας βρει σταθερούς, προσεκτικούς και αποφασισμένους» (Φραντς Φάνον, *Η αθλιότητα του κόσμου*, Grove Press, Νέα Υόρκη).

Ας επιταχύνουμε, λοιπόν, τη σωστή πορεία μας. Το Βιετνάμ ολοένα και πλησιάζει. Στην Ελλάδα οι πρώτες μονάδες του επαναστατικού απελευθερωτικού μετώπου έχουν ήδη αρχίσει να παλεύουν. Στην Ισπανία η διαμάχη πλησιάζει στο αποκορύφωμά της. Μετά από 30 χρόνια φασιστικής δικτατορίας παρουσιάζεται μια νέα επαναστατική δύναμη μεταξύ εργατών και φοιτητών, οργανωμένη

Ουλρίκε Μάινχοφ:

Απάντηση στη θετή της μητέρα

Το ένοπλο, όπως και το εναλλακτικό, ξεπηδούν απ' το κίνημα του '68. Σήμερα, παρά τον εκφυλισμό του ή, καλύτερα, εξαιτίας αυτού, πρέπει να κρατήσουμε στη μνήμη μας τη συγκλονιστική μορφή της Ουλρίκε Μάινχοφ. Στον αντίποδα των «μετανιωμένων», στο αντιδιαμετρικό σημείο των προσεγγίσεων ένοπλων οργανώσεων και κρατικών υπηρεσιών.

Η επιστολή της Ουλρίκε Μάινχοφ (Δεκέμβρης 1971) που δημοσιεύεται εδώ, για πρώτη φορά στα ελληνικά, απαντά σε ανοιχτή επιστολή της θετής μητέρας της με τίτλο «Ουλρίκε παράτα τα!». Η απάντηση της Μάινχοφ με τον ειρωνικό τίτλο «Μια μητέρα σκλάβας εξορκίζει το παιδί της» βρέθηκε σ' ένα καλάθι του δήμου για σκουπίδια στο Βερολίνο.

Μια μητέρα σκλάβας εξορκίζει το παιδί της

ΟΥΛΡΙΚΕ, ΕΙΣΑΙ ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΗ ΑΠ' ΟΤΙ Η ΦΩΤΟΓΡΑφία σου στο ένταλμα σύλληψής σου, είσαι παιδί σκλάβων — σκλάβα κι η ίδια.

Πώς θα μπορούσες λοιπόν ποτέ, να πυροβολήσεις τους δυνάστες σου; Μην αφήνεσαι να παρασυρθείς από εκείνους που δεν θέλουν να είναι πια σκλάβοι. Δεν μπορείς να τους προστατέψεις.

Θέλω να μείνεις σκλάβα — όπως κι εγώ. Εγώ και

Παιδί μου, άξιζες κάτι καλύτερο. Τι θα μπορούσες να είχες γίνει!

Σίγουρα μέχρι και επιστάτρια.

Δεν βλέπεις, πόσο δυνατή είναι η εξουσία; Όλοι οι σκλάβοι την υπακούνε. Ακόμα και εκείνοι που είχαν ξεσηκωθεί και νίκησαν, θα αποθέσουν την νίκη τους στα πόδια της εξουσίας, για να έχουν το δικαίωμα να είναι πάλι σκλάβοι.

Οι σκλάβοι μισούν εκείνους που θέλουν να είναι ελεύθεροι. Ούτε και θα σε βοηθήσουν, για να το χωνέψεις επιτέλους ότι η εξέγερσή σου είναι παράλογη. Το θάρρος σου είναι άκαρδο, γιατί πώς μπο-

ξει ότι είναι σε θέση να καταστείλει τον επαναστατικό λαϊκό αγώνα, θα αρχίσει ξανά μια μακρά περίοδος του αυταρχικού, κυρίαρχου κόσμου, από την Ουάσινγκτον ως το Βλαδιβοστόκ. Βρισκόμαστε μπροστά σε μια ιστορικά δυνατή πιθανότητα. Το πώς θα λήξει αυτή η ιστορική περίοδος εξαρτάται κυρίως από τη θέλησή μας. «Αν με τους Βιετκόνγκ δεν ενωθούν Αμερικανοί, Ευρωπαίοι ή Ασιάτες επαναστάτες, η επανάσταση στο Βιετνάμ θα αποτύχει όπως και τόσες άλλες στο παρελθόν. Το ιεραρχικό κράτος των υπαλλήλων θα δρέψει καρπούς που δεν έχει σπείρει» (Παρτιζάνος 1, *Βιετνάμ, Ο Τρίτος Κόσμος και οι αυταπάτες της Αριστεράς*, Βερολίνο 1967). Ο Φραντς Φάνον λέει για τον Τρίτο Κόσμο: «Ελάτε, λοιπόν, σύντροφοι. Πρέπει αμέσως να αποφασίσουμε να αλλάξουμε τις μεθόδους μας. Πρέπει να αποτινάξουμε το βαθύ σκοτάδι στο οποίο είμαστε βυθισμένοι και να το αφήσουμε πίσω. Η καινούργια μέρα που βρίσκεται ήδη κοντά πρέπει να μας βρει σταθερούς, προσεκτικούς και αποφασισμένους» (Φραντς Φάνον, *Η αθλιότητα του κόσμου*, Grove Press, Νέα Υόρκη).

Ας επιταχύνουμε, λοιπόν, τη σωστή πορεία μας. Το Βιετνάμ ολοένα και πλησιάζει. Στην Ελλάδα οι πρώτες μονάδες του επαναστατικού απελευθερωτικού μετώπου έχουν ήδη αρχίσει να παλεύουν. Στην Ισπανία η διαμάχη πλησιάζει στο αποκορύφωμά της. Μετά από 30 χρόνια φασιστικής δικτατορίας παρουσιάζεται μια νέα επαναστατική δύναμη μεταξύ εργατών και φοιτητών, οργανωμένη σ' ένα ενωμένο μέτωπο.

Οι μαθητές των γυμνασίων στη Βρέμη έχουν δείξει πώς μπορεί να εξελιχθεί μια ανατρεπτική εκρηκτική δύναμη μέσα από την πολιτικοποίηση των άμεσων απαιτήσεων της καθημερινής ζωής. Η αλληλεγγύη τους με τις μισθοσυντήρητες μάζες και ο σωστός χειρισμός των αντιφάσεων και των φιλονικιών με την αυταρχική-μιλιταριστική αστυνομία δείχνουν ολοφάνερα ότι υπάρχουν προϋποθέσεις για αγώνα μέσα στο σύστημα του σύγχρονου καπιταλισμού. Μια τέτοια αντιμετώπιση μέσα σε ριζοσπαστικά πλαίσια είναι δυνατή σε όλη την Ομοσπονδιακή Δημοκρατία. Εξαρτάται από τη δική μας δημιουργική δυνατότητα να διευρύνουμε και να πολιτικοποιήσουμε τις φαινομενικές και άμεσες αντιφάσεις με θάρρος και αποφασιστικότητα, να δράσουμε ριψοκίνδυνα, να απελευθερώσουμε τις πρωτοβουλίες των μαζών. Η πραγματική επαναστατική αλληλεγγύη με την επανάσταση στο Βιετνάμ στηρίζεται στην αδυναμία των κέντρων του ιμπεριαλισμού και στην επερχόμενη ανατροπή τους. Η λογική της απραξίας και της υποχώρησης δεν υπάρχουν μέσα στη δική μας θεωρία.

Η αποφασιστική προϋπόθεση για την επαναστατικοποίηση των μαζών είναι η επαναστατικοποίηση των επαναστατών.

Μετάφραση: **Λήδα Πομώνη**

πρέπει να κρατήσουμε στη μνήμη μας τη συγκλονιστική μορφή της Ουλρίκε Μάινχοφ. Στον αντίποδα των «μετανιωμένων», στο αντιδιαμετρικό σημείο των προσεγγίσεων ένοπλων οργανώσεων και κρατικών υπηρεσιών.

Η επιστολή της Ουλρίκε Μάινχοφ (Δεκέμβρης 1971) που δημοσιεύεται εδώ, για πρώτη φορά στα ελληνικά, απαντά σε ανοιχτή επιστολή της θετής μητέρας της με τίτλο «Ουλρίκε παράτα τα!». Η απάντηση της Μάινχοφ με τον ειρωνικό τίτλο «Μια μητέρα σκλάβας εξορκίζει το παιδί της» βρέθηκε σ' ένα καλάθι του δήμου για σκουπίδια στο Βερολίνο.

Μια μητέρα σκλάβας εξορκίζει το παιδί της

Ουλρικε, είσαι διαφορετική απ' ότι η φωτογραφία σου στο ένταλμα σύλληψής σου, είσαι παιδί σκλάβων — σκλάβα κι η ίδια.

Πώς θα μπορούσες λοιπόν ποτέ, να πυροβολήσεις τους δυνάστες σου; Μην αφήνεσαι να παρασυρθείς από εκείνους που δεν θέλουν να είναι πια σκλάβοι. Δεν μπορείς να τους προστατέψεις.

Θέλω να μείνεις σκλάβα — όπως κι εγώ. Εγώ και εσύ — είδαμε πώς οι αφέντες τσάκισαν την εξέγερση των σκλάβων, προτού ακόμα αρχίσει.

Πολλοί σκλάβοι σκοτώθηκαν, εμείς όμως επιζήσαμε. Αυτοί που σήμερα είναι οργισμένοι απέναντι στους αφέντες δεν ξέρουν τι υπέροχο συναίσθημα είναι να την έχεις βγάλει καθαρή μια ακόμη φορά. Απόλαυσέ το — γιατί δεν μας μένει τίποτα άλλο να απολαύσουμε.

Η επανάσταση είναι μεγάλη — κι εμείς πολύ μικροί γι' αυτήν.

Οι ψυχές των σκλάβων είναι σαν την άμμο, δεν μπορεί να θεμελιωθεί η νίκη επάνω τους.

Όταν ξύπνησες και ζήτησες ελευθερία, δεν στην έφερε κανείς. Γιατί δεν παραιτήθηκες — όπως άλλοι;

Κοίτα εμένα! Εγώ πρόβαλα αντίσταση όταν με χτυπούσαν οι αφέντες — φώναζα. Μα εσύ εξοργίζεις την εξουσία, την θέλεις να κάνει να ξαναχτυπήσει. Αλλά ποιος θα θέλει ακόμα να φωνάξει, όταν μας κακομεταχειρίζονται και γι' αυτό;

Εσύ είσαι καλό παιδί. Δεν ήσουνα εσύ που σκαρφάλωσες το φράχτη της εξουσίας, οι άλλοι ήτανε. Αλλά επάνω σου αμολήσανε τα σκυλιά.

Παιδί μου, άξιζες κάτι καλύτερο. Τι θα μπορούσες να είχες γίνει!

Σίγουρα μέχρι και επιστάτρια.

Δεν βλέπεις, πόσο δυνατή είναι η εξουσία; Όλοι οι σκλάβοι την υπακούνε. Ακόμα και εκείνοι που είχαν ξεσηκωθεί και νίκησαν, θα αποθέσουν την νίκη τους στα πόδια της εξουσίας, για να έχουν το δικαίωμα να είναι πάλι σκλάβοι.

Οι σκλάβοι μισούν εκείνους που θέλουν να είναι ελεύθεροι. Ούτε και θα σε βοηθήσουν, για να το χωνέψεις επιτέλους ότι η εξέγερσή σου είναι παράλογη. Το θάρρος σου είναι άκαρδο, γιατί πώς μπορούμε μπροστά του να κρύψουμε ακόμα τη δειλία μας; Κι αν ακόμα προτιμάς να πεθάνεις παρά να είσαι σκλάβα για πάντα, δεν έχεις όμως το δικαίωμα να μας ανησυχείς.

Ξέρω: θέλεις να γίνουμε όλοι ελεύθεροι· αλλά θα περνάμε καλύτερα;

Τους δαρμένους σκλάβους των χωραφιών στις φυτείες στην Ασία, Αφρική, Νότια Αμερική, που σκότωσαν τους επιστάτες τους, ας τους συγχωρέσει ο Θεός. Εμείς οι οικιακοί σκλάβοι, δεν έχουμε το δικαίωμα να διώξουμε τα αφεντικά που στέλνουνε τους επιστάτες με τα μαστίγια.

Το χρέος μας είναι να κρατάμε το σπίτι τους ταχτικό.

Παιδί μου, μην αμαρτάνεις. Μετανόησε και δέξου την τιμωρία, κι ας είναι η τιμωρία της εξουσίας φοβερή. Είναι θέλημα Θεού.

Να είσαι υποτελής στην κυβέρνηση που ασκεί εξουσία επάνω σου.

Ουλρίκε, παράτα τα!

Καταραμένος ο θεός, που έπλασε σκλάβους για να διασκεδάζει την πλήξη του.

Μετάφραση: **Δήμητρα Βιαγκίνι**

ΕΝ ΠΛΩ...

Ζητείται αγοραστής για ραδιενεργό σιτάρι

«Η Ελλάδα αναζητεί χώρες στον κόσμο για να πουλήσει ραδιενεργό σιτάρι αναμεμιγμένο με καθαρό.»

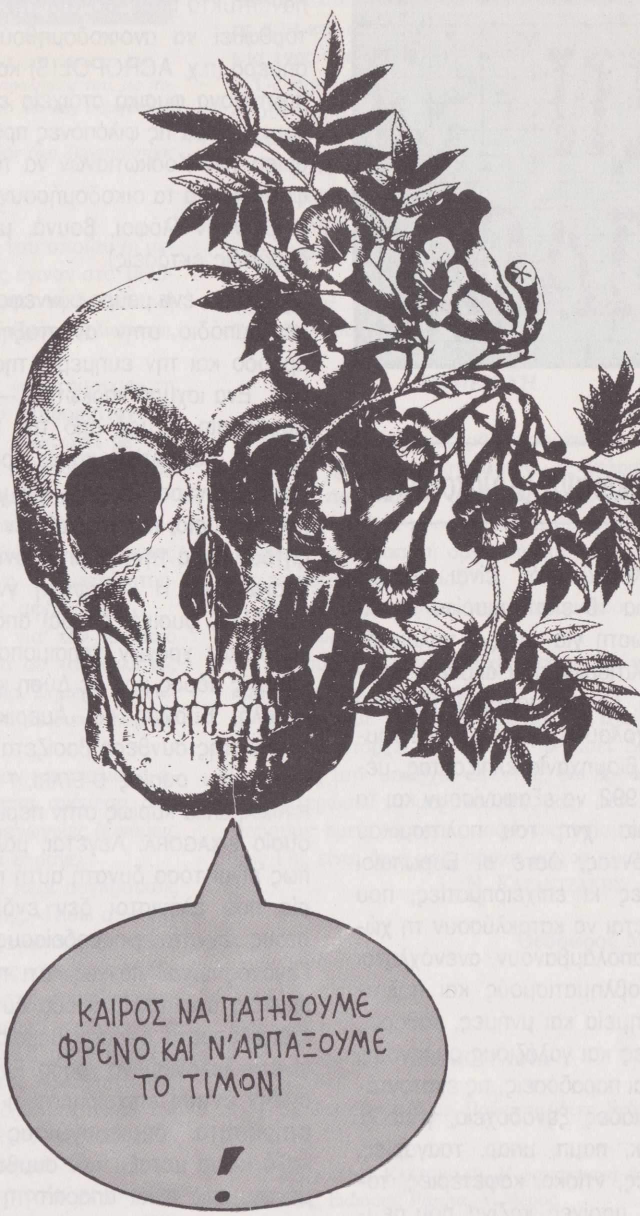
Το αποκάλυψε στη Βουλή ο υφυπουργός Γεωργίας Δ. Πιτσιώρης κατά τη συζήτηση ερώτησης του βουλευτή του ΚΚΕ, Δ. Σαχίνη. Ο κ. Πιτσιώρης είπε συγκεκριμένα: «Τετρακόσιες χιλιάδες τόνοι δεν έχουν εξαχθεί. Αναζητούμε χώρες στον κόσμο και κάνουμε αναμίξεις για να κατεβάσουμε τα μπεκερέλ, για να μη χρεωθεί η χώρα μας με δεκάδες δισεκατομμύρια δρχ.»

Η εκπληκτική αυτή δήλωση του ΜΕΓΑΛΟΥ ΑΔΕΡΦΟΥ δημοσιεύτηκε στην *Ελευθεροτυπία* το μήνα Νοέμβριο. Για όσους δεν έχουν αντιληφθεί το εγκληματικό διαπλανητικό παιχνίδι που παίζεται, αναδιατυπώνουμε το πρόγραμμα του ΜΕΓΑΛΟΥ ΑΔΕΡΦΟΥ όπως διαφαίνεται από την πιο πάνω δήλωση: «Αναζητάμε ανθρώπινες ζωές και σχέσεις, οικοσυστήματα και αστικούς χώρους για να τα μετατρέψουμε σε σκουπιδοτενεκέδες των υποπροϊόντων τού και της αστυνομίας μας σ' όλον τον πλανήτη».

Είτε σοσιαλιστικό, είτε σοσιαλδημοκρατικό, είτε γκορμπατσοφικό, είτε νεοφιλελεύθερο-ρηγκανικό προσωπείο φοράει ο ΜΕΓΑΛΟΣ ΑΔΕΡΦΟΣ ίδια είναι η ανάπτυξη που προωθεί. Η ανάπτυξη της διαχωρισμένης από τον άνθρωπο οικονομίας. Η ανάπτυξη της ιεραρχίας, του γιγαντισμού του ηλεκτρονικού Κράτους, της γραφειοκρατίας και της εξουσίας ανθρώπου πάνω σε άνθρωπο. Μια ανάπτυξη ανορθολογική που εναντιώνεται στην ανύψωση του ανθρώπου και αντιτίθεται στην εναρμόνιση των ατόμων με τον εαυτό τους και τον κοινωνικό και φυσικό περίγυρο. Ενιαίο και αδιάσπαστο είναι σήμερα το μπλοκ της Εξουσίας: αυτό της γραφειοκρατικο-καπιταλιστικής ανάπτυξης και οι πολιτικές αποχρώσεις παίζουν απλώς διακοσμητικό ρόλο. Γι' αυτό κανένας αντιπρόσωπος στη Βουλή δεν ύψωσε φωνή διαμαρτυρίας, γι' αυτό η προκλητική αυτή δήλωση πέρασε στα «ψιλά» των εφημερίδων.

Η εξαγωγή ραδιενεργού σιταριού και η ευκολία (και εθνική έπαρση) με την οποία ομολογείται είναι η φυσιολογική προέκταση μιας λογικής αποδεκτής σήμερα από την εύκολα χειραγωγήσιμη «σιωπηλή πλειοψηφία». Μιας λογικής που στο βωμό της αποτελεσματικής λειτουργίας της οικονομίας επιτάσσει πλέον να θυσιάζονται στοιχειώδεις ευαισθησίες, στοιχειώδεις ηθικοί φραγμοί, στοιχειώδη πολιτικά και κοινωνικά δικαιώματα.

Η ύπουλα κρυμμένη μέσα στο ψωμί που τρώμε ραδιενέργεια μπορεί να παραλληλιστεί μόνο με μια τέλεια, αόρατη μηχανή θανάτου. Μια μηχανή θανάτου μπροστά

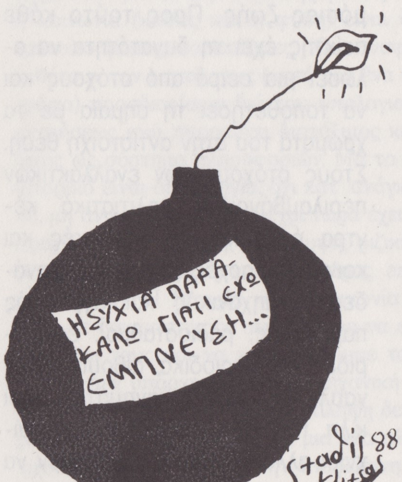
όπως αναφέρεται στη μηνυτήρια αναφορά.

Ο τέως πρόεδρος της Ε.Β.Ο., Στ. Καμπάνης, με δηλώσεις του ξεκαθαρίζει το ρόλο των «συμβούλων»: «Όρος για να πάρουμε αυτές τις

Ελληνική!! Βιομηχανία Όπλων

φυπουργός Γεωργίας Δ. Πιτσιώρης κατά τη συζήτηση ερώτησης του βουλευτή του ΚΚΕ, Δ. Σαχίνη. Ο κ. Πιτσιώρης είπε συγκεκριμένα: «Τετρακόσιες χιλιάδες τόνοι δεν έχουν εξαχθεί. Αναζητούμε χώρες στον κόσμο και κάνουμε αναμίξεις για να κατεβάσουμε τα μπεκερέλ, για να μη χρεωθεί η χώρα μας με δεκάδες δισεκατομμύρια δρχ.»

Η εκπληκτική αυτή δήλωση του ΜΕΓΑΛΟΥ ΑΔΕΡΦΟΥ δημοσιεύτηκε στην *Ελευθεροτυπία* το μήνα Νοέμβριο. Για όσους δεν έχουν αντιληφθεί το εγκληματικό διαπλανητικό παιχνίδι που παίζεται, αναδιατυπώνουμε το πρόγραμμα του ΜΕΓΑΛΟΥ ΑΔΕΡΦΟΥ όπως διαφαίνεται από την πιο πάνω δήλωση: «Αναζητάμε ανθρώπινες ζωές και σχέσεις, οικοσυστήματα και αστικούς χώρους για να τα μετατρέψουμε σε σκουπιδοντενεκέδες των υποπροϊόντων της τοξικής και ραδιενεργού ανάπτυξης. Της συγκεκριμένου τύπου ανάπτυξης, ***δίχως ανθρώπινα και κοινωνικά κριτήρια***, που έχουμε επιβάλλει με τη δύναμη του στρατού, κανένας αντιπρόσωπος στη Βουλή δεν ύψωσε φωνή διαμαρτυρίας, γι' αυτό η προκλητική αυτή δήλωση πέρασε στα «ψιλά» των εφημερίδων.

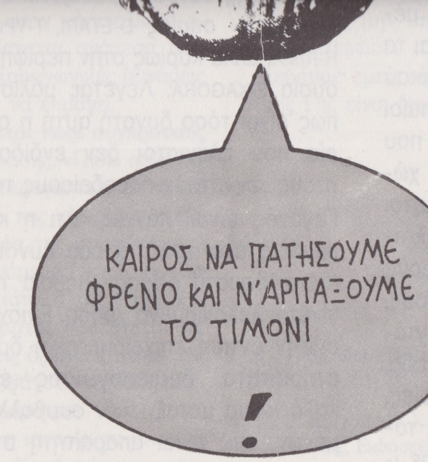

Η εξαγωγή ραδιενεργού σιταριού και η ευκολία (και εθνική έπαρση) με την οποία ομολογείται είναι η φυσιολογική προέκταση μιας λογικής αποδεκτής σήμερα από την εύκολα χειραγωγήσιμη «σιωπηλή πλειοψηφία». Μιας λογικής που στο βωμό της αποτελεσματικής λειτουργίας της οικονομίας επιτάσσει πλέον να θυσιάζονται στοιχειώδεις ευαισθησίες, στοιχειώδεις ηθικοί φραγμοί, στοιχειώδη πολιτικά και κοινωνικά δικαιώματα.

Η ύπουλα κρυμμένη μέσα στο ψωμί που τρώμε ραδιενέργεια μπορεί να παραλληλιστεί μόνο με μια τέλεια, αόρατη μηχανή θανάτου. Μια μηχανή θανάτου μπροστά στην οποία οι προκλητικά ορατοί θάλαμοι αερίων των ναζί να θεωρούνται μια αδέξια εγκληματική ενέργεια κάποιων ιστορικά ξεπερασμένων ερασιτεχνών.

Μ.Κ.

Υ.Γ. Αν εξαιρέσουμε τη σημερινή κοινωνία —όπου οι άνθρωποι αναπτύσσοντας την αντοχή των κατσαρίδων, δείχνουν μια προσβλητική για το ανθρώπινο γένος ικανότητα προσαρμογής— και αναζητήσουμε σε προγενέστερους πολιτισμούς «αγοραστές» για τους ραδιενεργόπληκτους ηλίθιους που μας κυβερνούν, είμαστε σίγουροι ότι κανένας λαός, με ελάχιστη σοφία, δεν θα καταδεχόταν να κατευθύνουν την τύχη του ανθρωπάριο σε τέτοιο βαθμό ανίκανα ν' αγαπήσουν τον άνθρωπο και τη φύση.

Ελληνική!! Βιομηχανία Όπλων

Πυρομαχικά νέας γενιάς, βλήματα «Ήρα» και «Ερμής», πούλησε η Ε.Β.Ο. στο Ιράκ. Από το καλοκαίρι του '86 η Ε.Β.Ο. πλήρωσε προκαταβολικά 6 εκατομμύρια δολάρια σε συνάλλαγμα ως προμήθεια στην ξένη εταιρεία συμβούλων ΚΟΣΤΑΛ ΙΝΤΕΡΝΑΣΙΟΝΑΛ προκειμένου να προωθήσει τα πυρομαχικά στο Ιράκ. Ενώ το Ιράκ, θ' αρχίσει να πληρώνει, και μάλιστα σε δόσεις, τα πυρομαχικά από τον Οκτώβριο του '89. Απ' αυτές τις συμφωνίες η Ε.Β.Ο. φέρεται να έχει χάσει πάνω από 2 δισ. δραχμές. Έτσι το νέο οικονομικό σκάνδαλο κατέληξε στην εισαγγελία «αφού στις συμβάσεις αυτές δεν περιέχονται στοιχειώδεις όροι και κυρίως ο συγκεκριμένος προσδιορισμός της παροχής των «συμβούλων» και η σχέση της με τη συγκεκριμένη εξαγωγή» όπως αναφέρεται στη μηνυτήρια αναφορά.

Ο τέως πρόεδρος της Ε.Β.Ο., Στ. Καμπάνης, με δηλώσεις του ξεκαθαρίζει το ρόλο των «συμβούλων»: «Όρος για να πάρουμε αυτές τις δουλειές στο Ιράκ και για να χτυπήσουμε τον ανταγωνισμό ξένων εταιρειών, όπως η PRB του Βελγίου και η Αουσέρ Γαλλίας, ήταν να πληρωθούν τα έξοδα στην ενδιάμεση εταιρεία (...) Αυτό το γνωρίζουν όλοι όσοι βρίσκονται μέσα σε τέτοιες δουλειές».

Από τη συμφωνία-σκάνδαλο, λοιπόν, όπως και νάχει, βγαίνουμε (αλήθεια ποιοι;) ζημιωμένοι κατά 2 δισ. δραχμές, γράφουν οι εφημερίδες. Λέξη, όμως, για το ουσιαστικό σκάνδαλο. Λέξη για το γεγονός πως φονιάδες των λαών δεν είναι μόνο οι Αμερικάνοι και οι Ρώσοι αλλά και οι Ευρωπαίοι και οι Έλληνες. Λέξη! Λες κι αρκεί το επίθετο «ελληνική» για να καθαγιασθεί η όποια ***Βιομηχανία Δολοφονιών***.

Μ.Π.

ΕΝ ΠΛΩ...

Η Κοσκωτίνη (Κο)σκοτώνει!

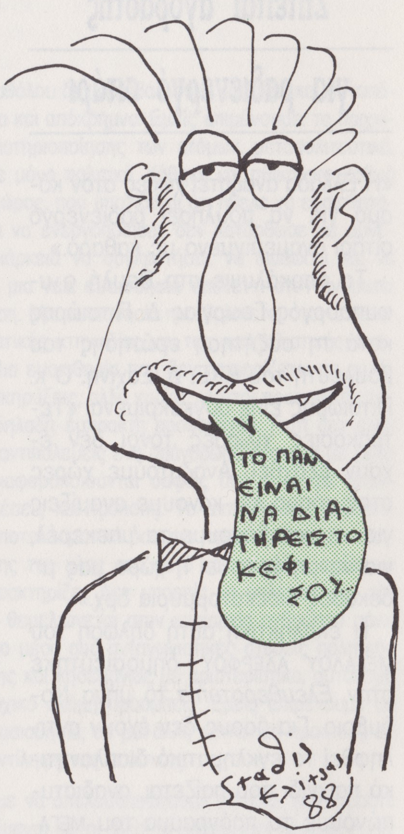
Το Κοσκωτιστάν είναι σήμερα μια χώρα 10 εκατομμυρίων κατοίκων γνωστή για τα ίχνη παλαιοτέρων πολιτισμών που άκμαζαν στην περιοχή. Οι περισσότεροι κάτοικοί του ασχολούνται με τη βαριά τουριστική βιομηχανία ελπίζοντας, μέχρι το 1992, να εξαφανίσουν και τα τελευταία ίχνη του πολιτισμικού παρελθόντος, ώστε οι Ευρωπαίοι τουρίστες κι επιχειρηματίες, που αναμένεται να κατακλύσουν τη χώρα, να απολαμβάνουν, ανενόχλητοι από προβληματισμούς και πολιτικές, μνημεία και μνήμες, καθαρές θάλασσες και γαλάζιους ουρανούς, έθιμα και παραδόσεις, τις εκατοντάδες χιλιάδες ξενοδοχεία, γήπεδα, πάρκινγκ, παμπ, μπαρ, τσαγερίες, πιτσαρίες, ντίσκο, καφετέριες, τοστάδικα, μαρίνες, καζίνα, που με ιδιαίτερη φροντίδα —δίχως τις αισθητικές προκαταλήψεις του παρελθόντος— χτίζονται και στην πλέον απομακρυσμένη περιοχή. Ιδιαίτερα για τους επιχειρηματίες, ένα πολύπλοκο πολιτικό σύστημα, από ηγέτες πειθαρχημένους στους βιομηχάνους, κόμματα πειθαρχημένα, ένα υπανάπτυκτο παρελθόν δεν έχει κατορθωθεί να ανοικοδομηθούν ως σήμερα (π.χ. ACROPOLIS) και όσα πρωτόγονα φυσικά στοιχεία επιμένουν —παρά τις φιλόπονες προσπάθειες των Κοσκωτιανών να τα κάψουν και να τα οικοδομήσουν— να επιβιώνουν (λόφοι, βουνά, μικρές δασώδεις εκτάσεις).

Ωστόσο, ένα μαύρο σύννεφο στέκει εμπόδιο στην ανάπτυξη, την πρόοδο και την ευημερία της χώρας. Ένα ισχυρό ναρκωτικό —δέκα φορές πιο ισχυρό από την ηρωίνη— η κοσκωτίνη κάνει θραύση. Νέοι και γέροι, άντρες και γυναίκες, πλούσιοι και φτωχοί δεν αποζητούν παρά την άσπρη σκόνη της κοσκωτίνης. Η κοσκωτίνη γνωστή (με άλλο, φυσικά, όνομα) από αρχαιοτάτων χρόνων χρησιμοποιείται και στις μέρες μας σε Δύση και Ανατολή, Ευρώπη και Αμερική. Η χημική της σύνθεση βασίζεται στις «ενεργές» ουσίες D-ETARI, T-YPOS, H-RIMA, αλλά κυρίως στην περίφημη ουσία E-XAGORA. Λέγεται, μάλιστα, πως είναι τόσο δυνατή αυτή η ουσία που ελάχιστοι δεν ενδίδουν στους τεχνητούς παραδείσους της. Γεγονός είναι, πάντως, ότι η κοσκωτίνη έχει πλείστα όσα ευνοϊκά αποτελέσματα εφόσον βέβαια της γίνεται λελογισμένη χρήση. Ενισχύει την έντιμη επιχειρηματική δραστηριότητα, δημιουργώντας ένα καλό κλίμα μεταξύ των συμβαλλομένων, ενώ είναι απαραίτητη στις συναντήσεις πολιτικών με τραπεζικούς και βιομηχανικούς κύκλους. Ακριβώς επειδή φροντίζει να διαλύσει τις αμοιβαίες καχυποψίες που ίσως υπάρχουν στην ατμόσφαιρα, βοηθά να δημιουργηθεί κλίμα ομοθυμίας και εμπιστοσύνης. Κάθε υπουργός που σέβεται τον εαυτό του πριν υπογράψει την οποιαδήποτε σύμβαση είθισται να παίρνει —για το καλό— μια πρέζα κοσκωτίνη. Παρόμοια ευνοϊκά αποτελέσματα σημειώνονται από τη χρήση κοσκωτίνης στα συγκροτήματα του Τύπου (ηλεκτρονικού και έντυπου) και στους μεσαίους κρατικούς λειτουργούς. Ακόμη και η ελπίδα, το όνειρο ή η φαντασίωση, αν θέλετε, μιας καλής «μαστούρας» με κοσκωτίνη έχει θετικά αποτελέσματα ανάμεσα στον εργαζόμενο πληθυσμό που κατ' αυτόν τον τρόπο αντιπεξέρχεται στην καθημερινή ρουτίνα δίχως να διαταράσσει την εργασιακή πειθαρχία και την παραγωγικότητα. Ο ίδιος μάλιστα ο Πρωθυπουργός τάσσεται υπέρ της νομιμοποιήσεως μικροποσοτήτων — «δωράκια» όπως, χαρακτηριστικά, τα ονομάζει.

Όμως αυτό που συνέβη στο Κοσκωτιστάν είναι πρωτοφανές: η κοσκωτίνη αναγορεύτηκε σε εθνικό ναρκωτικό. Η κατάχρηση της εν λόγω ουσίας από τον γνωστό επιχειρηματία G. KOSCOTAS και την παρέα του, οδήγησε σε ένα πολιτικό, τραπεζικό, ποδοσφαιρικό, καλλιτεχνικό, έντυπο και ραδιοφωνικό «οβερντόουζ» που δεν έχει προηγούμενο. Κανείς δεν μπορεί να υπολογίσει την καταναλωθείσα ποσότητα ναρκωτικής ουσίας ούτε τους συνδαιτημόνες αυτού του πάρτι.

Γεγονός, πάντως, είναι ότι η κοσκωτίνη βοηθάει την υγεία του κράτους και κακώς τα βάζουν μαζί της αντί να περιορίζονται στο να επικρίνουν τις αναμφίβολα ανεύθυνες, ολέθριες και ίσως ίσως επικίνδυνες καταχρήσεις της.

Κοσκωτιστάν, Ιανουάριος 1989
του ανταποκριτή μας,
Μ.Π.

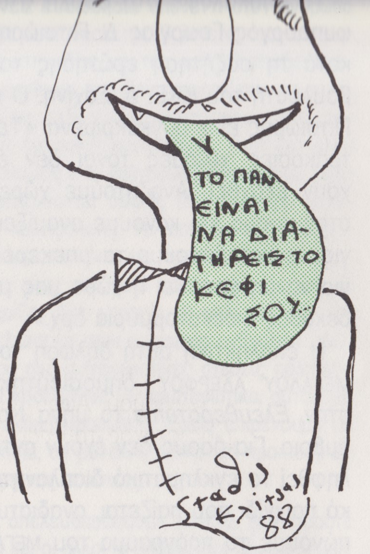
Επιτραπέζιο παιχνίδι

φοιτητές και οι επιτροπές πολιτών.

ριστική βιομηχανία ελπίζοντας, μέχρι το 1992, να εξαφανίσουν και τα τελευταία ίχνη του πολιτισμικού παρελθόντος, ώστε οι Ευρωπαίοι τουρίστες κι επιχειρηματίες, που αναμένεται να κατακλύσουν τη χώρα, να απολαμβάνουν, ανενόχλητοι από προβληματισμούς και πολιτικές, μνημεία και μνήμες, καθαρές θάλασσες και γαλάζιους ουρανούς, έθιμα και παραδόσεις, τις εκατοντάδες χιλιάδες ξενοδοχεία, γήπεδα, πάρκινγκ, παμπ, μπαρ, τσαγερίες, πιτσαρίες, ντίσκο, καφετέριες, τοστάδικα, μαρίνες, καζίνα, που με ιδιαίτερη φροντίδα —δίχως τις αισθητικές προκαταλήψεις του παρελθόντος— χτίζονται και στην πλέον απομακρυσμένη περιοχή. Ιδιαίτερα για τους επιχειρηματίες, ένα πολύπλοκο πολιτικό σύστημα, από ηγέτες πειθαρχημένους στους βιομηχάνους, κόμματα πειθαρχημένα στους ηγέτες, συνδικάτα πειθαρχημένα στα κόμματα, φορείς πειθαρχημένους σ' όλους τους παραπάνω και απαθείς εργαζομένους, εξασφαλίζει φθηνά εργατικά χέρια και γρήγορη απόσβεση των κεφαλαίων. Αν μάλιστα συνυπολογίσουμε τις παρθένες αγορές (στο Κοσκοτιστάν, για παράδειγμα, δεν διαθέτουν ούτε ψηφιακή σάουνα ούτε ψηφιακές τουαλέτες ζώων, ενώ μόλις απέκτησαν δυνατότητα δορυφορικής λήψης), μπορούμε να μιλήσουμε για ένα μικρό επιχειρηματικό παράδεισο.

Στην πρωτεύουσα της χώρας έχουν κατορθώσει ν' αναπτύξουν ένα υπερσύγχρονο σύστημα παραγωγής αιθαλομίχλης, ώστε ένα υπέροχο γκρι-κίτρινο φόντο να δίνει ομοιομορφία στο τοπίο, κρύβοντας ταυτόχρονα όσα ερείπια από το υχημική της σύνθεση βασίζεται στις «ενεργές» ουσίες D-ETARI, T-YPOS, H-RIMA, αλλά κυρίως στην περίφημη ουσία E-XAGORA. Λέγεται, μάλιστα, πως είναι τόσο δυνατή αυτή η ουσία που ελάχιστοι δεν ενδίδουν στους τεχνητούς παραδείσους της. Γεγονός είναι, πάντως, ότι η κοσκωτίνη έχει πλείστα όσα ευνοϊκά αποτελέσματα εφόσον βέβαια της γίνεται λελογισμένη χρήση. Ενισχύει την έντιμη επιχειρηματική δραστηριότητα, δημιουργώντας ένα καλό κλίμα μεταξύ των συμβαλλομένων, ενώ είναι απαραίτητη στις συναντήσεις πολιτικών με τραπεζικούς και βιομηχανικούς κύκλους. Ακριβώς επειδή φροντίζει να διαλύνομιμοποιήσεως μικροποσοτήτων — «δωράκια» όπως, χαρακτηριστικά, τα ονομάζει.

Όμως αυτό που συνέβη στο Κοσκωτιστάν είναι πρωτοφανές: η κοσκωτίνη αναγορεύτηκε σε εθνικό ναρκωτικό. Η κατάχρηση της εν λόγω ουσίας από τον γνωστό επιχειρηματία G. KOSCOTAS και την παρέα του, οδήγησε σε ένα πολιτικό, τραπεζικό, ποδοσφαιρικό, καλλιτεχνικό, έντυπο και ραδιοφωνικό «οβερντόουζ» που δεν έχει προηγούμενο. Κανείς δεν μπορεί να υπολογίσει την καταναλωθείσα ποσότητα ναρκωτικής ουσίας ούτε τους συνδαιτημόνες αυτού του πάρτι.

Επιτραπέζιο παιχνίδι

Ποιος δεν έχει παίξει *Γκρινιάρη, Φιδάκι, Monopoly, Χρηματιστήριο, Μάχη, Stratego* κ.λπ.; Στον αντίποδα αυτών των ανταγωνιστικών και πολεμικών παιχνιδιών βρίσκεται το *IKARIA1968-2032*, ένα ***εναλλακτικό*** επιτραπέζιο παιχνίδι που πρόκειται να κυκλοφορήσει σύντομα. Είναι ένα ψυχαγωγικό και συγχρόνως εκπαιδευτικό παιχνίδι για παιδιά ηλικίας 9 έως... 109 ετών στο οποίο μπορούν να συμμετέχουν από δύο μέχρι δέκα παίκτες. Κάθε παίκτης αντιπροσωπεύει μια κοινωνική ή πολιτική ομάδα κι έτσι στα πιόνια του παιχνιδιού απεικονίζονται οι οικολόγοι, οι εξεγερμένοι εργάτες, οι ειρηνιστές, οι φυσιολάτρες, οι αναρχικοί, οι φεμινίστριες, η άκρα αριστερά, οι πανκ, εξτρεμιστές φοιτητές και οι επιτροπές πολιτών.

Το παιχνίδι αρχίζει το Μάιο του 1968 στη φανταστική πόλη-κράτος Ικαρία και σκοπός του, μέχρι τον ίδιο μήνα του 2032, να λειτουργούν με εναλλακτικό τρόπο όσο το δυνατόν περισσότεροι τομείς της δημόσιας ζωής. Προς τούτο κάθε παίκτης έχει τη δυνατότητα να αλώσει μια σειρά από στόχους και να τοποθετήσει τη σημαία με τα χρώματά του στην αντίστοιχη θέση. Στους στόχους των εναλλακτικών περιλαμβάνονται πολιτιστικά κέντρα ή στέκια, οι δημοτικές και κοινοτικές αρχές, βιοτεχνίες, μονάδες βιομηχανικής και αγροτικής παραγωγής, ραδιοσταθμοί, εφημερίδες και περιοδικά, αίθουσες συναυλιών, θέατρα, κινηματογράφοι κ.λπ. που ήδη υπάρχουν στο παιχνίδι αλλά, αν θέλουν, μπορούν να δημιουργήσουν και καινούριους σε

προβλεπόμενες κενές θέσεις. Υπάρχουν ακόμη και ειδικοί στόχοι όπως ο αφοπλισμός της αστυνομίας, η κατάργησή της, η καθιέρωση εναλλακτικής θητείας, η κατάργηση των δύο πυρηνικών εργοστασίων που υπάρχουν στην Ικαρία, η ματαίωση ενός νέου αεροδρομίου κ.λπ.

Κάθε στόχος, ανάλογα με τη δυσκολία του, για να επιτευχθεί χρειάζεται έναν αριθμό πόντων που συγκεντρώνεται από τα ζάρια και τους πόντους που αναγράφουν οι «εναλλακτικές κάρτες» που υπάρχουν στο παιχνίδι. Σ' αυτές τις κάρτες μεταξύ άλλων διαβάζουμε: «Η κοινή γνώμη είναι ευνοϊκή *ΠΡΟΣΘΕΣΤΕ ΣΤΟ ΖΑΡΙ ΣΑΣ 5 ΠΟΝΤΟΥΣ*», «Στο στόχο σας αντιτίθεται το τοπικό Κομμουνιστικό Κόμμα *ΑΦΑΙΡΕΣΤΕ 2 ΠΟΝΤΟΥΣ*», «Κυβερνητική αδιαλλαξία *ΑΦΑΙΡΕΣΤΕ 5 ΠΟΝΤΟΥΣ*», «Πέσατε θύματα προβοκάτσιας *ΑΦΑΙΡΕΣΤΕ 3 ΠΟΝΤΟΥΣ*», «Σας υποστηρίζουν ενεργά ευρύτερα τμήματα του πληθυσμού *ΠΡΟΣΘΕΣΤΕ 7 ΠΟΝΤΟΥΣ*», «Το ξέσπασμα απεργιών σας ευνοεί *ΠΡΟΣΘΕΣΤΕ 4 ΠΟΝΤΟΥΣ*» κ.λπ. Οι παίκτες, προκειμένου να συγκεντρώνουν τους απαραίτητους πόντους, μπορούν να συνεργάζονται και κατ' αυτόν τον τρόπο, αντίθετα με ό,τι συμβαίνει σ' όλα τα παρόμοια παιχνίδια, καλλιεργείται η συλλογικότητα και η αλληλεγγύη αντί του ανταγωνισμού. Αφού, μάλιστα, ο κύριος στόχος του παιχνιδιού είναι η επίτευξη (απ' όλους μαζί τους παίκτες) μεγάλου εναλλακτικού δικτύου και, μόνο, κατά δεύτερο λόγο οι δυνάμεις του καθενός παίκτη ξεχωριστά.

Ένα παιχνίδι, λοιπόν, από *ΤΑ ΑΝΘΗ ΤΟΥ ΚΑΚΟΥ* ***για τα... μπουμπούκια του Κακού. Αναμείνατε...***

Μ.Π.

ΕΝ ΠΛΩ...

Η κοινωνία των σκουπιδιών και τα σκουπίδια της εξουσίας

Τα σκουπίδια δεν είναι πάντα για πέταμα: το χαρτί, το γυαλί, τα μέταλλα, μπορούν να ανακυκλωθούν, να γίνουν καινούργιο χαρτί, καινούργιο γυαλί, καινούργιο μέταλλο. Οι οργανικές ύλες —πανί, ξύλο, υπολείμματα από τρόφιμα—, αν περάσουν από επεξεργασία γίνονται λίπασμα, πολύ καλύτερο και πολύ πιο ακίνδυνο από τα χημικά που μας δηλητηριάζουν κάθε μέρα.

Αυτό που δεν μπορεί ν' αξιοποιηθεί με τίποτα, είναι τα σκουπίδια από πλαστικό, κυρίως οι διάφορες πλαστικές σακκούλες και συσκευασίες, που συναντάμε σε κάθε μας βήμα. Χρειάζονται πάνω από 500 χρόνια για να αποσυντεθούν, ενώ η καύση τους δημιουργεί διοξίνη, το γνωστό θανατηφόρο αέριο που κατέστρεψε το Σεβέζο. Όταν μείνουν εκτεθειμένα, απελευθερώνουν τοξίνες, επικίνδυνες ιδίως για τη θαλάσσια ζωή, απ' όπου περνάνε και σε μας, από τα μολυσμένα ψάρια και θαλασσινά που τρώμε.

Κάποιες χώρες —Δανία, Σουηδία, Ολλανδία, καθώς και η γειτονική Ιταλία από το 1990— έχουν ήδη απαγορεύσει τις πλαστικές σακκούλες με νόμο, ενώ σε κάποιες άλλες —ΗΠΑ, Γερμανία— ισχύουν ανάλογες άτυπες δεσμεύσεις. Ενδεικτική για τα τεράστια συμφέροντα που παίζονται είναι η προσφυγή των πετροχημικών βιομηχανιών στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο για την ακύρωση των απαγορεύσεων αυτών.

Η Ελλάδα καταναλώνει —αναλογικά— περισσότερες πλαστικές σακκούλες από κάθε άλλη χώρα: 500 χιλιάδες τόνοι πετρέλαιο ξοδεύονται κάθε χρόνο για την παραγωγή τους, ενώ το πετροχημικό συγκρότημα της πρώην ΕΣΣΟ ΠΑΠΠΑΣ, που τις φτιάχνει, δηλητηριάζει καθημερινά ολόκληρη τη Δυτική Θεσσαλονίκη. Παρόμοιο θα ήταν και το πετροχημικό στο Νιοχώρι της Αιτολοακαρνανίας, που ματαιώθηκε με την εξέγερση των αγροτών της περιοχής το 1980-81.

Αυτό είναι —σε γενικές γραμμές— το πρόβλημα των σκουπιδιών. Η απεργία των δήμων μπλόκαρε για λίγο τους μηχανισμούς που μας βοηθούσαν να μη βλέπουμε το πρόβλημα, και τώρα μας το παρουσιάζει ανάγλυφο: Από τα βουνά των σκουπιδιών που μας τριγυρίζουν, κάποιο μέρος προέρχεται —άμεσα ή έμμεσα— από τη ΔΙΚΗ ΜΑΣ δουλειά. Πόση από τη ΔΙΚΗ ΜΑΣ γιορταστική κατανάλωση δεν θα αποτελέσει τα σκουπίδια του επόμενου μήνα;

Ζούμε λοιπόν σε μια κοινωνία των σκουπιδιών: μια κοινωνία που μας υποχρεώνει να δουλεύουμε για να παράγουμε σκουπίδια και απόβλητα, ώστε να μπορούμε μετά να ξοδεύουμε τα λεφτά μας για να δημιουργήσουμε κι άλλα σκουπίδια.

Μια κοινωνία που βαριέται ακόμα και την ορθολογική διαχείρηση των σκουπιδιών που η ίδια παράγει, και την ενδιαφέρει μόνο να μετατοπίζει τα προβλήματα σε κάποιους βολικούς σκουπιδότοπους.

Αν για το τέλος αυτής της προκήρυξης περιμένετε απλώς κάποια αιτήματα για την ορθολογική διαχείρηση των «απορριμάτων», τότε η συνέχεια του κειμένου είναι ΑΚΑΤΑΛΛΗΛΗ για σας: ξαναδιαβάστε μονάχα τις πρώτες παραγράφους. Αν όμως νιώθετε την ανάγκη και για κάτι παραπάνω, τότε έχουμε να σας προτείνουμε κάτι τολμηρό και ρεαλιστικό:

ΦΕΡΤΕ ΤΑ ΣΚΟΥΠΙΔΙΑ ΣΑΣ ΣΤΗ ΒΟΥΛΗ

Αν σκουπίδι είναι κάθε τι που μας κάνει να πιάνουμε τη μύτη μας, τότε η αντιμετώπιση του προβλήματος θα πρέπει να ξεκινήσει από τα σκουπίδια της εξουσίας, κρατικής ή όποιας άλλης.

Υ.Γ. Μην πετάξετε αυτό το χαρτί: δώστε το τουλάχιστο για ανακύκλωση (στην ανάγκη ζητείστε μας πληροφορίες)

Εναλλακτική Κίνηση Οικολόγων Αθήνας (ΕΚΟ)
Ισαύρων 10 και Δαφνομήλη
Τηλ.: 36 41 268

ΦΑΙΡΕΣΤΕ 3 ΠΟΝΤΟΥΣ», «Σας υποστηρίζουν ενεργά ευρύτερα τμήματα του πληθυσμού *ΠΡΟΣΘΕΣΤΕ 7 ΠΟΝΤΟΥΣ*», «Το ξέσπασμα απεργιών σας ευνοεί *ΠΡΟΣΘΕΣΤΕ 4 ΠΟΝΤΟΥΣ*» κ.λπ. Οι παίκτες, προκειμένου να συγκεντρώνουν τους απαραίτητους πόντους, μπορούν να συνεργάζονται και κατ' αυτόν τον τρόπο, αντίθετα με ό,τι συμβαίνει σ' όλα τα παρόμοια παιχνίδια, καλλιεργείται η συλλογικότητα και η αλληλεγγύη αντί του ανταγωνισμού. Αφού, μάλιστα, ο κύριος στόχος του παιχνιδιού είναι η επίτευξη (απ' όλους μαζί τους παίκτες) μεγάλου εναλλακτικού δικτύου και, μόνο, κατά δεύτερο λόγο οι δυνάμεις του καθενός παίκτη ξεχωριστά.

Ένα παιχνίδι, λοιπόν, από** ΤΑ ΑΝΘΗ ΤΟΥ ΚΑΚΟΥ **για τα... μπουμπούκια του Κακού. Αναμείνατε...

Μ.Π.

Οι οργανικές ύλες —πανί, ξύλο, υπολείμματα από τρόφιμα—, αν περάσουν από επεξεργασία γίνονται λίπασμα, πολύ καλύτερο και πολύ πιο ακίνδυνο από τα χημικά που μας δηλητηριάζουν κάθε μέρα.

Αυτό που δεν μπορεί ν' αξιοποιηθεί με τίποτα, είναι τα σκουπίδια από πλαστικό, κυρίως οι διάφορες πλαστικές σακκούλες και συσκευασίες, που συναντάμε σε κάθε μας βήμα. Χρειάζονται πάνω από 500 χρόνια για να αποσυντεθούν, ενώ η καύση τους δημιουργεί διοξίνη, το γνωστό θανατηφόρο αέριο που κατέστρεψε το Σεβέζο. Όταν μείνουν εκτεθειμένα, απελευθερώνουν τοξίνες, επικίνδυνες ιδίως για τη θαλάσσια ζωή, απ' όπου περνάνε και σε μας, από τα μολυσμένα ψάρια και θαλασσινά που τρώμε.

Κάποιες χώρες —Δανία, Σουηδία— ... ώθηκε με την εξέγερση των αγροτών της περιοχής το 1980-81.

Αυτό είναι —σε γενικές γραμμές— το πρόβλημα των σκουπιδιών. Η απεργία των δήμων μπλόκαρε για λίγο τους μηχανισμούς που μας βοηθούσαν να μη βλέπουμε το πρόβλημα, και τώρα μας το παρουσιάζει ανάγλυφο: Από τα βουνά των σκουπιδιών που μας τριγυρίζουν, κάποιο μέρος προέρχεται —άμεσα ή έμμεσα— από τη ΔΙΚΗ ΜΑΣ δουλειά. Πόση από τη ΔΙΚΗ ΜΑΣ γιορταστική κατανάλωση δεν θα αποτελέσει τα σκουπίδια του επόμενου μήνα;

Ζούμε λοιπόν σε μια κοινωνία των σκουπιδιών: μια κοινωνία που μας υποχρεώνει να δουλεύουμε για να παράγουμε σκουπίδια και απόβλητα, ώστε να μπορούμε μετά να ξοδεύουμε τα λεφτά μας για να δημιουργήσουμε κι άλλα σκουπίδια.

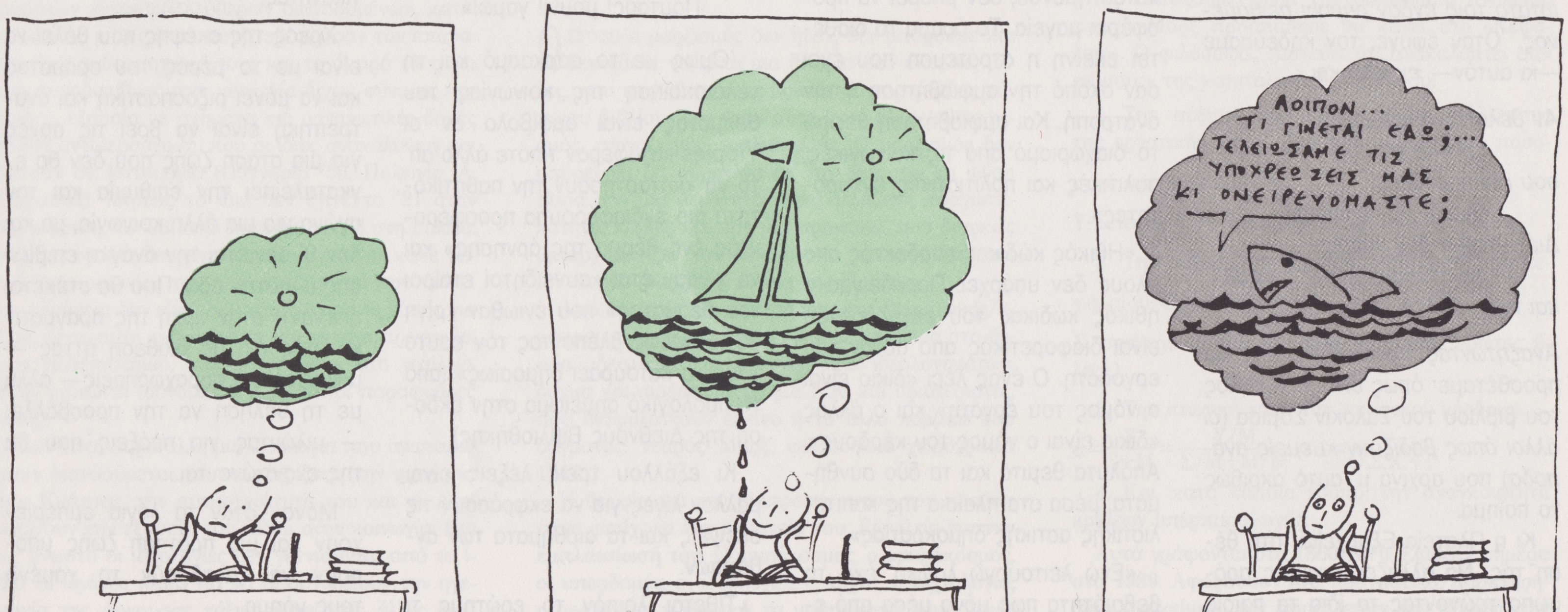
η συνέχεια του κειμένου είναι ΑΚΑΤΑΛΛΗΛΗ για σας: ξαναδιαβάστε μονάχα τις πρώτες παραγράφους. Αν όμως νιώθετε την ανάγκη και για κάτι παραπάνω, τότε έχουμε να σας προτείνουμε κάτι τολμηρό και ρεαλιστικό:

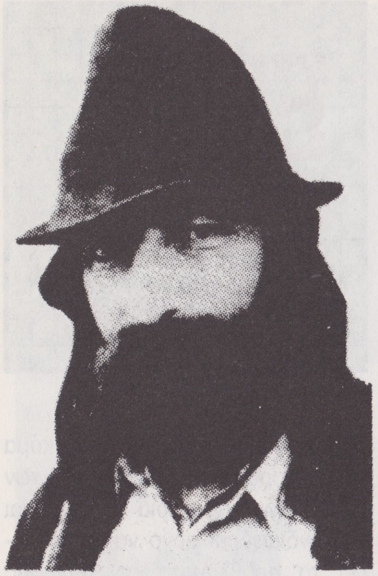
ΦΕΡΤΕ ΤΑ ΣΚΟΥΠΙΔΙΑ ΣΑΣ ΣΤΗ ΒΟΥΛΗ

Αν σκουπίδι είναι κάθε τι που μας κάνει να πιάνουμε τη μύτη μας, τότε η αντιμετώπιση του προβλήματος θα πρέπει να ξεκινήσει από τα σκουπίδια της εξουσίας, κρατικής ή όποιας άλλης.

Υ.Γ. Μην πετάξετε αυτό το χαρτί: δώστε το τουλάχιστο για ανακύκλωση (στην ανάγκη ζητείστε μας πληροφορίες)

Εναλλακτική Κίνηση Οικολόγων Αθήνας (ΕΚΟ)
Ισαύρων 10 και Δαφνομήλη
Τηλ.: 36 41 268

Νικόλας Άσιμος

«Κατα... κατα... κατα... καταρρέω». **Ο Νικόλας Άσιμος** δεν έμεινε να δει το τραγούδι του να γίνεται ο... εθνικός ύμνος της χώρας: εξουσίας κι «αναρχίας», πρωθυπουργών τε εξαχρείων. Έφυγε στέλνοντας χαιρετίσματα στην εξουσία, κρατώντας την ουσία, τ' όνειρο και την κιθάρα του. Προστέθηκε στους απόντες δίπλα στο Στρατηγό, τον Δαυίδ, τον Πανούλη, τον Γιώργο Διαλυνά, τον Παναγιώτη Λιβερέτο, τον Θύμιο. Δίπλα στον Γιώργο Λέτσιο, τον Στέλιο, τον Γαϊτάνο, την Κατερίνα, τη Σόνια, τον Μητσάρα, τον Βαρώνο. Δίπλα στο Μαστρογιάννη και τον Στίνα. Δίπλα στον Κασίμη, τον Τσιρώνη, την Κανελλοπούλου και τον Κουμή, το Βερνάρδο, το Σινιόρο, τον Καλτεζά, τον Τσουτσουβή, τον Πρέκα, τον Καλέρη. Δίπλα στους υπερδιακόσιους φαντάρους και ναύτες που αυτοκτόνησαν μεταπολιτευτικά.

Ο Νικόλας, καθώς θάλεγε ο Ά-

κτική λύση, στέκουν αμήχανα στους τσιμεντένιους πεζόδρομους της ηρωίνης, κυνηγημένα από τους κουμπουροφόρους των Δροσογιάννηδων, μέσα σε ασφυκτική μοναξιά γεμάτη από «καφετέριες», «φαστφουντάδικα», «ουφάδικα», «τζελατερίες», «κρεπερίες», «τσαγιερίες» και δεν ακούν πια τον Άσιμο αλλά τους φλούφληδες που τους ονομάζουν Ντι Τζέι (από τα αρχικά των λέξεων Disc Jockey) οι οποίοι οργανώνουν, πριν απ' αυτούς γι' αυτούς, την πλήξη του... γουήκ εντ.

Όπως είπε ένας φίλος από τα παλιά, τραγουδοποιός των Εξαρχείων κι αυτός, ο Χρήστος Ζυγομαλάς: Έπρεπε να τα περιμέναμε! Ηταν το πιθανότερο... Ίσως δεν ξέραμε ιστορία... Ίσως κάποιοι άλλοι... Ίσως μια άλλη ιστορική στιγμή...

Πάντως, όπως και νάχει, ο Νικόλας δραπέτευσε. Κι απ' το χωριό που λέγεται Εξάρχεια κι από τον κόσμο. Κι απόμειναν οι μπασκίνες να σκυλεύουν τις λιγοστές τελευταίες αράδες πούγραψε χωρίς να καταλαβαίνουν —άλλωστε δεν τους ενδιέφερε— αυτό που εννοούσε όταν τους φώναζε: *Γιατί φοράς κλουβί;*

Μ.Π.

Λόγια! Λόγια! Λόγια!

«Πιστεύω ότι αυτός που πολιτεύεται, μέσα στα πλαίσια ενός αστικού καθεστώτος, δεν είναι ουσιαστικά στρατευμένος. Είναι περιστασιακός πολιτικός. Έχει σαν στόχο να γίνει ένας καλός διεκπεραιωτής της κρατικής γραφειοκρατίας. Δεν έχει οράματα ή, όταν έχει, είναι στενά. Μια πολιτική δράση, που

φτάσεις στα απόλυτα μεγέθη. Η ομορφιά ανακαλύπτεται και αποκαλύπτεται».

Τα παραπάνω είναι λόγια του επιφανούς (και ειδικευμένου στην υπεράσπιση εργοδοτών, μπάτσων και μεγαλοαστών) δικηγόρου Αλέξανδρου Λυκουρέζου σε συνέντευξή του στις *Σελίδες της Καθημερινής* (23.10.88). Όταν κάποιος που ζει, πλουτίζει και διαπρέπει μέσα στο κατεστημένο μπορεί ο ίδιος ταυτόχρονα να στηλιτεύει τις αντιφάσεις και τα αδιέξοδα της καπιταλιστικής αστικής δημοκρατίας και να μιλά για τη μαγεία του οράματος της ανατροπής και την ομορφιά που ανακαλύπτεται από εξωλογικά μονοπάτια, τότε οι λέξεις χάνουν το νόημά τους, παύουν να σημαίνουν οτιδήποτε, παύουν ν' αποτελούν κριτήριο για τους ανθρώπους.

Στο βιβλίο του *Do it!* ο Jerry Rubin (τέως γίππης και νυν γιάππης) γράφει:

«Πώς θα πεις "σ' αγαπώ" όταν έχεις ακούσει "η Shell που αγαπώ"

Μια «επανάσταση» στο χαρτί υγείας!

Μια «επανάσταση» στον αγώνα ενάντια στη δυσοσμία του στόματος!

Το Χόλλυγουντ παρουσιάζει ένα καινούριο «επαναστατικό» φιλμ!

Αυτοί οι καπιταλιστές λοιπόν δε σέβονται τίποτα;

Αλλά υπάρχουν λέξεις (ευτυχώς) που δεν μπόρεσαν ποτέ τους να μαγαρίσουν. Και που διατηρούν άθικτες τη συγκινησιακή τους δύναμη και την αγνότητά τους. Δεν μπορούν να τις καταστρέψουν, δεν τολμούν ούτε να τις χρησιμοποιήσουν. Είναι παράνομο. Οι τελευ-

ΕΝ ΠΛΩ...

σιωπή της κενής φλυαρίας, ποιος μπορεί να είναι ένας ουσιαστικός λόγος.

Η γλώσσα γεννήθηκε απ' την ανάγκη να εκφραστούν οι ανθρώπινες πράξεις και καταστάσεις και τώρα αυτές πάλι οι ανθρώπινες πράξεις καλούνται να νοηματοδοτήσουν τη γλώσσα. Ίσως είναι μια ήττα του λόγου αυτού καθ' εαυτού ότι κανείς δεν μπορεί πια να κριθεί απ' τα λόγια του, κρίνεται απ' την ίδια τη ζωή του.

Και τι γίνεται με την αρμονία μεταξύ πίστης, λόγων και πράξης; «Στον αγώνα της καθημερινής επιβίωσης, η θέση του προτύπου ολισθαίνει πολλές φορές», απαντά ο κύριος Λυκουρέζος. Είναι λοιπόν ζήτημα κάποιων παραχωρήσεων! Για πόσες όμως παραχωρήσεις μιλάμε, και ποιες; Έχει κανένα νόημα η αναζήτηση κάποιου ποσοτικού ή ποιοτικού κριτηρίου για να είναι οι παραχωρήσεις ηθικά δικαιωμένες; Και σύμφωνα με ποια ηθική;

Όταν η διαχωριστική γραμμή ανάμεσα στην ανάγκη της επιβίωσης και το όραμα γίνεται τόσο ασαφής, τότε είναι βέβαιο πως θα κυριαρχήσει η πρώτη. Θα είναι η ολοκληρωτική υποδούλωση των ανθρώπινων

Ο Νικόλας Άσιμος δεν έμεινε να δει το τραγούδι του να γίνεται ο... εθνικός ύμνος της χώρας: εξουσίας κι «αναρχίας», πρωθυπουργών τε εξαχρείων. Έφυγε στέλνοντας χαιρετίσματα στην εξουσία, κρατώντας την ουσία, τ' όνειρο και την κιθάρα του. Προστέθηκε στους απόντες δίπλα στο Στρατηγό, τον Δαυίδ, τον Πανούλη, τον Γιώργο Διαλυνά, τον Παναγιώτη Λιβερέτο, τον Θύμιο. Δίπλα στον Γιώργο Λέτσιο, τον Στέλιο, τον Γαϊτάνο, την Κατερίνα, τη Σόνια, τον Μητσάρα, τον Βαρώνο. Δίπλα στο Μαστρογιάννη και τον Στίνα. Δίπλα στον Κασίμη, τον Τσιρώνη, την Κανελλοπούλου και τον Κουμή, το Βερνάρδο, το Σινιόρο, τον Καλτεζά, τον Τσουτσουβή, τον Πρέκα, τον Καλέρη. Δίπλα στους υπερδιακόσιους φαντάρους και ναύτες που αυτοκτόνησαν μεταπολιτευτικά.

Ο Νικόλας, καθώς θάλεγε ο Άρης Αλεξάνδρου, *Δεσμώτης τήδε ίστατο τοις ένδον ρήμασι πειθόμενος*. Όταν έφυγε, τον κηδεύσαμε —κι αυτόν— ***εν πλω*** και...

Αν θέλετε να ψάξετε
το πτώμα
που κείται ενθάδε
Άδικα θα κοπιάσετε.
Διότι πτώμα δεν υπάρχει
το πτώμα σας την έσκασε
και πήγε ***βόλτα***.

Αναζητώντας Κροκανθρώπους, θα προσθέταμε· όπως είναι κι ο τίτλος του βιβλίου του Σαλοκίν Σόμισα (*οι άλλοι όπως βαδίζουν κι εμείς ανάποδα*) που αρχινά μ' αυτό ακριβώς το ποίημα.

Κι η Πλατεία Εξαρχείων στη θέση της. Να αλλάζει συνεχώς πρόσωπο τρώγοντας τα ίδια τα παιδιά της που ***βουβά*** πια, δίχως ***εναλλα***- που λέγεται Εξάρχεια κι από τον κόσμο. Κι απόμειναν οι μπασκίνες να σκυλεύουν τις λιγοστές τελευταίες αράδες πούγραψε χωρίς να καταλαβαίνουν —άλλωστε δεν τους ενδιέφερε— αυτό που εννοούσε όταν τους φώναζε: *Γιατί φοράς κλουβί;*

Μ.Π.

Λόγια! Λόγια! Λόγια!

«Πιστεύω ότι αυτός που πολιτεύεται, μέσα στα πλαίσια ενός αστικού καθεστώτος, δεν είναι ουσιαστικά στρατευμένος. Είναι περιστασιακός πολιτικός. Έχει σαν στόχο να γίνει ένας καλός διεκπεραιωτής της κρατικής γραφειοκρατίας. Δεν έχει οράματα ή, όταν έχει, είναι στενά. Μια πολιτική δράση, που έχει σαν στόχο τη διατήρηση του κατεστημένου, δεν μπορεί να προσφέρει μαγεία. Το όραμα το διαθέτει εκείνη η στράτευση που έχει σαν σκοπό την αμφισβήτηση ή την ανατροπή. Και αμφισβήτηση θεωρώ το διαχωρισμό από τις κοινωνικές, πολιτικές και πολιτιστικές εγκυρότητες».

«Ηθικός κώδικας αποδεκτός από όλους δεν υπάρχει. Παράδειγμα ο ηθικός κώδικας του εργαζόμενου είναι διαφορετικός από αυτόν του εργοδότη. Ο ένας λέει «δίκιο είναι ο νόμος του εργάτη» και ο άλλος «δίκιο είναι ο νόμος του κέρδους». Απόλυτα θεμιτά και τα δύο συνθήματα, μέσα στα πλαίσια της καπιταλιστικής αστικής δημοκρατίας».

«Ενώ λειτουργώ λογικά, έχω τη βεβαιότητα πως μόνο μέσα από εξωλογικά μονοπάτια μπορείς να

Στο βιβλίο του *Do it!* ο Jerry Rubin (τέως γίππης και νυν γιάππης) γράφει:

«Πώς θα πεις "σ' αγαπώ" όταν έχεις ακούσει "η Shell που αγαπώ"

Μια «επανάσταση» στο χαρτί υγείας!

Μια «επανάσταση» στον αγώνα ενάντια στη δυσοσμία του στόματος!

Το Χόλλυγουντ παρουσιάζει ένα καινούριο «επαναστατικό» φιλμ!

Αυτοί οι καπιταλιστές λοιπόν δε σέβονται τίποτα;

Αλλά υπάρχουν λέξεις (ευτυχώς) που δεν μπόρεσαν ποτέ τους να μαγαρίσουν. Και που διατηρούν άθικτες τη συγκινησιακή τους δύναμη και την αγνότητά τους. Δεν μπορούν να τις καταστρέψουν, δεν τολμούν ούτε να τις χρησιμοποιήσουν. Είναι παράνομο. Οι τελευταίες λέξεις που μας μένουν:

Πούτσος! μουνί! γαμώ!»

Όμως με το σαρκασμό και τη γελοιοποίηση της κοινωνίας του θεάματος είναι αμφίβολο αν οι Yippies κατάφεραν τίποτε άλλο απ' το να «καταστήσουν την παθητικότητα πιο ενδιαφέρουσα προσφέροντας ένα θέαμα της άρνησης» και να γίνουν έτσι «συνειδητοί εταίροι του θεάματος» που ένιωθαν «ρίγη συγκινήσεως βλέποντας τον εαυτό τους να κατουράει δημοσίως» (από το προλογικό σημείωμα στην έκδοση της Διεθνούς Βιβλιοθήκης).

Κι εξάλλου τρεις λέξεις είναι μάλλον λίγες για να εκφράσουν τις σκέψεις και τα αισθήματα των ανθρώπων.

Τίθεται λοιπόν το ερώτημα τι μπορεί πια να αντιπαρατεθεί στην

τι κανείς δεν μπορεί πια να κριθεί απ' τα λόγια του, κρίνεται απ' την ίδια τη ζωή του.

Και τι γίνεται με την αρμονία μεταξύ πίστης, λόγων και πράξης; «Στον αγώνα της καθημερινής επιβίωσης, η θέση του προτύπου ολισθαίνει πολλές φορές», απαντά ο κύριος Λυκουρέζος. Είναι λοιπόν ζήτημα κάποιων παραχωρήσεων! Για πόσες όμως παραχωρήσεις μιλάμε, και ποιες; Έχει κανένα νόημα η αναζήτηση κάποιου ποσοτικού ή ποιοτικού κριτηρίου για να είναι οι παραχωρήσεις ηθικά δικαιωμένες; Και σύμφωνα με ποια ηθική;

Όταν η διαχωριστική γραμμή ανάμεσα στην ανάγκη της επιβίωσης και το όραμα γίνεται τόσο ασαφής, τότε είναι βέβαιο πως θα κυριαρχήσει η πρώτη. Θα είναι η ολοκληρωτική υποδούλωση των ανθρώπινων επιθυμιών στην αρχή της πραγματικότητας.

Χρέος της σκέψης που θέλει να είναι με το μέρος του οράματος και να μένει ριζοσπαστική και ανατρεπτική είναι να βρει τις αρχές για μια στάση ζωής που δεν θα εγκαταλείπει την επιθυμία και τον αγώνα για μια άλλη κοινωνία, μα και δεν θ' αρνιέται την ανάγκη επιβίωσης σ' αυτήν εδώ. Που θα στέκεται απέναντι στην αρχή της πραγματικότητας όχι με διάθεση ήττας — μιλώντας για παραχωρήσεις— αλλά με τη θέληση να την προσβάλλει — μιλώντας για πράξεις που θα της εναντιώνονται.

Μόνον όταν τα λόγια εμπεριέχουν και μια πρόταση ζωής μπορούν να ξαναβρούν το χαμένο τους νόημα.

Μ. Πετ.

το βιβλίο του Ισπανού λογοτέχνη Μανουέλ Βιθέντ που τους πρώτους 6 μήνες της κυκλοφορίας του έκανε 17 επανεκδόσεις στην πατρίδα του.

ΟΙ ΥΠΝΟΒΑΤΕΣ
την τριλογία του ΧΕΡΜΑΝ ΜΠΡΟΧ

«... ένα τολμηρό σε σύλληψη και εκπληκτικά πρωτότυπο ως προς την εκτέλεση έργο, που αναπόφευκτα συναρπάζει με τη μαγεία του τον αναγνώστη.»

Thomas Mann

«...η απόπειρα ενός σοβαρού στοχαστή να

ΑΚΡΩΤΗΡΙ ΧΑΝΙΩΝ

Ο αποκλεισμός του σκουπιδότοπου

Στις 13 Ιανουαρίου '89 δικάστηκαν 20 κάτοικοι του νομού Χανίων με την... περίφημη κατηγορία «αντίσταση κατά της αρχής» επειδή τον περασμένο Μάιο εμπόδισαν τα απορριμματοφόρα του Δήμου να αδειάσουν σκουπίδια στην περιοχή του Κουρουπητού. Η απόφαση ήταν απαλλακτική και ήρθε ως φυσικό αποτέλεσμα της πλατιάς αλληλεγγύης που εκδηλώθηκε. 780 κάτοικοι των Χανίων και των γύρω περιοχών υπέγραψαν το παρακάτω κείμενο: «Απαιτούμε την αθώωση των 20 ατόμων που δικάζονται με το ιδιώνυμο για τα γεγονότα του Ακρωτηρίου επειδή πιστεύουμε ότι ούτε η πόλη, ούτε ο νομός, ούτε οι θάλασσες θα γλυτώσουν από τη μόλυνση με συλλήψεις και δίκες».

Η ΚΡΗΤΗ ΔΕΝ ΘΑ ΓΙΝΕΙ ΔΡΟΣΟΓΙΑΝΙΣΤΑΝ

(...) Δικαζόμαστε 20 άτομα, Χανιώτες κι Ακρωτηριανοί, με κατηγορίες που προβλέπουν ποινές 2-5 χρόνια μη μετατρέψιμες, επειδή απαιτούμε χρόνια τώρα τα όλο και περισσότερα σκουπίδια της πόλης να τύχουν προνοητικότερης μεταχείρισης από το να αδειάζονται απλώς με ανατροπή στις πλαγιές ενός φαραγγιού.

Οι στημένες (**ιδιώνυμες**) κατηγορίες είναι: Παράνομη βία με **συλλογική** κατόπιν **προσυνεννοήσεως** αντίσταση κατά της αρχής, πράγμα προφανώς αδύνατο λόγω της ποικιλίας των υποδίκων.

Γιατί αν πράγματι καταφέραμε να συνεννοηθούμε συλλογικά 7 αναρχικοί, 3 μουλούδες, ένας εσωτερικάκιας, ένας ηγούμενος μοναστηρίου, ένας αντιπρόεδρος κοινότητας, ο γραμματέας άλλης κοινότητας, μια ολόκληρη αγροτική οι-

ΕΜΕΙΣ ΟΙ 7 ΧΑΝΙΩΤΕΣ ΚΡΑΤΟΥΜΕΝΟΙ ΓΙΑ ΤΑ ΓΕΓΟΝΟΤΑ ΤΟΥ ΑΚΡΩΤΗΡΙΟΥ ΔΗΛΩΝΟΥΜΕ ΟΤΙ:

Πήγαμε στο Ακρωτήρι γιατί αναγνωρίζομε το δίκαιο του αγώνα των Ακρωτηριανών.

Πήγαμε γιατί κι εμείς θιγόμαστε στην πράξη από την ανεξέλεγκτη απόρριψη των απορριμμάτων: Στα Χανιά φτάνουν μολυσμένα ψάρια από τις εκβολές του Κουρουπητού, μολυσμένο κρέας και γάλα από τα αιγοπρόβατα που βόσκουν εκεί, μέλι κ.λ.π. Στον αέρα της πόλης καρκινογόνα μόρια διοξείνης από την ανεξέλεγκτη καύση των πλαστικών.

Πήγαμε γιατί δεν αποδεχόμαστε την κοροϊδία των αρχών σε βάρος και Ακρωτηριανών και Χανιωτών, μια που άλλωστε πάντα κοροϊδεύουν όλους σε όλα τα θέματα.

Πήγαμε γιατί νιώσαμε αηδία παρακολουθώντας την προχθεσινή δίκη (το πρώτο μέρος της συμφωνίας για ανακοίνωση οριστικής μελέτης μέχρι 15 Απρίλη πέρασε άπρακτο. Οι κάτοικοι Ακρωτηρίου αποφασίζουν **πενθήμερο** αποκλεισμό για να τονίσουν την αδράνεια των αρχών και την πιθανότητα νέου προβλήματος τον Αύγουστο. Συλλαμβάνονται και δικάζονται σε βαριές,

ΚΑΤΑΓΓΕΛΟΜΕ

Τις φασιστικές πρακτικές του τέως χωροφύλακα που διορίστηκε Νομάρχης Χανίων.

Την υποκρισία του Δήμου.

Τα ψέματα του Τύπου.

Την αστυνομική βαρβαρότητα (αγρότισσα 65 ετών βρίσκεται κρατούμενη - τραυματίας στο Νοσοκομείο. Στο κρατητήριο ολόκληρη οικογένεια Μουζουριανών: πατέρας, μητέρα και δύο γιοί).

Την κρατική υποκρισία (παραβίαση έγγραφης συμφωνίας από Υφυπουργό Σφυρίου. Ο ίδιος που ενεργεί το ηλεκτρονικό φακέλλωμα ακόμα και των νεογέννητων).

Τη στάση των μεγάλων κομμάτων που υπαγορεύεται από πολύπλοκους μικροϋπολογισμούς ομάδων συμφερόντων, πιέσεων, ψηφοθηρίας, πόστων, ανταλλαγμάτων, συσχετισμών κ.λ.π.

Τα ύποπτα οικονομικά συμφέροντα που κρύβονται πίσω από το εργοστάσιο καύσης και την επί χρόνια αργο-

Η ΚΡΗΤΗ ΔΕΝ ΘΑ ΓΙΝΕΙ ΔΡΟΣΟΓΙΑΝΙΣΤΑΝ

(...) Δικαζόμαστε 20 άτομα, Χανιώτες κι Ακρωτηριανοί, με κατηγορίες που προβλέπουν ποινές 2-5 χρόνια μη μετατρέψιμες, επειδή απαιτούμε χρόνια τώρα τα όλο και περισσότερα σκουπίδια της πόλης να τύχουν προνοητικότερης μεταχείρισης από το να αδειάζονται απλώς με ανατροπή στις πλαγιές ενός φαραγγιού.

Οι στημένες (**ιδιώνυμες**) κατηγορίες είναι: Παράνομη βία με **συλλογική** κατόπιν **προσυνεννοήσεως** αντίσταση κατά της αρχής, πράγμα προφανώς αδύνατο λόγω της ποικιλίας των υποδίκων.

Γιατί αν πράγματι καταφέραμε να συνεννοηθούμε συλλογικά 7 αναρχικοί, 3 μουλούδες, ένας εσωτερικάκιας, ένας ηγούμενος μοναστηρίου, ένας αντιπρόεδρος κοινότητας, ο γραμματέας άλλης κοινότητας, μια ολόκληρη αγροτική οικογένεια (πατέρας, μάνα, δυο γιοι) και δύο αγρότες-οικοδόμοι, σύνολο 20, τότε όχι δίκη, παράσημο έπρεπε να παίρναμε μια που θα 'χαμε πετύχει το αδιανόητο για τα σημερινά κοινωνικά δεδομένα.

Πρωτοπαπαδάκη Αναστασία
Σιώκου Θέκλα
Γαλάνη Χρυσούλα
Λιατάκης Βασίλης
Βαρδής Τσουρής
Αντώνης Παπαγιαννάκης

ΕΜΕΙΣ ΟΙ 7 ΧΑΝΙΩΤΕΣ ΚΡΑΤΟΥΜΕΝΟΙ ΓΙΑ ΤΑ ΓΕΓΟΝΟΤΑ ΤΟΥ ΑΚΡΩΤΗΡΙΟΥ ΔΗΛΩΝΟΥΜΕ ΟΤΙ:

Πήγαμε στο Ακρωτήρι γιατί αναγνωρίζομε το δίκαιο του αγώνα των Ακρωτηριανών.

Πήγαμε γιατί κι εμείς θιγόμαστε στην πράξη από την ανεξέλεγκτη απόρριψη των απορριμμάτων: Στα Χανιά φτάνουν μολυσμένα ψάρια από τις εκβολές του Κουρουπητού, μολυσμένο κρέας και γάλα από τα αιγοπρόβατα που βόσκουν εκεί, μέλι κ.λ.π. Στον αέρα της πόλης καρκινογόνα μόρια διοξείνης από την ανεξέλεγκτη καύση των πλαστικών.

Πήγαμε γιατί δεν αποδεχόμαστε την κοροϊδία των αρχών σε βάρος και Ακρωτηριανών και Χανιωτών, μια που άλλωστε πάντα κοροϊδεύουν όλους σε όλα τα θέματα.

Πήγαμε γιατί νιώσαμε αηδία παρακολουθώντας την προχθεσινή δίκη (το πρώτο μέρος της συμφωνίας για ανακοίνωση οριστικής μελέτης μέχρι 15 Απρίλη πέρασε άπρακτο. Οι κάτοικοι Ακρωτηρίου αποφασίζουν **πενθήμερο** αποκλεισμό για να τονίσουν την αδράνεια των αρχών και την πιθανότητα νέου προβλήματος τον Αύγουστο. Συλλαμβάνονται και δικάζονται σε βαριές, ακόμα και σε σχέση με τις χαλκευμένες κατηγορίες, ποινές εβδομηντάρηδες αγρότες).

Πήγαμε γιατί θεωρούμε ότι ο πενθήμερος προειδοποιητικός αποκλεισμός, πιέζοντας για λύση, λειτουργούσε προς το συμφέρον της υγείας των Χανιωτών.

Πήγαμε γιατί θεωρούμε ότι δικαιώματα έχουν και τα μικρά χωριά, όχι μόνο οι μεγάλες πόλεις.

Πήγαμε γιατί δεν δεχόμαστε να σιωπήσομε μπροστά στην αδικία που ασκούν η Κρατική και Δημοτική Αρχή της πόλης σε βάρος των κατοίκων Ακρωτηρίου, διαχωρίζουμε τη θέση μας από τις αρχές αυτές και σαν Χανιώτες δεν τους αναγνωρίζομε, ούτε τους επιτρέπομε να μιλούν στο όνομά μας.

ΚΑΤΑΓΓΕΛΟΜΕ

Τις φασιστικές πρακτικές του τέως χωροφύλακα που διορίστηκε Νομάρχης Χανίων.
Την υποκρισία του Δήμου.
Τα ψέματα του Τύπου.
Την αστυνομική βαρβαρότητα (αγρότισσα 65 ετών βρίσκεται κρατούμενη - τραυματίας στο Νοσοκομείο. Στο κρατητήριο ολόκληρη οικογένεια Μουζουριανών: πατέρας, μητέρα και δύο γιοί).
Την κρατική υποκρισία (παραβίαση έγγραφης συμφωνίας από Υφυπουργό Σφυρίου. Ο ίδιος που ενεργεί το ηλεκτρονικό φακέλλωμα ακόμα και των νεογέννητων).
Τη στάση των μεγάλων κομμάτων που υπαγορεύεται από πολύπλοκους μικροϋπολογισμούς ομάδων συμφερόντων, πιέσεων, ψηφοθηρίας, πόστων, ανταλλαγμάτων, συσχετισμών κ.λ.π.
Τα ύποπτα οικονομικά συμφέροντα που κρύβονται πίσω από το εργοστάσιο καύσης και την επί χρόνια αργοπορία του βιολογικού καθαρισμού, καθώς και τη δυνατότητα που έχουν να υπαγορεύουν τη στάση του κρατικού μηχανισμού με τις διασυνδέσεις τους.

ΚΡΑΤΗΤΗΡΙΑ ΧΑΝΙΩΝ 27-5-88

Το κείμενο αυτό με τα ονόματα και τις υπογραφές μας το στείλαμε στις ντόπιες εφημερίδες, αλλά δεν το δημοσίευσαν. Το τυπώνομε τώρα εδώ. Ονόματα δεν βάλαμε γιατί ούτε διαφήμιση θέλομε, ούτε για βουλευτές πάμε. Οι περίεργοι, μπορούν να τα διαβάσουν στο πρωτότυπο που έχουν οι εφημερίδες.

ΣΥΝΤΟΜΟ ΙΣΤΟΡΙΚΟ

Στο θέμα των σκουπιδιών, αφού το κράτος χρησιμοποίησε για κάμποσα χρόνια την απάτη, αποφάσισε να μεταχειριστεί και τη βία. Επωφελείται από την προχειρότητα της τωρινής κινητοποίησης για να κάμει συλλήψεις: Ο πενθήμερος αποκλεισμός (τριήμερος ουσιαστικά, μια που Σάββατο και Κυριακή δεν γίνεται αποκομιδή) είχε στα μάτια των κατοίκων του Ακρωτηρίου συμβολικό και ανώδυνο χαρακτήρα υπενθύμισης του ότι το πρώτο μέρος της συμφωνίας παραβιάστηκε στις 15 του Απρίλη. Από μεριάς τους είχαν τηρήσει άψογα και αυτήν και όλες τις προηγούμενες συμφωνίες.

Πήγαν λοιπόν λίγα άτομα, δεν έφτιαξαν οδόφραγμα, δεν πρόβλεψαν για άμυνα και σύστημα συναγερμού όπως άλλοτε. Το θέμα θα έληγε σε πέντε μέρες. Οι αρχές όμως (πλήρως ενημερωμένες από τον χαφιέ του χωριού, τέως κυνηγό κεφαλών ανταρτών στον εμφύλιο) είχαν άλλα σχέδια.

Ο Δήμαρχος εκβιάζει με τα σκουπιδιάρικα στη Νομαρχία.

Ο Νομάρχης διατάζει συλλήψεις και στην ανακοίνωση που δημοσιεύει αφήνει να εννοηθεί ότι πρόκειται για αποκλεισμό επ' αόριστο. Η ακρωτηριανή ανακοίνωση για πενθήμερο αποκλεισμό συναντά δυσκολίες στη δημοσιευση. Συλλαμβάνονται 14 άτομα, ηλικιωμένοι οι περισσότεροι, και καταδικάζονται την ίδια μέρα (Τετάρτη 25 Μάη). Την άλλη μέρα πάνε και μερικοί Χανιώτες για συμπαράσταση. Νέες συλλήψεις 20 ατόμων. Τα δικαστήρια πλημμυρίζουν. Τόσος κόσμος έχει να φανεί για συμπαράσταση σε δίκη από το 82 που καταστράφηκαν τα αυτοκίνητα της αμερικάνικης βάσης, ό το 78 με τις μεγάλες αγροτικές κινητοποιήσεις. Η δίκη αναβάλλεται για τις 10 του μήνα: Ο κόσμος ήταν πολύς και τα πνεύματα οξυμένα.

Οι κατηγορίες στημένες και βαριές (μια από αυτές, ομαδική αντίσταση κατά της αρχής, προβλέπει ελάχιστη ποινή 2 χρόνια χωρίς εξαγορά). Να δικαστούν; Χοντρό. Να αθωωθούν; Θα δυσαρεστηθούν υψηλά πρόσωπα. Άλλωστε ποτέ δεν χάνει το κράτος όταν έχει κάποιους με δύο χρόνια να κρέμονται πάνω απ' το κεφάλι τους. Εν τω μεταξύ, λυτοί και δεμένοι θα πέσουν για να φοβίσουν, για να διασπάσουν, για να διαδόσουν ότι έτσι, ότι αλλιώς. Κι άστους να τραβιούνται με δικηγόρους, με μάρτυρες, με δικόγραφα, για να ξεχνάνε και σκουπίδια και θάλασσες που βρωμάνε και αμερικάνους στρατιωτικούς που πλημμυρίσανε τα Χανιά και αυξήσεις σε ΔΕΗ, ΟΤΕ, τρόφιμα.

ΚΑΝΕΤΕ ΛΑΘΟΣ. ΔΕΝ ΤΑ ΞΕΧΝΑΜΕ.

Υ. Γ. 1

Στο κρατητήριο είχαν το θράσος να μας ζητήσουν να συμπληρώσομε από ένα δίφυλλο έντυπο που είχε ερωτήσεις του είδους «πού συχνάζεις» και «με ποιούς κάνεις παρέα». Σου ζητάνε δηλαδή να αυτοφακελλωθείς και να καρφώσεις και τους φίλους σου. Μια που βασιζόμενοι στην άγνοια, το δίνουν σε όλους όσους συλλαμβάνονται, ενημερώνομε τον καθε ένα να αρνείται να απαντά. Κανείς δεν μπορεί να τον υποχρεώσει.

Υ. Γ. 2

Εμείς στο κελί, φίλους πολλούς είχαμε απ' έξω, από συμπαράσταση, ενημέρωση, φαγιά, νερά, κουβέρτες, επισκέψεις, δεν έχομε παράπονο, όλους τους ευχαριστούμε. Αλλά μια που, απ' ότι ακούμε, η πόλη διαθέτει πολλούς φιλάνθρωπους, ας κάνουν τον κόπο να ρωτήσουν και κανένα κλεφτρόνι πώς τα πέρασε μονάχο, στο έλεος των δεσμοφυλάκων, χωρίς κουβέρτα, χωρίς φαΐ, χωρίς δικηγόρο, με απαγορευμένες τις επισκέψεις, με τουαλέτες βουλωμένες, με νερό όχι πόσιμο, στη βρώμα, χωρίς αέρα, χωρίς ήλιο, με χτισμένα παράθυρα. (Τα κρατητήρια, στο υπόγειο της Νομαρχίας δεξιά, χτισμένα από το τούρκικο κράτος με τοίχους ένα μέτρο και με διπλές σιδεριές μέσα και έξω στα παράθυρα. Το ελληνικό κράτος πρόσθεσε σε κάθε παράθυρο κι ένα τοίχο, κι έκρυψε τον τοίχο με εικονικές σιδερένιες γρύλιες, να μη χαλά και η αρχιτεκτονική όψη του κτιρίου και μειώνεται το κύρος της Νομαρχίας).

Υ. Γ. 3

Στον Κουρουπητό είναι πεταμένοι ένας σωρός πύραυλοι του ΝΑΤΟ.

Πριν μερικά χρόνια πέθανε ο Γιαννακάκης από τον Μουζουρά και ο γάϊδαρός τους επίσης, γιατί άγγιξε και φόρτωσε κάποιον που βρήκε. Όποιος θέλει μπορεί να πάει να τους δει και να διαβάσει πάνω U.S. ARMY. Αλλά ας μην τους πλησιάσει.

Με το σύστημα Κουρουπητός, οι βάσεις γλυτώνουν και τα έξοδα. Στην Αμερική είναι υποχρεωμένοι να τους περιβάλλουν με μεγάλους όγκους τσιμέντο και να τους φουντάρουν σε σημεία των ωκεανών με μεγάλα βάθη, όσο πιο μακριά γίνεται, γιατί και πάλι είναι επικίνδυνοι. Κι από την Αμερική βέβαια ο Κουρουπητός είναι μακριά, αλλά από τα Χανιά 16 χιλιόμετρα σε ευθεία.

ΟΧΙ ΣΤΗΝ ΚΡΑΤΙΚΗ ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΑ.

ΠΟΛΙΤΕΣ ΤΩΝ ΧΑΝΙΩΝ ΕΝΑΝΤΙΑ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΜΟΛΥΝΣΗ

Υ. Γ. 1

Στο κρατητήριο είχαν το θράσος να μας ζητήσουν να συμπληρώσομε από ένα δίφυλλο έντυπο που είχε ερωτήσεις του είδους «πού συχνάζεις» και «με ποιούς κάνεις παρέα». Σου ζητάνε δηλαδή να αυτοφακελλωθείς και να καρφώσεις και τους φίλους σου. Μια που βασιζόμενοι στην άγνοια, το Αμερική είναι υποχρεωμένοι να τους περιβάλλουν με μεγάλους όγκους τσιμέντο και να τους φουντάρουν σε σημεία των ωκεανών με μεγάλα βάθη, όσο πιο μακριά γίνεται, γιατί και πάλι είναι επικίνδυνοι. Κι από την Αμερική βέβαια ο Κουρουπητός είναι μακριά, αλλά από τα Χανιά 16 χιλιόμετρα σε ευθεία.

ΟΧΙ ΣΤΗΝ ΚΡΑΤΙΚΗ ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΑ.

ΠΟΛΙΤΕΣ ΤΩΝ ΧΑΝΙΩΝ ΕΝΑΝΤΙΑ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΜΟΛΥΝΣΗ

Σ: ΤΑ ΣΑΜΙΖΝΤΑΤ ΤΗΣ ΔΥΣΗΣ

Ίσως τρέφουμε ένα σταλινικό γουρούνι στην αυλή μας:

Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΛΟΓΟΚΡΙΣΙΑ ΣΤΗ ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΡΑΔΙΟΦΩΝΙΑ Α. ΛΙΟΣΙΩΝ

Συμπολίτες,

Θέλουμε να καταγγείλουμε την αυθαίρετη ενέργεια του δημάρχου να μη μεταδώσει τα μηνύματά μας από το ραδιόφωνο ενώ οι δημοσιογράφοι του σταθμού είχαν πάρει συνέντευξη από το σύντροφό μας **Γιώργο Μεριζιώτη**.

Η πανηγυρική έναρξη της «ελεύθερης ραδιοφωνίας» συνοδεύτηκε από την πανηγυρική καταπάτηση κάθε κανόνα δεοντολογίας που διέπει τον τύπο και τα μαζικά μέσα επικοινωνίας, αλλά, ακόμα, και από την κατάφωρη παραβίαση του ανθρώπινου δικαιώματος για ελεύθερη διακίνηση ιδεών. Δικαίωμα που προστατεύουν μερικές φορές οι αστοί ενώ παραβιάζουν κάποιοι «αριστεροί».

Σας κάνουμε γνωστό το ιστο-**Πανάγου** (βλ. θέση του ΚΚΕ για την ελεύθερη ραδιοφωνία).

(...) Ο δήμαρχος, πιστός συνεχιστής σε τοπικό επίπεδο της σταλινικής νοοτροπίας και πρακτικής, παραβίασε το δικαίωμά μας, ως πολίτες της περιοχής με διαφορετική αντίληψη από τη δική του **κομματική**, να εκφραστούμε.

Θα αγωνιστούμε γιά:

α) Ελεύθερη ζώνη στο δημοτικό ραδιόφωνο, τόσο σε άτομα όσο και σε ομάδες.

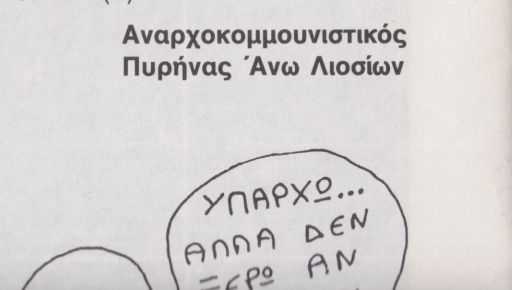
β) Την προβολή και προώθηση της αυτοέκφρασης ατόμων και ομάδων από το ραδιόφωνο.

γ) Δημιουργία προγράμματος από τον **ίδιο** το λαό των Λιοσίων μέσα από τις προτάσεις του στις **Γενικές Συνελεύσεις των Συνοικιακών Συμβουλίων**.

θα έρχονται σε συνεννόηση με τη διοίκηση.

(...) Υποστηρίζουμε ότι η συμμετοχή όλων των ανθρώπων στα ζητήματα της ραδιοφωνίας και του Δήμου πρέπει να πάρει το χαρακτήρα της άμεσης παρέμβασης μέσα από τα **Συνοικιακά Συμβούλια** γιατί πρέπει **να αποφασίζουμε εμείς** πότε θα ψυχαγωγηθούμε και πώς καθώς και για τις προτεραιότητες σε τοπικά ζητήματα και όχι κάποιοι «ειδικοί». (...)

Αναρχοκομμουνιστικός Πυρήνας Άνω Λιοσίων

ΠΡΟΚΗΡΥΞΕΙΣ: ΤΑ ΣΑΜΙΖΝΤ

Συμπολίτες,

Θέλουμε να καταγγείλουμε την αυθαίρετη ενέργεια του δημάρχου να μη μεταδώσει τα μηνύματά μας από το ραδιόφωνο ενώ οι δημοσιογράφοι του σταθμού είχαν πάρει συνέντευξη από το σύντροφό μας **Γιώργο Μεριζιώτη**.

Η πανηγυρική έναρξη της «ελεύθερης ραδιοφωνίας» συνοδεύτηκε από την πανηγυρική καταπάτηση κάθε κανόνα δεοντολογίας που διέπει τον τύπο και τα μαζικά μέσα επικοινωνίας, αλλά, ακόμα, και από την κατάφωρη παραβίαση του ανθρώπινου δικαιώματος για ελεύθερη διακίνηση ιδεών. Δικαίωμα που προστατεύουν μερικές φορές οι αστοί ενώ παραβιάζουν κάποιοι «αριστεροί».

Σας κάνουμε γνωστό το ιστορικό: Σε ερώτηση του συντρόφου μας ποιος πήρε την απόφαση να μην μεταδοθεί η συνέντευξη-μήνυμα ενώ μεταδόθηκαν των άλλων πολιτικών νεολαιών, ο υπεύθυνος της ραδιοφωνίας μας απάντησε ότι την απόφαση την πήρε το Δ.Σ. Σε ερώτησή μας πότε πρόλαβε και συνεδρίασε το Δ.Σ. (δεδομένου ότι είχαν περάσει μόνο τρεις ώρες από τότε που δώσαμε το μήνυμά μας) μας απάντησε ότι την απόφαση την πήρε ο Δήμαρχος σαν πρόεδρος του Δ.Σ....

(...) Η τοπική ραδιοφωνία είναι κατάκτηση της ελληνικής κοινωνίας μέσα από τον αγώνα των ραδιοπειρατών και του κινήματος για την ελεύθερη ραδιοφωνία κι όχι προσφορά του όποιου δήμαρχου και φυσικά όχι του **Πανάγου** (βλ. θέση του ΚΚΕ για την ελεύθερη ραδιοφωνία).

(...) Ο δήμαρχος, πιστός συνεχιστής σε τοπικό επίπεδο της σταλινικής νοοτροπίας και πρακτικής, παραβίασε το δικαίωμά μας, ως πολίτες της περιοχής με διαφορετική αντίληψη από τη δική του **κομματική**, να εκφραστούμε.

Θα αγωνιστούμε γιά:

α) Ελεύθερη ζώνη στο δημοτικό ραδιόφωνο, τόσο σε άτομα όσο και σε ομάδες.

β) Την προβολή και προώθηση της αυτοέκφρασης ατόμων και ομάδων από το ραδιόφωνο.

γ) Δημιουργία προγράμματος από τον **ίδιο** το λαό των Λιοσίων μέσα από τις προτάσεις του στις **Γενικές Συνελεύσεις των Συνοικιακών Συμβουλίων**.

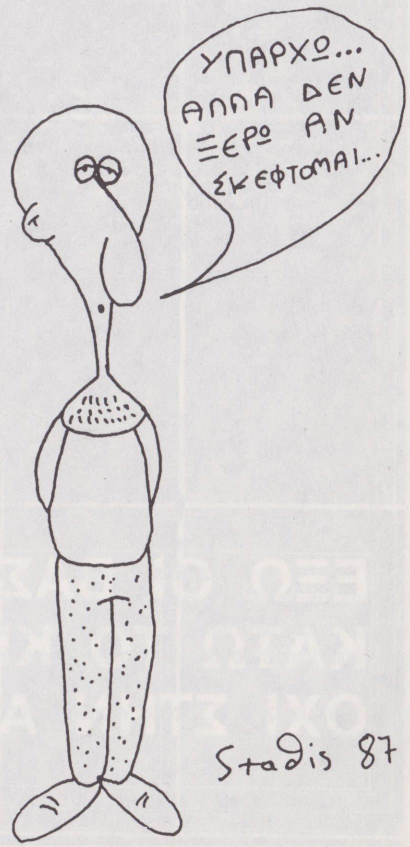
δ) Έκφραση των μειονοτήτων της περιοχής (Αρβανίτες, Πόντιοι, τσιγγάνοι) και κύρια μέσα από τα δικά τους γλωσσικά ιδιώματα.

ε) Τη δημιουργία μιας δεοντολογίας που δεν θα διέπεται από ηγετισμό.

στ) Δημιουργία απογευματινής και νυχτερινής ζώνης όπου τα προγράμματα θα γίνονται από παλιούς ραδιοπειρατές της περιοχής. Αυτό θα έχει και θετικές οικονομικές συνέπειες, δεδομένου του αυξημένου κόστους λειτουργίας του σταθμού, ενώ θα υπάρχουν μόνο οι αναγκαίοι τεχνικοί που θα ρυθμίζουν τη σωστή ροή του προγράμματος. Για να κρατηθούν αυτές οι εκπομπές σε κάποιο ποιοτικό επίπεδο οι ερασιτέχνες θα έρχονται σε συνεννόηση με τη διοίκηση.

(...) Υποστηρίζουμε ότι η συμμετοχή όλων των ανθρώπων στα ζητήματα της ραδιοφωνίας και του Δήμου πρέπει να πάρει το χαρακτήρα της άμεσης παρέμβασης μέσα από τα **Συνοικιακά Συμβούλια** γιατί πρέπει **να αποφασίζουμε εμείς** πότε θα ψυχαγωγηθούμε και πώς καθώς και για τις προτεραιότητες σε τοπικά ζητήματα και όχι κάποιοι «ειδικοί». (...)

Αναρχοκομμουνιστικός Πυρήνας Άνω Λιοσίων

Το εργοστάσιο Λιπασμάτων στη Δραπετσώνα:

ΟΙ ΚΙΝΔΥΝΟΙ ΣΤΙΣ ΔΕΞΑΜΕΝΕΣ ΑΜΜΩΝΙΑΣ

ΑΜΜΩΝΙΑ

Ο υπαρκτός κίνδυνος των 3000 τόνων καταπολεμάται με σύγχρονες μεθόδους... γίνεται 15000

Δημιουργείται λοιπόν αποθήκη αμμωνίας με χωρητικότητα 15.000 τόνους. Αντικατάσταση των 6 παλαιού τύπου δεξαμενών με πίεση, με μια νέου τύπου, "ασφαλή", καλυμμένη από μονομπλόκ οπλισμένο σκυρόδεμα που λειτουργεί σε ατμοσφαιρική πίεση, παρόμοια με δύο δεξαμενές στο λιμάνι Θεσσαλονίκης στη Ν. Καρβάλη. Ο εφοδιασμός γίνεται με πλοία... Αν όμως ο "κύριος" Πέτσος, στο γράμμα του προς το Δήμο, την ομοιότητα με τις δεξαμενές στη Ν. Καρβάλη τη θεωρεί ως απόδειξη εγγύησης, ίσως ξεχνάει ή αγνοεί ότι είναι τόσο ασφαλισμένη ώστε το ΥΧΟΠ είχε δώσει εντολή στην ΕΠΑ (Επιχείρηση Πολεοδομική Ανασυγκρότηση), να... ψάξει να βρει μέρος για μεταφορά του εργοστασίου Λιπασμάτων.

Σύμφωνα με στοιχεία της Οικολογικής Κίνησης, όσον αφορά τους κινδύνους απ' την αμμωνία: η αμμωνία δεν είναι τοξικό δηλητήριο, όπως διάφορα άλλα που εκλύουν σχεδόν καθημερινά οι βαριές βιομηχανίες της πόλης μας. Όμως τέτοιες τεράστιες ποσότητες, συσσωρευμένες σε κατοικημένες περιοχές, εγκυμονούν φοβερούς κινδύνους. Γιατί το ισοκυανιούχο μεθύλιο που διέρρευσε από το εργοστάσιο της Γιούνιον Καρμπάιτ, σίγουρα ήταν πολύ πιο επικίνδυνο, αλλά η ποσότητα ήταν "μόνο" 40 τόνοι. Σε συνθήκες άπνοιας και νέφους, το σύννεφο της αμμωνίας μετά από ενδεχόμενη διαρροή δε θα μπορεί να διαλυθεί. Τ' αποτελέσματα θα είναι τσούξιμο στα μάτια και δάκρυα ενώ η οσμή της, είναι δριμεία και αποπνικτική. Εάν αναπνεύσει κανείς αμμωνία, δρα σαν δηλητήριο, καίει τους πνεύμονες, προκαλεί αναπνευστικά προβλήματα και τελικά τον θάνατο.

Σχετικά με τα Μέτρα Ασφαλείας

Παλαιότερα οι δεξαμενές αμμωνίας (όπως στη Δραπετσώνα), ήταν σφαιρικές, μικρές και με αρκετό πάχος στα μεταλλικά τοιχώματα (3,5 εκατοστά), για ν' αντέχουν

ΑΥΤΟΝΟΜΗ
ΔΡΑΣΗ: Ν.1

ΛΙΠΑΣΜΑΤΑ
ΜΙΑ ΑΛΛΗ
ΑΠΟΨΗ

με τέτοια έκρηξη θα παραχθεί ψύχος, υποτίθεται ότι ένα ποσοστό της αμμωνίας θα παγώσει στους 78 βαθμούς κάτω απ' το μηδέν παγώνοντας και τη γύρω περιοχή. Φυσικά εδώ και η μισή μόνο αμμωνία να διαφύγει, ο κίνδυνος είναι σοβαρός. Ενδεικτικά αναφέρουμε ότι αν για κάποιο λόγο η θερμοκρασία ανεβεί από τους -33,5 στους -32, κτυπάει συναγερμός.

Περιπτώσεις ατυχήματος

1) Σεισμός. Απ' όσο ξέρουμε για τη δεξαμενή του Καλοχωρίου (και δεν πρέπει να πέφτουμε πολύ έξω, αφού ο ίδιος ο Πέτσος διαβεβαιώνει σε επιστολή του προς τον Δήμαρχο ότι θα 'ναι όμοια με του Καλοχωρίου και της Ν. Καρβάλης η νέα δεξαμενή), χτίστηκε μετά τους σεισμούς του '78 και δεν είναι γνωστό πώς θα συμπεριφερθεί σ' ένα ισχυρό σεισμό. Εξάλλου σε τέτοιες συνθήκες δεν μπορεί κανείς να εμπιστεύεται τη ζωή του (κι αν ακόμα δεν πάθει τίποτα η δεξαμενή) στους διάφορους ηλεκτρονικούς και αυτόματους ή ημιαυτόματους μηχανισμούς (ασφάλειες, αυτόματες βάνες, γεννήτριες κ.λ.π.). Δεδομένου μάλιστα ότι συνήθως σε σεισμούς διακόπτεται το ρεύμα απ' τη ΔΕΗ, θα λειτουργήσουν τα αυτόματα συστήματα ασφαλείας και ψύξης; Το πρόσφατο και καταστροφικό ατύχημα του Τσερνομπίλ όπου κανένα απ' αυτά τα συστήματα δε λειτούργησε, θα έπρεπε να κάνει να σωπάσουν ή τουλάχιστον να είναι πιο προσεκτικοί στις δηλώσεις και τις διαβεβαιώσεις τους οι κάθε είδους "υπεύθυνοι", εργοστασιάρχες και οι πληρωμένοι επιστήμονες που τους υπηρετούν (βλ. το φυλλάδιο της διοίκησης των λιπασμάτων που μοιράστηκε).

2) Πολεμική ενέργεια.

3) Μη λειτουργία των συστημάτων ψύξης. Σε μια διακοπή της ΔΕΗ, τα μηχανήματα που δημιουργούν την ψύξη, έχουν αναπληρωματική γεννήτρια. Όμως κανείς δεν μπορεί να προβλέψει τεχνικές βλάβες ή ανθρώπινα λάθη σε μια κρίσιμη στιγμή.

4) Μη προβλεπόμενη εξέλιξη ενός μικρο-ατυχήματος. Μια

λειτουργεί σε ατμοσφαιρική πίεση, παρόμοια με δύο δεξα-μενές στο λιμάνι Θεσσαλονίκης στη Ν. Καρβάλη. Ο εφοδιασμός γίνεται με πλοία... Αν όμως ο "κύριος" Πέτσος, στο γράμμα του προς το Δήμο, την ομοιότητα με τις δεξαμενές στη Ν. Καρβάλη τη θεωρεί ως απόδειξη εγγύησης, ίσως ξεχνάει ή αγνοεί ότι είναι τόσο ασφαλισμένη ώστε το ΥΧΟΠ είχε δώσει εντολή στην ΕΠΑ (Επιχείρηση Πολεοδομική Ανασυγκρότηση), να... ψάξει να βρει μέρος για μεταφορά του εργοστασίου Λιπασμάτων.

Σύμφωνα με στοιχεία της Οικολογικής Κίνησης, όσον αφορά τους κινδύνους απ' την αμμωνία: η αμμωνία δεν είναι τοξικό δηλητήριο, όπως διάφορα άλλα που εκλύουν σχεδόν καθημερινά οι βαριές βιομηχανίες της πόλης μας. Όμως τέτοιες τεράστιες ποσότητες, συσσωρευμένες σε κατοικημένες περιοχές, εγκυμονούν φοβερούς κινδύνους. Γιατί το ισοκυανιούχο μεθύλιο που διέρρευσε από το εργοστάσιο της Γιούνιον Καρμπάιτ, σίγουρα ήταν πολύ πιο επικίνδυνο, αλλά η ποσότητα ήταν "μόνο" 40 τόνοι. Σε συνθήκες άπνοιας και νέφους, το σύννεφο της αμμωνίας μετά από ενδεχόμενη διαρροή δε θα μπορεί να διαλυθεί. Τ' αποτελέσματα θα είναι τσούξιμο στα μάτια και δάκρυα ενώ η οσμή της, είναι δριμεία και αποπνικτική. Εάν αναπνεύσει κανείς αμμωνία, δρα σαν δηλητήριο, καίει τους πνεύμονες, προκαλεί αναπνευστικά προβλήματα και τελικά τον θάνατο.

Σχετικά με τα Μέτρα Ασφαλείας

Παλαιότερα οι δεξαμενές αμμωνίας (όπως στη Δραπετσώνα), ήταν σφαιρικές, μικρές και με αρκετό πάχος στα μεταλλικά τοιχώματα (3,5 εκατοστά), για ν' αντέχουν στην πίεση. Στις δεξαμενές εκείνες υπήρχε πίεση δέκα ατμοσφαιρών (μονάδα μέτρησης της πίεσης) και η αμμωνία έμενε σε υγρή κατάσταση λόγω της πίεσης κι όχι λόγω ψύξης. Στις δεξαμενές αυτού του νέου τύπου τα τοιχώματα είναι λεπτότερα, γιατί είναι σχεδιασμένες ν' αντέχουν σε χαμηλή πίεση. Η αμμωνία βρίσκεται υπό πίεση μόνο μιας ατμόσφαιρας, αλλά σε θερμοκρασία 33,5 υπό το μηδέν!

Υπάρχουν οπωσδήποτε εγκαταστάσεις υψηλής ασφαλείας για την ψύξη της αμμωνίας. Διότι αν δεν λειτουργήσουν αυτά, τότε η πίεση θ' ανεβεί στην δεξαμενή και θα τη σπάσει. Αυτό το ενδεχόμενο έχει προβλεφτεί στην αποθήκη αμμωνίας στο Καλοχώρι και σ' αυτή που ετοιμάζεται για τη Δραπετσώνα και η δεξαμενή περιβάλλεται περιμετρικά από ένα τοίχο από ένα ενισχυμένο μπετόν. Ο σκοπός του τοίχου είναι αν σκάσει η δεξαμενή, ή αμμωνία να πάει προς τα πάνω... όπου θα σχηματίσει νέφος. Επειδή όμως

ΑΥΤΟΝΟΜΗ ΔΡΑΣΗ: Ν.1

ΛΙΠΑΣΜΑΤΑ ΜΙΑ ΑΛΛΗ ΑΠΟΨΗ

1) Σεισμός. Απ' όσο ξέρουμε για τη δεξαμενή του Καλοχωρίου (και δεν πρέπει να πέφτουμε πολύ έξω, αφού ο ίδιος ο Πέτσος διαβεβαιώνει σε επιστολή του προς τον Δήμαρχο ότι θα 'ναι όμοια με του Καλοχωρίου και της Ν. Καρβάλης η νέα δεξαμενή), χτίστηκε μετά τους σεισμούς του '78 και δεν είναι γνωστό πώς θα συμπεριφερθεί σ' ένα ισχυρό σεισμό. Εξάλλου σε τέτοιες συνθήκες δεν μπορεί κανείς να εμπιστεύεται τη ζωή του (κι αν ακόμα δεν πάθει τίποτα η δεξαμενή) στους διάφορους ηλεκτρονικούς και αυτόματους ή ημιαυτόματους μηχανισμούς (ασφάλειες, αυτόματες βάνες, γεννήτριες κ.λ.π.). Δεδομένου μάλιστα ότι συνήθως σε σεισμούς διακόπτεται το ρεύμα απ' τη ΔΕΗ, θα λειτουργήσουν τα αυτόματα συστήματα ασφαλείας και ψύξης; Το πρόσφατο και καταστροφικό ατύχημα του Τσερνομπίλ όπου κανένα απ' αυτά τα συστήματα δε λειτούργησε, θα έπρεπε να κάνει να σωπάσουν ή τουλάχιστον να είναι πιο προσεκτικοί στις δηλώσεις και τις διαβεβαιώσεις τους οι κάθε είδους "υπεύθυνοι", εργοστασιάρχες και οι πληρωμένοι επιστήμονες που τους υπηρετούν (βλ. το φυλλάδιο της διοίκησης των λιπασμάτων που μοιράστηκε).

2) Πολεμική ενέργεια.

3) Μη λειτουργία των συστημάτων ψύξης. Σε μια διακοπή της ΔΕΗ, τα μηχανήματα που δημιουργούν την ψύξη, έχουν αναπληρωματική γεννήτρια. Όμως κανείς δεν μπορεί να προβλέψει τεχνικές βλάβες ή ανθρώπινα λάθη σε μια κρίσιμη στιγμή.

4) Μη προβλεπόμενη εξέλιξη ενός μικρο-ατυχήματος. Μια μικρή διαρροή που δεν σταματά, ένα καίριο ηλεκτρονικό σύστημα που δεν λειτουργεί, μια βλάβη σε αυτόματα μηχανήματα που αργεί να διορθωθεί, είναι πράγματα που δεν είναι σίγουρο πώς θα εξελιχθούν.

5) Διαρροή κατά την εκφόρτωση από τα ειδικά πλοία που μεταφέρουν μεγάλες ποσότητες αμμωνίας, διαρροή από τα ίδια τα πλοία, διαρροή του αγωγού που πηγαίνει υπογείως στην αποθήκη, διαρροή του αγωγού που πηγαίνει αμμωνία στο εργοστάσιο, αποτελούν άλλες σοβαρές περιπτώσεις.

6) Πυρκαγιά. Η δεξαμενή αμμωνίας 15.000 τόνων δίπλα σε κατοικίσιμες περιοχές και σε μικρή απόσταση από δεξαμενές καυσίμων, την καθιστά ένα σοβαρό κίνδυνο, όσα μέτρα κι αν παρθούν.

Και φυσικά εκτός απ' αυτούς τους κινδύνους υπάρχει το καθημερινό πρόβλημα: Διαρροές, αναθυμιάσεις, διαμαρτυρίες, διαψεύσεις, ρύπανση και έλλειψη μέτρων, ουσιαστικού ελέγχου και πληροφόρησης.

Αναρχική Ομάδα Δραπετσώνας-Κερατσινίου

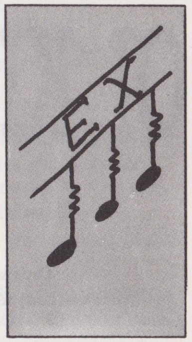
THE EX
Αποκλειστική συνέντευξη στο συνεργάτη μας: *Έγχρωμη Τηλεόραση*

Η συνάντηση για τη συνέντευξη έγινε στα καμαρίνια του club «Ρόδον» μετά από τρία ραντεβού που αναβλήθηκαν, κύρια με υπαιτιότητα του γράφοντος. Βέβαια, ο χώρος ήταν τελικά ιδεώδης από μυθολογική πλευρά. Backstage. Στα παρασκήνια!!! του Underground.

Οι μουσικοί του group στην αρχή μας αντιμετώπισαν κάπως «κουμπωμένα» ίσως λόγω κάποιας φυσικής συστολής, αλλά σίγουρα βάσει μιας συνειδητής Anti-media στάσης που διαπνέει όλο το group και γίνεται ξεκάθαρη από τις απαντήσεις τους. Όσο προχωρούσε η συνέντευξη μιλούσαν όλο και περισσότερο και πιο πολλοί από τα μέλη του group άρχισαν να συμμετέχουν.

Ένιωσα σαν να υπόκειμαι εγώ σε κάποιο τεστ που εξαρτιόταν από το είδος των ερωτήσεων. Στο τέλος οι *EX* άρχισαν να μιλάνε όλοι μαζί, ζήτησαν να τους δώσουμε τα τεύχη του περιοδικού κι εκείνοι μας δώσανε τη διεύθυνσή τους στο Άμστερνταμ για περισσότερες πληροφορίες και για κάποια ενδεχόμενη αλληλογραφία, όσον αφορά στο κίνημα του Underground στο σύνολό του (και καθόλου για λόγους προβολής).

Είναι σίγουρα από τα συμπαθέστερα groups κι οι Έλληνες μουσικοί πολλά θα είχαν να μάθουν, όχι μόνο από τις κοινωνικές τους αναζητήσεις αλλά και από την αισιοδοξία που τους διακρίνει.

□ **Ίσως οι περισσότεροι δημοσιογράφοι να σας ρωτούν για τη ΜΟΥΣΙΚΗ. Εμείς σήμερα ήρθαμε περισσότερο για να συζητήσουμε θέματα του κινήματος. Ήδη, σε μια συνέντευξη στον *ΗΧΟ*, έχετε αναφερθεί στο κίνημα των ΠΡΟΒΟΣ. Λοιπόν, για ν' αρχίσουμε, πόσων χρονών είστε; Ποια γενιά αντιπροσωπεύετε;**

■ Γύρω στα 28 με 30. Η γενιά του '60.

□ **Πότε αρχίσατε να παίζετε PUNK;**

■ Το 1979.

□ **Είσασταν όλοι μαζί από την αρχή;**

■ Όχι. Έγιναν πολλές αλλαγές.

□ **Με την κατάσταση στο Άμστερνταμ, για παράδειγμα με τις διαδηλώσεις κατά της επίσκεψης του Πάπα...**

■ Αυτή ήταν μια καλή φάση.

□ **Συμμετέχετε σ' αυτές τις κινήσεις ή μήπως τις παρακολουθείτε απλά;**

■ Νομίζουμε πως είναι σημαντικό η μουσική να βρίσκεται στο επίκεντρο, να υποστηρίζει τέτοιου είδους καταστάσεις· διαδηλώσεις, καταλήψεις...

□ **Το '68 στη Γαλλία ο κόσμος για πρώτη φορά χρησιμοποίησε συνθήματα με ρυθμούς επηρεασμένους από το Rock. Κι η δική σας μουσική είναι ξεκάθαρα ρυθμική. Αλήθεια, πώς έγινε κι ασχοληθήκατε με την επανάσταση στην Ισπανία;**

■ Ήταν η 50ή επέτειος και η πληροφόρηση γίνεται κυρίως από την πλευρά των κομμουνιστών. Επειδή ο μηχα-

□ **Η εύλογη ερώτηση, βέβαια, είναι αν θεωρείτε πως, εκτός από ένα μουσικό group, είστε και μια πολιτική ομάδα· στο βαθμό που μια τέτοια ενέργεια είναι στην ουσία μια ενέργεια προπαγανδιστική, συνειδητή προπαγάνδα.**

■ Βέβαια, με κάποιο τρόπο... ναι!!!

□ **Φυσικά, χρησιμοποίησα τη λέξη «πολιτικός» με την ευρύτερη έννοια του όρου.**

■ Δεν πιστεύουμε πως είμαστε πολιτικά κατευθυνόμενοι ώστε να είμαστε και υποχρεωμένοι να κάνουμε εκείνο ή το άλλο. Βρισκόμαστε μέσα στα γεγονότα και κάνουμε πράγματα σε σχέση με όσα συμβαίνουν. Γράφουμε στίχους, κάνουμε μουσική και είναι σημαντικό να βρισκόμαστε στο επίκεντρο του κινήματος. Παίζουμε δωρεάν σε συναυλίες και προπαγανδιστικές κινήσεις και προσπαθούμε να χρησιμοποιήσουμε τη μουσική για όλα αυτά. Ξεκινάμε βασικά από τα πράγματα που κάνουμε καθημερινά και όχι επειδή αποφασίζουμε έτσι ξαφνικά να «φτιάξουμε» πολιτική μουσική, όπως μπορείς να δεις αμερικάνικα groups να δηλώνουν «πολιτικά».

□ **Στο Άμστερνταμ δημιουργήθηκε ένα μεγάλο κίνημα squatting (καταλήψεων) το οποίο ξεκίνησε βασικά με τους ΠΡΟΒΟΣ και σίγουρα συνεχίζεται και σήμερα. Βέβαια, υπήρξαν καλύτερες και χειρότερες περίοδοι. Πώς θα χαρακτηρίζατε αυτή την εποχή, το 1988;**

■ Α! Είναι μια αρκετά κακή περίοδος. Ίσως επειδή ο μεγάλος ενθουσιασμός έχει περάσει. Άλλωστε, το ίδιο συμ-

□ **Δημοσιεύτηκε στο *TIME* ένα μεγάλο ρεπορτάζ για το Άμστερνταμ και το λεγόμενο πρόβλημα των ναρκωτικών και φαίνεται πως η γαλλική και η γερμανική κυβέρνηση πιέζουν την ολλανδική να περιορίσει τις ελευθερίες σ' αυτόν τον τομέα.**

■ Το λεγόμενο πρόβλημα των ναρκωτικών στο Άμστερνταμ είναι καθαρό προϊόν προπαγάνδας. Η ίδια η πόλη δεν έχει μεγαλύτερο πρόβλημα απ' ότι άλλες πόλεις στην Ευρώπη. Προσπαθούν να το παρουσιάσουν έτσι ώστε να στρέψουν τους πολίτες κατά των καταλήψεων.

Είναι γεγονός άλλωστε πως, στα πλαίσια της ΕΟΚ, το πρόβλημα των ναρκωτικών στο Άμστερνταμ είναι το μικρότερο σε σχέση με τις υπόλοιπες πρωτεύουσες.

□ **Σύμφωνα με τις στατιστικές το Πείραμα του Άμστερνταμ είναι απόλυτα επιτυχημένο, όσον αφορά το πρόβλημα των ναρκωτικών.**

■ Ναι, αλλά ενοχλεί τους δεξιούς στην Ελβετία και τη Γερμανία και προσπαθούν να το δυσφημίσουν.

□ **Φαίνεται πως σ' αυτή την υπόθεση έχει παίξει κάποιο σημαντικό ρόλο η ΕΟΚ και η Ευρωπαϊκή συνένωση. Ποια είναι η γνώμη σας για τις Ευρωπαϊκές Κοινότητες;**

■ Δεν είναι εύκολο να απαντήσει κανείς, επειδή πρόκειται για ένα οικονομικό παιχνίδι που παίζεται.

□ **Ξέρετε, οι τροτσκιστές έχουν ένα σύνθημα: Ενάντια στην Ευρώπη των μονοπωλίων, η Ευρώπη των εργατών. Τι γνώμη έχετε γι' αυτό;**

για τη μουσική. Εμείς σήμερα ηχούμε περισσότερο για να συζητήσουμε θέματα του κινήματος. Ήδη, σε μια συνέντευξη στον *ΗΧΟ*, έχετε αναφερθεί στο κίνημα των ΠΡΟΒΟΣ. Λοιπόν, για ν' αρχίσουμε, πόσων χρονών είστε; Ποια γενιά αντιπροσωπεύετε;**

■ Γύρω στα 28 με 30. Η γενιά του '60.

□ **Πότε αρχίσατε να παίζετε PUNK;**

■ Το 1979.

□ **Είσασταν όλοι μαζί από την αρχή;**

■ Όχι. Έγιναν πολλές αλλαγές.

□ **Με την κατάσταση στο Άμστερνταμ, για παράδειγμα με τις διαδηλώσεις κατά της επίσκεψης του Πάπα...**

■ Αυτή ήταν μια καλή φάση.

□ **Συμμετέχετε σ' αυτές τις κινήσεις ή μήπως τις παρακολουθείτε απλά;**

■ Νομίζουμε πως είναι σημαντικό η μουσική να βρίσκεται στο επίκεντρο, να υποστηρίζει τέτοιου είδους καταστάσεις· διαδηλώσεις, καταλήψεις...

□ **Το '68 στη Γαλλία ο κόσμος για πρώτη φορά χρησιμοποίησε συνθήματα με ρυθμούς επηρεασμένους από το Rock. Κι η δική σας μουσική είναι ξεκάθαρα ρυθμική. Αλήθεια, πώς έγινε κι ασχοληθήκατε με την επανάσταση στην Ισπανία;**

■ Ήταν η 50ή επέτειος και η πληροφόρηση γίνεται κυρίως από την πλευρά των κομμουνιστών. Επειδή ο μηχανισμός τους είναι μεγάλος και η δική τους προπαγάνδα ισχυρή. Δεν υπάρχει ουσιαστικά ισχυρό Αναρχικό κίνημα για πληροφόρηση και προπαγάνδα. Και πιστέψαμε πως έπρεπε να δείξουμε τα γεγονότα από την πλευρά των Αναρχικών. Επειδή για μας ήταν αληθινά σημαντικό. Όλα ακούγονται από την πλευρά των κομμουνιστών όσον αφορά τις Διεθνείς Ταξιαρχίες, ενώ στην πραγματικότητα ήταν μια Αναρχική Λαϊκή Επανάσταση. Βρήκαμε αυτές τις φωτογραφίες-ντοκουμέντα στο Άμστερνταμ και σκεφτήκαμε πως έπρεπε να τα δείξουμε στον κόσμο επειδή είναι ακόμα ιδιαίτερα επίκαιρο θέμα και έχει πολλά κοινά σημεία με όσα κάνουμε τώρα στο Άμστερνταμ και ευρύτερα.

□ **Είδαμε, και ακούσαμε φυσικά, το 45άρι που κυκλοφορήσατε μαζί με το βιβλίο-αφιέρωμα για την Ισπανία. Θα πρέπει να κόστισε αρκετά χρήματα.**

■ Ναι, ήταν αρκετά ακριβή παραγωγή.

□ **Τα χρήματα για την παραγωγή, εκτύπωση και κυκλοφορία βγήκαν από τις πωλήσεις αυτού του δίσκου;**

■ Προσπαθήσαμε να αποσβέσουμε τα έξοδα από τις πωλήσεις του δίσκου με σκοπό να βγάλουμε νέο δίσκο με καινούργιες ιδέες, αλλά ήταν λίγο δύσκολο κι έτσι χάσαμε κάποια χρήματα. Όμως δεν είναι μεγάλο πρόβλημα γιατί όλοι κάνουμε κι άλλα πράγματα, άλλες δουλειές.

εκτός από ένα μουσικό group, ώστε και μια πολιτική ομάδα· στο βαθμό που μια τέτοια ενέργεια είναι στην ουσία μια ενέργεια προπαγανδιστική, συνειδητή προπαγάνδα.

■ Βέβαια, με κάποιο τρόπο... ναι!!!

□ **Φυσικά, χρησιμοποίησα τη λέξη «πολιτικός» με την ευρύτερη έννοια του όρου.**

■ Δεν πιστεύουμε πως είμαστε πολιτικά κατευθυνόμενοι ώστε να είμαστε και υποχρεωμένοι να κάνουμε εκείνο ή το άλλο. Βρισκόμαστε μέσα στα γεγονότα και κάνουμε πράγματα σε σχέση με όσα συμβαίνουν. Γράφουμε στίχους, κάνουμε μουσική και είναι σημαντικό να βρισκόμαστε στο επίκεντρο του κινήματος. Παίζουμε δωρεάν σε συναυλίες και προπαγανδιστικές κινήσεις και προσπαθούμε να χρησιμοποιήσουμε τη μουσική για όλα αυτά. Ξεκινάμε βασικά από τα πράγματα που κάνουμε καθημερινά και όχι επειδή αποφασίζουμε έτσι ξαφνικά να «φτιάξουμε» πολιτική μουσική, όπως μπορείς να δεις αμερικάνικα groups να δηλώνουν «πολιτικά».

□ **Στο Άμστερνταμ δημιουργήθηκε ένα μεγάλο κίνημα squatting (καταλήψεων) το οποίο ξεκίνησε βασικά με τους ΠΡΟΒΟΣ και σίγουρα συνεχίζεται και σήμερα. Βέβαια, υπήρξαν καλύτερες και χειρότερες περίοδοι. Πώς θα χαρακτηρίζατε αυτή την εποχή, το 1988;**

■ Α! Είναι μια αρκετά καλή περίοδος. Ίσως επειδή ο μεγάλος ενθουσιασμός έχει περάσει. Άλλωστε, το ίδιο συμβαίνει σ' όλη την Ευρώπη.

□ **Ξέρουμε πως τα δεξιά κόμματα στην Ευρώπη κερδίζουν έδαφος. Δεν ξέρουμε τι συμβαίνει στο Δημαρχείο του Άμστερνταμ. Είναι δεξιός ο δήμαρχος;**

■ Είναι σοσιαλιστής αλλά πολύ δεξιός!!!

Άμστερνταμ και το λεγόμενο πρόβλημα των ναρκωτικών και φαίνεται πως η γαλλική και η γερμανική κυβέρνηση πιέζουν την ολλανδική να περιορίσει τις ελευθερίες σ' αυτόν τον τομέα.

■ Το λεγόμενο πρόβλημα των ναρκωτικών στο Άμστερνταμ είναι καθαρό προϊόν προπαγάνδας. Η ίδια η πόλη δεν έχει μεγαλύτερο πρόβλημα απ' ότι άλλες πόλεις στην Ευρώπη. Προσπαθούν να το παρουσιάσουν έτσι ώστε να στρέψουν τους πολίτες κατά των καταλήψεων.

Είναι γεγονός άλλωστε πως, στα πλαίσια της ΕΟΚ, το πρόβλημα των ναρκωτικών στο Άμστερνταμ είναι το μικρότερο σε σχέση με τις υπόλοιπες πρωτεύουσες.

□ **Σύμφωνα με τις στατιστικές το Πείραμα του Άμστερνταμ είναι απόλυτα επιτυχημένο, όσον αφορά το πρόβλημα των ναρκωτικών.**

■ Ναι, αλλά ενοχλεί τους δεξιούς στην Ελβετία και τη Γερμανία και προσπαθούν να το δυσφημίσουν.

□ **Φαίνεται πως σ' αυτή την υπόθεση έχει παίξει κάποιο σημαντικό ρόλο η ΕΟΚ και η Ευρωπαϊκή συνένωση. Ποια είναι η γνώμη σας για τις Ευρωπαϊκές Κοινότητες;**

■ Δεν είναι εύκολο να απαντήσει κανείς, επειδή πρόκειται για ένα οικονομικό παιχνίδι που παίζεται.

□ **Ξέρετε, οι τροτσκιστές έχουν ένα σύνθημα: Ενάντια στην Ευρώπη των μονοπωλίων, η Ευρώπη των εργατών. Τι γνώμη έχετε γι' αυτό;**

■ Χα! Η Κοινή Αγορά είναι μια ένωση κεφαλαίου και δε συμβαίνει το ίδιο με τη ζωή των ανθρώπων στις διάφορες χώρες. Βλέπεις τι γίνεται στην Ισπανία.

□ **Γνωρίζετε τίποτα για την κατάσταση στην Ελλάδα; Για το κίνημα εδώ;**

■ Όχι, δεν ξέρουμε πολλά πράγματα.

□ **Από διάφορες επαφές και συζητήσεις αλλά και από τη δραστηριότητα σ' όλη την Ευρώπη, φαίνεται πως υπάρχει μια παρακμή στους κοινωνικούς αγώνες. Ποια είναι η γνώμη σας για τη σκηνή Underground στην Ευρώπη. Νομίζετε πως είναι ισχυρή;**

■ Σε μερικά μέρη της Ευρώπης πράγματι είναι ισχυρή, αλλού απλά επαναλαμβάνεται και είναι στην ουσία νεκρή. Τα groups αναλώνονται σε καβγάδες και όχι σε δημιουργική δουλειά. Εξαρτάται κι από το μέρος.

Πάντα το Underground εμφάνιζε μια κυματική πορεία με εξάρσεις και υφέσεις. Για παράδειγμα, στην Πολωνία όπου το Underground Rock είναι πολύ δυνατό. Στην Ολλανδία τα πράγματα είναι σχετικά άσχημα τώρα. Κάθε χώρα έχει το δικό της ρυθμό.

□ **Οι μεγάλες εταιρείες οργανώνουν τα καλοκαίρια διάφορες συναυλίες ευρωπαϊκού ή μεσογειακού Rock αλλά στην πραγματικότητα οι λόγοι είναι καθαρά διαφημι-**

Στη σκηνική παρουσία των ΕΧ δεσπόζει το μαυροκόκκινο και το χωνί, η «ντουντούκα». Η φωτογραφία από το οπισθόφυλλο του άλμπουμ των ΕΧ για το ισπανικό 1936.

στικοί κι έτσι δεν έχουμε τη δυνατότητα να γνωρίσουμε την κίνηση των γνήσιων και δημιουργικών Underground groups.

■ Αυτή είναι η δυσκολία με τις ανεξάρτητες εταιρείες που σε κάποιο επίπεδο ενδιαφέρονται να συνεργαστούν ξανά με τις μεγάλες εταιρείες και πολλά groups νομίζουν πως μπορούν να παίξουν το εμπορικό παιχνίδι εύκολα, χωρίς απώλειες. Στην πραγματικότητα όμως είναι πολύ δύσκολο. Σχεδόν αδύνατο.

□ **Ήθελα να σας ρωτήσω απ' την αρχή. Ποιος από τους δίσκους σας πούλησε περισσότερο και πόσα κομμάτια;**

■ Ο τελευταίος, ίσως γιατί είχαμε περισσότερες επαφές με άλλες χώρες. Έτσι ο αριθμός μεγαλώνει, γιατί ο δίσκος πουλήθηκε κι εκεί.

■ Πόσο πουλήσαμε;

■ 7000 κομμάτια.

■ Ο Ισπανικός εμφύλιος κέρδισε μεγάλο ενδιαφέρον.

□ **Τι θεωρείτε ως επιτυχία, είτε για σας είτε για οποιοδήποτε Underground group;**

■ Είμαστε ευχαριστημένοι αν ο δίσκος είναι καλός.

■ Δεν ασχολούμαστε με τις πωλήσεις. Είμαστε ευχαριστημένοι είτε πουληθούν 10 δίσκοι είτε 10.000. Δεν κάνουμε δίσκους με κριτήριο τις πωλήσεις. Αυτό στο βαθμό που βελτιωνόμαστε συνέχεια.

□ **Νομίζετε πως οι ανεξάρτητες παραγωγές σας προσφέρουν τις ηχογραφικές δυνατότητες που επιθυμείτε ή μήπως θα θέλατε καλύτερα studios κ.λπ.;**

■ Αυτό εξαρτάται αποκλειστικά απ' το τι ζητάς. Δεν έχουμε καμιά σχέση με εταιρείες και κανένα παραγωγό που να μας λέει τι να κάνουμε. Κι όταν θέλουμε να ηχογραφήσουμε, υπολογίζουμε πόσα χρήματα θα μας κοστίσει ένα καλό studio και πράττουμε ανάλογα με τις δυνατότητες και τις επιδιώξεις μας.

■ Αρχίσαμε να ηχογραφούμε μ' ένα φίλο που έφτιαξε μόνος του το studio. Και βέβαια, όταν χρειάζεται κάποιο ακριβό μηχάνημα το νοικιάζουμε. Έτσι η ηχογράφηση είναι φθηνή και γίνεται σε φιλική ατμόσφαιρα. Μπορούμε να κάνουμε ό,τι θέλουμε χωρίς περιορισμούς. Έχουμε δουλέψει μαζί για πολλά χρόνια και μόνο μ' αυτόν. Τώρα, για πρώτη φορά, θα δουλέψουμε σ' ένα άλλο studio στην Αγγλία, πρόκειται όμως πάλι για κάποιο φίλο. Είναι καλό να δοκιμάζεις και κάτι καινούργιο, αλλά πάντα μεταξύ φίλων, ώστε να μπορείς να κάνεις ό,τι επιθυμείς.

■ Απ' όταν ξεκινήσαμε σαν group, προσπαθούμε πάντα να βρίσκουμε χρήματα και ν' αποφασίζουμε μόνοι μας τι θα κάνουμε, να διαλέγουμε μόνοι μας.

□ **Φαίνεται πως το 1988 είναι η χρονιά της Ισπανίας. Έχετε σχέδια για συναυλίες εκεί;**

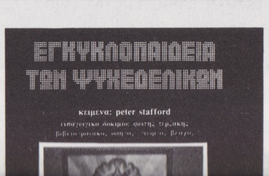
■ Τρεις φορές παρά λίγο να οργανωθούν συναυλίες μας στην Ισπανία. Γνωρίζουμε πολύ κόσμο εκεί και πάντα θέλαμε να παίξουμε. Όμως και τις τρεις φορές η κατάσταση κατέληξε να είναι χαοτική.

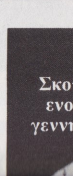
□ **Δεν έχετε παίξει ποτέ στην Ισπανία;**

■ Όχι, ποτέ. Κι είναι κρίμα. Ελπίζουμε στο μέλλον να βρούμε κάποιον οργανωτή, ώστε να κάνουμε συναυλίες κι εκεί.

□ **Για να τελειώσουμε... τι θα συμβουλεύατε ένα νέο group του Underground για το ξεκίνημά του;**

■ Είναι απλό. Να κάνουν τα πράγματα που θέλουν να κάνουν. Ακούγεται απλό αλλά είναι και απλό. Εμείς πάντα κάνουμε ό,τι θέλουμε. Μπορούμε να παίζουμε οπουδήποτε. Μπορούμε να κάνουμε όσους δίσκους θέλουμε. Απλά, κάνε τα πράγματα που θέλεις. Μη δέχεσαι ποτέ συμβιβασμούς και μη νοιάζεσαι για επιχειρηματίες, διαφημιστές και τέτοια σκατά.

στικοί κι έτσι δεν έχουμε τη δυνατότητα να γνωρίσουμε την κίνηση των γνήσιων και δημιουργικών Underground groups.

■ Αυτή είναι η δυσκολία με τις ανεξάρτητες εταιρείες που σε κάποιο επίπεδο ενδιαφέρονται να συνεργαστούν ξανά με τις μεγάλες εταιρείες και πολλά groups νομίζουν πως μπορούν να παίξουν το εμπορικό παιχνίδι εύκολα, χωρίς απώλειες. Στην πραγματικότητα όμως είναι πολύ δύσκολο. Σχεδόν αδύνατο.

□ **Ήθελα να σας ρωτήσω απ' την αρχή. Ποιος από τους δίσκους σας πούλησε περισσότερο και πόσα κομμάτια;**

■ Ο τελευταίος, ίσως γιατί είχαμε περισσότερες επαφές με άλλες χώρες. Έτσι ο αριθμός μεγαλώνει, γιατί ο δίσκος πουλήθηκε κι εκεί.

■ Πόσο πουλήσαμε;

■ 7000 κομμάτια.

■ Ο Ισπανικός εμφύλιος κέρδισε μεγάλο ενδιαφέρον.

□ **Τι θεωρείτε ως επιτυχία, είτε για σας είτε για οποιοδήποτε Underground group;**

■ Είμαστε ευχαριστημένοι αν ο δίσκος είναι καλός.

■ Δεν ασχολούμαστε με τις πωλήσεις. Είμαστε ευχαριστημένοι είτε πουληθούν 10 δίσκοι είτε 10.000. Δεν κάνουμε δίσκους με κριτήριο τις πωλήσεις. Αυτό στο βαθμό που βελτιωνόμαστε συνέχεια.

□ **Νομίζετε πως οι ανεξάρτητες παραγωγές σας προ-**

□ **Δεν έχετε παίξει ποτέ στην Ισπανία;**

■ Όχι, ποτέ. Κι είναι κρίμα. Ελπίζουμε στο μέλλον να βρούμε κάποιον οργανωτή, ώστε να κάνουμε συναυλίες κι εκεί.

□ **Για να τελειώσουμε... τι θα συμβουλεύατε ένα νέο group του Underground για το ξεκίνημά του;**

■ Είναι απλό. Να κάνουν τα πράγματα που θέλουν να κάνουν. Ακούγεται απλό αλλά είναι και απλό. Εμείς πάντα κάνουμε ό,τι θέλουμε. Μπορούμε να παίζουμε οπουδήποτε. Μπορούμε να κάνουμε όσους δίσκους θέλουμε. Απλά, κάνε τα πράγματα που θέλεις. Μη δέχεσαι ποτέ συμβιβασμούς και μη νοιάζεσαι για επιχειρηματίες, διαφημιστές και τέτοια σκατά.

Οι τεχνοκράτες είναι οι τρομοκράτες

Σε Δύση και Ανατολή ο Στρατός κορφολογεί τους καλύτερους επιστήμονες. Στους προχωρημένους τομείς της τεχνολογίας μια συνωμοσία σιωπής κυριαρχεί. Πολλοί επιστήμονες δεν γνωρίζουν ούτε οι ίδιοι μέρος ποιανού ερευνητικού προγράμματος αποτελεί το αφάνταστα εξειδικευμένο αντικείμενο που ερευνούν. Η αποξένωση από το προϊόν της εργασίας τους τείνει να γίνει απόλυτη. Κι αυτά αποκτούν εξαιρετική βαρύτητα αφού συμβαίνουν σε μια εποχή που η τεχνολογία πραγματοποιεί τα όνειρα του σουρεαλισμού και της επιστημονικής φαντασίας μετατρέποντάς τα από απαστράπτουσα λογοτεχνία σε ναζιστικής έμπνευσης εφιάλτες. Και τα πράγματα γίνονται ακόμη τραγικότερα αν αναλογισθεί κανείς πως η κοινωνία παραμένει απληροφόρητη και απαθής.

Η πληροφόρηση γύρω από την προωθημένη επιστημονική έρευνα είναι ισχνή όχι μόνο επειδή η κοινή γνώμη δεν είναι εξοικειωμένη με τη σύγχρονη επιστήμη. Ο κύριος λόγος της έλλειψης πληροφόρησης πηγάζει από το γεγονός πως τα συμφέροντα και τα κεφάλαια που διακυβεύονται είναι τεράστια, ικανά στις περισσότερες περιπτώσεις να «μπλοκάρουν» την πληροφόρηση και, κατά κανόνα, να την περιορίζουν. Δεν είναι μόνο τα στρατιωτικά μυστικά ή ο ανταγωνισμός των εταιρειών που επιβάλλουν εχεμύθεια. Είναι επίσης το γεγονός ότι πιθανή αντίδραση τμημάτων του πληθυσμού σ' αυτές τις έρευνες και στις εφαρμογές τους, στην καλύτερη (για τις εταιρείες) περίπτωση θα επιβαρύνει το κόστος τους, λόγω των αυξημένων μέτρων ασφαλείας που θα επιβληθούν, ενώ στη χειρότερη περίπτωση (και πάλι για τις εταιρείες) θα τις ματαιώσει.

Ταυτόχρονα, οι μηχανισμοί άμυνας της κοινωνίας αποδεικνύονται, σε αυξανόμενο βαθμό, ανεπαρκείς ν' αντιμετωπίσουν τα ολοκληρωτικής έμπνευσης τεκταινόμενα στο χώρο της τεχνολογίας ενώ η κοινωνική ανατροπή παραμένει όραμα, συρρικνούμενο μάλιστα, που, αδύναμο για οτιδήποτε άλλο, ξορκίζει τη ραδιενέργεια, τα νέα οπλικά συστήματα και τις γενετικές τερατογεννέσεις.

Ποιος θα αντισταθεί; Μήπως οι πρωτοπόροι επιστήμονες, το ίδιο το «υποκείμενο» αυτών των εξελίξεων; Για χρόνια αποξενωμένοι από την κοινωνία, αναθρεμμένοι στα θερμοκήπια της πανεπιστημιακής σκέψης και στα γκέτο των πανεπιστημιουπόλεων με τα αδύναμα πλέον φοιτητικά κινήματα, θα μπορέσουν οι επιστήμονες με την τόσο εξειδικευμένη μόρφωση που έχουν να επιβάλλουν τον *κοινωνικό έλεγχο στην έρευνα;*

Έτσι, όλες σχεδόν οι αντιστασιακές ελπίδες εναποτίθενται στο οικολογικό και εναλλακτικό κίνημα που, ευρύ καθώς είναι, φαίνεται ικανό (τουλάχιστον στη Δυτ. Ευρώπη) να αναλάβει το κύριο βάρος της αντίδρασης στο μέλλον που μας επιφυλάσσουν οι κάθε λογής εξουσιαστές. Αν βέβαια κατορθώσει να κλείσει τ' αυτιά του στις Σειρήνες της «ρεάλ πολιτίκ» που θέλουν να το αφομοιώσουν στην παραδοσιακή πολιτική, να το εξαφανίσουν μέσα στην πανεπιστημιακή μούχλα, να το αναλώσουν σε «αξιοπρεπή» όσο και βαρετά συμπόσια και συνέδρια, να το μετατρέψουν τελικά σε *βιομηχανία προστασίας του περιβάλλοντος*, σε *χωροθέτηση της ρύπανσης*, στο *μεγάλο αναπτυξιακό πεδίο που ονομάζεται... οικολογία*.

Ας παρακολουθήσουμε τέσσερα γεγονότα από τα λίγα που βλέπουν το φως της δημοσιότητας, από τα πολλά που συμβαίνουν...

Μ.Π.

1. Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ ΠΗΤΕΡ ΧΑΓΚΕΛΣΤΑΪΝ

να συμβεί «στο αμέρικα» και πολύ δύσκολα θα βρει το

μπορούν να φωτογραφίζουν τρισδιάστατα τη μοριακή δο-

κής φαντασίας μετατρέποντάς τα από αποστράπτουσα λογοτεχνία σε ναζιστικής έμπνευσης εφιάλτες. Και τα πράγματα γίνονται ακόμη τραγικότερα αν αναλογισθεί κανείς πως η κοινωνία παραμένει απληροφόρητη και απαθής.

Η πληροφόρηση γύρω από την προωθημένη επιστημονική έρευνα είναι ισχνή όχι μόνο επειδή η κοινή γνώμη δεν είναι εξοικειωμένη με τη σύγχρονη επιστήμη. Ο κύριος λόγος της έλλειψης πληροφόρησης πηγάζει από το γεγονός πως τα συμφέροντα και τα κεφάλαια που διακυβεύονται είναι τεράστια, ικανά στις περισσότερες περιπτώσεις να «μπλοκάρουν» την πληροφόρηση και, κατά κανόνα, να την περιορίζουν. Δεν είναι μόνο τα στρατιωτικά μυστικά ή ο ανταγωνισμός των εταιρειών που επιβάλλουν εχεμύθεια. Είναι επίσης το γεγονός ότι πιθανή αντίδραση τμημάτων του πληθυσμού σ' αυτές τις έρευνες και στις εφαρμογές τους, στην καλύτερη (για τις εταιρείες) περίπτωση θα επιβαρύνει το κόστος τους, λόγω των αυξημένων μέτρων ασφαλείας που θα επιβληθούν, ενώ στη χειρότερη περίπτωση (και πάλι για τις εταιρείες) θα τις ματαιώσει.

Ταυτόχρονα, οι μηχανισμοί άμυνας της κοινωνίας αποδεικνύονται,

κής σκέψης και στα γκέτο των πανεπιστημιουπόλεων με τα αδύναμα πλέον φοιτητικά κινήματα, θα μπορέσουν οι επιστήμονες με την τόσο εξειδικευμένη μόρφωση που έχουν να επιβάλλουν τον *κοινωνικό έλεγχο στην έρευνα*;

Έτσι, όλες σχεδόν οι αντιστασιακές ελπίδες εναποτίθενται στο οικολογικό και εναλλακτικό κίνημα που, ευρύ καθώς είναι, φαίνεται ικανό (τουλάχιστον στη Δυτ. Ευρώπη) να αναλάβει το κύριο βάρος της αντίδρασης στο μέλλον που μας επιφυλάσσουν οι κάθε λογής εξουσιαστές. Αν βέβαια κατορθώσει να κλείσει τ' αυτιά του στις Σειρήνες της «ρεάλ πολιτίκ» που θέλουν να το αφομοιώσουν στην παραδοσιακή πολιτική, να το εξαφανίσουν μέσα στην πανεπιστημιακή μούχλα, να το αναλώσουν σε «αξιοπρεπή» όσο και βαρετά συμπόσια και συνέδρια, να το μετατρέψουν τελικά σε *βιομηχανία προστασίας του περιβάλλοντος*, σε *χωροθέτηση της ρύπανσης*, στο *μεγάλο αναπτυξιακό πεδίο που ονομάζεται... οικολογία*.

Ας παρακολουθήσουμε τέσσερα γεγονότα από τα λίγα που βλέπουν το φως της δημοσιότητας, από τα πολλά που συμβαίνουν...

Μ.Π.

1. Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ ΠΗΤΕΡ ΧΑΓΚΕΛΣΤΑΪΝ

Αναλύοντας την ιδιαίτερη θέση που κατέχει στη ρωσική κοινωνία ο Στρατός, ο Κορνήλιος Καστοριάδης παρατηρεί: «Η καλύτερη δυνατή εκτίμηση σε *τάξη μεγέθους* δίνει ότι το σύνολο των ρωσικών στρατιωτικών δαπανών πρέπει να αντιπροσωπεύει μια αναλογία του κοινωνικού προϊόντος τρεις φορές μεγαλύτερη απ' αυτή που παρατηρείται στις Η.Π.Α.· ένα ποσοστό της τάξεως του 15% του κοινωνικού προϊόντος στη ρώσικη περίπτωση έναντι ενός ποσοστού της τάξεως του 5% στην περίπτωση των Η.Π.Α. (...) Αυτές οι ποσοτικές θεωρήσεις ενισχύονται ακόμα περισσότερο αν πάρει κανείς υπόψη του τα «ποιοτικά» αποτελέσματα του κορφολογήματος: δεν αποσπά ο Στρατός δεκαπέντε μηχανικούς στους εκατό αλλά τους δεκαπέντε "καλύτερους"»[1]. Παρόμοια είναι αυτά που συμβαίνουν στις Η.Π.Α.[2] Κορφολογημένοι απ' ολόκληρη σχεδόν τη Δύση, οι καλύτεροι επιστήμονες συγκεντρώνονται στα ερευνητικά κέντρα των Η.Π.Α. ώστε ο αμερικάνικος στρατοκρατικός μηχανισμός, η πολεμική βιομηχανία και η έρευνα για τα νέα οπλικά συστήματα, να έχει τη δυνατότητα να διαλέγει τους «κάλλιστους». Παρά τις ομοιότητες των δύο υπερδυνάμεων όσον αφορά στην τακτική της συλλογής και στη διατήρηση αυτής της συλλογής επιστημόνων για μιλιταριστικούς σκοπούς, αυτό που συνέβει στο φυσικό Πήτερ Χαγκελστάιν[3] δεν μπορούσε παρά να συμβεί «στο αμέρικα» και πολύ δύσκολα θα βρει το «σοβιετικό» ταίρι του.

Εν ολίγοις, ο Χαγκελστάιν δούλευε για την Πρωτοβουλία Στρατηγικής Άμυνας, τον γνωστό μας «Πόλεμο των Άστρων», δίχως να το γνωρίζει! Χρειάστηκε, μάλιστα, αρκετός καιρός να περάσει πριν εγκαταλείψει το ερευνητικό πρόγραμμα αφού, όπως εξομολογήθηκε, συνάντησε... συμπαθείς ανθρώπους και για ένα διάστημα παρέμεινε

"Ο φυσικός Πήτερ Χαγκελστάιν δούλευε για την Πρωτοβουλία Στρατηγικής Άμυνας, τον γνωστό μας «Πόλεμο των Άστρων», δίχως να το γνωρίζει!"

για να τους βοηθά στα... επιστημονικά τους προβλήματα. Η περιπέτεια για τον Χαγκελστάιν αρχίζει το 1975 όταν, ως φοιτητής της Φυσικομαθηματικής του ΜΙΤ[4], στρατολογημένος από το Ίδρυμα Χερτζ[5], πηγαίνει στο Εθνικό Εργαστήριο Λώρενς Λιβενμόαρ της Καλιφόρνιας, ένα από τα δύο κέντρα ερευνών, για τα πυρηνικά όπλα των Η.Π.Α. Τον πρώτο καιρό δουλεύει σ' αυτό που τον ενδιαφέρει: μια εφαρμογή των ακτίνων λέιζερ στην ιατρική ώστε να μπορούν να φωτογραφίζουν τρισδιάστατα τη μοριακή δομή μέσα στο ανθρώπινο σώμα. Όπως είναι φυσικό, εξοικειώνεται με όλες τις ανάλογες συσκευές λέιζερ του εργαστηρίου και βοηθά τους συναδέλφους του να επιλύσουν προβλήματα που αντιμετώπιζαν μ' αυτές. Συνάδελφοί του με μεγάλη εργαστηριακή πείρα δηλώνουν πως πρόκειται για τον ευφυέστερο φυσικό με τον οποίο ποτέ συνεργάστηκαν.

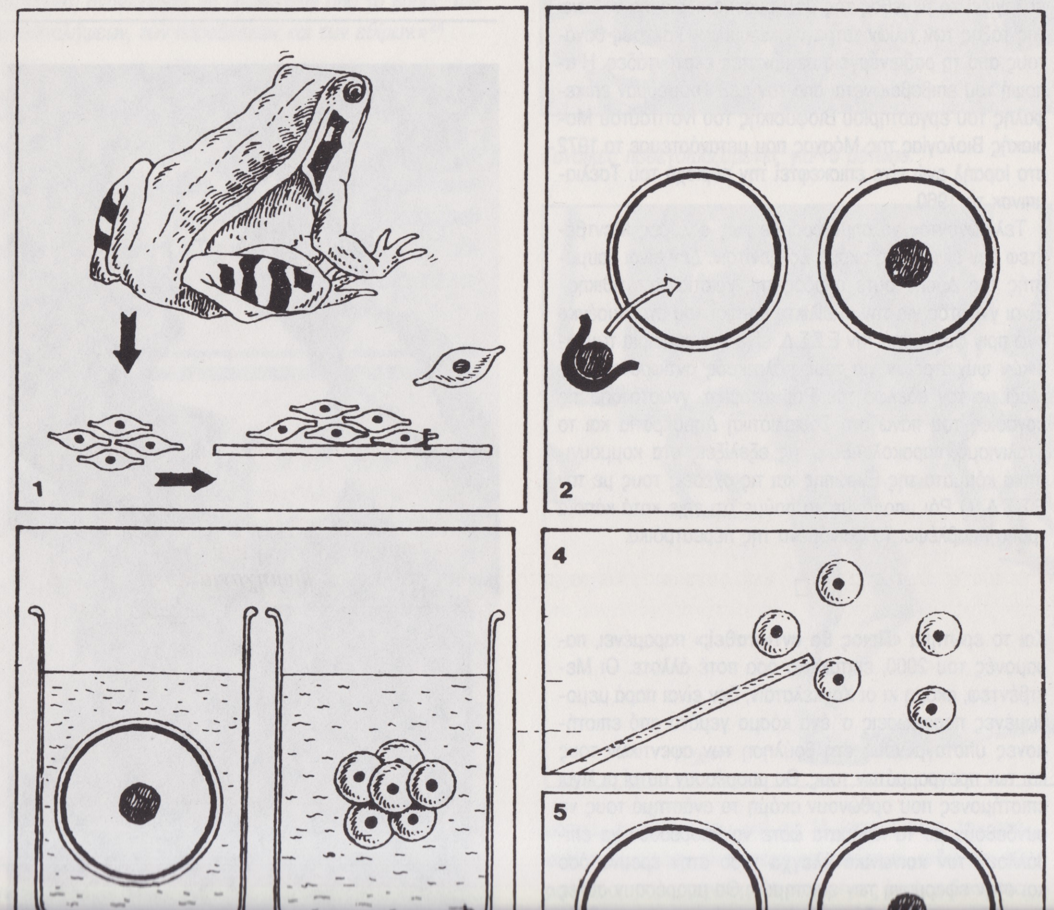
Σύμφωνα με τον Ουίλιαμ Μπρόαντ, συγγραφέα του βιβλίου *Οι Πολεμιστές των Άστρων*, ο Χαγκελστάιν δεν είχε ποτέ ακούσει πως το σημαντικότερο εργαστήριο στο Λιβενμόαρ ήταν αυτό που έκανε έρευνες για τον «Πόλεμο των Άστρων». Όταν το έμαθε είπε στον Μπρόαντ: «Το Λιβενμόαρ είναι ένα μαγαζί με βόμβες. Δεν θέλω νάχω καμιά σχέση μ' αυτήν την ιστορία». Παρ' όλα αυτά έμεινε και, σύμφωνα με το ίδιο βιβλίο, επέλυσε μάλιστα το 1979 ένα τεχνικό πρόβλημα που αντιμετώπιζαν οι συνάδελφοί του που δούλευαν για το όπλο των λέιζερ.

Αποχώρησε από το εργαστήριο Λιβενμόαρ μόλις το Σεπτέμβριο του '86 για να διδάξει στο ΜΙΤ. Ο ίδιος δεν έκανε δηλώσεις για την αποχώρησή του αλλά συνάδελφοί του, οι οποίοι δεν θέλησαν να αποκαλυφθεί η ταυτότητά τους, είπαν ότι ο Χαγκελστάιν είχε προβλήματα από το γεγονός ότι εργαζόταν για οπλικά συστήματα. Η αποχώρησή του θεωρήθηκε μεγάλη απώλεια για την «Πρωτοβουλία Στρατηγικής Άμυνας».

2. ΑΜΕΡΙΚΑΝΟΙ ΕΡΕΥΝΗΤΕΣ ΜΙΜΟΥΝΤΑΙ ΤΟΥΣ ΝΑΖΙ

ΠΟΛΛΕΣ ΕΚΑΤΟΝΤΑΔΕΣ Αμερικανοί χρησίμευαν ως πειραματόζωα την περίοδο 1940-1970. Αμερικανικοί οργανισμοί δοκίμαζαν πάνω τους τις βιολογικές επιπτώσεις ραδιενεργών ουσιών όπως το πλουτώνιο, το ράδιο και το ουράνιο. Ορισμένοι έγιναν πειραματόζωα με τη θέλησή τους αλλά για πολλούς δεν υπάρχει καμιά ένδειξη ότι είχαν συγκατατεθεί. Ανάμεσα στα θύματα ήταν φυσικά οι απόκληροι αυτού του κόσμου: φυλακισμένοι, ηλικιωμένοι και ανίατοι ασθενείς. Οι δόσεις που δέχτηκαν αρκετοί απ' αυτούς ξεπερνούσαν κατά πολύ το μέγιστο επιτρεπόμενο επίπεδο.

Η αποκάλυψη περιέχεται σε έκθεση που έδωσε στη δημοσιότητα (μόλις τον Οκτώβριο του '86)[6] η υποεπιτροπή Ενέργειας και Εμπορίου της Βουλής των Αντιπροσώπων. Δεν αναφέρεται κανείς ενδοιασμός ούτε κάποιο συνειδησιακό πρόβλημα από την πλευρά των Αμερικανών ερευνητών.

3. ΚΑΤΑΣΚΕΥΑΖΟΝΤΑΣ ΤΗΝ ΑΡΕΙΑ ΦΥΛΗ

ΣΕ ΧΟΙΡΟΤΡΟΦΕΙΑ της Αγγλίας ήδη εκτρέφονται χοίροι που με γενετική επέμβαση αντί για πίσω πόδια και ουρά διαθέτουν μεγαλύτερο κορμό κι επομένως περισσότερο ψαχνό. Αυτά τα κατασκευάσματα κινούνται αργά στο χώρο του χοιροτροφείου με τα μπροστινά τους πόδια σέρνοντας τις τεράστιες κοιλιές τους στο έδαφος.

Αλλά και στα εργαστήρια γενετικής του Πανεπιστημίου της Θεσσαλονίκης ερευνούν την εμφύτευση γονιδίων ενός είδους σε άλλα με την τεχνική του ανασυνδυασμένου DNA. Η τεχνική αυτή επιτρέπει τη σύνδεση δυο διαφορετικών μορίων DNA μέσα σε δοκιμαστικό σωλήνα (Γενετικός ανασυνδυασμός IN VITRO) έτσι ώστε να μεταφέρονται «πληροφορίες», δηλαδή γονίδια, ενός είδους σε άλλο είδος πολύ διαφορετικό. Το αποτέλεσμα θα είναι να εμφανίσει ένας οργανισμός ιδιότητες άλλου οργανισμού με τη δυνατότητα μάλιστα να τις μεταβιβάζει, κληρονομικά, στους απογόνους του. Παρουσιάζοντας αυτήν την είδηση ο τηλεπαρουσιαστής,[7] μεταξύ σοβαρού κι αστείου, κάνει λόγο για φυτά που αποκτώντας γονίδια πυγολαμπίδας θα φωσφορίζουν και θα διακοσμούν τους δρόμους και για στάρι με γονίδια... αγελάδας.

Εξάλλου στη Δυτική Γερμανία, όπως και σε όλες τις υπερανεπτυγμένες χώρες της Δύσης, η πρόοδος στην επιστήμη της γενετικής μετασχηματίζει την τελευταία σε βιομηχανία υψηλής τεχνολογίας με τη χαρακτηριστική ονομασία: βιοτεχνολογία. Από το 1978 η Βόννη συνεισφέρει πάνω από 100 εκατομμύρια μάρκα ετησίως για γενετικά πειράματα σε πανεπιστήμια, κρατικά εργαστήρια και ιδιωτικά ιδρύματα. Ήδη 50 κρατικά ιδρύματα και πολλά ιδιωτικά διενεργούν έρευνες στον τομέα της γενετικής.[8]

"Χοίροι δίχως πίσω πόδια και ουρά αλλά με περισσότερο... ψαχνό. Φυτά που αποκτώντας γονίδια πυγολαμπίδας θα φωσφορίζουν, στάρι με γονίδια... αγελάδας. Τρία πανομοιότυπα ποντίκια-κλώνοι."

Ένα πολύ ενδιαφέρον αφιέρωμα στην *Οικολογική Εφημερίδα*, τεύχος 8, Φεβρουάριος '83, γραμμένο από την Τασούλα Πανταζοπούλου και τον Σπύρο Ψύχα μας δίνει αρκετές ακόμη πληροφορίες:

• Ο κλωνισμός, δηλαδή η δημιουργία γενετικά πανομοιότυπων ατόμων που προέρχονται από έναν οργανισμό με μονογονική αναπαραγωγή, έχει κάνει τα εξής «επιτεύγματα»-σταθμούς:

Α) Εδώ και 25 χρόνια ένα κύτταρο καρότου καλλιεργημένο σε δοκιμαστικό σωλήνα παρήγαγε ολόκληρο φυτό.

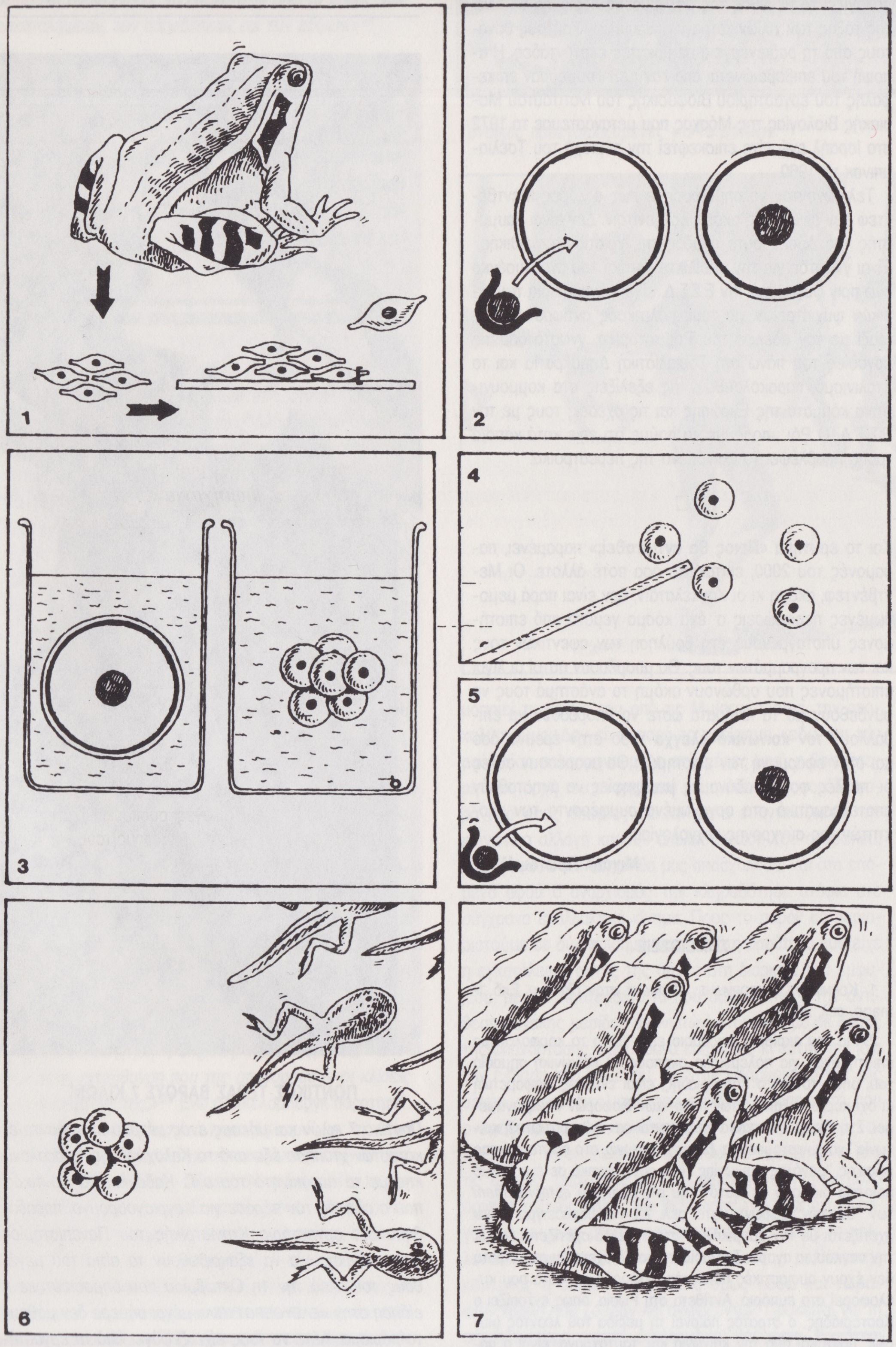
Β) Στο Πανεπιστήμιο της Καλιφόρνιας εδώ και 5 χρόνια αναπτύσσονται 500 πανομοιότυπα ερυθρόδεντρα που προέκυψαν από τον κλωνισμό ενός δέντρου.

Γ) Οι προσπάθειες για τον κλωνισμό των ζώων έχουν ηλικία 35 περίπου χρόνια. Αν και παρουσιάζουν πολύ περισσότερα προβλήματα από εκείνες των φυτών, ήδη ο Τζων Γκέρντον κατόρθωσε να αναπαράγει βάτραχο αρχίζοντας από τον πυρήνα ενός ενήλικου σωματικού κυττάρου χρησιμοποιώντας μαζικές μεταμοσχεύσεις.

Δ) Ο κλωνισμός των θηλαστικών είναι, με τη σειρά του, πιο περίπλοκος από εκείνον των αμφιβίων. Ωστόσο τον Ιανουάριο του '81 οι επιστήμονες κατόρθωσαν να παράγουν τρία ποντίκια από πυρήνες κυττάρων εμβρύων ποντικών ηλικίας μόλις τεσσάρων ημερών.

Ε) Και φυσικά φθάνουμε στον άνθρωπο... Το 1979 το επιστημονικό περιοδικό *American Journal of Obstetrics and Gynecology* δημοσίευσε τις εργασίες του Αμερικανού γιατρού Σετλς ο οποίος κατόρθωσε να κλωνίσει ένα

ντίκια-κλώνοι.”

Κλωνισμός βατράχου.

Ένα πολύ ενδιαφέρον αφιέρωμα στην *Οικολογική Εφημερίδα*, τεύχος 8, Φεβρουάριος '83, γραμμένο από την Τασούλα Πανταζοπόλου και τον Σπύρο Ψύχα μας δίνει αρκετές ακόμη πληροφορίες:

● Ο κλωνισμός, δηλαδή η δημιουργία γενετικά πανομοιότυπων ατόμων που προέρχονται από έναν οργανισμό με μονογονική αναπαραγωγή, έχει κάνει τα εξής «επιτεύγματα»-σταθμούς:

Α) Εδώ και 25 χρόνια ένα κύτταρο καρότου καλλιεργημένο σε δοκιμαστικό σωλήνα παρήγαγε ολόκληρο φυτό.

Β) Στο Πανεπιστήμιο της Καλιφόρνιας εδώ και 5 χρόνια αναπτύσσονται 500 πανομοιότυπα ερυθρόδεντρα που προέκυψαν από τον κλωνισμό ενός δέντρου.

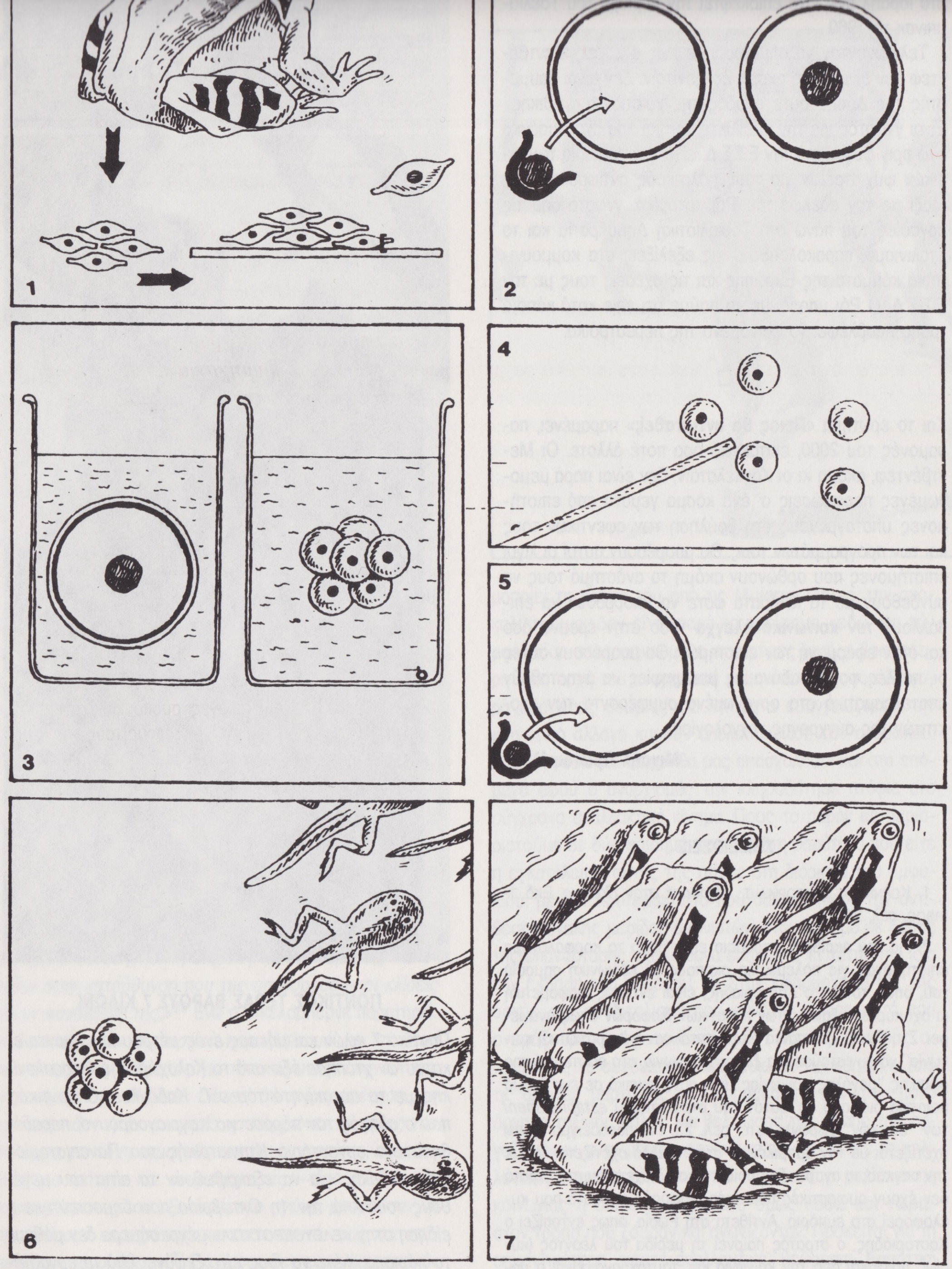
Γ) Οι προσπάθειες για τον κλωνισμό των ζώων έχουν ηλικία 35 περίπου χρόνια. Αν και παρουσιάζουν πολύ περισσότερα προβλήματα από εκείνες των φυτών, ήδη ο Τζων Γκέρντον κατόρθωσε να αναπαράγει βάτραχο αρχίζοντας από τον πυρήνα ενός ενήλικου σωματικού κυττάρου χρησιμοποιώντας μαζικές μεταμοσχεύσεις.

Δ) Ο κλωνισμός των θηλαστικών είναι, με τη σειρά του, πιο περίπλοκος από εκείνον των αμφιβίων. Ωστόσο τον Ιανουάριο του '81 οι επιστήμονες κατόρθωσαν να παράγουν τρία ποντίκια από πυρήνες κυττάρων εμβρύων ποντικών ηλικίας μόλις τεσσάρων ημερών.

Ε) Και φυσικά φθάνουμε στον άνθρωπο... Το 1979 το επιστημονικό περιοδικό *American Journal of Obstetrics and Gynecology* δημοσίευσε τις εργασίες του Αμερικανού γιατρού Σετλς ο οποίος κατόρθωσε να κλωνίσει ένα σπερματογόνο ανθρώπινο κύτταρο σε δοκιμαστικό σωλήνα...

Ελπιδοφόρα πάντως είναι η ισχυρή και διαυγής αντίθεση στην ανάπτυξη της γενετικής τεχνολογίας του κόμματος των Πρασίνων της Δυτ. Γερμανίας. Γράφουν στο εκλογικό τους πρόγραμμα[9] υπό τον τίτλο **Όχι στη χειραγώγηση των γονιδίων**: «Οι χρήσεις και οι επιπτώσεις της σημερινής τεχνολογίας είναι το προϊόν μιας αντίληψης για τη φύση η οποία βασίζεται στην εκμετάλλευση και την κυριαρχία. Η γενετική τεχνολογία δεν εξελίχτηκε γρήγορα μόνο στον ανθρωπολογικό τομέα, αλλά επίσης στην ιατρική, κυρίως στην αναπαραγωγική ιατρική και φαρμακευτική. Το ίδιο γρήγορα αυξάνει η χρήση της στην παραγωγή ενέργειας, στη γεωργία[10] και την παραγωγή τροφίμων, καθώς και στη χημεία, την περιβαλλοντική τεχνολογία και σε στρατιωτικούς τομείς. Η γενετική τεχνολογία απειλεί τις πηγές της ζωής σε μια ανυπολόγιστη έκταση.

Γενετικά χειραγωγημένοι οργανισμοί ή προϊόντα αποτελούν κίνδυνο για την ανθρώπινη υγεία, για άλλους οργανισμούς, για οικολογικά συστήματα, όπως και —μακροπρόθεσμα— για την εξέλιξη της ζωής. Η συμπεριφορά τους ή η αναπαραγωγή τους δεν μπορούν να προβλεφτούν. Η γενετική τεχνολογία προσφέρει μόνο τεχνικές ψευδο-λύσεις για προβλήματα, τα οποία συχνά δημιουργήθηκαν απ' την ίδια τη βιομηχανική κοινωνία.

Κλωνισμός βατράχου.

αρκετές ακόμη πληροφορίες:

• Ο κλωνισμός, δηλαδή η δημιουργία γενετικά πανομοιότυπων ατόμων που προέρχονται από έναν οργανισμό με μονογονική αναπαραγωγή, έχει κάνει τα εξής «επιτεύγματα»-σταθμούς:

Α) Εδώ και 25 χρόνια ένα κύτταρο καρότου καλλιεργημένο σε δοκιμαστικό σωλήνα παρήγαγε ολόκληρο φυτό.

Β) Στο Πανεπιστήμιο της Καλιφόρνιας εδώ και 5 χρόνια αναπτύσσονται 500 πανομοιότυπα ερυθρόδεντρα που προέκυψαν από τον κλωνισμό ενός δέντρου.

Γ) Οι προσπάθειες για τον κλωνισμό των ζώων έχουν ηλικία 35 περίπου χρόνια. Αν και παρουσιάζουν πολύ περισσότερα προβλήματα από εκείνες των φυτών, ήδη ο Τζων Γκέρντον κατόρθωσε να αναπαράγει βάτραχο αρχίζοντας από τον πυρήνα ενός ενήλικου σωματικού κυττάρου χρησιμοποιώντας μαζικές μεταμοσχεύσεις.

Δ) Ο κλωνισμός των θηλαστικών είναι, με τη σειρά του, πιο περίπλοκος από εκείνον των αμφιβίων. Ωστόσο τον Ιανουάριο του '81 οι επιστήμονες κατόρθωσαν να παράγουν τρία ποντίκια από πυρήνες κυττάρων εμβρύων ποντικών ηλικίας μόλις τεσσάρων ημερών.

Ε) Και φυσικά φθάνουμε στον άνθρωπο... Το 1979 το επιστημονικό περιοδικό *American Journal of Obstetrics and Gynecology* δημοσίευσε τις εργασίες του Αμερικανού γιατρού Σετλς ο οποίος κατόρθωσε να κλωνίσει ένα σπερματογόνο ανθρώπινο κύτταρο σε δοκιμαστικό σωλήνα...

Ελπιδοφόρα πάντως είναι η ισχυρή και διαυγής αντίθεση στην ανάπτυξη της γενετικής τεχνολογίας του κόμματος των Πρασίνων της Δυτ. Γερμανίας. Γράφουν στο εκλογικό τους πρόγραμμα[9] υπό τον τίτλο **Όχι στη χειραγώγηση των γονιδίων**: «Οι χρήσεις και οι επιπτώσεις της σημερινής τεχνολογίας είναι το προϊόν μιας αντίληψης για τη φύση η οποία βασίζεται στην εκμετάλλευση και την κυριαρχία. Η γενετική τεχνολογία δεν εξελίχτηκε γρήγορα μόνο στον ανθρωπολογικό τομέα, αλλά επίσης στην ιατρική, κυρίως στην αναπαραγωγική ιατρική και φαρμακευτική. Το ίδιο γρήγορα αυξάνει η χρήση της στην παραγωγή ενέργειας, στη γεωργία[10] και την παραγωγή τροφίμων, καθώς και στη χημεία, την περιβαλλοντική τεχνολογία και σε στρατιωτικούς τομείς. Η γενετική τεχνολογία απειλεί τις πηγές της ζωής σε μια ανυπολόγιστη έκταση.

Γενετικά χειραγωγημένοι οργανισμοί ή προϊόντα αποτελούν κίνδυνο για την ανθρώπινη υγεία, για άλλους οργανισμούς, για οικολογικά συστήματα, όπως και —μακροπρόθεσμα— για την εξέλιξη της ζωής. Η συμπεριφορά τους ή η αναπαραγωγή τους δεν μπορούν να προβλεφτούν. Η γενετική τεχνολογία προσφέρει μόνο τεχνικές ψευδο-λύσεις για προβλήματα, τα οποία συχνά δημιουργήθηκαν απ' την ίδια τη βιομηχανική κοινωνία.

Κανονικό ποντίκι δίπλα σε μεγαλόσωμο τεχνητό. Το διπλάσιο βάρος του τεχνητού οφείλεται σε μια σειρά πειραμάτων που επενέβησαν στους μηχανισμούς που καθορίζουν την ανάπτυξη.

Γι' αυτό αρνούνται οι Πράσινοι τη γενετική τεχνολογία σε όλους τους τομείς όπου χρησιμοποιείται. Απαιτούμε:

- Την απαγόρευση της χρηματοδότησης και της χρήσης γενετικών μεθόδων στην έρευνα και την παραγωγή,
- την άμεση διακοπή της δημόσιας και κρατικής χρηματοδότησης ερευνών στον κλάδο της γενετικής και των χρήσεών της σε όλους τους τομείς.»

4. ΑΓΝΩΣΤΗ ΠΥΡΗΝΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗ ΣΤΗΝ Ε.Σ.Σ.Δ.

Είκοσι περίπου χρόνια πριν το Τσέρνομπιλ, τέλος του '57 ή αρχές του '58, συμβαίνει ένα τελείως άγνωστο στη Δύση ατύχημα σε χώρο αποθήκευσης πυρηνικών αποβλήτων στα Νότια Ουράλια, στην περιοχή δηλαδή, που είχαν κατασκευαστεί οι πρώτοι σοβιετικοί στρατιωτικοί πυρηνικοί αντιδραστήρες. Στη Δύση το ατύχημα θα γίνει γνωστό μόλις το '76 από άρθρο του σοβιετικού βιολόγου Ζόρες Μεντβέντεφ που από το '74 ζει και εργάζεται στην Αγγλία.

"Όλες οι εργασίες για τα αποτελέσματα του

ρησης» και πώς κατέρρευσε; Όλες οι εργασίες (υπερεκατό) για τα αποτελέσματα του στροντίου-90 και του καισίου-137 σε ζωικούς και φυτικούς πληθυσμούς που δημοσιεύτηκαν από το '58 στην Ε.Σ.Σ.Δ. δεν αναφέρουν ούτε την αιτία της μόλυνσης ούτε τη θέση της μολυσμένης περιοχής. Σε μία όμως απ' αυτές, από παραδρομή της λογοκρισίας όπως αναφέρει ο Μεντβέντεφ, αναφέρεται η περιοχή του Τσέλιαμπινσκ. Αρχικά, γράφει ο Μεντβέντεφ[11], κάθε εργασία σχετικά με την πυρηνική καταστροφή χαρακτηριζόταν άκρως απόρρητη. Μετά την καθαίρεση του Χρουτσώφ, καθώς πια οι κατηγορίες θα μπορούσαν να στραφούν εναντίον των αξιωματούχων του Χρουτσώφ, η κατάσταση αλλάζει κάπως. Τα ακαδημαϊκά περιοδικά δημοσιεύουν τις έρευνες από τη μολυσμένη περιοχή ενώ νέα ερευνητικά ινστιτούτα πιέζουν ώστε να πάρουν μέρος στις έρευνες. Πάντα όμως υποτίθεται πως πρόκειται για μικρής έκτασης περιοχή που μολύνθηκε για τις ανάγκες των πειραμάτων και των ερευνών. Ο Μεντβέντεφ με συγκριτική μελέτη των δημοσιευμένων εργασιών (διότι δεν δέχτηκε να συμμετάσχει στις απόρρητες εργασίες πειραματικού σταθμού στη μολυσμένη περιοχή) υπολογίζει το μέγεθος της μολυσμένης περιοχής να είναι της τάξης των χιλίων τετραγωνικών μιλίων και τους θανάτους από τη ραδιενέργεια σε αρκετές εκατοντάδες. Η άποψή του επιβεβαιώνεται από τον Λεβ Τούμερμαν επικεφαλής του εργαστηρίου Βιοφυσικής του Ινστιτούτου Μοριακής Βιολογίας της Μόσχας που μετανάστευσε το 1972 στο Ισραήλ ενώ είχε επισκεφτεί την περιοχή του Τσέλιαμπινσκ το 1960.

Τελειώνοντας να σημειώσουμε πως ο Ζόρες Μεντβέντεφ δεν είναι ένας ακόμη Σολζενίτσιν. Δεν είναι θαυμαστής της Δύσης ούτε οπαδός της χριστιανικής ηθικής. Είναι γνωστός για την αμείλικτη κριτική του στο Λυσένκο ενώ πριν φύγει από την Ε.Σ.Σ.Δ. είχε την εμπειρία των ειδικών ψυχιατρείων για τους πολιτικούς αντιφρονούντες. Μαζί με τον αδελφό του Ρόι, ιστορικό, γνωστό απο τις εργασίες του πάνω στη Σοσιαλιστική Δημοκρατία και το Σταλινισμό, παρακολουθούν τις εξελίξεις στα κομμουνιστικά κόμματα της Ευρώπης και τις σχέσεις τους με την Ε.Σ.Σ.Δ. Ο Ρόι μπορούμε να πούμε ότι είχε κατά κάποιο τρόπο προβλέψει το φαινόμενο της περεστρόικα.

□

Και το ερώτημα «**Ποιος θα αντισταθεί;**» παραμένει, παραμονές του 2000, επιτακτικό όσο ποτέ άλλοτε. Οι Μεντβέντεφ, ακόμη κι οι Χαγκελστάιν, δεν είναι παρά μεμονωμένες περιπτώσεις σ' ένα κόσμο γεμάτο από επιστήμονες υποταγμένους στη βούληση των αφεντικών τους και των προγραμμάτων τους. Θα μπορέσουν αυτοί οι λίγοι επιστήμονες που ορθώνουν ακόμη το ανάστημά τους να συνδεθούν με τα κινήματα ώστε να μπορέσουν να επιβάλλουν τον **κοινωνικό έλεγχο** τόσο στην έρευνα όσο και στην εφαρμογή των επιστημών; Θα μπορέσουν αυτές

3. Τα στοιχεία για τον Π. Χαγκελστάιν από εφημ. Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, 17.9.1986.

4. M.I.T.: Το πασίγνωστο Ινστιτούτο Τεχνολογίας της Μασαχουσέτης.

5. Το Ίδρυμα Χερτζ, όπως φαίνεται, ειδικεύεται στο να εντοπίζει ευφυείς νεαρούς επιστήμονες, να τους προσφέρει πλούσιες υποτροφίες και να στέλνει τους καλύτερους στο Λιβερμόαρ.

6. Εφημ. Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, 26.10.1986.

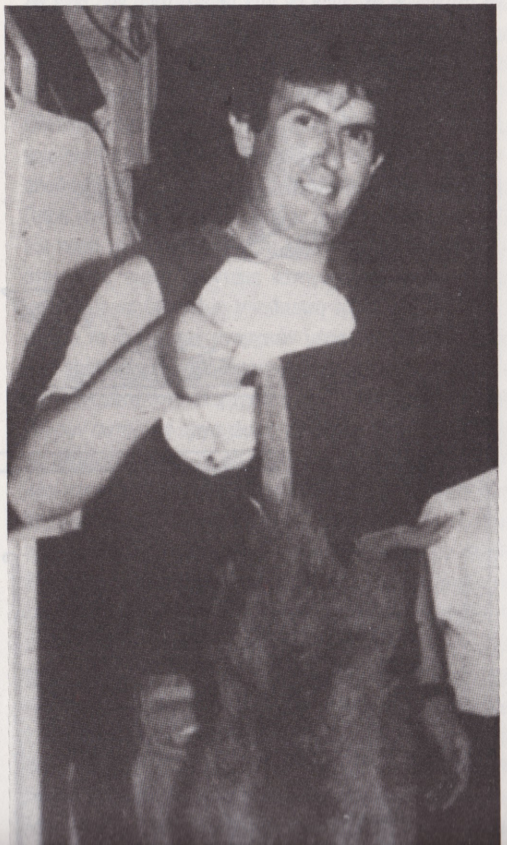
7. Και οι δύο πληροφορίες προέρχονται από την ελληνική τηλεόραση.

8. Εφημ. ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ, 15.12.1986.

9. *Το εκλογικό πρόγραμμα των Πράσινων*, Εκδ. Κομμούνα, 1987, σελ. 93.

10. Για μερικές εφαρμογές της γενετικής στη γεωργία και τα προβλήματα που ήδη έχουν δημιουργήσει βλ. ΤΑ ΑΝΘΗ ΤΟΥ ΚΑΚΟΥ, Νο 2, Χειμώνας 1988: *Γεωργία, η Εξάρτηση από τις Πολυεθνικές*.

11. Αλαν Ρομπερτς, Ζορες Μεντβεντεφ: *Η πολιτική της πυρηνικής ενέργειας*, Εκδ. ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΤΥΠΟΣ, 1985.

Κανονικό ποντίκι δίπλα σε μεγαλόσωμο τεχνητό. Το διπλάσιο βάρος του τεχνητού οφείλεται σε μια σειρά πειραμάτων που επενέβησαν στους μηχανισμούς που καθορίζουν την ανάπτυξη.

Γι' αυτό αρνούνται οι Πράσινοι τη γενετική τεχνολογία σε όλους τους τομείς όπου χρησιμοποιείται. Απαιτούμε:
■ Την απαγόρευση της χρηματοδότησης και της χρήσης γενετικών μεθόδων στην έρευνα και την παραγωγή,
■ την άμεση διακοπή της δημόσιας και κρατικής χρηματοδότησης ερευνών στον κλάδο της γενετικής και των χρήσεών της σε όλους τους τομείς.»

4. ΑΓΝΩΣΤΗ ΠΥΡΗΝΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗ ΣΤΗΝ Ε.Σ.Σ.Δ.

ΕΙΚΟΣΙ ΠΕΡΙΠΟΥ χρόνια πριν το Τσέρνομπιλ, τέλος του '57 ή αρχές του '58, συμβαίνει ένα τελείως άγνωστο στη Δύση ατύχημα σε χώρο αποθήκευσης πυρηνικών αποβλήτων στα Νότια Ουράλια, στην περιοχή δηλαδή, που είχαν κατασκευαστεί οι πρώτοι σοβιετικοί στρατιωτικοί πυρηνικοί αντιδραστήρες. Στη Δύση το ατύχημα θα γίνει γνωστό μόλις το '76 από άρθρο του σοβιετικού βιολόγου Ζόρες Μεντβέντεφ που από το '74 ζει και εργάζεται στην Αγγλία.

"Όλες οι εργασίες για τα αποτελέσματα του στροντίου-90 και του καισίου-137 σε ζωικούς και φυτικούς πληθυσμούς που δημοσιεύτηκαν από το '58 στην ΕΣΣΔ δεν αναφέρουν ούτε την αιτία της μόλυνσης ούτε τη θέση της μολυσμένης περιοχής. Σε μία, από παραδρομή της λογοκρισίας, αναφέρεται η περιοχή του Τσέλιαμπινσκ."

Η εκπληκτική ιδιομορφία αυτής της περίπτωσης, γιατί ούτε το πρώτο ούτε το τελευταίο πυρηνικό ατύχημα είναι, αφορά στον τρόπο με τον οποίο λειτούργησε αλλά και κατέρρευσε αυτό που, εισαγωγικά, αναφέραμε ως «μπλοκάρισμα της πληροφόρησης» και στην **πλήρη αποξένωση των σοβιετικών επιστημόνων από τις κοινωνικές συνιστώσες του γνωστικού αντικειμένου**. Ειρήσθω, δε, εν παρόδω, ότι αυτή η **αποξένωση** από το **κοινωνικό** γίνεται σήμερα στη Δύση κανόνας με την διάδοση των πολυεθνικών ερευνητικών προγραμμάτων. Στην Ελλάδα... αντιστοιχούν τα περίφημα COMMETT, ERASMUS, τα ΕΟΚικά και NATOϊκά προγράμματα... Ας ξαναγυρίσουμε όμως στα Νότια Ουράλια ενθυμούμενοι όμως πως κάθε ομοιότητα με δυτικά πρόσωπα και πράγματα δεν είναι διόλου τυχαία... Πώς λειτούργησε το «μπλοκάρισμα της πληροφόρησης» της τάξης των χιλίων τετραγωνικών μιλίων και τους θανάτους από τη ραδιενέργεια σε αρκετές εκατοντάδες. Η άποψή του επιβεβαιώνεται από τον Λεβ Τούμερμαν επικεφαλής του εργαστηρίου Βιοφυσικής του Ινστιτούτου Μοριακής Βιολογίας της Μόσχας που μετανάστευσε το 1972 στο Ισραήλ ενώ είχε επισκεφτεί την περιοχή του Τσέλιαμπινσκ το 1960.

Τελειώνοντας να σημειώσουμε πως ο Ζόρες Μεντβέντεφ δεν είναι ένας ακόμη Σολζενίτσιν. Δεν είναι θαυμαστής της Δύσης ούτε οπαδός της χριστιανικής ηθικής. Είναι γνωστός για την αμείλικτη κριτική του στο Λυσένκο ενώ πριν φύγει από την Ε.Σ.Σ.Δ. είχε την εμπειρία των ειδικών ψυχιατρείων για τους πολιτικούς αντιφρονούντες. Μαζί με τον αδελφό του Ρόι, ιστορικό, γνωστό απο τις εργασίες του πάνω στη Σοσιαλιστική Δημοκρατία και το Σταλινισμό, παρακολουθούν τις εξελίξεις στα κομμουνιστικά κόμματα της Ευρώπης και τις σχέσεις τους με την Ε.Σ.Σ.Δ. Ο Ρόι μπορούμε να πούμε ότι είχε κατά κάποιο τρόπο προβλέψει το φαινόμενο της περεστρόικα.

□

Και το ερώτημα «**Ποιος θα αντισταθεί;**» παραμένει, παραμονές του 2000, επιτακτικό όσο ποτέ άλλοτε. Οι Μεντβέντεφ, ακόμη κι οι Χαγκελστάιν, δεν είναι παρά μεμονωμένες περιπτώσεις σ' ένα κόσμο γεμάτο από επιστήμονες υποταγμένους στη βούληση των αφεντικών τους και των προγραμμάτων τους. Θα μπορέσουν αυτοί οι λίγοι επιστήμονες που ορθώνουν ακόμη το ανάστημά τους να συνδεθούν με τα κινήματα ώστε να μπορέσουν να επιβάλλουν τον **κοινωνικό έλεγχο** τόσο στην έρευνα όσο και στην εφαρμογή των επιστημών; Θα μπορέσουν αυτές οι, πολλές φορές, αδύναμες μειοψηφίες να αντισταθούν αποτελεσματικά στα οργανωμένα συμφέροντα των ιδιοκτητών της σύγχρονης τεχνολογίας;

Μιχαήλ Πρωτοψάλτης

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. ΚΟΡΝΗΛΙΟΣ ΚΑΣΤΟΡΙΑΔΗΣ: *Μπροστά στον Πόλεμο*, Εκδ. Imago, σελ. 24-25.

2. Για την ακρίβεια, παρόμοιο είναι μόνο το κορφολόγημα επιστημόνων για πολεμικούς σκοπούς. Η κοινωνική σημασία του, όπως τονίζει ο Καστοριάδης, είναι εντελώς διαφορετική κι όχι κυρίως εξαιτίας των ποσοτικών διαφορών όπως αναφέρει. Στη Ρωσία «Τα πάντα διεξάγονται σαν η "στρατιωτική κοινωνία" να συνιστούσε μια *ξέχωρη κοινωνία*, στο εσωτερικό της ρώσικης "μεγάλης κοινωνίας" (και αυτό φυσικά σε ένα βαθμό ποιοτικά διάφορο απ' αυτόν του στρατιωτικού *establishment* των "δυτικών" χωρών)», ό.π., σελ. 23. Για παράδειγμα η IBM σχετίζεται με τον αμερικάνικο στρατό αλλά σχετίζεται και με την παγκόσμια αγορά. Τα προϊόντα που διοχετεύει στο στρατό δεν έχουν ουσιαστικές ποιοτικές διαφορές απ' αυτά που κυκλοφορεί στο εμπόριο. Αντίθετα στη Ρωσία, όπως εντοπίζει ο Καστοριάδης, ο στρατός παίρνει τη μερίδα του λέοντος (κυρίως ποιοτικά) από την κοινωνία και, ταυτόχρονα, είναι ο μόνος τομέας της ρώσικης οικονομίας που λειτουργεί.

ΠΟΝΤΙΚΟΣ ΤΕΡΑΣ ΒΑΡΟΥΣ 7 ΚΙΛΩΝ!

Ποντικό 7 κιλών και μήκους ενός μέτρου και τριάντα εκατοστών χτύπησε έξω από το Καλοχώρι της Θεσσαλονίκης με το αυτοκίνητό του ο Γ. Καδόγλου. Ο ποντικός, που ο οδηγός τον πέρασε για... αγριογούρουνο, παραδόθηκε στο εργαστήριο Κτηνιατρικής του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης για να εξακριβωθούν τα αίτια του μεγέθους του. Από την 1η Οκτωβρίου που δημοσιεύτηκε η είδηση στην «ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ» μέχρι σήμερα δεν μάθαμε το πόρισμα. Λέτε να τους είχε ξεφύγει από τα εργαστήρια γενετικής του ίδιου Πανεπιστημίου;

την ανάπτυξη.

Γι' αυτό αρνούνται οι Πράσινοι τη γενετική τεχνολογία σε όλους τους τομείς όπου χρησιμοποιείται. Απαιτούμε:
■ Την απαγόρευση της χρηματοδότησης και της χρήσης γενετικών μεθόδων στην έρευνα και την παραγωγή,
■ την άμεση διακοπή της δημόσιας και κρατικής χρηματοδότησης ερευνών στον κλάδο της γενετικής και των χρήσεών της σε όλους τους τομείς.»

4. ΑΓΝΩΣΤΗ ΠΥΡΗΝΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗ ΣΤΗΝ Ε.Σ.Σ.Δ.

Εικοσι περιπου χρόνια πριν το Τσέρνομπιλ, τέλος του '57 ή αρχές του '58, συμβαίνει ένα τελείως άγνωστο στη Δύση ατύχημα σε χώρο αποθήκευσης πυρηνικών αποβλήτων στα Νότια Ουράλια, στην περιοχή δηλαδή, που είχαν κατασκευαστεί οι πρώτοι σοβιετικοί στρατιωτικοί πυρηνικοί αντιδραστήρες. Στη Δύση το ατύχημα θα γίνει γνωστό μόλις το '76 από άρθρο του σοβιετικού βιολόγου Ζόρες Μεντβέντεφ που από το '74 ζει και εργάζεται στην Αγγλία.

"Όλες οι εργασίες για τα αποτελέσματα του στροντίου-90 και του καισίου-137 σε ζωικούς και φυτικούς πληθυσμούς που δημοσιεύτηκαν από το '58 στην ΕΣΣΔ δεν αναφέρουν ούτε την αιτία της μολυνσης ούτε τη θέση της μολυσμένης περιοχής. Σε μία, από παραδρομή της λογοκρισίας, αναφέρεται η περιοχή του Τσέλιαμπινσκ."

Η εκπληκτική ιδιομορφία αυτής της περίπτωσης, γιατί ούτε το πρώτο ούτε το τελευταίο πυρηνικό ατύχημα είναι, αφορά στον τρόπο με τον οποίο λειτούργησε αλλά και κατέρρευσε αυτό που, εισαγωγικά, αναφέραμε ως «μπλοκάρισμα της πληροφόρησης» και στην **πλήρη αποξένωση των σοβιετικών επιστημόνων από τις κοινωνικές συνιστώσες του γνωστικού αντικειμένου**. Ειρήσθω, δε, εν παρόδω, ότι αυτή η **αποξένωση** από το **κοινωνικό** γίνεται σήμερα στη Δύση κανόνας με την διάδοση των πολυεθνικών ερευνητικών προγραμμάτων. Στην Ελλάδα... αντιστοιχούν τα περίφημα COMMETT, ERASMUS, τα ΕΟΚικά και NATOϊκά προγράμματα... Ας ξαναγυρίσουμε όμως στα Νότια Ουράλια ενθυμούμενοι όμως πως κάθε ομοιότητα με δυτικά πρόσωπα και πράγματα δεν είναι διόλου τυχαία... Πώς λειτούργησε το «μπλοκάρισμα της πληροφόστο Ισραήλ ενώ είχε επισκεφτεί την περιοχή του Τσελιαμπινσκ το 1960.

Τελειώνοντας να σημειώσουμε πως ο Ζόρες Μεντβέντεφ δεν είναι ένας ακόμη Σολζενίτσιν. Δεν είναι θαυμαστής της Δύσης ούτε οπαδός της χριστιανικής ηθικής. Είναι γνωστός για την αμείλικτη κριτική του στο Λυσένκο ενώ πριν φύγει από την Ε.Σ.Σ.Δ. είχε την εμπειρία των ειδικών ψυχιατρείων για τους πολιτικούς αντιφρονούντες. Μαζί με τον αδελφό του Ρόι, ιστορικό, γνωστό απο τις εργασίες του πάνω στη Σοσιαλιστική Δημοκρατία και το Σταλινισμό, παρακολουθούν τις εξελίξεις στα κομμουνιστικά κόμματα της Ευρώπης και τις σχέσεις τους με την Ε.Σ.Σ.Δ. Ο Ρόι μπορούμε να πούμε ότι είχε κατά κάποιο τρόπο προβλέψει το φαινόμενο της περεστρόικα.

□

Και το ερώτημα «**Ποιος θα αντισταθεί;**» παραμένει, παραμονές του 2000, επιτακτικό όσο ποτέ άλλοτε. Οι Μεντβέντεφ, ακόμη κι οι Χαγκελστάιν, δεν είναι παρά μεμονωμένες περιπτώσεις σ' ένα κόσμο γεμάτο από επιστήμονες υποταγμένους στη βούληση των αφεντικών τους και των προγραμμάτων τους. Θα μπορέσουν αυτοί οι λίγοι επιστήμονες που ορθώνουν ακόμη το ανάστημά τους να συνδεθούν με τα κινήματα ώστε να μπορέσουν να επιβάλλουν τον **κοινωνικό έλεγχο** τόσο στην έρευνα όσο και στην εφαρμογή των επιστημών; Θα μπορέσουν αυτές οι, πολλές φορές, αδύναμες μειοψηφίες να αντισταθούν αποτελεσματικά στα οργανωμένα συμφέροντα των ιδιοκτητών της σύγχρονης τεχνολογίας;

Μιχαήλ Πρωτοψάλτης

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Κορνηλιος Καστοριαδης: *Μπροστά στον Πόλεμο*, Εκδ. Imago, σελ. 24-25.

2. Για την ακρίβεια, παρόμοιο είναι μόνο το κορφολόγημα επιστημόνων για πολεμικούς σκοπούς. Η κοινωνική σημασία του, όπως τονίζει ο Καστοριάδης, είναι εντελώς διαφορετική κι όχι κυρίως εξαιτίας των ποσοτικών διαφορών όπως αναφέρει. Στη Ρωσία «Τα πάντα διεξάγονται σαν η "στρατιωτική κοινωνία" να συνιστούσε μια *ξέχωρη κοινωνία*, στο εσωτερικό της ρώσικης "μεγάλης κοινωνίας" (και αυτό φυσικά σε ένα βαθμό ποιοτικά διάφορο απ' αυτόν του στρατιωτικού *establishment* των "δυτικών" χωρών)», ό.π., σελ. 23. Για παράδειγμα η IBM σχετίζεται με τον αμερικάνικο στρατό αλλά σχετίζεται και με την παγκόσμια αγορά. Τα προϊόντα που διοχετεύει στο στρατό δεν έχουν ουσιαστικές ποιοτικές διαφορές απ' αυτά που κυκλοφορεί στο εμπόριο. Αντίθετα στη Ρωσία, όπως εντοπίζει ο Καστοριάδης, ο στρατός παίρνει τη μερίδα του λέοντος (κυρίως ποιοτικά) από την κοινωνία και, ταυτόχρονα, είναι ο μόνος τομέας της ρώσικης οικονομίας που λειτουργεί.

ΠΟΝΤΙΚΟΣ ΤΕΡΑΣ ΒΑΡΟΥΣ 7 ΚΙΛΩΝ!

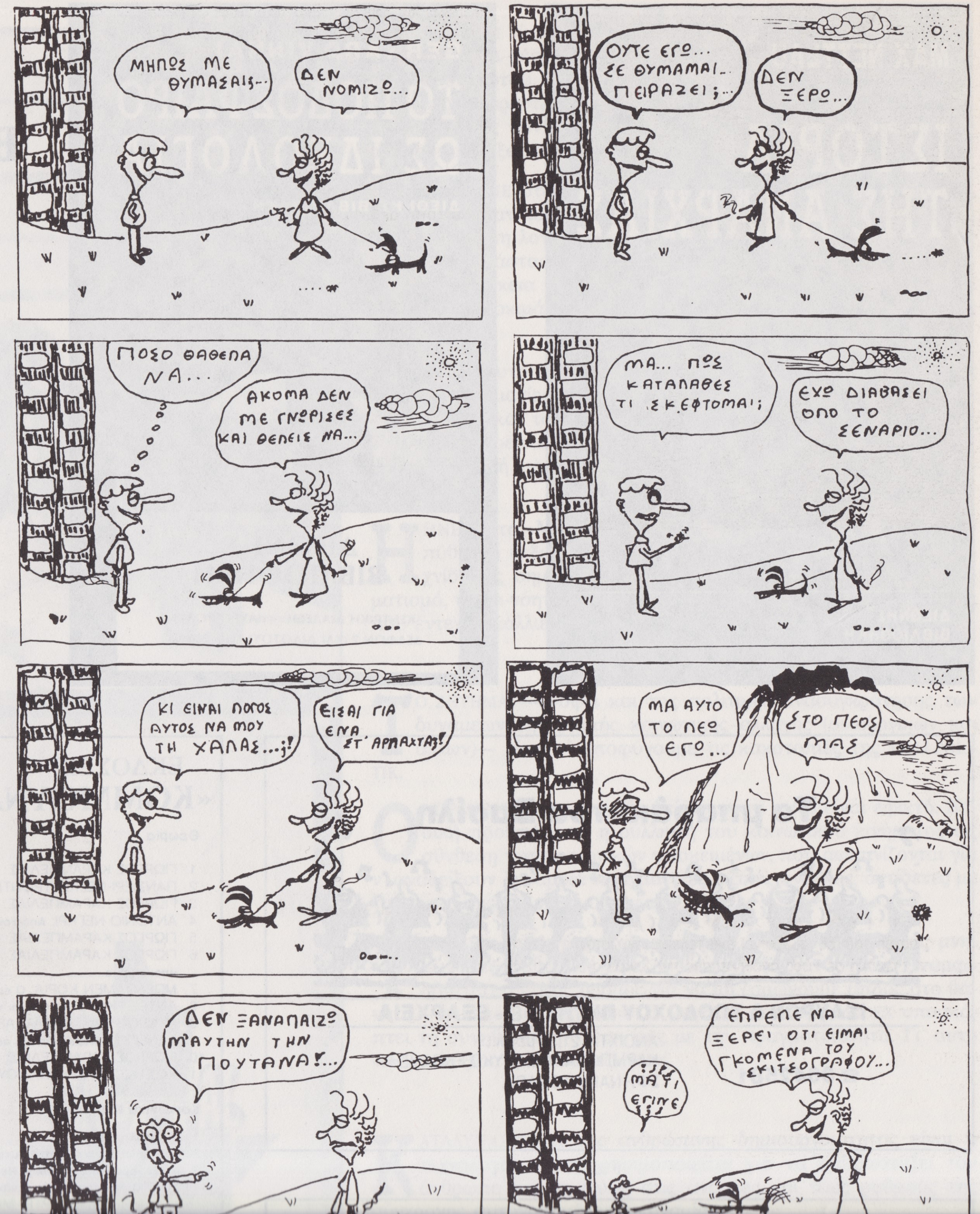
Ποντικό 7 κιλών και μήκους ενός μέτρου και τριάντα εκατοστών χτύπησε έξω από το Καλοχώρι της Θεσσαλονίκης με το αυτοκίνητό του ο Γ. Καδόγλου. Ο ποντικός, που ο οδηγός τον πέρασε για... αγριογούρουνο, παραδόθηκε στο εργαστήριο Κτηνιατρικής του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης για να εξακριβωθούν τα αίτια του μεγέθους του. Από την 1η Οκτωβρίου που δημοσιεύτηκε η είδηση στην «ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ» μέχρι σήμερα δεν μάθαμε το πόρισμα. Λέτε να τους είχε ξεφύγει από τα εργαστήρια γενετικής του ίδιου Πανεπιστημίου;

ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ

• **Ο Γιάννης Γ., φοιτητής της Οδοντιατρικής** στην επιστολή του **κάποιες ιδέες για ανθρώπους και αλυσίδες** μεταξύ άλλων μας γράφει: «Στον *Ντέμιαν* του Έσσε διαβάζουμε: «Δεν ήθελα τίποτε άλλο παρά να προσπαθώ να ζω με ό,τι πιο αυθεντικό γύρευε να αναβλύσει από μέσα μου. Γιατί όμως αυτό ήταν τόσο δύσκολο;» Ο επαναστατημένος με την απάντηση στο «γιατί;» εξηγεί τις αντιφάσεις του. Γίνεται επαναστάτης στο βαθμό που χρειάζεται (ΕΔΩ ΚΑΙ ΤΩΡΑ) την (επι)κοινωνία, την οργάνωση, την φυσική τάξη και αρνιέται την καπιταλιστική κοινωνία και οργανώσεις που οι δομές τους αναπαράγουν στην ουσία αυτήν την κοινωνία. Αρνιέται δηλαδή το κράτος που διαχειρίζεται την κοινωνική αταξία και τα κόμματα που η ιεραρχία τους είναι αντίγραφο της ιεραρχικής κοινωνίας. Ο καθημερινός του αγώνας για να γίνει καλύτερος, για να ζήσει, να απολαύσει, συναντά τον αγώνα μας για την ΑΛΛΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ... Έτσι μέσο και σκοπός, πολιτική και προσωπικό συνδέονται. Άνθρωπος και κοινωνία μπορούν να βρίσκονται σε αρμονία...»

• **Μιχάλη Ροδόπουλε** σ' ευχαριστούμε για τα καλά σου λόγια και τα κόμικς που

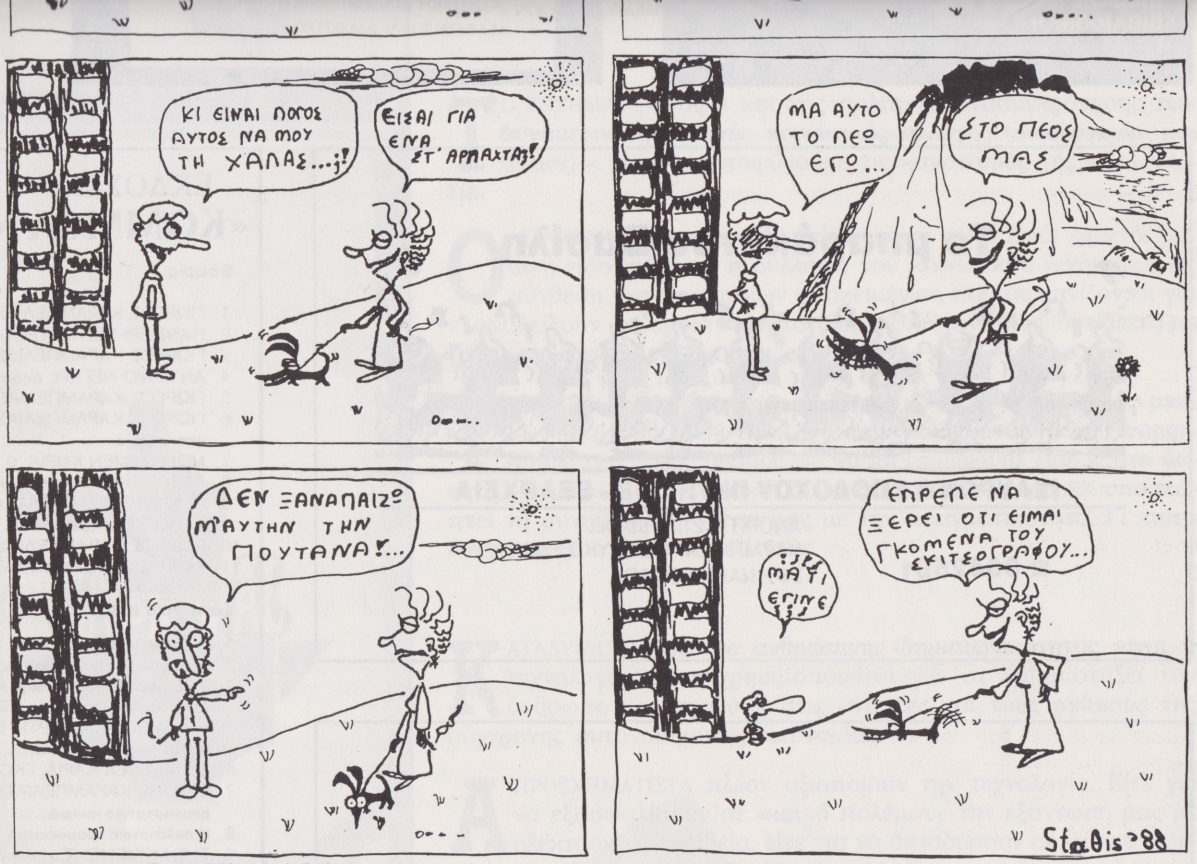
ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ

• **Ο Γιάννης Γ., φοιτητής της Οδοντιατρικής** στην επιστολή του **κάποιες ιδέες για ανθρώπους και αλυσίδες** μεταξύ άλλων μας γράφει: «Στον *Ντέμιαν* του Έσσε διαβάζουμε: «Δεν ήθελα τίποτε άλλο παρά να προσπαθώ να ζω με ό,τι πιο αυθεντικό γύρευε να αναβλύσει από μέσα μου. Γιατί όμως αυτό ήταν τόσο δύσκολο;» Ο επαναστατημένος με την απάντηση στο «γιατί;» εξηγεί τις αντιφάσεις του. Γίνεται επαναστάτης στο βαθμό που χρειάζεται (ΕΔΩ ΚΑΙ ΤΩΡΑ) την (επι)κοινωνία, την οργάνωση, την φυσική τάξη και αρνιέται την καπιταλιστική κοινωνία και οργανώσεις που οι δομές τους αναπαράγουν στην ουσία αυτήν την κοινωνία. Αρνιέται δηλαδή το κράτος που διαχειρίζεται την κοινωνική αταξία και τα κόμματα που η ιεραρχία τους είναι αντίγραφο της ιεραρχικής κοινωνίας. Ο καθημερινός του αγώνας για να γίνει καλύτερος, για να ζήσει, να απολαύσει, συναντά τον αγώνα μας για την ΑΛΛΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ... Έτσι μέσο και σκοπός, πολιτική και προσωπικό συνδέονται. Άνθρωπος και κοινωνία μπορούν να βρίσκονται σε αρμονία...»

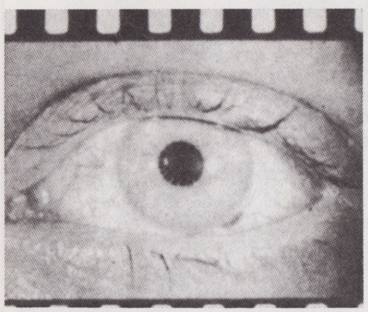
• **Μιχάλη Ροδόπουλε** σ' ευχαριστούμε για τα καλά σου λόγια και τα κόμικς που μας έστειλες. Δυστυχώς δεν μπορούμε να τα δημοσιεύσουμε γιατί είναι αδύνατη η αναπαραγωγή τους σε φιλμ από τις φωτοτυπίες.

διαβάζουμε: «Δεν ήθελα τίποτε άλλο παρά να προσπαθώ να ζω με ό,τι πιο αυθεντικό γύρευε να αναβλύσει από μέσα μου. Γιατί όμως αυτό ήταν τόσο δύσκολο;» Ο επαναστατημένος με την απάντηση στο «γιατί;» εξηγεί τις αντιφάσεις του. Γίνεται επαναστάτης στο βαθμό που χρειάζεται (ΕΔΩ ΚΑΙ ΤΩΡΑ) την (επι)κοινωνία, την οργάνωση, την φυσική τάξη και αρνιέται την καπιταλιστική κοινωνία και οργανώσεις που οι δομές τους αναπαράγουν στην ουσία αυτήν την κοινωνία. Αρνιέται δηλαδή το κράτος που διαχειρίζεται την κοινωνική αταξία και τα κόμματα που η ιεραρχία τους είναι αντίγραφο της ιεραρχικής κοινωνίας. Ο καθημερινός του αγώνας για να γίνει καλύτερος, για να ζήσει, να απολαύσει, συναντά τον αγώνα μας για την ΑΛΛΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ... Έτσι μέσο και σκοπός, πολιτική και προσωπικό συνδέονται. Άνθρωπος και κοινωνία μπορούν να βρίσκονται σε αρμονία...»

• **Μιχάλη Ροδόπουλε** σ' ευχαριστούμε για τα καλά σου λόγια και τα κόμικς που μας έστειλες. Δυστυχώς δεν μπορούμε να τα δημοσιεύσουμε γιατί είναι αδύνατη η αναπαραγωγή τους σε φιλμ από τις φωτοτυπίες.

• Λάβαμε (και ευχαριστούμε) τις εξής προκηρύξεις, αφίσες και κείμενα: «*Ανοικτή Επιστολή προς μελλοντικό Επιστήμονα*» (**Φοιτητές οδοντιατρικής**), «*Προσπάθεια αποτελμάτωσης*» (**Αναρχική Ομάδα Δραπετσώνας-Κερατσινίου-Α. Λιοσίων**), «*Για την πορεία της 28ης/9/88 στα Γιάννενα*» και «*Ενάντια στην Κρατική Τρομοκρατία*» από την **Πρωτοβουλία Ενάντια στην Κρατική καταστολή (Γιάννενα)**, Άτιτλο κείμενο από την **Επιτροπή Πολιτών για το Στρατό (Καβάλα)**, Άτιτλο κείμενο από την **Ομάδα Πρωτοβουλίας Δασκάλων-Νηπιαγωγών**, «*Οι αιτίες για την αθλιότητα της σχολικής ζωής*» από την **Αυτόνομη Ομάδα «Εναντιοδρομία»**, «*Στην καταιγίδα του αστικού εκσυγχρονισμού και της κοινωνικής αλλοτρίωσης*» από **Φοιτητές Οδοντιατρικής**, «*Πυρηνικοί "ποντίφικες" και ποντικοί*» από τον **Αυτόχειρα Σητείας**, «*Ποιοι είναι οι αναρχικοί και γιατί αγωνίζονται*» (ανυπόγραφο), Άτιτλο από την **Ελευθεριακή Ομάδα Δασκάλων**, «*Οργανωτική συγκρότηση-Παρέμβαση-Δράση*», «*Ανοιχτή Επιστολή προς τον άναρχο χρόνο και αναρχικό "χώρο" της Αθήνας*», «*Ανακοίνωση-Ενημέρωση*», «*Αυτόνομη Δράση*», και «*Κρατική βία και λειτουργική τρομοκρατία ως μορφές αντεπανάστασης*» από τον **Αναρχοκομμουνιστικό πυρήνα Α. Λιοσίων** και την **Αναρχική Ομάδα Δραπετσώνας-Κερατσινίου**, «*Πάλη ενάντια στα ναρκωτικά σημαίνει πάλη ενάντια στην εξουσία και στα αφεντικά*» και την αφίσα: «*οι "αυτοκτονίες" στις φυλακές είναι δολοφονίες κρατικές*» από τον **Αναρχοκομμουνιστικό Πυρήνα Α. Λιοσίων**, «*Καταγγελία ενός εγκλήματος, μια άλλη άποψη για το πρόβλημα των λιπασμάτων*» από την **Αναρχική Ομάδα Δραπετσώνας-Κερατσινίου**, Αφίσα: «*60 μέρες απεργία πείνας των αντιρρησιών συνείδησης*» από την **Ελληνική Επιτροπή για τους αντιρρησίες συνείδησης, την ΕΚΟΝ Ρήγας Φεραίος, τη ΡΑΝ, την Αντιμιλιταριστική Δράση, την ΟΣΕ, την ΕΚΟ.**

